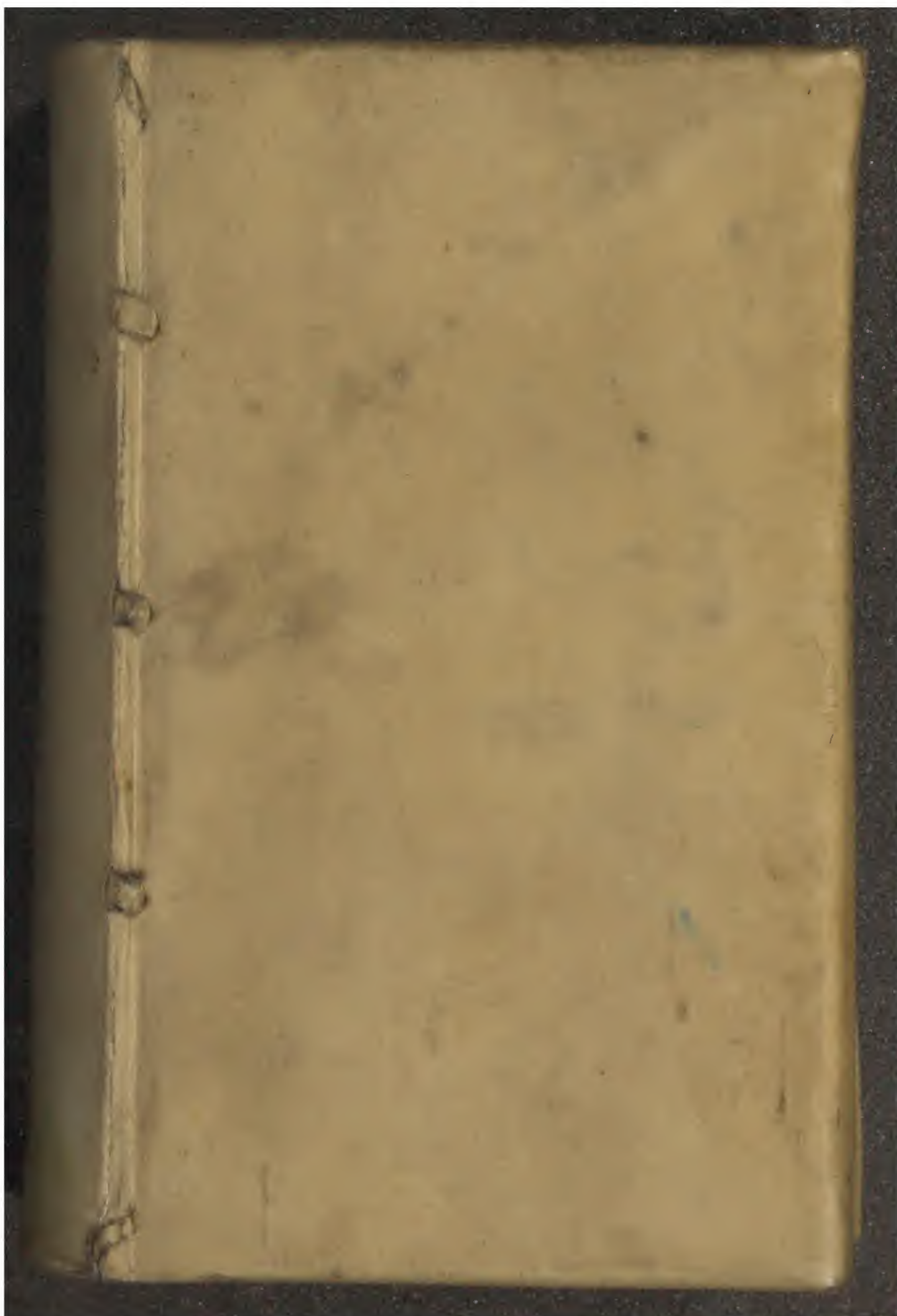
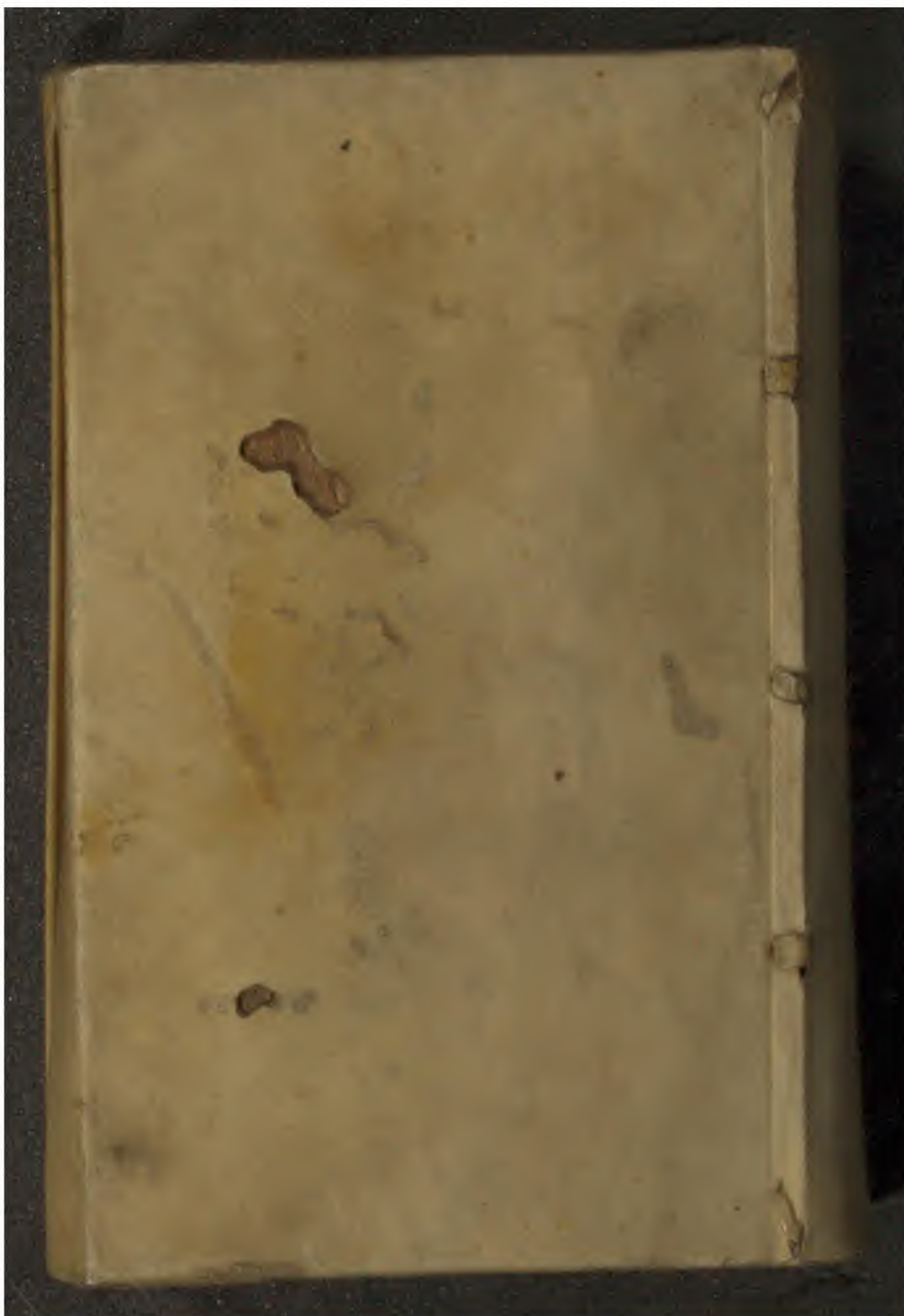
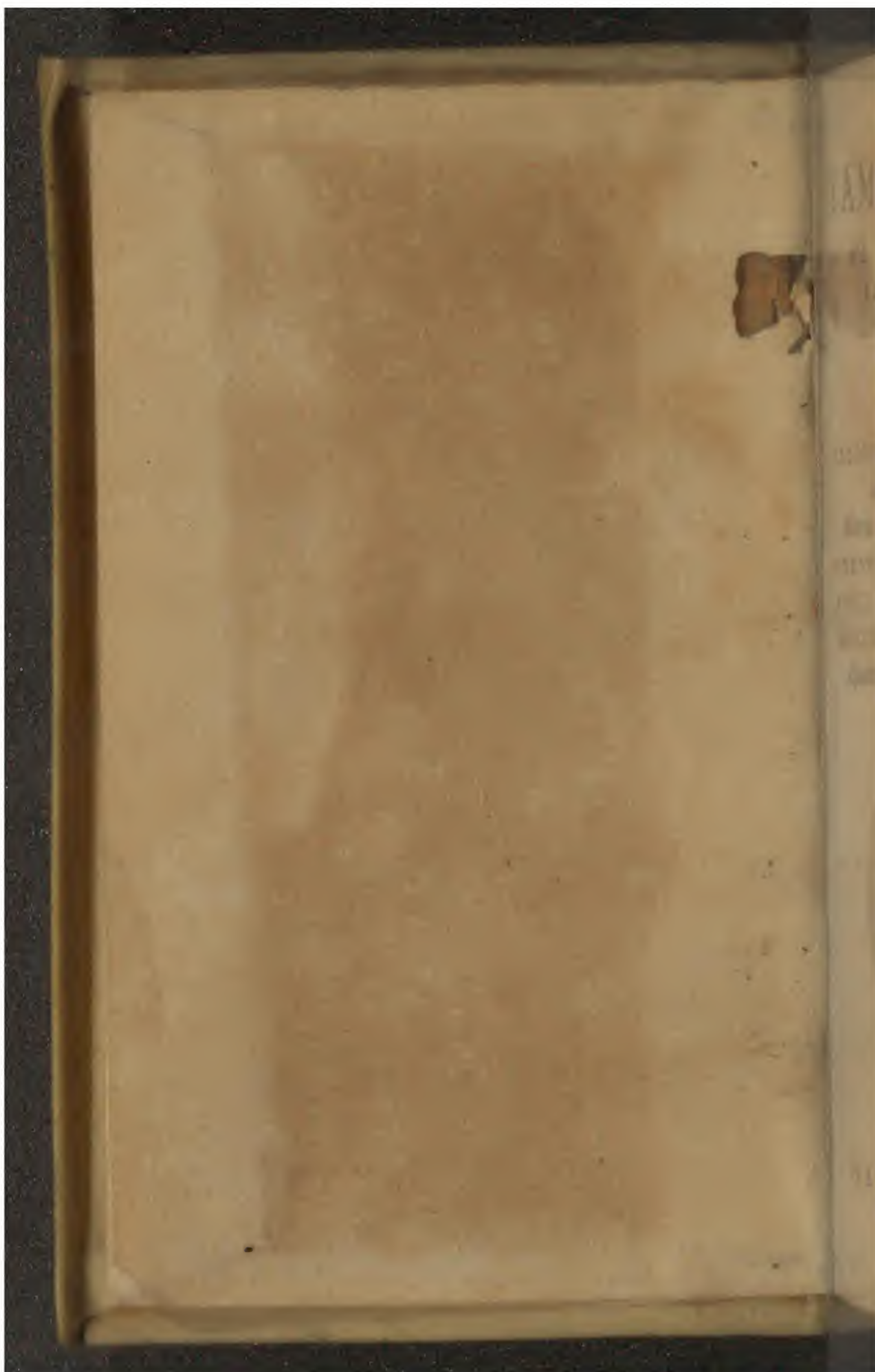

IAMBLICHVS
DE MYSTERIIS AEGYPTIORVM, Chaldæorum, Assyriorum.

*

PROCLVS *in Platonicum Alcibiadem de Anima, atque Dæmone.*

Idem de Sacrificio & Magia.

PORPHYRIVS *de Diuinis atq; dæmonib.*

PSELLVS *de Dæmonibus.*

MERCVRII *Trismegisti Pimander.*

Ejusdem Asclepius.

APVD
IOANNEM TORNAESIVM.

CIƆ. IƆCVII.

MARSILIVS FICINVS

Florentinus Reuerendißimo in Christo Patri D. Ioanni Medici, sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinali, suppliciter se commendat.

*

QVVM epistolam ad te scribere statuissem in Cardinea dignitate nuper tibi collata gratulaturam, cogitarémque, cui potissimùm eam darem tibi reddendam, qui congratulationem nostram efficeret admodum gratiorem, in academiam me subitò contuli, sperans in ejus saltem penetralibus salutatorem nobis aliquem tibi acceptissimum non defuturum. Illic ergo diuina quadam sorte, primus occurrit Iamblichus, inter academicos cognomento Diuinus, & magnus ibi sacerdos. Cui quidem, Salue, inquam, Iambliche sacerdos magne. In præsentia (vt vides) Ioanni Medici, nouo Christianæ religionis antistiti congratulaturus sum: tu precor, si justa peto, congratulationem nostram, alioquin jejunam, diuinis verbis mysteriísque tuis efficies pleniorem. Annuit ille precibus, atque hac ad te sententia Ioannes sacerdos magne, venit magnus ille sacerdos. Tu igitur salutatorem tantum lætus excipe, atque post salutationem primam, post lectam epistolam, quid diuinus ille loquatur, si placet attentiùs audi. promisit enim, vt sua, tuáque persona pariter digna diceret. se tibi breuibus, quid Ægyptij, & Assyrij sacerdotes de religione, rebusq; diuinis senserint, expressurum.

Argumentum in librum Iamblichi.

Porphyrius, qui inter Platonicos propter excellentiam Philosophus appellatur, longam in Aegyptũ misit epistolã ad Anebonem sacerdotem, variarũ & grauiũ quæstionum plenam ad omnes philosophiæ partes spectantiũ, præsertim ad Deum, atq; angelos, dæmonesq́;, & animas, ad prouidentiam, ad fatũ, vaticinia, magicen, miracula, sacrificia, vota. Porphyrij quæstionibus respondit Iamblichus ejus auditor. Introducit verò Porphyrio respondentẽ Abamonẽ Aegyptium sacerdotem pro Anebone discipulo suo, ad quẽ Porphyrius misit epistolam. Hujus ergo quæstionis totius, atq; responsionis profectò diuinæ, tanquam in Plotino adhuc nimium occupatus, singula fermè non verba, sed sensa traduxi, vt non mirum putari debeat, sicubi diuulsa videatur oratio, præsertim inter ipsa disputandi principia, vbi leuior jactura verborum. Iam deinceps verborum etiam contextus magis perpetuus apparebit. Coactus verò sum interdum in eum aliquod verbum vel continuationis, vel intelligentiæ gratia interserere. Velocioris autem editionis etiam in causa fuit Pierleonus vir omnium cupidissimus secretorum. Verũ, id quod in primis admiror, hic semper affectare videtur, quæ jam possidet. Nam diuinitate quadam ingenij Philosophorum arcana, & Græcorum, & barbarorum nondum lecta consequitur.

IAMB

IAMBLICHVS DE MYSTERIIS.

De cognitione diuinorum.

AEGYPTII ſcriptores, putantes omnia inuenta eſſe à Mercurio, ſuos libros Mercurio inſcribebant. Mercurius præeſt ſapientiæ, & eloquio. Pythagoras, Plato, Democritus, Eudoxus, & multi ad ſacerdotes Ægyptios acceſſerunt. Dogmata hujus libri ſunt Aſſyriorũ, & Ægyptiorum, & ex columnis Mercurij. Pythagoras, & Plato didicerunt philoſophiam ex columnis Mercurij in Ægypto. Columnæ Mercurij plenæ doctrinis. Ante omnem rationis vſum ineſt naturaliter inſita deorum notio: imo tactus quidam diuinitatis melior, quàm notitia, ex quo incitatur naturalis appetitus boni, & ratiocinatio, atque judicium. Eſſentialis cognitio diuinorum, quæ anima eſt perpetua, ac re vera non eſt cognitio hæc, qua Deo fruimur. In cognitione enim eſt alteritas, ſed contactus quidam

essentialis, & simplex. Non enim possumus attingere vnitatem ipsam, nisi vnitissimo quodam, & vnitate mentis, quæ super animæ, mentisq; proprietatem extat. Vnitas ipsa deorum vnit sibi animas ab æterno per vnitates earum secundùm cōtiguitatem tam propriam, & efficacem, vt esse continuitas videatur. Intellectus diuinus dat esse animę per intelligere suum essentiale. Ergo esse animæ, est quoddam intelligere, scilicet deum, vnde dependet. Esse nostrum, est deum cognoscere, quia præcipuum esse animæ, est intellectus suus, in quo idem est esse, quod intelligere diuina actu perpetuo. Ab illo autem esse præcipuo deriuantur potentiæ animę discurrentes. Post deos ponimus dæmones, heroës, animas puras: hi tres ordines pedissequi sunt deorum. Non possumus solitis humanæ rationis discursionibus attingere deorum pedissequos dæmones, heroës, animos puros. Sed necesse est consurgere ad essentialem intelligentiam, & æternam. Sicut dij semper attinguntur notione innata, sic numina deorum pedissequa, tunc primùm attinguntur, quando anima deposuit modum cognitionis mobilem, qui ad potentiam spectat rationalem, quæ intellectu, intelligentiaq; formatur,

matur,quem vocāt intellectum adeptum. Nam prima notitia in agente intellectu consistit. Quum cognitio per adæquationem fiat, sequitur vt minima sempiterna, & immobilia attingamus,notione sempiterna, immobili, simplici. Cognitio,qua cognoscimus substantias separatas, est in alia specie, quàm illa, qua cognoscimus alia. Cognitio diuinorum fuit semper in anima per simplicem intuitum,vel contactum. Aliqui putāt se assequuturos separata per quendā oppositionis modum,scilicet materialia sunt, mobilia, localia, patibilia, &c. Ergo separata sunt immobilia, &c. Sic vtique cognoscitur,quid non sint, quid verò sint, adæquatione cognitionis ad illud,quod animo naturaliter per intellectū inest: acquiritur autem in rationali potentia studio quodam, nec tam comparationis,& cōjecturæ, quàm separationis, & purificationis officio. Erat & modus disiunctionis, scilicet, dij, & diuina, vel sunt temporalia, vel æterna. Non temporalia,ergo & æterna.hic etiam modus sua mobilitate non congruit immobilibus.

De proprietatibus vniuscujusque superiorum.

SIqua compositio cōtrà substantiis separatis, & separabilibus inest, non est

ex genere per se indeterminato, & differentia terminante. Illæ enim substantiæ sunt completæ species vndiq; in actu determinato, atq; cõpleto. Si substantiæ separabiles tanquam simplices nõ differunt inter se per differentias speciales sub eodem genere, ergo neq; per indiuiduales sub eadem specie discrepant. quælibet igitur est, quasi vnum genus, vel species per se existens. differunt verò se ipsis, & ordine graduum, & quoniam ad primum, aliter referuntur. Intelligentiæ inter se non conueniunt, vel differunt genere, & differentiis vllis: simplicissima enim sunt, sed quatenus vel eadem, vel diuersa ratione referuntur ad primum, & aliæ in prioribus, aliæ in sequentibus perfectionis gradibus dispositæ sunt. Differentiæ rerum inter se in actionibus, passionibusq́; resoluendæ vbiq; sunt in jurium differentias, atq; hæ in differentias essentiarum, neq; alicubi quiescendum est in sequentibus, sed ad priora proficiscẽdum. Neq; in substantiis superioribus anima nostra, neque in hac est motio vlla passiua, sed totum est actus efficax. Motus animæ, quo ex se mouetur, non diuiditur in motorem, & motum vel mouere, atque moueri, sed est essentialis actus progrediens temporaliter.

ter. Cõpositis & formis, quæ sunt in subiecto, competunt accidentia, formis immaterialibus non conueniunt. Quicquid est in formis separabilibus, est esse, & essentiale præcipua quadam, æqualiq; forte. Neque aliquid ibi accidens, aut consequens reperitur. Motus, & actiones, sunt differentes propter differentias naturarum, non è cõuerso. Si dicamus vnum esse genus separatorum, confundimus theologiam. Substantiæ separabiles non conueniunt vno quodam genere, in quo per differentias distinguantur, sed se ipsis, & ordine graduum distinguuntur: quatenus per alios perfectionis gradus referuntur ad primum. Cõueniunt autem magis inter se quæ per similiorem modum referuntur ad primum, atq; vltimum. Bonum duplex, quod super essentiam, quod secundùm essentiã. Essentia est proprietas Deorum omnium. Ipsum verò bonum super essentiam, & dicitur causa boni, scilicet essentialis boni principium. proinde secundùm gradus essentię, gradus Deorum inter se distinguuntur. Animabus rationalibus vltimis non inest essentiale bonum, sicut diis, sed participatio boni secundùm pulchritudinem intellectualem, sed hæc immobiliter inest.

De ordine superiorum.

ANimæ nostræ in diuinorũ generibus cõputãtur. Heroës sunt majores hominibus, ergo multò grandiores sunt dæmones. Primum diuinorum est ipsum bonum diiq; sequentes, vltimũ particulares animæ rationales : horũ media duo sunt, scilicet heroës prope animas, & dęmones prope deos, sicut inter ignem, ac terrã est aër, & aqua. Heroës etsi potentia, virtute, pulchritudine, magnitudine nobis præstant, tamẽ cum anima nostra, & vita ejus multum cõgruunt. Dæmones sunt superiores heroibus, & ministri deorũ tanquã architectorum in opificio mundano. Quę sunt in diis ineffabilia, & occulta, dæmones exprimunt, atque patefaciunt. Dæmones, & heroës accommodant inferioribus vniuersales, simplices, immobiles deorũ dotes, & cõciliant omnia, atq; harmonici consensus, & compassionis omnium inuicem sunt auctores. Traducunt diuina ad nos, & nostra æqualiter ad diuina perducunt. Præterea gradus in donis superiorũ, & in præparatione suscipientiũ æquè disponunt. Diuersa diuinorum genera differunt inter se per triplicem modum proprietatum, scilicet quãtum ad essentias, & virtutes, & actiones pertinet. Proprietas

deor

deorum est vnitas, permanẽtia in se ipsis, immobilis motionum causa, prouidentia eminens, nihilq́; commune habens cum iis, quibus prouideat: atq; hæc proprietas in eis secundùm essentiam, & virtutem, actionemq́; seruatur. Animarũ proprietas est declinatio ad multitudinem, & motum, cõjunctionemq́; cũ diis, atq; ad accipiendũ ab aliis aliquid, & ea motu vitali replẽda, & congruendum vbiq; cũ omnibus partim manẽtibus, partim verò fluentibus, & ad omnia in se, & per se ipsam cõtẽperanda. hæc verò proprietas in eis secundùm essentiam, & virtutẽ, actionemq́; seruatur. Proprietates dæmonũ sunt, continere in se dotes deorũ, inferiori quidem modo, quàm dij, sed sub idea, rationeq́; earum continere deteriorum cõditiones, dum scilicet multiplicatur quidẽ, sed vnitè miscetur quoq; sed impermistè: mouetur denique, sed stabiliter. Heroës contrà, sub conditione multitudinis, & motus, permistionisq́; vnitatẽ, identitatẽ, statũ, excellentiã habẽt. Dæmones, & heroës sunt proximi extremis. illi quidem diis, hi animabus. Differentiæ dæmonum ad heroës præcipuè, quoniã heroës magis aliquãdo declinãt ad particularia, mobiliaq́;, quàm dæmones. Duo media, scilicet dæmones,
hero

heroësq; componuntur ex proprietatibus extremorum, scilicet deorum, atque animarum, sed in dæmonibus plus est diuini, in heroibus plus humani.

Quomodo superiorum actiones inter se distinguantur.

DIj tenẽt entium summum, animæ infimum. Dij possunt omnia, momento vniti: animæ cõtrà, nec omnia, neq; momento, neque vnitæ. Dij faciunt, curantq; omnia non inclinati: animæ cum inclinatione, & conuersione quadam agunt. Dij sunt præcipuæ causæ: animæ ex illorum voluntate perpetuò pendent. Dij vigore celerrimo fines suos intimos vnà cũ principiis comprehendunt: animæ ab aliis in alia, ab imperfecto ad perfectum pergũt. Dij cõprehendi nequeunt aliqua mẽsura, vel forma: animæ inclinatione, & habitudine, & nutu detinentur, atq; superãtur. Et appetitu deteriorũ, familiaritateq; tangũtur, & certas inde contrahunt qualitates.

De Intellectu, & Anima.

INtellectus omnium opifex adest semper omnibus diis plenissimè per actũ vnum in seipso manentem. Anima est particeps intellect⁹ magis partibilis, multiformisq;

ad gubernationem accõmodati, ac naturaliter inanimatis prouidet aliâs aliis figuris affecta. Item, diis adest à causis superioribus ordo, ipsaq; pulchritudo, vel causæ vtriusq;: animæ verò adest ordo, intellectualisq; pulchritudo. Itẽ in diis est mẽsura in omnia potens: anima verò mensuram illã determinat, ac per eã agit in aliqua. Dæmones, & heroës tanquam medij inter deos, & animas, competenti proportione quo ad extrema, & seipsos pertinet, componuntur ex proprietatibus tam animarũ quàm deorum, quas in superioribus enarrauimus. Si vis ergo deorũ speciẽ apprehendere, proprietates animæ rationalis vltimæ cogita, & oppositas in perfectione diis attribue. Si speciem dæmonis componere placet, ex vtrisq; cõpone, plus interim diuinitatis attribuẽs. si deniq; species herois, verũ ex ambobus, plus tamen de animæ conditionibus inferens. Carpit Porphyrium separata per habitudines ad corpora distinguentẽ, scilicet deos per habitudinem ad corpora ætheria, dæmones ad aëria, animas ad terrena: quia videlicet nõ debeant priora & causæ per posteriora effectusq; distingui. Incorporeæ substantiæ nõ sunt in corporibus: sed extrinsecus ea ducunt, dantq; eis aliquid, nõ accipiũt:
igitur

igitur nec vnà cum his cõmutantur, neq; ad eorũ distributionẽ distribuuntur. Non enim sunt habitus corporũ, vel materiales formę, sed subsistẽtes, separabilesq́;, immo jam separatæ, & ante corpora viuunt. Substantiæ separatæ separabilesq; non tales euadunt, quia talem sortem prouinciamq́; elegerint, vel sortitæ sint, immo vicissim, qualẽ anima ante corporis ingressum, vitam, speciemq́; in actum in se eduxit, tale corpus sortitur organicum, talemq́; consequentẽ sibi naturã, quæ quidẽ vitæ ipsius animæ perfectiori subjicitur, anima rationalis, in corpus jam viuum venit, sed imperfectè viuum. Diuina progenerant in se ipsis naturaliter totum opus suum distinctum antè quàm pariant. Penes illa, quæ rationẽ vniuersalis principij habent, inferiora in superioribus, corporea in corporeis, opificia in opificibus producũtur, in eisq́; circulariter continentibus diriguntur. Circuitus ergo cælestes ad circuitum cælestiũ animarum redigũtur, animæ verò mundorũ, id est sphærarum, syderumq́; in intellectũ suum accedentes cõprehenduntur ab ipso penit⁹, atq; in ipso primùm progenerantur. Intellectus particularis in vniuersalem, ac ille in superiora similiter. Quũ ergo semper sequentia conuertãtur

in

in prima, & superiora tanquã exemplaria ducãt inferiora, certè à superioribus producitur, adestq́; inferioribus essẽtia simul, & species, & omnino in melioribꝰ primo sequẽtia producũtur. Ideoq́; ab illis ordo, & mẽsura in sequẽtibus non è cõuerso dependet. non sunt igitur ab his illorũ assignandæ proprietates. essentia igitur incorporea per corporea qualia, quibus cum nihil habet commune, distingui non potest. Principia diuina operibus suis non solùm essentiã tribuunt, sed totam distinctionem ordinemq́; formalem. Essentia, quæ adest corporibus non localiter, locis corporeis non distinguitur, & quæ non cohibetur particularibus circunscriptionibus subjectorum, eadem particulariter à mundi partibus minimè continetur. Natura incorporea subitò vbicunque vult, adest, nullo alicubi prohibente.

Omne diuinum & incorporeum vbique.

MVltò magis diuinitas quo minus sit, vbique nullo limite coërcetur. Item, quæ apud nos sunt, fieri formariq; nequeunt, nisi vna quædam virtus opifex, & specierũ participatio per omnia diffundatur. Deniq; nisi diuina sint, vbiq; tollitur sacrificij virtus, quæ in quadam deorum ad homines cõmunione consistit. Dij ex

hoc

hoc maximè omnia continent, quòd nusquam continentur. Terrena quoniam facta sunt, & constant munere diuinorum, quoties paratiora ad diuina redduntur, deos subitò sortiuntur existenteis hîc etiã ante naturas proprias terrenorum: præterea, quũ in quolibet deo potentia sit infinita, & natura indiuidua, incõprehensibilisq;, meritò certis alicubi locis cohiberi non possunt. Item non esset vera inter deos vniuersalis prouidentiæ vnio, nisi omnes pariter essent vbiq; præsentes. Dicitur etiam, deorum alij quidem aërij, alij verò aquei, non quia ibi solùm sint, sed quia ibi maximè regnãt. Sacerdotes deos terrenos, & subterraneos aduocabãt, qui certè dicuntur tales, non quia ibi sint solùm, (sunt enim vbique omnes) sed quoniam alij alibi potissimùm operantur. Nam & anima cujuslibet stellæ est vbiq;, quamuis ibi potiùs agat. Statuis diuina quædam illustratio capitur.

De Prouidentia, & quomodo Dij sint vbique.

QVando dij varias mundi partes, vrbes, ædes, statuas propriè sortiri dicũtur, intellige essentiã, potentiãq; illorũ vbiq; in se vigentem, hoc aut illud potissimùm illustrare: atq; sicut lumen in se manens

nens, sine mistione, diuisioneq; sui diuersa passim illuminat, ita dij. Sicut lumen solis idem totũ continuũ est vbiq;, neq; potest in partes diuidi, neque alicubi claudi, neq; à fonte proprio separari, neq; miscetur aëri, licet adsit. Quippe quum nihil relinquat luminis, calore tamẽ à calefaciẽte relicta, ita cujusq; Dei lumẽ, totũ indiuiduè, toti mundo penitus adest, licet parti cuidã pręcipuè vim suã maximè sibi accõmodatæ cõcedat. interea tamẽ quodãmodo implet omnia, ob potentiã perfectã, & excessum causalem prorsus immensum. Vnde perficit omnia, vnitq; cum extremis extrema, per media cõprehendẽs in se omnia, & se ad sic reflectens sibi prorsus vnitum. Quod quidem munus imitatur & mundus circulari motu, partiumq; in vnũ connexione, & cõciliatione quadã transferente elementa, vicissim in elemẽta, atq; virtutẽ superiorum ad inferiora mittente. Qui manifestã hanc suscipit deorum statuã vbique prorsus vnitam, vereri debet omnino de diis mũdi causis aliena sentire, scilicet esse localiter (vt ita dixerim) separatos. Si enim nulla est cõmunio mũdi ad numina quo ad essentiã, vim, actionẽ spectat, nullaq; cõdistributio, vel consortiũ, nulla nimirũ nec coëxtensio, & cõ-

bu distribu

diſtributio ſecundũ locum, atq; determinans quãtum ad illud pertinet, ſpecie, vel genere cogitata ſunt, mutua cõprehenſio, & permiſtio eſſe poteſt. Quæ verò ſe totis omnino differunt, reciprocã inter ſe condiſtributionem, vel miſtionem, vel cõprehenſionem nullam prorſus admittunt. Quãdo per diuerſas mundi plagas fit numinum diſtributio, intellige alias plagas aliter munera deorũ pro ſua proprietate ſuſcipere. Quod quidẽ conſiderãs ars ſacrorum operum propriis inuocationibus vtitur, quæ ejuſmodi diſtributioni, proprietatiq; numinũ cõſentaneæ videantur. Quælibet mundi pars accipit aliquid à quolibet Deo: quilibet enim Deus cuilibet parti mũdi totus adeſt. Sed partes aliæ aliter hinc accipiunt, Æther quidẽ ætheria, Aër autem aëria ſuſcipit ratione. Certis nanq; materiis, inuocationibusq; munera deorum naturaliter attrahuntur.

Quod omne diuinum ſit à paßionibus alienum.

NVmina nobis ſuperiora nihil habent in ſe paſſibile: atq; hanc (vt ita dicã) impaſſibilitatem nõ habent acquiſita virtute, ſed natura: neq; etiam anima, quæ eſt vltima diuinorum, paſſibile quicquam habet:

bet:animam dico à corporibus purã, quæ neq; etiã tangitur perturbatione voluptatis ejus, quæ eſt reſtitutio in naturã. Quũ ſit vita ſupernaturalis ingenita,neq; dolore quopiã diſſoluẽte,quum ſit extra omne corpus, naturamq́; circa corpus diuiſam, & harmoniã deſcendentem in corpus ab harmonia animę principali,neq; etiã paſſionibus ſenſum præcedentibus eget. Nõ enim corpore continetur,neq; per inſtrumẽta exteriora corpora percipere cogitur. Iam verò quũ ſit indiuidua, & vniformis eſſentia ſecũdùm ſe incorporea permanẽs, cum corpore nihil cõmunicans,nimirum paſſiones diuiſionis, vel alterationis, vel mutationis alicujus nullas admittit.

Loquitur de anima ſeparata à corpore.

ANima neq; etiam,dum adeſt corpori, patitur:vel ipſa quicquam,vel rationes ſeminales, quas ipſa corpori tradit. Species enim ſunt ſimplices, vniformesq́; nullã turbationẽ, vel exitũ,à ſeipſis ſuſcipiẽtes.Paſſiones, qualeſcunq; ſint, in animali,nõ ſunt in anima,qualiſcunq; ſit, ſed in corpore,quod ſub anima certam poſſidet qualitatẽ,qua & patiatur,& agat.Nulla eſt in anima paſſio,vel peremptoria,vel turbatoria: Atq; hanc impaſſibilitatẽ anima non ſolũ acquirit electione, ſed poſſi-

det ipsa natura admodũ superiore corporibus. Dæmones, & heroës sunt impassibiles, atq; sempiterni. Semper enim sequuntur deos in mũdi ordine cõseruando. vbi verò passio est, ordo perpetuus nõ seruatur. Porphyrius suspicabatur dæmones mundi rectores aliquo modo esse passibiles per ea, quæ adhibeantur illis in sacris. Iamblichus negat, quia vbi est ordo perpetuus, nõ est passio, quã essentia incorporea per sempiterna nequit accipere. Forte verò concederet dæmones infimos, malosq;, & gubernatione priuatos tangi passionibus effectiuis, nõ quidẽ in anima, sed in corpore tali per animę pręsentiã constituto. Sicut natura ex occultis rationibus manifesta facit, ita Sacerdos adhibet manifesta, vt occulta significet. Sacerdos operatur sæpe multa, quibus aliquid simile, propriumq; diuinis efficiat, qua quidẽ cognatione aliquid diuinitus attrahat. Interea operatur & multa, per quæ purificet animã, ac mala nobis auertat. Dæmones, qui sunt nobis pręstantiores, nullã naturalem vtilitatem à nobis accipiũt. aut enim nõ indigẽt, aut ipsimet sibi abundè vbiq; suppeditant. Nullam verò ex rebus corporalibus mutationẽ aliquando patiũtur. Insunt nobis perturbationũ principia quædam,

dã, quæ ſi violentiùs à principio, & ſubitò cohibẽtur, tandẽ acriores erumpũt inſtar flãmæ cõpreſſę, riſusq; cohibiti. ſunt ergo remiſſiùs corrigenda. Heraclitus ſacrificia medicamenta nominat, quia purgent animam à morbis in hac generatione cõcretis. Porphyrius ſuſpicabatur non modò dæmones, ſed etiam deos aliqua paſſione tangi, quoniam inuocationibus moueantur. Voluntas boni in Deo, diisq; qui ſunt bonitates, excellentior eſt, ideoq; liberior quàm vita noſtra electiua circa bonum. Itaq; dij nõ quia inuocantur, mouẽtur ad bonũ hominibus adhibendum, ſed ſponte nos ad bonũ prouocant, nobisq; inuocando conuerſi occurrunt vltro, oſtenduntq; aliquid, atq; largiuntur. Putant quidẽ homines ſe eſſe liberos ad petendũ. Eſto ergo, dij liberiores ad dandum. Dij propter liberã voluntatẽ boni, actionemq; perennem, atq; perfectã omnibus benefaciunt, quũ primùm ad illos ſunt inuocando cõuerſi. Anima in ſupplicationibus ad contemplationẽ perueniẽs diuinorum, vitam priorẽ obnoxiã paſſionibus tranſmutat in vitam paſſionis expertẽ, dum ſubit actionẽ vitamq; deorũ. Quomodo igitur ſupplicationes noſtræ paſſionibus deos tangũt, quũ & animas antè paſſiuas reddant

à passionibus liberas? Supplicationes animum influxui deorum aptum efficiũt, qui & vltrò facilè peruenit propter diuinam amicitiam omnia connectentem.

De ira Deorum.

QVando à benefica cura deorum quasi à lumine solis nos diuertimus, in tenebris statim sumus, diciturq; Deus nobis iratus. Placare igitur deorum irã, est ad illos supplicãdo redire. Placatio, ejusmodi nõ affert passionem deo, immo & animũ à prioribus liberat passionibus. Dij, dæmonesq; diuini suppliciter adorati, cultiq;, mala multa repellunt, quæ alioqui naturaliter euenirent.

De necessitate & libertate Deorum.

NEcesse est deos ita se habere, vt sunt, non necessitate extrinsecus illata, sed naturali sibi, optimaq; sibi: ideoq; maximè voluntaria, quam & nollent vnquam optione proposita aliter se habere. Porphyrius, multiq; philosophi dicunt deos quidem esse intellectus puros, dæmones autem intellectus, vel participationes intellectus, aliquos animales. sed Iamblichus non ita rectè poni dæmonum proprietatem objicit. nam & animæ intelle-

ctus

ctus sunt animales, & intellectus ipsius participationes quædam, neque rursum deorum proprietatem rectè poni, nam puris intellectibus dij præsunt.

De differentia Deorum ad Dæmonas apud Græcos, atq; deuotißimos.

DIj non secundùm rationem intellectus ipsius, sed vnitatis, & bonitatis, & intelligibilis objecti ritè definiuntur.

Porphyrius suspicatur intellectus puros, separatosq́; habitudinem ad sensibilia non habere, neque preces audire. Principalis cultus, separatis substantiis tamẽ est adhibendus. in hoc vtique cultu excitatur animæ summum, summisq́; conjungitur. supremi in vno omnia nostra comprehendunt, atque cognoscunt, actionesq́; orationum religiosarum in seipsis comprehendunt. neque à se discedunt, sed in se stantes orantium intentioni prorsus intersunt. supplicare verò humillimè cõuenit. agnoscere enim vilitatem nostram, si superis conferamur, efficit vt maximè supplicemus, conuertamurq́; ad illos omnino, & assidua consuetudine similes euadamus. Apprimè verò conferunt orationes missæ diuinitus, quibus diuina vis inest: hæc cõtra Porphyrium opinantem colendos nobis esse propriè mundanos deos, quia

ſentiant. Item ſupplicationes diuinarum mentium puritati minimè cōuenire. Iamblichus conuenire putat propter ſenſum intimum, qui ſupplicationibus ineſt, præſertim quæ ſunt datæ diuinitus. Intellectus puri ſine ſenſu ſenſibilia noſcunt.

Iterum de Supplicationibus.

POrphyrius ait, materialia quædam in ſupplicationibus adhiberi, ideo adhiberi diis tantū illis, qui ſint animalia. Reſpōdit Iamblichus, in iis materialibus vltra corporeas qualitates latere etiam rationes, & ſpecies, & mēſuras incorporeas, atq; diuinas, per quas quæ adhibētur ſunt congrua diis. Profectò quicquid admouetur quomodocunque cōſentaneum, & ſimile diis, mox dij adſunt, conjunguntur, exhibentq; munera, precesq; exaudiunt. Parua quædam congruitas rerum noſtrarum ad deos nobis ſufficit, vt aliud ab illis hauriamus. Illi enim ad hoc ſemper promptiſſimi ſunt propter bonitatem naturalem, mirabilemq; potentiam. Cauſa verò præpotens agit in materiam, vel exiliter præparatā. Porphyrius ex eo diſtinguit dæmones à diis, quòd illi ſunt incorporei, hi verò corporei. Iamblichus ait, per hæc ſubſtātias, & proprietates eorum diſcerni non poſſe.

De

De differentia inter deos, & dæmones, atque de cælestibus.

DIj cælestes dici incorporei possunt, quoniam ad suam excellentiorem actionem, & vitæ felicitatem nihil à corporibus impedimenti contingit. Sed quatenus dij ad ipsum vnum tendunt, corpora sponte contendunt eodem, neq; continent animas, sed excellentissimè continentur. Cæleste corpus rebus est incorporeis cognatissimum, propter naturam simplicē, indiuisam, cōstantem, & actionem vnam, id est circuitum, & vitam sibi cōgenitam, atque lucem. Non fit in cælo compositio ex anima, & corpore, in tertiam naturam vnam, sed prorsus ad naturam animæ trahitur, atq; est quasi visibilis quædam anima, fortè cælum est lumen ipsum sine materia, & sine dimensione. Dimensio enim ibi propter amplam præsentiam ejus apparet. Vnde cælum est anima cæli se ipsam accommodans oculis, rebusq; caducis, atque circulus ille est circuitus animæ. lumen est intellectus ejusdem. Sicut in infimo corporum forma fit materialis, sic in summo materia fit formalis: & corpus animale non anima corporalis, si qua modò est in cælo materia. Sicut summus aër fit igneus, ita cælestis ignis

fit animalis. Anima illa intellectualis euadit, intellectus boniformis efficitur. Cælestia animalia dici incorporea possunt. Omnes cælestes boni sunt, atq; benefici, suspicientes tantũ ipsum bonũ, & hoc intuitu agentes æterno. Virtutes inæstimabiles cõpertæ sunt, tum in animalibus cælestibus, tũ in earũ corporibus insitæ, tum per defluxus in omnia sine impedimento vsque ad infima descendentes, cõmunicatæ tam diuiduis quàm in speciebus, immutabiles vbique, quãuis in materia mutabili regẽtes generationẽ perpetuo quodã ordine, semperq; beneficæ. perinde fluxũ cæli in materiã discordibus plenã resultat aliquid nobis dissonũ. Tẽporalia tẽporaliter ęterna capiũt. Corpora incorporea corporaliter. Materialia hæc immaterialia cælorũ vires mutabiliter, & inordinatè suscipiũt. Quæ sunt in mundo diuino, figurata non sunt, quãuis vt figurata recipiantur in cælo: sic cælestia nõ sunt mala, quamuis hîc suscipiantur, vt mala. Vires cælestiũ omnes inde bonę descẽdũt, in hac aũt cõtrariorũ permistione mutãtur: ideoq; qualitas, quæ nocet in terris, alia jã est pręter illã, quę cælitus hucusq; peruenerat. Primò quod datur, aliud quidẽ est in datore, aliud aũt extra, etiãsi in seipso permaneat. prætcrea

terea eſt & minus. Secūdò, dū in ſubjecto viliori ſuſcipiūtur, fit & vilius. Tertiò, propter naturā ſuſcipiētis diuersā ſuſcipitur modo diuerſo. Quartò, qualitatibus inter ſe differētibus quæ à ſubjecto eodem pariter capiuntur. Quintò, patiente ſubjecto patitur. Sextò, ex omnibus ſubjecto comprehenſis aliud quiddam poſtremò reſultat. Influxus cæleſtes immateriales extendunt. Saturni quidem vis contentiua eſt, Martis verò motrix. Illa verò per accidēs frequenter obeſt, quando materia frigidiore ſuſcipitur, hæc autē quando feruentiore. Itē illa nocet, quando recipitur, per modū congelationis accipitur, hæc quando per æſtum, quod quidem fit pro diſpoſitione materiæ, id eſt, quando videlicet materia illa neq; ſatis calida eſt, atque eſt interea denſior. hæc autem per ſe eſt calidior, atq; ſubtilior. Lux, colorq; ſolis quamuis offendere languidum videantur, neceſſaria tamen ſunt ad vitam. ſimiliter omnes cæleſtium influxus veniunt ſalutares quamuis ſubjecti, vel peruerſitas peruersè recipiat, vel debilitas facilè tolerare nō poſſit efficaciam ſuperorum. Omnes motus conferunt, & vniuerſo, & neceſſariis partibus vniuerſi, quamuis interim inter particulas minimas ſub hoc

motu

motu vel alia lædatur ab alia, vel tales particulæ nõ facilè motum vniuersi sustineãt. Sicut in chorea, dum singuli harmonicè saltant, congruuntq; gestibus inter se, & toti choro digitus, & pes premitur, & offenditur. Et si quid debile incederit, pessundatur.

De vicinitate cælestium corporum ad species incorporeas.

DIj cælestes principium suum habentes in mundo intelligibili, dum ideas sui cõtemplantur, in eo mouent cælos hoc ipso actu intelligẽtiæ, voluntatisq; efficaci admodum, & perpetuo. Ideoq; sine labore regunt, quod ex ordine semper constante euidenter apparet. Ita verò affectis diis separatis conjuncti sunt potiùs quàm corporibus. Regimen circa cælos non potest deos ab intelligentiæ intentione distrahere, quũ eò potentiùs, faciliusq; regant, quò illic attentiùs speculantur: ex hoc enim procedit & illud, idẽ quoque nostris accideret animalibus, si causam suam cõtẽplarentur, vnde est, & vegetãdi facultas.

Confirmatio superiorum.

MEns diuina per ideas suas deorum cælestium animas procreat, atq; per eas cælestia corpora, & vtraque sibi conjuncta perpetuò retinet. Dij mundani, qui

qui & intellectuales species nominantur, inter se vniti sunt, tum quia cuncti idem exemplar, in quo sunt species intelligibiles contuẽtur, tum quia exemplar illud in quolibet deo immũdano viget vbique totum. Non spatium, non subjecta diuersa prohibent, quin quælibet essentiæ incorporeæ vbique sibi inuicẽ insint. Dij mũdani in se inuicem sunt, suisq; ideis, tũ quia sunt ab vno, & referuntur ad vnum, tum quia diuina vnitas vbique præualens vnit eos, tum quia procedunt inter se, & conuertuntur, mutuoq; accipiunt. In compositis naturalibus vnitas aduentitia est dependens à superioribus, & à multitudine vincitur. In formis separabilibus vnitas superat multitudinem, & in diis adeò superat, vt illorũ esse sit vnitas quædam: dico autẽ quædam, quia primum principiũ est ipsa simpliciter vnitas. Quũ igitur vnitas in diis intrinsecus ita præualeat, meritò à prioribus exuberat in sequentes: ita vt hi in illorum vnitate consistant, qua vnitate quasi omnibus cõmuni cuncti sunt vnum actu quodam, sicut corpora inter se potentia quadam materiali sunt vnum. Dij cælestes inuisibilibus diis penitus sunt vniti, tum quia cælestes animæ sunt extra corpora, tũ quia dij superiores, id est, ideæ

vnitatem infinitam habent, prout omnes sunt in quolibet, per quam vnitatem sibi & inter se deos sequentes vniunt. Quum enim omnes dij definiãtur per vnitatem, vna cõmunis vnitas dilatatur in omnes, per quam sunt vnum actu cũctorum vno ad vnum prorsus objectum, & principiũ, atque finem, in eodem omnes puncto simul, atque momento.

De Prouidentia, & de Dijs, atq; Dæmonibus.

DEorum prouidentia vniuersalis est, dæmonum verò particularis. Deus primus dat omnibus omnia, dij sequentes omnibus aliqua largiũtur. Dęmones, atq; animæ aliquibus solùm, & aliqua tantùm. Sunt dij inuisibiles, sunt & in cælo visibiles, sunt & dæmones: dij quidem in cælo conspicui in ipsa vnione ad deos occultos existunt, dæmones autẽ longè ab illis distant, velut à contẽplatoribus puris ipsi in agẽdo propensiùs occupati. Ideo & à diis cõspicuis lõgè distant. Item essentia vtrorunq; deorum, & potentia, prouidentiaq́; vniuersalis est per omnia tendens: dæmonum verò natura prouidentia particularis circa res quasdã atq; prouincias. Item dij corpora sua adeò supereminent, & corpora adeò his obsequuntur, vt à corporibus separati dicantur. Dæmones verò contra-

ria

ria ratione magis affecti ſunt, & copulati corporibus. Itē dij ſunt architecti, dæmones verò miniſtri. dæmones, quòd occulti ſunt ſenſibus, dij rationi quoq; humanæ. quòd ſi fortè aliquando dij appareant, circa terrā adhuc dæmonib⁹ aëris erūt præſtantiores. Mutatio enim loci, vel officij naturā nō mutat diuinam. Deniq; dij à potentiis fluentibus in generationem liberi ſunt, dæmones verò nequaquam. Confutat quæ ex hiſtoria Porphyrius adduxerat, ſcilicet fieri multa ad deos quaſi paſſibiles eſſent. Quia lex ſacrorum jubet à paſſionibus eſſe inter ſacrificia liberum, quæ quidem lex eſt data diuinitus etiam à primo patre mundi, à quo & omnia ſymbola in ſacrificiis ſignificantia aliquid occultiſſimū. Deniq; quæ in ſacris ritè fiunt, habēt cauſam diuinā adeò à paſſione remotam, vt nec ratio eam poſſit attingere. Vulgus rationē ceremoniarum diuinitus inſtitutarum attingere nequit, verūtamen aſſignare conatur. ex ſuis igitur paſſionibus aſſignando, diis paſſiones attribuit. Vulgus erga potentes vtitur geſtibus venerationis, & donis vtitur ad deos eiſdē. Sed erga homines id agit, tum paſſionibus ſuis, tum propter paſſiones majoris. putat autē & ſimiles paſſiones diis ineſſe,

quæ hominibus potentibus insunt, atque propter similes passiones in subditis, adoratoribusq; diis talia exhiberi. Sed re vera cæremoniæ diuinitus institutæ nō passione aguntur vlla, sed admiratione potiùs, & veneratione, & constante prorsus intelligentia, gaudioq; persimili.

Quo differant Dæmones, Heroës, Animæ.

SVnt in diis vires generatiuæ, opificesq;, sunt & viuificæ, quæ & in prioribus sublimiùs continentur. Primę latiùs diffunduntur quàm secūdæ. Secundæ per primas definiūtur: dæmones post longum earum processum exordiuntur, vbi jam ad partitionē plurimā deriuantur, heroës definiuntur per secundas, id est, viuificas antè quàm deueniāt ad postremum. Nam in postremo earū exordiuntur animæ: officium ergo dæmonū est opificium circa naturas mūdanas, vsque ad singula trāsigere simul, atque perficere, & animas ligare corporibus. Heroum verò est viuificare, ratiocinariq;, & animas custodire, easq; à corporibus soluere. Dæmonum officium latius est quàm heroum: illi circa vniuersum magis, hi circa animas potiùs operantur. Nō dicimus animas fieri, sed accipere à dæmonibus, heroibusq; nonnihil, & ex se multa insuper adhibere, exordiriq; suū

offic

officium circa diuinorum finẽ: non quia diuina non vlteriùs agant, sed quoniam animæ in vltimis diuinorum officiis adſciſcuntur. Item anima ex ſe tam varias viuendi formas promere poteſt, vt pro earũ congruitate ſingulas habitet mundi plagas. Poteſt & congredi quibus vult, iterumq; regredi in ſeipſam, & tã diis quàm inferioribus ſe coniungere, quatenus rationes diuinorum ſicut inferior promit: etſi ſæpe per dęmones, heroasq; iungatur diis, poteſt tamẽ per ſua quædã media ab illis differentia ſe coniungere diis. Anima nonnunquã conciliat ſe diuinis per alias harmonias eſſentiæ, actionumq; ſuarum, quàm ſint illæ, per quas dæmones ſuperis ſe coniungunt. Etſi anima non ſeruet vitæ tenorem adeò ſimilem, tamen ſæpe benefica voluntate Deorum illuminata dæmones ſupergreditur ad vitam angelicam potiùs quàm animalem. Anima quãuis videatur omnes rationes, & totas in ſe ſpecies exhibere, tamen determinata ſemper eſt ſecundùm aliquid vnum, id eſt, vnam ſpeciem. Atque interim ex cauſis præcedentibus aliâs aliis ſeipſum coordinat ipſa ſe mouens.

Quando alia numina aliter appareant, atque agant.

OMnes superi inuocati veniunt in cõspectum, sed alij sub aliis formis, viribusq; occurrunt. Animæ quoq; stellarum nouis quibusdam modis aspectũ mouent. Deorum visa occurrũt vniformia, simplicissimaq;, archangelorũ aliquantò minus vniformia vel simplicia. Angelorũ quoq; minus, dæmonum varia jam, principatuũ magis varia, sed ordine varietatis miro, heroũ his quasi similia, principatuũ varia admodũ, ordinata parũ. Animarũ scilicet particularum omniformia. Quũ enim diuersi sunt superi naturis, actionibusq;, & modo suo appareant singulis, meritò diuersi diuersis modis occurrũt. Dij in aspectum veniunt admodũ insalutares, archãgeli horribiles simul & mansueti: mitiores angeli: dæmones metuendi: heroës verendi minus: principatus stupendi: principes noxij & infesti: animæ similes heroibus, quamuis inferiores. Deorũ imagines apparent penitus immutabiles, magnitudine, forma, figura, actione: archangelorũ, & angelorũ gradatim minus immutabiles, sed prope Deos: dæmonum mutabiles quidẽ magnitudine, atq; forma, his enim aliâs aliter apparẽt, sed eædem agnoscuntur: principatuũ immutabiles: heroũ fermè sicut dęmonũ: principũ multiformiter

varian

variantur: animarum mutabiliores longè quàm dęmonum. Dij apparent cum quiete quadam,& ordine: archangeli cum eisdem, sed his adhibent efficaciã: angeli eisdem scilicet quieti,& ordini adhibẽt motũ ordinatum,& moderatũ: dęmones cum turbatione ordinẽ transgrediente: principatus cũ stabilitate, cõstantiaq; in seipsis: heroës cũ motu atque festinantia: principes cũ tumultu: animę ferme sicut heroës, sed minori cũ stabilitate, & ordine. Deorum pulchritudo occurrit inæstimabilis, incõparabilis, admiranda, supra modũ delectans: archangelorũ, angelorumq; consimilis, sed gradatim inæqualis. Dæmonum & heroum spiritus per se apparentes pulchritudinẽ in speciebus determinatis habent, sed illi secundũ rationes essentiæ, hi secũdùm fortitudinis actũ. principatuũ pulchritudo principalis est,& natiua: principum ficta, adornata, elaborata. Animarũ pulchritudo in rationibus consistit determinatis quidẽ, sed diuisis magis quàm in heroũ forma, sub vna tamen specie cõprehensis. Deorum actiones, effectusq; velociores sunt quàm intelligentia deprehendere possit. sed interea penitus stabiles. Archãgelorum celeritas mista est, quodãmodo efficacibus actionibus: angelorum

cum motu, neq; pariter habẽt, vt vnà cum dicto perficiant. Dæmonum actiones celeriores apparẽt, quàm sint effectu, & veritate. Heroës magnificè quidem incedũt ad actionem, tardius tamen quàm dæmones peragũt: principatus cum auctoritate, & imperio veniunt ad agendũ. principum conatus plurimam quidem habet emphasim, sed defuit ab effectu. animarũ actiones mobiliores sunt, quàm heroũ, sed debiliores. Deorũ apparentium magnitudo totum cælum occupare videtur. Quã incedentẽ nec terra putatur sustinere posse. Archangelis apparentibus partes mundi quædã commouẽtur, & lumẽ præcedit in se diuisum: ipsi verò pro magnitudine dominationis suæ magnitudinẽ lucis, & figuræ præseferunt. Angelica forma, & lux, & minor est, & diuisa magis: dæmonum magnitudo, formaq; diuisa magis & minor: heroica rursus angustior, aspectusq; magnanimus: principatus prægrandes, & vasti: principes inflati, superbiq;, & insolentes apparent. animarũ effigies inæquales, heroibusq; minores. Denique quilibet pro magnitudine potẽtiæ suæ, & imperij latitudine magnitudinem formę, lucisq; præfert. Deorum spectacula prælucida nobis occurrunt, fulgentiaq; ad summũ,

& splen-

& ſplendore dearticulata mirificè, & lucidiora quàm ſint re vera: archangelorum vera, perfectáque: angelorũ effigies ſpeciem eandẽ ſeruant, præterquam quòd à notitiæ plenitudine agnitionis diſcretione deficiunt: dæmonum exilia, & quaſi caduca: heroum exiliora: principatuum perſpicua: principum obſcura, ſed vtraque imperioſa: animarum vmbroſa. Deorum imagines quamplurimo ſpendore coruſcant: archangelorum quoque præfulgidæ: fulgidæ inſuper angelorum: dæmones turbidus ignis apparent: heroes miſtum lumen ex pluribus habent: principatus quidem purius, principes autẽ ex diſſimilibus contrariíſque confuſum oſtendunt: animæ ignem reddunt plenum ex multis generationis admiſtionibus, atque diuiſum. Deorũ imagines occurrunt tanquam ignis indiuiduus, ineffabilisq́;, implens vniuerſum mundi profundum: archangelorum ignis etiã indiuiſus, habens circa ſe, vel ante, vel retro quamplurimam multitudinem: angelorum diuiſus ignis, ſed in ideis abſolutiſſimis: dęmonum magis quoque diuiſus, ſed anguſtius circunſcriptus facile exprimendus, & apud illos, qui ſuperiora viderunt, facile cõtemnendus: heroicus ignis habet, quod horum

consimilia, sed nō æqualia, principatuum ignis apprime lucidus: principum aliquid habet opaci: animarum valde diuisus, & multiformis, atq; ex multis mundi naturis admistus. Deorum ignis omnino stabilis est aspectu, archangelorum stabilitatis particeps: angelorum stabiliter mouetur: dæmonum instabilis: heroum properantior: principatuum quietus aduenit: principum verò tumultuosus: animarum ignis multis motibus transmutatur. Dij animas perfectissimè purgant: archangeli sursum reuocant: angeli tantùm soluunt à materiæ vinculis: dæmones ad naturam trahunt: heroës ad curam sensibiliū operum deducunt: principatus quidem præsidentiam mundanorum, principes verò materialium studium exhibent: animæ, quum apparent, contendunt, trahuntq; in generationē. Quicquid purum, firmumq; est in imagine nobis occurrente, superioribus attribuito generibus. Iam verò præfulgidum ejus, quódve in seipso firmiter permaneat diis attribue: quod verò fulget, atque permanet quidem, sed quasi in alio, archangelis: quod in alio permanens, angelis. Item quod mobile est, & vagabundum, & alienis plenum naturis, vbiq; inferioribus ordinibus attribuito. Dęmones

nes miſtos in ſe habẽt mundi vapores,ferũturq; inſtabiliter præter vel juxta mundi motum : heroibus generatiuæ ſpirituũ compoſitiones admiſcentur, circa quas & ipſi commouentur. Principatus eodẽ modo permanent, mundanum quod habent oſtẽdentes:principes materialibus liquoribus pleni ſunt, animæ ſuperfluis maculis, & alienis ſpiritibus ſunt repletæ, quibuſcum quoties apparent, vnumquodque horum generum ſe oſtendit. Dij materiam repente cõſumunt : archangeli paulatim,angeli ſoluunt ab ea,& ad ſublimia reuocant, dæmones diligenter exornant eam, heroës coaptant ad eam competentibus vbiq; mẽſuris eam ſtrenuè commodeq; curantes : principatus adſtant ei ſupereminentes, & hoc pacto ſeipſos oſtendunt:principes impletos ſe penitus materiâ monſtrant: animæ puræ quidem ſeorſum à materia veniunt: impuræ verò materiâ inuolutas ſe nobis oſtendunt. Exhibent inſuper alij nobis alia.Dij præſentes dant corpori ſanitatem, virtutem animæ, menti ſynceritatem,omnia noſtra impropria principia reuocant,quod in nobis eſt frigidum,letiferumq; delent,calorem fouent,efficacioremq; reddunt ad vitam: faciũt quoq; vt omnia animæ,mentiq; con-

gruant,& menſurentur eiſdẽ,harmoniaq́; intelligibili lumẽ effundunt:quódve non eſt corpus, oſtendunt tanquã corpus ipſis animæ oculis per corporis oculos. Archangeli eadem agunt,ſed non adeò ſufficientia,vel permanẽtia, vel extra porportionem noſtram : angeli bona etiã magis particularia diuiſè diſtribuũt, effectumq́; agunt ,valde ab intimo eorum vigore deficientem: dæmones præſentia ſua corpus grauant,morbis affligunt,aliter puniunt, animas quoq; ad naturã trahunt,& à corporibus,cognatoq́; eorũ ſenſu non diſcedunt:atq; eos,qui ad ignem cæleſtem,diuinúmue cõtendunt,circa locum inferiorem detinent,nec à fati vinculis ſoluunt: Heroës alia dæmonibus ſimilia faciunt, proprium verò id habent, quòd ad opera quædam generoſa, magnaq; nos ſuſcitãt: principatus apparentes bona largiuntur mundana, resq́; vitæ hujus omnes ſuppeditant:principes materialia,terrenaq́; bona:animæ quũ apparẽt, ſi animæ ſunt puræ in ordine angelico conſtitutæ, ſurſum reuocant,ſalutem animo præbent,ſpemq́; ſacram, ſacraq́; dona,quæ ſperantur : animæ impuræ, ad generationem detorquẽt, ſpem fruſtrantur ejus fructus auferentes, paſſionibusq́; intuentes implent animam

corp

corpori copulantibus. Ordinem quoque, quem vnusquisq; obtinet, in apparẽdo designat: Dij ostendunt Deos, vel angelos circa se adstantes: archãgeli angelos præferunt, vel præcurrẽtes, vel circunstantes, vel sequentes, siue aliam quãdam turbam angelorum quasi stipatorum circumuallantium: angeli opera ordini suo congrua præferunt. Boni dæmones opificia sua, & bona, quæ tribuunt, in conspectum adducunt: dæmones vltores ostendunt suppliciorum species. dæmones alij quomodocunq; praui occurrunt circundati feris lethiferis, voracibusq;: principatus, prouincias mundi quasdam secum demonstrant: principes, conditionẽ materiæ ordine carentem, errantemq; secum afferunt in cõspectum. Anima quidẽ tota in nulla particularium specie detenta ignem ostendit sine certa specie circa mundũ totum, quo animæ mundanæ natura significatur indiuisa, & vna, & nulli addicta speciei. Anima purificata igneam ostendit figuram, ignem purum, & lumen micans, simulq; stabile, & ipsa vnà cum duce sublimi sequitur. bona voluntate gaudens, atq; ita in operibus suis ordinem, quem obtinet, patefaciens. anima verò, quę deorsum labitur, occurrit trahens secum signa vin-

culorum, atque pœnarum, materialiumq́; spirituum compositione se grauatã ostendit, turbationibusq́; materiæ dissimilibus occupatam. seq́; subdentem imperio dæmonum generationi fauentium. Singuli quum apparent, ostendunt prouincias, sortesq́;, quas sortiti inhabitãt, aërij quidem ignem aërium, terreni verò terrenũ, atque nigrum, cælestes autẽ ignem splendidiorem, atque in his tribus terminis omnes distributi sunt eorum ordines. Dij demõstrant omnium ordinum principia in se, quũ apparent. Angeli declarant se ab archangelis dependere: dæmones heroësq́; patefaciunt se superioribus ministrare, quamuis aliter hi quàm illi: principatus, principesq́; præfecturã ostendunt. Illi circa mundũ, hi circa materiã animæ declarant se superiorum postrema tenere: vnde vnà cum seipsis primi quidem prima loca designant, secundi secũda, tertij tertia, cæteriq́; deinceps eodem ordine. Dij tenuitate luminis tanta effulgent, vt corporis oculi non possint capere, atq, perinde afficiãtur, vt pisces ab aqua turbida, pinguiq́; tracti in aërem tenuissimũ: qui enim diuinum spectant ignem, non potentes ignis diuini respirare subtilitatẽ, quũ primùm spectare videntur, virtute deficiunt, atque innato

innato ſpiritu, prorſus intercludũtur. Archangeli quoq; ſplendorẽ emittunt, ſubtiliorem purioremq́; quàm tolerari queat, non tamen adeò intolerabilem, ſicut dij. Angeli occurrẽtes tolerabilem perficiunt aëris miſtionẽ, vt ſacerdotes eam attingere poſſint. Dæmones, quũ apparent, nihil totus aër compatitur, nec eis circunfuſus aër fit ſubtilior, neq; præcurrit lumen, in quod eorum ſpecies emicat, aërem anticipans: neq; circa illos circumlucet aër vndiq; : heroibus apparentibus plagæ quædam terrę cõmouentur, ſonitusq́; circunſonant, totus verò aër non fit ſubtilior, neque adeò ineptus ſacerdotibus, vt ſuſtinere non poſſint. Sub principatibus circũcurrit eos viſorũ circumuolutio plurimorũ difficilis toleratu, & volumen ejuſmodi circa eos eſt mundanum: circa principes verò terrenũ: neq; tamen ſupermundana ſubtilitas, neq; ſupremorũ elemẽtorum. Animis apparentibus, aër apparens magis cõnatus eſt eis, earumq́; deſcriptionem ſuſcipit coaptatus eis. Affectiones inuocantium animorum occurrentibus diis excedentẽ reportant perfectionem, actionemq́;, & amorẽ diuinum, incredibilemq́; lætitiam: archangelis contemplationem intellectualem ſummopere puram, immuta

mutabilemq́; potentiam:angelis rationalem cognitionẽ,virtutemq́; in ordine positam:ad ſummũ dæmonibus appetitũ generationis,atq; heroibus talia quædam,& inſuper ſtudia ciuilis gubernationis:principatibus,vel principibus motus mundanos, vel materiales agunt animo naturæ. operumq́; fatalium expletionẽ animis,appetitus, generationis, & ſtudia corporum curandorũ. Deorum apparitio veritatem, poteſtatem, actiones ad ſummum corroborat,& bona præbet ampliſſima,archangelorũ ſimilia, ſed particularia magis, & cognitionem, potentiamq́; non ſimpliciter,ſed ad hoc,& ibi,& tunc,& hoc pacto, angelorum etiam determinata magis:dęmonũ non animę bona,ſed corporis, corporeaq́;, quãdo mũdanus ordo concedit: heroum dona Reip.mũdanę,ſiue terrenę: principatuũ mundana: & omnia vitæ cõmoda principũ,inferiora,id eſt magis materialium copiam:animarum quæ ad humanam vitam cõferunt familiari prorſus occurſu. Porphyrius narrauit opinionem dicentẽ communem hoc eſt diis, angelis, dæmonibus,omnibus deniq; ſuperis. quũ apparẽt,oſtentare ſe,& iactare mirificè,& imaginariam ſimilitudinem ex ſe producere. Iamblichus vtranq; confutat. Deus, angel

angelus,dæmon bonus, docēt hominem, quum apparent, quæ qualísve re vera sit eorũ essentia,nihil vltra, vel citra veritatẽ loquentes. Sicut enim lumen naturaliter, & assiduè solẽ sequitur, sic veritas Deum, ejusq; pedissequos, præsertim quũ perfecti,pleniq; sint,neq; egent, neque possunt sibi vltrà quàm sint,arrogare. Quando in theurgia,id est deifica, & sacerdotia facultate delinquitur, tunc non bona quidem numina, quæ optantur,sed deteriora, malaq; nobis occurrunt sub prætextu bonorum: mali enim spiritus in similitudinem bonorũ se sæpe transformãt,jactabundiq; veniunt,& suprà quàm sunt, sibi arrogãt. Nempe vbi initium primum adulteratum suboritur, mẽdacium plurimũ ex peruersitate procedit. Oportet sacerdotes apparitiones spirituum regula ordinis totius examinare,& meminisse arrogantiam iactabundã non esse vllo modo propriã veris spiritibus atq; bonis. Et cauere ne à ritu sacrorũ aberretur vnquã. At si in errore apparitionis quædã repente insolentes aduenerent, non decet ex earum cõditione communem, omnemq; numinum naturam,cõditionemq; perpẽdere. Quæ enim multis seculis,& operoso labore in sacris cõprobata sunt,nefas est ex nonnullis re-

pente

pente incidẽtibus temere judicãdo mutare. Et si falsi spiritus mentiuntur, boni tamen circa ignem veridici sunt, atq; legitimi. In omni siquidem genere principalia primùm à seipsis exordiuntur, sibiq; ipsis præbent, quod cæteris exhibent. idq; fit in essentia, vita, motu. similiter superi veritatem omnibus exhibentes primò de seipsis vera prædicant, ipsamq; eorum essentiam præcipuè contemplationibus patefaciũt. Ideoq; ignem per se, propriaq; forma spectandum sacerdotibus rite demonstrant. Non enim est caloris frigefacere, vel luminis obtenebrare, atq; occultare, vel vllius per essentiã aliquid faciẽtis, aliquãdo cõtraria facere. Phantasma, id est simulacrum missum ab aliquo sine natura ejus, sed solùm per modum idoli specularis, vanè trahit animum intuentis, fallitq;, dum simulat se esse aliquid, de cujus natura nihil habet. Est igitur causa falsitatis, quod nullo modo competit alicui essentiæ verę. Ideo neq; diis, sed hi, eorumq; sectatores, non exiles, inanesq;, sed naturales, & veras sui reuelẽt imagines, non quidẽ speculares (vt dixi) vanas; cur enim eas mitterent? non vt demonstrent essentiam suam, atque potentiam. nam illæ ab hac ex tota natura deficiunt, non etiam ad intuẽtium

vtili

vtilitatem. Quæ enim vtilitas eſt ex mendacio ſimul,atq; deceptione? Non deniq; ob hoc mittunt, quia natura eorum ſit ita ex ſe idolũ mittere, nempe eſſentia firma in ſeipſa cõſiſtens, & ita reliquis eſſentiæ, veritatiſq́; cauſa nullo modo in aliud mittit imitamen ſui vllum fallax, & deceptoriũ, quod ſimul & ſe eſſe aliquid, de cujus natura nihil habeat. Neq; igitur dij, neq; ſequaces eorum vel transformãt naturam ſuã in aliqua ſimulacra, neq; hæc in aliud ex ſe producunt, ſed veras ſui formas in veris animæ moribus illuſtrant,atque demonſtrant. Nota huic ſimile illud, quòd in patria mens beata diuinã eſſentiam videt non per imaginem ab ea creatã prorſus deficientem, ſed per eãdem eſſentiam, ſicut is, qui lumen videt per lumen in lumine: non ſicut qui calorem per lumen, vel qui corpus ſpeculo. Subſtantiæ ſeparatæ, non habent vllum ſibi commune genus. Item dij, angeli, dæmones boni non apparent phantaſtico modo, ſed proprio prorſus,& vero. Spiritus verò mali phantaſtico, fallaciq́;, neq; decet ex cõditione, qua hi apparent nobis, reputare modum, quo boni ſua præſentia formant animam. Porphyrius ait, cognitionem quidem diuinorum eſſe rem ſacram,ignorantiam

verò

verò profanam. hæc Iamblichus comprobat: quia quũ dij per intelligentiam agãt entia, meritò nos per intelligentiã entium placere diis, atq; probari, sed operationẽ religiosam anteponit intelligentiæ: tanquam quæ sola sit efficax ad acquirẽdam animæ cum Deo deificam vnitatẽ. Tanta est virtus sacrorum rite Deo factorum, vt etiam si hæc ignores, piè tamen obserues, non minorem habeant efficaciam. Non enim intelligentia conjungit sacrificatores Deo, alioquin philosophi vnionem deificam reportarent.

De virtute Sacramentorum.

OBseruantia decens præceptorũ, operumq; diuinorũ, quę omnẽ excedunt intelligentiam, atque symbolorum, sacramentorumq; potestas mira solis nota numinibus, præstat nobis deificã vnionem. Quãdo operamur in sacris, nõ cõficimus per intelligentiã sacramento, alioquin & actio eorũ intellectualis foret, & daretur à nobis: contra verò & nobis nõ intelligẽtibus hæc propriũ opus peragũt, & deorũ potestas, quò hæc referũtur, ineffabiles ex se ipsa proprias agnoscit imagines non à nostris intelligentiis excitata. Vniuersales enim causę a particularibus effectibus

non

non mouentur: vnde nec ab intelligentiis noſtris diuina principaliter mouentur ad operandum, ſed intelligentias, & affectionem optimam, puritatemq́; pręcedere neceſſarium eſt, tanquã concauſas quaſdam. Quę verò principaliter diuinam prouocãt voluntatem, ipſa ſunt ſacramenta diuina: atq; ita diuina à ſeipſis incitantur, neq; ab vllo ſubdito principiũ actionis accipiunt. Ne putes igitur totam in nobis auctoritatem eſſe efficacis rationis in ſacramentis, neq; in veritate intelligentiæ noſtræ, verùm eorũ opus abſolui, vel hæc ex noſtra deceptione mentiri. Nam nec etiã ſi nouerimus, quę genus quodlibet propriè cõſequuntur, ſubitò conſequimur ipſam eorũ in opere veritatem. Abſque cognitione quidem nunquam aduenit efficax vnitas ad diuina, neque tamẽ idem eſt omnino. Quapropter neque diuina puritas per rectam cognitionem efficitur, ſicut corporis puritas per ſanitatem. ſed ſuper cognitionẽ vnita eſt, & purificata puritas, id eſt per poteſtatẽ cognitione ſuperiorẽ. Neq; igitur aliud quicquam in nobis humanũ ad diuinarum actionũ finem aliquid confert. Cõclude ſententiã Iamblichi, Aegyptiorum, Aſſyriorum, ſicut in agricultura, medicina, arte imaginum, coitu huma-

no homo materiam opportunè coaptat. causa verò superior, vniuersalisq; adhibet formã: sic in sacrificio, quando fiunt symbola, atq; synthemata, id est signacula, & sacramenta, sacerdos adhibet materialia quædam, quo ordine decus instituit. Deus autem vim efficacẽ imprimit sacramẽtis.

Vaticinium quid, & vnde.

VAticiniũ ipsum nec ab arte, nec à natura, nec à naturalibus, vel animalibus rationibus motibúsve efficitur: neq; fit vllo modo, sed vtrinq; sempiternum est missum ad nos vsq; diuinitus, totaq; potestas præsaga refertur ad deos: & omnis hujus auctoritas consistit in eis, atq; inde traditur, diuinisq; operibus, signisve perficitur. spectacula quidem habet diuina, & contemplationes vera sciẽtia præditas Cę tera verò cuncta, velut instrumenta subjiciuntur, misso diuinitus præsagij dono. quæcũq; ad animã pertinent, aut corpus, vel in totius natura sunt, siue naturis: loca verò & talia quædã ad vaticinium exigũtur vice materiæ. Non decet vaticiniũ deducere sine causa, scilicet à quibusdã nullam in se habentibus præscientiam, sed à dĳs continentibus in se terminos totius scientiæ rerum. Contemplari decet vatici-

nium

nium distributum circa totum mundũ, & circa omnes diuisas in mundo naturas: sic vtiq; causa vaticinij præcipua est, & communissima, possidensq; in se ipsa quęcũq; sui participãtibus exhibet, præcipuè præbẽs veritatem qua opus est vaticinio, & in primis essentiã, causamq; eorũ, quæ fiunt, obtinens in se ipsa, à quibus necessariò procedit, perpetua præsagij consequutio. Porphyrius ait, quãdo dormimus, aliquãdo præsentire futura, absq; vlla præsentis status animaduersione, etiam si in ecstasin minimè concitemur. Volens arbitror non tam externo influxu tũc diuinitus influẽte, quàm ex ipsa natura animæ, mentisq; præsagire: Iamblichus ait somnia, quæ humanis proueniũt causis, siue per naturam nostrã, siue per affectus, & cogitationes, & actus, rarò admodũ & obscurè nimiũ, & sæpius casu quodam attingere verum.

De somnijs.

SOmnia quandoq; incitantur in nobis ab innatis intelligentiis, rationibusve, vel ab imaginationibus, curisq; diurnis, quæ aliquando verum assequuntur, plurimum verò falluntur, atque hæc humanis principiis oriuntur, dormientibusq; contingunt vigiliæ nihil habentibus. Somnia verò missa diuinitus non ita contingunt,

ſed veniunt, vel inter vigiliã, atq; ſomnũ, vel inter ſomnum, atque vigiliam. vel in ipſa vigilia. Tunc breues audiũtur voces, quid agendum ſit admonẽtes, & aliquando ſpiritus quidam non corpulentus, nõ tractabilis, ſe iacentibus circunfundit: qui tamen non perſpicitur, ſed alio quodam ſenſu, & animaduerſione, quæ in conſenſu percipitur, impetu quodam ingrediẽs, & ſe vndiq; circunfundens abſque contactu, atq; mirificè paſſiones animi, corporisq; expellit, aliquando verò lumẽ ſyncerum, quietumq; fulget, ſub quo viſus clauditur anima patẽs. Sed alij ſenſus interim peruigiles ſunt, perſentiuntq; quando dij in lumine ſe oſtendunt, & quæ illi loquũtur, arguuntq;, continuata animaduerſione percipiunt. perfectius verò id totum diſcernitur, quando viſus quoq; perſpicit: atque intellectus corroboratus, quæ fiunt aſſequitur, & qui ſpectant ſimiliter commouentur. Tanta, tamq; differentia qualia diximus, non ſunt humana. cõtingunt verò quando ſomnus noſter eſt grauedo quædam capitis, vel inclinatio, & occupatio viſus, vel medium quiddam inter vigiliam, atq; ſomnũ, vel excitatio ſubita, vel ipſa vigilia. Quæ omnia diuina ſunt ad deos ſuſcipiendos idonea, diuinitúsq; mittunt:

mittunt:atqui talia quædã pręcedũt,quasi apparitionis diuinę partes. Somnia humanis causis procedentia defectus patiuntur duos. Nam & in ipso somno omnino dormiẽtibus accidũt, & nos tũc nõ distinctè, vel plenè animaduertimus,aut quę occurrũt, aut statũ ibi nostrũ. Quãdo verò diuinitus mittuntur somnia,neq; re vera dormimus,& assequimur,animaduertimusq́; clariùs quàm consueuerimus vigilantes: ideoq́; in eiusmodi somniis maximè ponitur vaticiniũ. Anima duplicẽ habet vitam,vnã quidem simul cum corpore,alteram verò ab omni corpore separabilem. Quando vigilamus,vtimur plurimũ vita, quæ communis est cum corpore, præterquàm siquando penitus separamur ab eo, propterea quòd vel intelligamꝰ,vel puris rationibꝰ cogitemus:sed in dormiẽdo penitus solui possumus,velut à vinculis adhibitis animo,atq; vita à generatione separata tunc vti. Quando quodãmodo dormiẽtibus animus à corpore soluitur,tunc illa vitæ species secũdùm seipsam permanens separabilis, separataq́;, siue intellectualis,siue etiam sit diuina, protinus expergiscitur in nobis,agitq́; queadmodum sua fert natura. Quoniam verò & intellectus entia contemplatur, & anima ge-

nerabilium rationes in ſe complectitur, meritò ſecundùm cauſam comprehendē-tē futura in præcedētibus ſui rationibus ordinata prænoſcit. Dictum eſt de præſagiis animæ redeuntis in ſe in ſtatu ſimili ſomno. In ſe, inquam, id eſt in rationes ſeminales, & intellectuales: ſed hactenus ſub forma quadam propria præſenti vitæ, id eſt ſub forma particularis actionis hujus, & vitæ: ſed ſi mox explicet vniuerſam rationum cogitationumq; formā, ſecundùm quam vixit aliquando, tunc reportabit præſagia pertinentia magis ad vniuerſalem mundanarum rerum conditionem, ſub qua & particularia paſſim conſpicere poterit. Si rurſum per formam vniuerſalē ejuſmodi ſuam ipſis deorū mentibus copuletur, videbit inſuper, quæ ad mundum ſpectant ſuperiorem, & quę ad hunc; item per illa tanquam præcipuas cauſas intelliget abſolutiùs, in quo ſtatu non ſolū cogitatio erit perfecta, ſed imaginatio quoque habebit imaginamenta ſyncera de rebus corporeis, atque diuinis. Quoniā verò ſunt in anima rationes generabilium penes potentiam ejus, tum effectiuā, tum etiam cognitiuā, atq; hæ rationes dependent à rationibus, quæ ſunt in diis, ideò anima his conjuncta, rationes in ſe ſuſcitat

tat in actum, ſaltem cognitionis ampliſſimum, & ſub diuinæ prouidentiæ modo, per quem & per quas reputat præterita, futuraq́;, & temporalia omnia, eorumq́; actiones, & paſſiones, paſſionumq́; remedia, & curationes morborum, vitiorumq́; animi, & ſtatuta legum, & artes generi hominum neceſſarias: ſic in Æſculapij templo accipiuntur ſomnia, quibus morbi curantur, ipſaq́; ars medēdi ſomniis eſt cōparata diuinis. Exercitus Alexandri morbis mox deperiturus euaſit diſcrimē remediis adhibitis in ſomno à Dionyſio deo. Lyſander res Aphutim vrbē obſederat, & in ſomno juſſus ab Ammone, ſoluit obſidionem. Multa quotidie ſimilia fiunt ſupra orationem, rationemq́; humanam.

De inſpiratione diuina quæ fit in vigilia.

PORphyrius duas diuinas afflationes tetigit: vnam, quæ cōmuniter dicitur in ſomno fieri: alteram, quæ in vigilia, vbi afflati, & perciti præſagiunt, ita vigilātes, vt etiam vtantur ſenſibus. Neq; tamen interim ſunt humanæ rationis compotes. Iamblichus ait animos verè præſagiētes, afflatosq́;, & quum dormire videntur, non dormire, & quū vigilare, non propriè vigilare, neq; more hominum ſenſibus vti. Animi diuinitus afflati, percitiq́;, ſubje-

cerunt vitam ſuam penitus afflanti deo. Ideo ſiue vt vehiculum, ſiue vt inſtrumentum ſe ſubiecerint, priorem vitæ modum depoſuere, atque vel vitam propriam in vitam diuinam cõmutauere, vel vitam ſuam penitus ad deum agunt. Ideo neque vtuntur ſenſibus, neque ita vigilant, vt qui vigiles habẽt ſenſus, neque ipſi præſagiunt, vel mouentur humano quodam impetu, atque more, neque ſuum ſtatũ animaduertunt, neq; vllam edunt cognitionẽ, actionémque propriam, ſed totum illic agitur ſub forma, actionéque diuina.

Miracula multa fiunt à Prophetis.

QVòd autem afflati diuinitùs non viuant, tunc ipſa animalis vita patet, quia multi eorum, admoto igne, nõ vruntur, ignem videlicet repellente deo intus afflante: vel ſi vruntur, non perſentiunt, neque pungentia percipiunt, vel radentia, vel vlla tormenta. Item quòd actiones eorum non ſint humanæ, cõſtat, quoniam per inuia vadunt, pérque ignem feruntur intacti, & flumina tranſeunt mirabiliter, quod & ipſa ſacerdos agit in Cataballis. per hæc patet illos non viuere vitam humanam, nec animalem ſenſibus, impetuq; vtẽtem, ſed diuinam, quaſi anima eorum ætietur, & deus ibi ſit pro anima, moueatq;

atq; tanquam excellentior anima. Variæ sunt diuinitus inspiratorum species, tum pro varietate deorum, qui alij aliter inspirant, tum pro differentia modorũ in spirationibus : hi modi sunt tales. Aut enim deus ipse nos occupat, aut nos ei nos addicimus, totiq; illius efficimur, aut communem agimus ad deum actionem: item vel vltimæ diuinæ potentiæ euadimus cõpotes, vel mediæ, vel supremę. Item aliquando nuda est dei præsentia, aliquando vltra præsentiam fit communio. interdum vltra hanc conficitur vnio, rursum inspirationis vel anima sola fit compos, vel etiam corpus subinde fit quodãmodo particeps, vel etiam commune animal ex æquo fit compos. Secundùm horum diuersitatem, differentia sunt inspiratorum signa, & effectus, & opera. Secundùm prędictam inspirantium, inspirationísve diuersitatem, inspirati alij mouentur vel toto corpore, vel quibusdam membris : vel contrà quiescunt. Item choreas, cantilenasq; concinnas agunt, aut contrà. rursum corpus eorum vel excrescere videtur in altum, vel in amplum, vel per sublimia ferri, atque contrà. Item voces edunt, vel æquales, perpetuásve, vel inæquales, & silentio interruptas. Et tum remittunt tonos,

tum intendunt.

Inspiratus vacat ab actione propria, ac deum habet pro anima.

MAximum verò afflationis diuinæ signum est, quòd ille, qui numen deducit, insinuatq; , prospicit spiritum descendentem, & quãtus sit & qualis, atque ab eo mysticè docetur, & regitur. Quinetiam qui numen suscipit, ante susceptionem aspicit quandam ignis speciem. Interdum verò hæc conspicitur, & præsentibus, siue adueniente, siue recedente deo. Quo ex signo in his rebus periti verissimè discernunt, quæ sit potestas numinis, quis ordo, & de quibus vera loquatur, & quę perficiat: sed qui absque ejusmodi spectaculis clàm spiritus introducẽt, velut in tenebris latitantes concutiunt. Neq; quid agant intelligunt, nisi exigua quædam, id est signa nonnulla in ipso afflati corpore. Quũ igitur ignis diuini præstantia, & luminis species quædam, ineffabilis extrinsecus incubet occupato, impleatq; ipsum totum, & penitus dominetur, & circùm vndique in se complectatur, adeò vt nec vllam queat actionẽ peragere propriam, quisnam sensus, perceptióve, & animaduersio propria potest adesse animo diuinum ignem suscipienti? vel humana motio,

tio, paſſio, peruerſio phantaſiæ, & alienatio, qualem aliqui ſuſpicantur? Porphyrius afflationem diuinam definit ita, Motio mentis vnà cum inſpiratione dæmonica. Iamblichus ait, in animo afflato diuinitus, neque mentem, cogitationémve humanam ferri, ſi re vera continetur à deo. Neque dæmonum, ſed deorum fit inſpiratio, neque rurſum definiri debet exitus, & alienatio. hæc enim lapſum ſignificant in deterius, ſed potiùs dici debet reductio, reſtitutioq; in melius. Eſt igitur afflatio nihil aliud quàm totos à Deo animos occupari, atque contineri. Hinc verò poſterius ſequitur ecſtaſis, id eſt exitus, vel alienatio quædã tanquã conſequens ad afflationem accidens. Plato in Phædro dicit antiquos vaticinium nominauiſſe maniam, id eſt furorẽ, quoniã ſoli diuino furore correpti, verè vaticinantur. poſteriores autem adjuncto t, nominaſſe mãtiam. Itẽ Sacerdotes, Sibyllas, Prophetas quandiu prudẽtes ſunt, vel paulùm admodum, & obſcurè præſagire, vel nihil: quando verò rapiuntur deo, verè vaticinari. vnde præuidiſſe apud multas gentes pericula diuinitus imminentia, admonuiſſe populos, & per ſacrificia diuinã Nemeſim placauiſſe. item ait præſagium arte factũ appellari

pellari

pellari putationem coniecturalem, nec vllius esse momenti, si cum diuina inspiratione, & vaticinio comparetur. Iamblichus ait, diuinum afflatum, vaticiniumq; non esse in mente, vel anima, siue vt qualitas in subiecto, siue vt actio in agente, sed totum esse actum ipsius dei ex deo simpliciter dependentem. Actum dico à deo peractũ in mente, vel anima simpliciter, vt instrumẽtis ab omni proprio motu vacãtibus: atque ita vera præsagia dari. at si quis motus ex corpore, vel anima, vel qualitas talis interim inseratur, vel pręcedat, confundi visa, neque vera vaticinia fore, neque legitimã esse ibi diuinam afflationem, vbi aliquid miscetur humanum. Tres generatim opiniones erant de afflatu, vaticinioq; diuino: prima, causam eius referebat ad animam, secunda ad corpus, tertia ad compositum. Prima ponit ipsum in eo statu, in quo anima tota est redacta in diuinum suum, vel in mentem, aut quando eius actio facta est vehementior, siue amplior, aut quando cogitatio facta est acuta, motuq; velocissima, aut quum mens incaluerit. Secunda ponit illius causam in corpore, quãdo certam habet complexionem, scilicet vel melãcholicam, vel temperatam, siue qualitatem

quan

quandam elemẽtalem, siue prætereа spe-
cialem, siue certũ spiritum. Tertia causam
eius ait certam proportionem, qua cor-
pus, & anima inuicem sunt cõpacta. Iam-
blichus ait, ipsum non esse opus animæ,
vel corporis, vel compositi, nec causam
in eis habere. Nam afflatus ille fatidicus
agit tum in prædicendo, tum in efficien-
do, super omnem humanæ naturæ con-
suetudinem. Non potest autem homo,
vel aliquid hominis vltra terminos suos
ad diuinos progredi terminos. Neq; pos-
sunt præstantiora à deterioribus genera-
ri. causa igitur huius est duntaxat ipsa di-
uinitas, quando scilicet à diis descendunt
in nos lumina, spiritusq́; tradũtur ab eis,
adestq́; nobis dominatio potestasq́; illinc
absoluta comprehẽdens omnia, quæ sunt
in nobis, & exterminãs penitus propriam
nobis animaduersionem, & motionem,
proferensq́; sermones, per hominem qui-
dem, sed non cum ipsa cogitatione homi-
nis, imò pronuncians ipsa per os furen-
tis extra se positi. Dum videlicet quæcun-
que sunt in nobis seruiunt tota numini,
ceduntq́; soli dominanti actioni diuinæ.
Porphyrius ait Musicã passiones inferre
animo, itẽq́; sedare: & alios sonos aliis ani-
mis, & moribus cõuenire. Itẽ cõplexiones
affect

affectionesq; corporis permutare, furorẽ mouere, cohibere furorẽ. Iamblichus ista cõcedit, sed negat hæc esse causas afflatus diuini: quoniam sunt humana, partim naturalia, partim artificiosa, nec quicquam in se diuinum habent. Quod videtur suspicari Porphyrius, dicens aliquos afflari, quũ audiunt tibias, vel cymbala, aut tympana, alios verò quũ alias melodias. Variis deorum ordinibus respõdent in mundo variæ motionum species, certæq; certis. ex his verò variæ profluunt melodiæ, quæ congruunt similiter per suos, quæq; motus certis ordine diis principiis motionum. hi, quum vbiq; sint, & sua potissimum suis impartiant melodiis sibi pręcipuè congruentibus adsunt præcipuè, nostrisq; spiritibus per eas affectis se insinuantes occupant hominem, suaq; mox essentia & potestate penitus implent. cujus afflationis causa est, nõ tam passio hominis excitata per musicam, quàm ipsa ad deum musicæ congruentia, cui naturaliter deus adest. Quæ ad visum veniunt, nimis imaginaria sunt, & intelligibilia potiùs referunt. Quæ ad sensum infra auditum, materialia nimis. quæ ad auditum, media, & animę congruunt; spirituiq; insinuata cum motu, affectu, significatione
vehe-

vehementer afficiũt animã quidem hinc, & inde corpus, vnde totus homo, ſecundũ proprietates melodiarũ, euadit ſuſceptaculum hujus numinis, aut illius: & qui afflati ſunt aliter, aliterq; ſe habent in motu, & quiete, aliisq; habitibus, pro diuerſitate numinum, quibus afflantur principaliùs quàm pro differentia muſicæ. Ceſſauit enim jam hic affectus ſoni, quando deus agit. Anima in mundo intelligibili audiuit harmoniam diuinã, cujus hic reminiſcitur, quandò audit melodias habẽtes diuinæ veſtigium: reminiſcẽs verò ad eam vehementer afficitur, ſi eſt è numero animarum, quæ ipſam harmoniæ ideam præcipuè contẽplatæ ſunt in patria. Ejuſmodi verò affectu facta familiaris deo, jam afflatur ſingulari quadam præſentia dei, vnde mirabilia facit. hujus ergo afflationis, miraculiq; cauſa eſt non paſſio ex ſonis illata, non animæ natura ex harmonia compoſita, ſed ſimilitudo ad deum, deiq; præſentia. Multò quoque minus dicendum eſt, afflationem in eo conſiſtere, quòd per muſicam & afflationem ipſam ſuperflua quædam in anima, corporeq; concreta purgentur. Vaticinij jus non eſt ex certa complexione. deorum enim dona non variè ſpirãtur ſecundũ corpoream

variet-

varietatem. Munus enim diuinum impatibile est, & super naturę vim datur per propriam dei actionē: neque aqua, neque aër, aut corporeum aliud præbet vaticinium, sed sacra, quæ fiunt circa hæc, imò mentis purificatio vna, cum purificatione vehiculi, intentioq; in deū suscipit vim diuinam vbique, semperq; prōptissimā. Quū afflatus animus & dicat, & agat supra, & cōtra naturæ morē, causa afflationis eiusmodi non est naturalis, vel ex corpore nostro, vel qualitate loci, vel dispositione cœlesti nascente homine, vel operante, sed ex dei præsentia ista fiunt, vnde & variæ afflatorum species non sequuntur naturales varietates in nobis, sed differentes species, tum numinum afflantiū, tum modorum, quibus diuinæ præsentiæ participes sumus. Quòd igitur homines afflati diuinitus alij conquiescant, alij concitentur, alij montes & deserta petant, aliterq; alij se habeant, non procedit ex differentiis naturalium in nobis causarum, vel locorum, vel musicarū, quas nuper audiuerint, audiantve, sed ex variis deorum proprietatibus, quibus afflati reguntur, atq; ex variis afflandi modis. Porphyrius tria è multis in medium adducit oracula, vnum Colophonium, vbi aqua bibita vaticin

ticinium veniebat:alterum Delphicũ, vbi ſedens ad os antri vaticinabatur : tertium Branchidicum, vbi hauriẽtes vaporem ex aqua prophetabant. Vnumquodq; ſecundùm naturæ ſuæ modum agit circa ſe effectus,& opera. Ideo ſpiritus ipſi,qui à diis pendentes ſuſcitant homines , atq; concitant, in hoc ipſo opere excedũt omnẽ naturalem,humanumq́; motũ.atq; hæc ipſa eorum actio nulla conditione ſimilis eſt conſuetis actionibus homini notis. Erat in Colophone ſubterraneus locus, in quo fons erat. Sacerdos igitur ſtatutis noctibus ſacrificabat,poſtea guſtabat aquã,tandem vaticinabatur ibi factus præſentibus inuiſibilis.Videri poteſt alicui ſpiritus diuinus tranſiſſe per aquam in ſacerdotem. Neq; tamen eſt ita. ipſum nanq; diuinum non ita ſecundũ diſtantiam, diuiſionemq́; tranſcurrit per ea,quę participant,ſed extrinſecus cõprehendit,penitusq́; illuſtrat, & implet aquam virtute quadam ad vaticinium conferente,ſcilicet purgatoria.ita quòd quando ſacerdos bibit , ipſa purificat luminoſum ſpiritum nobis inſitum,& accommodat ipſum deo: qua purificatione,accommodationeq́; deum capere poſſumus.Sed extat præterea alia dei præſentia præter virtutẽ infuſam aquæ,ac prior,

& desuper, circum, & intus illustrans, quæ à nullo abest, modò propter cōgruitatem contingere possit. Adest itaq; subitò, vtitur propheta vt instrumento, qui interim neq; sui juris est, neq; animaduertit quæ loquitur, sed & vbi sit ignorat, vnde & post responsum vix seipsum recipit, quinetiam ante potum aquæ, diem noctemq́; cibis abstinet, & ad sacra quædam se reuocat inaccessibilia vulgo. Itaque propter sequestrationem à rebus humanis, syncerum se reddit, aptumq́; ad deum suscipiendum. Ex quibus colligitur, duobus modis hîc ad deum hominē præparari. vno per purgatoriam aquam factam à deo talem, quæ purificat spiritum : altero per sobrietatē, solitudinem, separationem mentis à corpore, intentionemq́; ad deum. Sibylla in Delphis duobus modis suscipiebat deum, vel per spiritū quendam tenuem, igneúmque, qui erumpebat alicui ex ore antri cujusdam : vel sedens in adyto super sedem æneam, habētem tres, aut quatuor pedes, & deo dicatam, & vtrobiq; exponebat se spiritui diuino, vnde radio diuini ignis illu[illegible]batur. itaque aliquando ignis plurimus sim[illegible]ti totus ex antro euolans, vndiq; circūfunditur [illegible], repletq́; splendore diuino. Aliquando, [illegible] inhæret sedi sacratæ deo,

deo,per quam accõmodatur deo, coaptatur ſtabili vaticinio dei.vtrobiq; verò per hæc Sibylla fit tota dei , vnde ſubitò deus adeſt,ſed interim ſeparatus, exiſtens alter præter ignem & ſpiritum , ſedemq; propriam,& omnem ejus loci apparatum,vel artificioſum, vel naturalẽ. Fœmina quinetiam in Brancis fatidica,vel ſedet in axe, vel manu tenet virgam ab aliquo deo datam,vel pedes,aut limbum tingit in aquã, vel ex aqua quadã vaporem haurit, & his modis impletur ſplendore diuino,deúmque nacta vaticinatur.Nam ex his omnibus fit accommodata deo, quem extrinſecus accipit. Quòd autem ex nulla virtute corporea vel animali propria , vel locorum , inſtrumentorúmve vaticinium fiat, ſed ex præſentia dei venientis extrinſecus , patet ex eo, quòd ipſa ſacerdos, antè quàm det oracula,multa rite peragit ſacrificia,obſeruat ſanctimoniam, lauatur,triduum prorſus abſtinet cibo,habitat in ſeceſſu , jamq; incipit paulatim illuminari, mirificeq; gaudere.Per quæ patet prouocari deum extrinſecus,vt adueniat , & forinſecus aduenire.& priùs quàm ſacerdos ad locum aquæ veniat, quodam modo inſpirari,& in ipſo loco,dum ſpiritus quidã ex aqua euolat fontis, conſtat aliud quid-

dam præter hæc esse deum separatum ab his omnibus, causamq; loci, & fontis ejusmodi, totiusq; vaticinij. Virtus, quæ inspirat nobis vaticinium, est absoluta à locis & temporibus: alioquin non posset omnia simul loca, temporaq; exprimere. Si enim inseparabiliter inhæreat naturę locorum, materiarúmve, vel procedat secundũ motum determinatum numero, non poterit, quæ vbique, sempérve sunt, nec ipsa vbique, & semper æquè prænoscere. si autem ab his fuerit absoluta, tanquã præstantioribus, quæ tempore fiunt, vel continentur loco, omnibus, vbicũq; sint aquæ, adest, & iis, quæ tempore fiunt, vndiq; simul adest, atq; in vno simul comprehendit omnium veritatẽ, propter essentiam ejus separatã prorsus & omnia superantem. Vis diuina vaticinij origo est, vbique tota & semper tota. Ea vis non est à corpore, neq; ab animo corpori addicto, sed absolutis, id est angelis, deoq;, qui sunt vbiq;, vel saltẽ vis ipsa est, vbicunq; est aliquis angelorũ, qui sunt vbique: ipsaq; ab omnibus separata corporeis, præsens omnibus, nõ comprehensa loco vel corpore, vel anima, quæ in aliqua specie particulariũ sit addicta. sed hæc ipsa fatidica deorum potestas, & separata est ab omnibus, & ideo tota simul

vbiq;

vbiq; adeſt ſubitò participare potentibus, illuſtrans forinſecus, & omnia replens, perq; omnia elementa diſcurrens: nec relinquens animal aliquod, vel naturam, cui pro capacitate ſua non imprimat ex ſe aliquid conferens ad præſagium: ipſa verò propterea implere ſe omnibus æquè poteſt, quòd pariter eſt ab omnibus abſoluta. Porphyrius præter vaticinia publicè celebrata cõmemorat aliquod priuatum, eorum ſcilicet, qui profitentur per certos characteres ſe ſpiritus attracturos ad vaticiniũ, quod Iamblichus reprobat, quia, quũ totam religionem, ſanctimoniamq; negligant, ſolis confiſi characteribus, nequeunt ipſam alicujus dei, boniq; numinis præſentiã adipiſci, qua ſolent vera vaticinia dari. ſed in eo falluntur, quòd per characteres quidem diis congruos, & intentionem animi, reportant imaginariam quandã à ſuperis apparitionem exiguam, & obſcuram & quoniam interim ſanctimoniam negligunt, veniũt ſub malorum dæmonum poteſtatem, qui mentiuntur, & fallunt, & quãtulumcumq; indiciorum, apparitionumq; à diis contigerit, peruertunt, atque confundunt. Sed qui veram deorum præſentiã ſortiuntur, præſagium reportant verum & immutabile, quod à

malis ſpiritibus deturbari non poſſit. Sicut enim veniente ſole tenebræ ejus præſentiam ſuſtinere non poſſunt, ſed ſubitò ſubterfugiunt, nihil ſolem impediẽtes: ſic vndiq; refulgente poteſtate deorum, quæ replet omnia bonis, perturbatio omnis, quæ ſolet à ſpiritibus malis accidere, nullum habet locum, ſed repẽte diſperditur. Bonis enim numinibus omnino præſentibus, mali ſpiritus euaneſcunt, neq; mouere ſe valent, neq; ſplendorẽ obfuſcare diuinum. Damnat eos, qui omnem contemplationẽ, ſanctimoniamq; religioſam negligunt, ſolis cõfiſi characteribus, qui ſperant ſe incluſuros ſubſtantiam ipſam alicujus dei, quo præſente vaticinẽtur. Horũ quoq; confidentiam Porphyrius improbabat. Qui etiam narrat præter hos, eſſe alios, in quibus phantaſia aliquando concitatur, quando certa quædam adhibuerint, etſi alioquin in aliis mentes compotes ſunt, dum ſint phantaſia furẽtes in ſacris. Quando ſcilicet vel in tenebris latuerint, vel certa pocula biberint, vel cantibus, vel conſtructionibus quibuſdam vſi ſint. Tunc ergo furentes imaginantur occulta, futuraq;, alij quidem in aqua videntes, alij in muro, alij ſub dio, id eſt ſereno aëre, alij in ſole, alij in ſtellis aliis. Lumen
hoc

hoc diuinum venit in phãtasiam propriè, ac si quid extra videmus, mirabile fit, per visum phãtasiæ pedissequum. Dij vel præsentia tantũ sine medio mouent animum quoties volunt paratum, scilicet vel lumẽ aliquod ex se fundunt in ætherium animæ vehiculum, quo imaginationes mouentur in phantasia, quales ipsi volunt, & vtrobique diuinitas nusquam includitur. Quum adhibẽtur prædicta vaticinio congrua, attentio quidem animi, & cogitatio animaduertit, quæ fiunt, quando diuinum lumen nõ attingit propriè ad hæc, scilicet ad rationales potentias, sed interim imaginatio furit alienata, quia supra morem humanum desuper incitatur. Tenent aliquando in tenebris hominẽ diuinandum. Nihil enim in eis obsistit venturo lumini. Aliquandò tenent in lumine quãdo eum præparant, vt major sit ad lumen diuinum similitudo, & tunc accipitur illud in lumine solis, vel lunæ, vel serenæ noctis, vel in aqua propter diaphanon parata, vel in pariete sacris characteribus præparato. hic enim propter soliditatem, quod diuinitus semel accipitur, diutiùs retinetur. Admouẽt præterea quædam cognata diis insinuandis, & exhibent diuinaturo potiones, & compositiones quasdam, &

cantilenas, vel excantationes conuenientes ad præparandum susceptaculum, & ad commodandam pręsentiã, apparentiamq́; deorum scilicet, quod lumen eorũ occultum alicubi pateat sensui, sed semper pro volũtate deorũ, siue deducatur ex æthere, siue aëre, vel sole, vel luna, vel alia sphæra cælesti. Quatenus placet diis, qui liberi dant, & vt præcipui auctores, & mouent imaginationem, & per eam quãdoq; sensum in objectis accõmodatis, & aliquando eam per sensum, imagines magicæ factæ ex materia solida, diutiùs virtutẽ seruant. Superi dant dona paratis, nõ solùm naturaliter, sed per intellectum & liberã voluntatem ipsorum deorum. dij dant futurorum ostenta in extis, auibusq́; & stellarum nouis prodigiis, ex quibus humana sagacitas coniicit euentus per proportionem signorum aduectus, vt ex casu auis casum viri, ex defectu membrorum in extis defectioni, exiguè cadente dejectionẽ eorum. Dij imprimunt futurorum signa in rebus ministerio naturæ vniuersalis, & naturarum vel obsequio dæmonum seruientium diis, & dominantium elementis, animalibusq́;, similibusq́; cunctis, quę agunt facilè pro voluntate deorum. Etsi symbolicè declarant in signis voluntatem dei,

dei, & futuros euentus, vt inquit Heraclitus, repræsentant interim opificij modũ. ſicut enim per imagines firmas faciunt res, & euentus præſignant, ſic & per noua oſtenta, & qualiacunque ſigna, & interim acuunt ex eadẽ cauſa, & occaſione ſagacitatẽ noſtrã. Viſcera in oſtentis transmutãtur contra naturam in animalibus ab anima eorũ, & à dæmone eis præſidente, & à motu aëris, motuq; cæli, præter naturam & pro voluntate deorum ad homines admonendos. Quod autẽ diuinitus fiat, patet, quia ſæpe non inueniuntur in animalibus principalia quædam membra ad vitam neceſſaria, quæ repente miraculo auferuntur, quũ neceſſe ſit ea pauloante non defuiſſe. In auguriis captandis aues miraculoſæ mouentur ab anima ſua, & dæmone præſide, motuq; aëris, atq; cæli: à quo cælo deſcendit virtus per totũ aërem con formans, & commouẽs illum ad deorum ſententiam, pro ſignis efficiendis. Sententiam dico ab initio præſignatam, atq; decretam: ſic aues ſæpe ſe ipſas præcipitant, vel allidunt, vel aliter ſe necant, dum ad ſignificandum cõferunt, quod non ſponte faciunt, ſed tractæ diuinitus. Flammæ quædam ſtellarum inſtar factæ diuinitus, aliquando pro ſignis futurorum in aëre

facillimæ fiunt, ad nutũ deorũ cælestium accenso illic aëre summo, qui ductu, formatuq; facillimus est, præsertim à diis, atque in ignẽ descendũt interim in hũc aërem corporum cælestiũ influxus quidam, cõducentes ad creandas, mouendasq; stellas ejusmodi, similes cælestibus luce, virtute, motu. Mundanum animal est adeò secum vnitum, vt membra ejus compatiantur inuicem, commoueanturq; etiam quæ remota inter se videntur, quasi sint proxima, tanquam ejusdem animalis membra. Atq; hæc vnio, & compassio confert diis ad exhibẽda signa hominibus, primò per cælum, subinde per aërem. Dij nõ immediatè, sed per media instrumenta scilicet dæmones, animas, naturas & omnia hinc dependentia faciunt hominibus signa, exordiẽtes secundùm principium vnum: & inde diffundentes deinceps motionem ab ipsis descendentem, quocunq; volunt ipsi. Ideoq; sine habitudine, & coordinatione eorum ad generabilia, regunt ejusmodi singula: & sicut in opificio, & prouidentia, ita in exhibendis signis non deflectitur eorum intellectus ad nostra, sed, dum ille in se permanet, signa omnia, vaticiniumq; cõuertit ad se, eaq; animaduertit à se ipso procedere. Vates omnes confitent

fitentur, per deos, vel dæmones vaticiniũ nancifci, quia nequeãt futura videre, nisi qui sint causæ,& domini futurorum, per quos & alij videant. Porphyrius admiratur, quòd dij adeò inseruiant hominibus, vt vates aliqui etiam per farinam vaticinentur. Respondet Iamblichus, deos non obsequio id præstare suo, sed excessu potestatis & bonitatis. & causa omnia in se continente, dum in seipsis manent absq; cõuersione ad subdita, eis pro gradu præparationis dona & signa largiri, sicut sol diaphanis,oculisq; lumen, atq; hoc calorem. Quia videmus homines subiecta curare conuersione quadam ad opera,& distractione ad diuersa, & distrahi à seipsis, & laborare,ideo similiter suspicamur prouidere deos.qui cõtra,quatenus ad se conuertuntur, vnamq; sui formam, quæ est inferiorum causa,eatenus agũt,mouẽt,regunt omnia,non distracti per diuersa, sed ab vno principio,nutuq; simplici vibrantes cuncta,successione quadam inde pendentia: neq; ipsi ad subiecta flectũtur, sed statu, & plenissimè sua reddunt sibi cũcta similia. Deus diuersos suppeditat vaticinij modos, nõ quidem distractus ipse, sed indiuiduo nutu, formaq; simplici suggerit omnes, & diuersis temporibus suggerit diuer

diuerſos, non ipſe per tempora varius, ſed æterno, eodemq́; mẽtis, & voluntatis ictu omnes inſpirat, quamuis hi tẽporibus variis explicentur, neq; in oſtentis continetur, diſtrahitúrve, ſed in vna ſui forma complectens omnia ſigna, ex ea exprimit in ſe ipſo conſiſtens, dum vno voluntatis actu omnia tradit. Tanta eſt exuberantia prouidentiæ ad oſtẽdenda nobis ſigna, vt etiã in calculis, virgis, lignis, lapidibus, frumento, farina, indicia præbeat futurorum, vbi mirabiliter inanimatis animam, immobilibus motum, ratione carentibus intelligẽtiam quandam præſtare videtur, quaſi hæc cognoſcere videantur, vbi nobis futura portendunt. Et ſicut deus ſæpe per fatuos homines loquitur ſapientiam, declarans nõ hominẽ ibi loqui, ſed deum: ſic per viliſſima quæq; portendit futura, his ipſe admodum ſupereminens, & per omnia noſtrũ inſtruẽs intellectum. Deus per infima quæq; cognitione carentia patefacit quædam cognitione ſuperiora, vbi teſtatur ſe longè ſupereminere naturam: Qui dum diuerſa porrigit ſigna, nõ coërcetur in eis, neque per illa diſtrahitur, ſed ſtans in vna, indiuiduaq́; ſui forma cõprehendit illic omnia ſigna, & illinc vnico, ſimpliciq́; nutu explicat omnia, præbetq́; nobis

nobis argumenta paſſim præteritorum, præſentium, futurorum.

Non fit in ſacris opus alicujus efficaciæ niſi per potentiam, immo & præſentiam numinis alicujus.

IN religione non poteſt fieri opus vllum alicujus mirabilis efficaciæ, niſi adſit illic ſuperorũ aliquis ſpectator operis, & impletor. Opera quidem abſoluta ducunt dij, media angeli, tertia dæmones. Natura quidẽ humana nec rationem quidẽ, orationémve de diis ſuſcipere poteſt ſine diis, nedũ diuina opera facere valeat ſine illis. Eſt enim imbecillis, & hebes vſqueadeo, vt nullum nullitatis ſuæ remedium habeat, niſi quandam diuini luminis portionem deſuper accedentem, ſine qua nihil à nobis fit diuinum. Sicut falluntur, qui confidunt ex inanimatis animam, & ex amentibus facere mentem: ita qui ex rebus non diuinis diuina facere, & ſine diis propria deorum opera, qualia ſunt vaticinia, & miracula, & ſimilia, vt apparitiones, & expiationes.

Numina inuocata nobis adſunt, non coacta, ſed volentia.

COnfeſſum eſt efficacia religionis opera perfici præſentia deorum, angelorum,

lorum, dæmonũ. Porphyrius quidẽ ſuſpicatur numina ad hæc trahi quadam inuocationis neceſſitate. Iamblichus negat neceſſitatem inferri vel ab homine, vel à mundo numinibus, quæ, quũ ſint immaterialia, non ſuſcipiunt ordinem aduentitium aliunde. Item inuocatio, & operatio ſacra, admouet quidem ſacerdotes ad numina aſſimilatione, & familiaritate quadam non violentia ſacerdotibus illata, nedum numinibus inferatur. Deus, omnisq́; chorus numinum deo conjunctus eſt, ſupra omnem neceſſitatem extrinſecus venientem. Vaticinium perficitur, dum ſacerdos operatur ſacra. neque tunc paſſio cadit in ſacerdotem, vel in diuinantem, quando diuinitus inſpirantur. multo minus in numina, quæ non illabũtur in animos, niſi vacuos paſſione. Neque dicendum eſt, fatidicum animum eſſe inſtrumentum medium, & efficax diuinorum, ſacerdotem verò inuocantem eſſe velut cauſam efficacem operum diuinorum. Immo deus eſt omnia, poteſt omnia, implet omnia ſemetipſo. humana verò natura nullam in his efficaciã habet. eſt enim ad diuinitatem ludus. deridemus eos, qui dicũt deum ſorte quadã aliquibus adeſſe potentia figuræ cæleſtis in geneſi. Non enim

enim decet ingenitos, & vniuersales causas mancipari alicui per generationem, ejúsve periodum, & per causas alienas. Quidam, quum & nollent curis onerare deum, & non perciperēt modum aliquem opificij, prouidentiæq́;, præter eum, qui solicitudine fit humana, negauerunt deos facere, atque prouidere. similiter negarent deos interesse vaticiniis, & miraculis, qui non viderent modum excellentem, quo dij adsunt sine labore, & mutatione sui, modus autem per hæc omnia diis proprius eisdem duntaxat est notus.

Porphyrius ait opera diuina, qualia sunt vaticinia, & miracula, esse aliquando passiones quasdam animæ ex paruis scintillis excitatas, & animam sua virtute posse hæc imaginari, loqui, facere. Iamblichus dicit, opus diuinum neque fortuito fieri, quum sit ordinatum, neq; ab homine longè inferiore. Oportere enim diuinum opus à diuinitate fieri. omnia igitur opera diuinitati similia non ab humana, sed diuina pullulare natura.

Opera miraculorum, & prophetiæ, non fiunt aliqua virtute stellarum, corporis, animæ, sed mera, & libera potestate dei.

ANima humana & vna ſpecie comprehenſa eſt, & à caduco corpore nimiũ obumbrata. Ideò nullã habet ad diuinum opus potentiam efficacem. ſiquando verò videmur tale aliquid quodãmodo poſſe, ſolum id agimus illuſtratione diuina deſuper influẽte, per quam & actionis diuinæ videmur eſſe participes, ſi opera diuina fierent ab anima ipſa natura animæ, & virtute propria, anima virtutis & prudentiæ compos, vel etiam omnis anima talia faceret. Nunc verò nec omnis anima facit, & quæ perfecta videtur anima, ad diuina adhuc eſt imperfecta. Non igitur anima, ſed diuinitas ipſa cauſa eſt operum diuinorum. Alioquin non eſſet nobis ad hæc religio neceſſaria, ſed abſq; deorum cultu compotes eſſemus operum diuinorum, ſi hæc ipſa animæ fierent poteſtate. Denique, ſi anima ſua poteſtate diuina perageret, vel omnis anima faceret, vel quę haberet virtutẽ, & perfectionẽ animę, propriam ſcilicet ſcientiam, artem, prudentiam, mores, qui per prudentiã acquiruntur. nunc autem non tales hæc faciũt, ſed concitati quidam potiùs & abſtracti. Tria propoſuerat Porphyrius de diuinis operibus. Primum, ad hæc animam eſſe cauſam inſtrumẽtalem: ſecundũ, animam

quand

quãdoq; eſſe cauſam principalẽ: tertium, animam poſſe ita eſſe ex æquo concauſam, vt ex ea, ſpirituq; diuino, tertia quædam ſpecies ſubſtãtiæ, vel ſubſiſtẽtiæ fiat. Iamblichus dicit, Quando vnum aliquid fit ex pluribus, illa plura & eſſe cognata, & mutabilia, ex eo, quod ſunt, in aliud ſic commiſceri in vnum quintũ quatuor elementa, & animas plures in vnam totam, forte vegetalem, ſenſualem, motiuã, in nobis concedere intellectuali, & in ejus actũ redigi, vel fortè ex illis omnibus harmoniam vitalẽ in corpore reſultare, vel fortè animas in patria conſpirare in vnam ideam omnium animarum, diuinitas verò velut à cunctis exempta non coit in vnũ. Tertiũ, quũ anima præſertim è ſuo ſtatu jam lapſa, & quia diuinitas velut longè diuerſa non cadit in miſturam: & quoniã immutabilis, non cõmutatur in aliud cõmune duobus. Prius quidem dictum fuerat ſcintillis exiguis ſuſcitari in anima ſpecies diuinas: eſto: ſed hæ non traducerentur ad ſpecies ſimpliciter diuinas, ſi corporales, & naturales eſſent. nunc denique, vbi dicitur animam cũ diuinitate in vnum tertium congredi, æquatur anima deo, & cõceditur, deũ ibi ita mutari accipereq; ab anima, ſicut mutari animam, &

aliquid à deo suscipere: quod est absurdū, præsertim quia hinc admittitur, quòd dij elementorum instar coibunt in effectibus suis in vnam formā tēporaliter factam, & ex sempiternis, & in re temporali continebuntur. Quando dicitur ex anima, & deo, vel ex diis inuicē vnum aliquid fieri temporale, quærimus vtrum præter congredientia resultet aliquid nécne: si non resultat, tunc non fiet vera vnio, neq; verè vnum: sicut neq; in artificio sola arte pendente si resultat res, sempiternè è suo statu cadent, vt fiat aliquid temporale: nisi enim mutentur, tertiū non resultat. omnino verò absurdum est, hoc ipsum, quod generatione quadam fit temporali, ponere sempiternum. neque tamen decet ponere temporale, ne sempiterna seruiant temporali: nec decet ponere, hoc esse solubile, vtrinque factum ex sempiternis. & tamen per nouam generationem videtur esse solubile. Illa igitur opinio est absurda. Porphyrius ait, animam quandoque generare potestatem, essentiamq; dæmoniacam imaginantem futura, per motiones ejusmodi. Generare, inquam, dum cōducit in vnum materias quasdam habētes in se vires ejusmodi, præcipuè verò materias acceptas ex animantibus. Iamblichus

chus negat generari dęmones,& corrumpi. Negat enim ab anima ex viribus corporeis generari dæmones, corporibus, animaq; ſuperiores. Negat & actiones animæ particularis, clauſæq; in corpore procedere in eſſentias, in ſe extra animam ſubſiſtẽtes. Negat vires corporũ, materiæ prorſus addictas, ſolui ab eis ad dæmones generandos. Præterea quærit, quænam ſit poteſtas, quæ vires materiales à materiis ſoluit, rurſumq; conflat in vnũ ad dæmonem generandũ, vbi videtur poteſtas hæc eſſe demonica, atq; ita exiſtere, dæmon etiam antè quàm generetur. Non poteſt ex rebus carẽtibus anima, vaticinioq; generari anima, præſertim fatidica. Nequit ex deteriori præſtantius procreari. Nequit eſſentia vlla, ſubſtantiaq; conſtitui, ex motionibus animæ, viribusq; corporeis, quæ nec ſubſtantiæ ſunt, neque eſſentiæ. Item nullum eorum, quæ per generationem ſeminantur, majus aliquid habet, quàm quod ei traditur à cauſa principaliter generante. Quũ ergo nec corpus, nec anima per ſe habeat vaticinium, nõ poteſt anima ex ſuis motibus, atque corporibus vaticinantem dæmonem procreare. Dicet forſan aliquis, non generari à nobis dæmones, ſed eos animantibus ordine præſi-

dere. Itaque quando materiæ ex animalibus huic dæmoni commendatis, opportunè adhibentur huc, dęmonē quasi compatientem ad talia ferri. Iamblichus ait, dæmones, qui vsqueadeo compatiantur, vera vaticinari non posse. Verum nanque vaticinium non esse naturæ passibilis, & aliquo corpore, loco, tempore clausæ, sed ab his omnibus absolutæ, vt queat quocunque in loco vel tempore facta, pariter, simpliciterq́; prospicere.

De Somnijs diuinis, & humanis.

POrphyrius ait, præsagia somniorum partim esse ex nobis, partim ab extrinseco. Iamblichus ait, solū extrinsecus aduenire: quia sæpe studemus, agimusq́; nonnulla ad hoc præsagium aucupandū, neq; tamen datur, & sæpe id non quærentibus datur. Quòd si somnialis effectus esset ex nostra natura, arbitrioq́; humano, nobis ad hoc prouidentibus eueniret. Mittitur autem à diis pro eorum arbitrio, scilicet quando, & quomodo volunt benignitate quadam demonstrare futurum. Idem declarat Orphicus hymnus. Porphyrius ait, vaticinij causam, esse quādam animi passionem. Iamblichus negat, dicens passionem esse suapte natura instabilem,

bilem, inordinatamq́;, atq; perturbatam. Vaticinium verò esse debere stabile prorsus, & ordinatum, ideoq; non posse in passione versari. Item quando anima prudens est, & constans, agitq́; secũdùm vires ejus præstantiores, scilicet intellectuales, rationalesq́;, futura non prospicit. Quomodo igitur hæc assequetur, quando patitur secundùm inordinatos motus, atq; perturbatos? Item passio nihil habet proprium ad entium veritatisq́; contemplationem, sed affert impedimentum. Præterea si res ipsæ in mundo essent passionibus constitutæ, passio similitudine quadã has attingeret. Quũ verò rationibus, speciebusq́; cõstitutæ sint, & agantur, certè alia quædam prenotio est ab omnib⁹ passionibus aliena, rursum passio præsentia tantùm sentit. Quum igitur vaticinium futurum etiam assequatur, non versatur in passione. Porphyrius ait, vaticinium esse passionem quandã phantasiæ subortam, vel ex cogitationibus nostris, vel instinctu corporalis in nobis naturæ, vel similiter incidẽtem, vt & phreneticis cõtingit vaticinari. Ad hoc autem adhibet signa, quòd in statu vaticinij agit quidem imaginatio vehementer, sensus autem interim occupantur, & cohibentur. Item, quòd suffu-

migationes adhibentur diuinaturo, videlicet ad phantasiam afficiendam. Item inuocationes, ad eandem affectionem incitandam. Item quòd non omnes, sed iuuenes, simplicioresq; ad hoc idonei sunt.

Iamblichus ait, occupationem sensuum esse signum, quòd phantasma tunc nullum est humanum. Vapores adhiberi ad efficiendam cum deo congruitatem, non ad afficiendam spectantis animam. Inuocationes non excitare, vel cogitationes, vel corporeas passiones in nobis. Nam nobis incognitæ sunt, soli deo, qui inuocatur, cognitæ: solos simpliciores esse expositos diuino spiritui extrinsecus venięti. Quod Porphyrius ait, vaticinium esse passionem phantasiæ talem, qualis accidit melancholicis, & desipientibus sæpe fatidicis, abutitur diuino vaticinij munere, dum alienationem diuinitus factã in melius cõparat alienationi à morbis, ebrietate, rabie in deterius accidẽti. alienatio animi ex passionibus nostris accidens, infra humanum statũ dejicit animũ, sed à Deo facta, attollit hominem super hominem, deoq; conjungit. Illa reddit instabilem, & in materiã prorsus immergit: hæc constantem, ordinisq; cõpotem, & à materia soluit. Nullo modo dicẽdum, afflationem

diuin

diuinã habere aliquid simile cum alienatione facta ab humorib⁹, ebrietate, rabie. nam hæc à deo supra quàm cogitari possit, distantia sunt. tantundem ergo distat insania ejusmodi ab inspiratione diuina: nihil igitur habent simile, vel commune. Alienatio à causis facta corporeis, est animi deprauatio ex debilitate contingens. Facta verò diuinitus, est salus animæ contingens ex plenitudine potestatis. In illa quidem, dum animo suas operationes aggreditur, eas edit peruersas, atq; turbulentas. in hac autem, dum secũdùm propriam vitam, intelligentiamq; vacat, superiori se exponit vtendam. Denique, quantò distant diuina ab infimis naturalibus, tantò illorum actiones effectusq; ab effectibus naturalium. Alienatio itaque inducta diuinitus nihil habet simile cum ea, quæ fit humanitus. Quũ igitur illam cogitas, separa prorsus ab illa omnes hujus defect⁹, accidentia omnia. Quinetiam quando sobrietatem, vigilantiámque sacram acceptam diuinitus meditaris, noli cum sobrietate hominum comparare. Et vtrobique ab imaginationibus diuinitus adhibitis animo remoue, quicquid vllo modo simile est imaginationibus vllis, quas humores, similesq; causæ suscitant. Item

ambiguum hominis ſtatum inter ſobriũ animum, alienatumq́; mediũ, ne ſimilem putes ſtatui animi ſacri, vno intuitu ſpectantis deum, nec certiſſimos intuitus diuinorum ſimiles eſſe credas imaginationibus arte venefica ſuſcitatis. Nã quæ faſcinati imaginamur, præter imaginamenta nullam habent actionis & eſſentiæ veritatem. Ejuſmodi nanq; magicæ finis eſt, non facere ſimpliciter aliquid, ſed vſq; ad apparendum imaginamenta porrigere. Non eſt putãdum diuinũ vatem incidere in veritatem caſu, ſicut inſani ſolent aliquando: nec etiam paſſione quadam naturali, ſicut & animalia ſolent pati ſæpe à partibus, viribusq́; quibuſdã mundi futurum aliquid inchoantibus, & jam in aëre quodammodo facientibus prius quàm in terra. Atq; ita patiendo nonnunquam futuras perſentiunt terræ concuſſiones atq; procellas, præſertim animalia, quæ vel facilè patiuntur, vel acutè perſentiunt. Prænotio enim vel caſu vel ejuſmodi paſſione proueniens, rara fit, inordinata, non continuata, prorſus obſcura. Vaticinium verò diuinum vniuerſi ordinem cõtinuata, & firma, connexaq́; conſpicit ratione. Siqua nobis innata ſit facultas ad futurum percipiendũ, nõ eſt propterea vaticinium:

hæc enim nec ſemper, ſed aliquando veridica eſt, nec in omnibus, ſed quibuſdam. vaticinium verò & ſemper, & in omnibus eſt veridicum. Item prænotio arte facta ex ſignis aucupatur futurum nō omnino fidelibus, quia nō ſemper ſibi conjunctum habent euentum, ſed diuina prouidentia factum effectus à cauſis conſpicit, intuitu firmo, præſentiq; & prorſus continuato, connectēs omnia mutabilia, temporaliaq; & inter ſe diſtantia, futura anticipans, vt præſentia. Dicet aliquis, poſſe prænunciari futurum, ex quatuor donis ſimul junctis, ſcilicet ex certa hominis natura, & ex arte huic adhibita, & ex cōmuni rerum inter ſe cōpaſſione tanquā animalis ejuſdem partium, atq; ex ea corporum diſpoſitione, qua alia aliis indicia ſubminiſtrēt: ſed re vera quando his concurrentibus indicia manifeſtè percipiuntur, habet & hæc perceptio aliquid ſimile vaticinio, & vniuerſum veſtigia vaticinij habet vbique, ſed non vbique clara. Tametſi ſicut imago ipſius boni in omnibus deum præfert, ſic in cunctis eſt veſtigium aliquod vaticinij. Neq; tamē vaticinij ſpecies vna diuina, immiſſa, definienda eſt per ſimulacra ejus in generationem demiſſa, & multo minùs per imaginamenta deliran-

tium. hæc enim omnia fallacia ſunt. Vaticinium ipſum definiendum eſt, per vnam rationem, ordinemq; vnũ, & vnam ſpeciẽ diuinã, vnamq; intelligibilem, & immutabilem veritatem: contrà verò omnis perceptio mutabilis inde ſegreganda, velut indefinita, & deis, diuinisq; nullo modo conueniens. quando fit à nobis aliquod opus nobis naturale, certè ad hoc ſunt ab initio tributa ſemina, & præparamenta ab ipſa natura, quæ eſt operis ejuſmodi cauſa. Nulla ergo ſunt data præparamenta, ſeminaq; à natura vel communi, vel humana ad vaticinium illud, quod eſt ſupra naturam, conſuetudinemq; humanam. natura enim & intelligentia caret, nec eſt præcipuus auctor eorum, quæ fiũt, prçſertim quatenus in nobis eſt natura, ſed vaticinium plus quàm intellectuale eſt, & cauſas attingit euẽtuum, & vno, ſubitoq; intuitu complectitur ordinem vniuerſi opus ejuſmodi: dei proprium eſt agentis hoc in nobis, nobis tunc à propria actione vacantibus. Præſagium, ſi quod nobis incidit, inſtinctu naturæ vel arte peragitur: poteſt vtiq; in noſtra natura præparationẽ, aptitudinemq; habere: ſed hoc præſagiũ valde anguſtum eſt, & obſcurum, & magis minúſve ſuſcipit: vaticiniũ verò diuinum amplif

amplissimum est,& certum, & vnum, stabilemq;, id est summũ vbiq; gradum possidet, ideo nequit fuisse nobis inditum à natura. Porphyrius conjectabat affectionem quandam nostræ naturæ vel corporalem, vel animalem ad vaticinium conferre præcipuè, ex eo quòd qui aduocabãt in hominẽ vaticiniũ,gestabãt lapillos quosdam,atque herbas, ligabantq; nodos sacros,iterumq; ligata soluebãt. mutabãt quoque proposita in eis, qui talia ab illis acceperant,& ex malis meliora reddebãt. Sed Iamblichus obseruationes,effectusq; ejusmodi retorquet in conjecturam,quòd inspiratio vaticinij forinsecus, desuperq; proueniat. talia enim certis numinibus consentanea,quũ adhibẽtur nobis, ad eorum inspirationem suscipiendam,nos accommodant.Porphyrius ait,non esse contemnendam artem, quæ ex certis vaporibus ad ignem sub opportunis stellarũ influxibus facit deorum idola in aëre protinus apparentia similia quodãmodo diis, & habentia similem aliquam efficaciam. Iamblichus ait,hæc idola paruipendi à sacerdotibus,qui veras deorum species peruiderũt : neq; posse excellens aliquod bonum reperiri in eo,quod pullulat ex materia,formisq; in ea, formarũq; ejusmodi
virib

viribus,& arte ſimul humana. Nam quod fit ab homine, eſt deteriꝰ homine:& quod fit ita, vt idolum, eſt adumbratio quædam apparẽs potiùs quàm exiſtens, ac dum fit, protinus euaneſcens: neq; fit arte opificia, quæ veras eſſentias fabricat, ſed imitatoria potiùs, quæ eſſentiarum reddit imagines. Profectò deus mundi opifex non per cæleſtes motus, non per particularem materiam, nõ per potentias ita diuiſas fabricat omnia, ſed intelligentiis, voluptatibusq́;,& immaterialibus ſpeciebus, ac per animam ſempiternam ſupermundanam, ſimulatq; mundanã mũdos efficit. Factor quidẽ ejuſmodi idolorum dicitur per ſtellas efficere, nõ tamẽ eo modo per ipſas efficit ſtellas, quo fortè videtur: quum enim innumeræ ſint in diis cæleſtibus vires, omnium infima eſt potentia naturalis. In ipſa potentia deorum cæleſtium naturali ſunt rationes, tum ſeminales, id eſt formarum generatiuæ, tum aliæ quædã immobiles ſeminalibus præcedẽtes ibidẽ, id eſt coordinatiuæ formarũ: vtrarumq; igitur rationum auctoritas generationem vniuerſam præcedit. Poſt eas ſunt in corporibus cæleſtibus qualitates, vires, motus, atque ex eis defluxus dominantes ſub rationibus toti rerum mũdanarum exordinationi;

nationi: infima verò poteſtas cæleſtium, quas dixi, viriũ generationẽ terrenorum ducit. Multæ artes, vt medicina, gymnaſtica, agricultura, quæcunq; videlicet in operatione ſua communicant, cum operatione naturæ vtuntur qualitatibus, viribusq; per defluxus cæleſtes ad inferiora traje-ctis, atqui & idolоficus ipſe trahit à cæleſtibus defluxibus portionẽ aliquam genitalem, quamuis exiguam, atq; debilẽ. Non enim vtitur ipſis cælorum motibus, aut viribus ipſis, quæ illis inſunt, aut viribus, quæ naturaliter fundantur circa cæleſtes motus: nec poteſt eas attingere, ſed occupatur circa vires quaſdam, quæ ab illorum natura ad vltimum defluxerunt, prolapſæ ad infimum mundi locum. Vtitur quidem is arte quadam, ſed non pia, atque deifica. hæ quidem infimæ cæleſtium vires conſpirãtes, circa materiã quãdam particularẽ, poſſunt eam tranſmutare, trãsfigurare, trãsformare alias aliter. Iã verò, & trãſpoſitionem ab aliis in alia ſuſcipiunt potentiarum earum, quæ particularibus inſunt. Quando aliquis ejuſmodi fabricat idola, ex multis materiis, & ſub cæleſtibus influxibus, tunc varietas illinc quidem cæleſtium actionum, hinc verò potẽtiarum materialium cõgregata, facit quidem ali-

quid,

quid, ſed actio hæc longè degenerat, non ſolùm ab opificio diuino, ſed etiam ab effectione naturali. Natura enim & vno ſimul tenore, & actione ſimplici proprium peragit opus. Hæc igitur idolorum fabrica eſt artificioſa commiſtio circa defluxum cæleſtium vltimum, & circa illa, quæ ad poſtremum à cæleſti natura mouentur, atq; recedũt. Homo, quum ſit melior, & ex melioribus procreatus, non debet idolis fabricandis incumbere, quæ non ſunt animata, ſed oſtentamento quodam vitæ ſunt infl[illegible]ta. nec intima, veráque, ſed externa, fictáque harmonia continentur, prorſus ad breue manſura, nec habent verum aliquid, & legitimum, quum ſint arte ſolùm humana conficta ſolum verò, quod ſimplex & vniforme eſt actionis, vel compoſitionis in eis præualet. Ideoq; valde deficiunt, quoniam ex qualitatibus longè diuerſis, contrariiſq; congeſta ſunt, neque potentiam aliquam perfectam habent, quoniam ejuſmodi defluxuũ multitudo è multis captatur, & in aduentitium aliquid commiſcetur exile penitus & infirmum: nec ſtabilitatem vllam habent hæc idola, imò velociùs quàm quæ apparent in ſpeculis, euaneſcunt. Quando enim admouetur ſuffumigatio vaporibus exhalãtibus,

protinus

protinus componuntur: at quũ per totum aërem fumus, vaporq; se fundit, subitò dissoluuntur. Prodigiorum ejusmodi fabrica idolaris est omninò contemplatore veritatis indigna. qui enim hæc machinatur, siue eorum vilitatem agnoscens, delectatur tamen, similis illis euadit, siue colat, vt deos, peccati reus est factu, dictuq; nefandi: nec lux vlla in animam diuina subrutilat, circa tenebrosa idolorum phantasmata occupatam. Porphyrius ait, idolorum factores in fabrica obseruare cælestium cursum, dicentes, quo potissimùm cælestium currente, & cũ quo, vel quibus concurrente vaticinia vera prouenient, aut falsa: item quæ ibi fiunt, vtrum significatiua sint, effectiuáve, vel contra significationis efficaciæ vacua. Quamuis ex materiis electis idola construant obseruatione syderum, nihil tamen hæc inde habent in se diuinum. nam materiæ, quæ hîc mouentur cælitus, in generatione sunt postremæ, atque ad vltimos è cælo defluxus compatiuntur. Quæ enim tam facilè permutentur ejusmodi phantasmata, vt ad minimum nutum vel inertia sint, vel contrà scilicet fatidica, siue significatiua, siue effectiua, certè passio tam facilis, & mutabilitas adeò velox declarat, ea

diui

diuinæ potentiæ nihil habere. Non sunt in materiis vllæ potentiæ, quæ sint elemẽta dæmonum: neque hi possunt ex particularibus corporibus generari, immò ab eis hæc generantur, atque custodiuntur. Neq; potest homo suis machinis formas ipsas dæmonum procreare, immò nos secundùm corpus à dæmonibus formati sumus. Non est putandum ex elementorum coitu confluere aliquam multitudinem, siue compositionem in se propriam dæmonibus vim habentem. Nam ipse dæmon simpliciter, vniformiterq;, & in se consistens, in vnũ diuersa congregat elementa, atque ex eis composita generat, & quicquid inest perseuerantiæ, ipse largitur: neque decet idola dæmones appellare. Nam & aliud est idolorũ auctor, aliud dæmon magnus dux dæmonum: ipsaq; substantia dæmonum diuersa est à phantasmatis idolorum, quibus & tu Porphyri confiteris, neq; deum, neq; dæmonem aliquem deorsum trahi. Igitur hæc idolorum fabrica, quum dei, dæmonisq; sit expers, neque vaticinium, neq; sacrum opus aliquod affert.

Chaldæorum mysteria de Sacerdotio, Deo, Dæmonibus bonis, & malis.

Porp.

PORphyrius commemorat opinionem dicẽtium omnia vaticinia nobis à dæmonibus malis infundi, quorum natura sit subdola, omniformisq́;, atq; versatilis, qui deos, & sublimes dæmones, & animas defunctorum simulent, & hac fallacia nobis occurrẽtes præsagia præbeant. Horum opinionem Porphyrius, etsi non probat, commemorat tamẽ de hac quoq; Ægyptium consulens. Iamblichus hoc quoq; damnat inter sacra commemorare profana, atq; subinde narrat mysteria, quę audiuit Ægyptius à prophetis Chaldæorum talia. Dij vera bona dant bonis per sacrificia expiatis, quibuscum & versantur, suoq́; commercio prauitatem, passionemq́; ab eis lõgè propulsant, suoq́; splendore tenebrosos inde spiritus arcent. Mali enim spiritus intrante deorũ lumine, velut sole tanquam tenebræ subterfugiunt, neq; turbare vlteriùs pium sacrificatorem possunt, omni prauitate, & peruersitate, passioneq; liberum. Qui verò perniciosi sunt, & interim contra ritus, ordinemq́; sacrorum sacra insolenter inuadunt, hi sanè propter actionis infirmitatem, potentiæq; defectum, deos assequi nequeunt. Sed propter inquinamenta quædam, tum à diis arcentur, tum dæmonibus malis

accommodantur, quorum flatu prorſus implentur peſſimo, peſſimiq́; illinc euadunt, profani ſcilicet, atq; diſſoluti pariter & iniqui, deſiderio diſſimili diis, atq; in omnibus ſimillimi dęmonibus improbis, quibuſcum verſantur aſſiduè. Hi igitur paſſionibus, & prauitate pleni per ipſam cognationem malos ad ſe trahũt ſpiritus, quibus mox occupati, ad omnem iniquitatem inde iterum incitantur, vbi alter alterum ad hoc ipſum viciſſim adjuuat, & corroborat. ſicut circulus aliquis principium cum fine coaptans, reddensq́; æqualem eodem pacto viciſſitudinem. hucuſque Chaldæi. Quando profani contra ritus tractant ſacra, fruſtratur euentus. nam & pro diis aliis alij celebrantur, & pro bonis ſpiritibus inſinuantur mali. horũ ergo errata non debent, vbi de legitimis ſacris agitur, commemorari, neq; quæ accidunt illis pro lege putari. ſicut ſacrilegiũ diuino cultui contrarium eſt, ita malis dęmonibus intemperantiæ auctoribus, fallacibusq́; occupati contrarij ſunt legitimis ſacerdotibus, à quibus procul abeſt ſpiritus omnis iniquus, & prauitas, atque paſſio: adeſt verò bonorum pręſentia numinum, atque deſuper ab igne diuino veritate replentur. His ergo mali ſpiritus impedimenti

menti nihil afferunt ad animæ bona. nec inde ſuggeritur ſuperbiæ fumus, vel adulatio mollis, neq; ſubfumigatione falluntur, neq; vi vlla turbantur. Sed hæc omnia mala, tunc boni præſentia numinis, velut fulguris ictu, percuſſa, diſperdũtur ſtatim, & euaneſcunt. Talibus ergo veridicum prouenit vaticinium, cum quo nulla ex parte aliud eſt conferendum, cui ritè ſtudendum eſt, ea, qua diximus, ſanctimonia. Hac enim ratione duntaxat acquiritur & in vaticinando veritas inconcuſſa, & in anima virtus penitus abſoluta, quibus ſanè duobus ſacerdos ad ignem aſcendit intelligibilem. quod tanquam finis omni præſagio, ſacrificioq; debet eſſe propoſitum. Temere nimium, ô Porphyri, vbi de diuino agitur vaticinio, opinionem eorum commemorandam exiſtimaſti, qui omne præſagium arbitrantur à malo dæmone tribui. hi nanq; in tenebris ab initio, ſemperq; verſati, nec verum à falſo diſcernere poſſunt, neque principia, quibus hæc adueniunt, intelligere.

Inuocationes, & imperia hominum aduerſus ſpiritus.

POrphyrius dubitat, quare ſpiritus tum ſuppliciter inuocamus tanquam

nobis ſuperiores, tum quaſi cogimus imperando tanquam inferiores. Iamblichus ita diſtinguit: Dij quidem, & omnes noſtra natura ſuperiores plenitudine bonitatis, & voluntate bonorum, & benignitate quadam dignis animis conuenientia tribuunt: deligunt religioſos tanquam genituras ſuas, & alumnos, atq; diſcipulos, & laborantium miſerentur. Sunt præterea media quædã genera numinũ, qui ephori, pręſidesq; ſunt diſcretionis, atq; judicij, conſulunt, quæ facere deceat, quę declinare. ad juſta quidem adjuuant, reuocant ab injuſtis: & ſæpe in homines iniquos injurias, quas inferre conantur, juſtè retorquent, vt quæ agere moliebantur, patiantur ipſi. Eſt rurſum aliud genus ſpirituum nobis circunſtantium indiſcretum, & inconſideratum, quod vnã numero potentiam eſt ſortitum, propter ipſam à ſingulis vniuerſi partibus diſtributionẽ. vnde vnum vni tantũ operi eſt addictum. Sicut enim gladius ſolũ diuidit, nec aliud afficit, ſic ſpirituum in mundo diſtributorum propter ipſam partibilem naturæ neceſſitatem, hic quidem ſolùm diuidit, ille verò ſolùm colligit, quę fiunt atq; generantur. quidã igitur occulti ſpiritus, aliùs aliam ſortiti potentiam, illud tantùm ſinguli, ad

quod

quod ordinati ſunt, peragunt. Siquis igitur accipiens illa, quæ ordine diſtributo ad totum conferunt, deflexerit aliorſum, & aliquid quaſi præuaricando tranſegerit, hoc ipſum, quod fit, ſequitur, nec ipſius malè vtẽtis eſt damnum. ſed redeamus ad quæſtionem. Vt ad quæſtionem reſpondeam, juſſa, & imperia violenta diriguntur ad ſpiritus, nec vtentes propria ratione, nec judicij, diſcretionisq; principium poſſidentes. Quum enim cogitatio noſtra habeat ratiocinandi naturam, atq; diſcernendi, qua res conditione ſe habent, multas quoq; in ſe vitæ potentias complectatur, ſpiritibus imperare ſolet, non vtentibus ratione, & ad vnam duntaxat actionem determinatis. Inuocat eos igitur tanquam ſuperiores, quoniam ab vniuerſo mundo nos continente, quæ ad tota cõferunt, trahere conatur circa quædam, quæ in particularibus, diuiduisq; continẽtur. Imperat rurſum tanquã inferioribus, quia natura noſtra intellectualis præſtantior eſt, quàm intellectu carens, etſi illa latiorem in mundo habeat actionem. Item duplex eſt in ſacerdote figura, ſiue prætexta, vna quidem humana, altera verò diuina, quam ex ſacramentis induit, in quibus latet diuina poteſtas, ſurſum ad diuinitatem

animũ eleuãs, deoq́; conjungens: ideoq́; figuram diuinam adhibens animo, quam indutus poteſt ſub prætextu dei, tanquam ſuperior ejuſmodi ſpiritibus imperare. tametſi tanquam homo rogare ſolet inuocans eos eatenus ſuperiores, quatenus ab vniuerſo inuocat poteſtates. Sed ita veriùs ſoluimus quęſtionẽ: Communio quędam conſentientis beneuolentiæ, & complexio indiſſolubilis vnitatis omnem ſacrorum expeditionẽ continet, vt hęc effectio ſit diuina, & excedens omnem expeditionis humanæ modum: ideoq́; hunc omnẽ illinc auferre debemus. Non igitur ſacerdos numerum accerſit, velut abſens: nec mandat aliquid ſegregato perficiendum, quod homines inter ſe ſolent: imo vna quædam, eademq́; cõmuniter diuini ignis actio ſpõte ſua per ſe prompta, præſensq́; ex ſe agens refulget, agitq́;, eodem modo per omnia ſimul, tum quæ deinceps inde tradunt aliis, tum quæ poſſunt accipere inde nõnihil. Diuina igitur opera, quæ in ſacris explẽtur, non per contrarietatẽ huius ad illud, vt generabilia: non per differentiam vocantis, mouentíſve aduocãtur, atq; motum trãſiguntur, ſicut humana ſolent, ſed identitate, vnione, cõſenſione, id totum expletur: & ſublata diſcrepantia,

pantia, hoc ipſum quod agit, & cujus virtute agitur, eſt cõmune vbiq; aliquid, atq; ſimplex. Porphyrius quærit, curnam ſuperi ſæpe jubeant ſuos cultores eſſe juſtos: aliquãdo tamen obſecrati inferre injuriã, inferant. Reſpondet Iamblichus, nõ inferre injurias, ſed juſta ſupplicia. ac ſi fortè injuſta, non eſſe deos, ſed dęmones improbos. Dij non partem quandam hujus vitæ tantùm, ſed totam: nec hanc ſolam, ſed vniuerſam ab æuo in æuum conſpiciunt animæ vitam, atq; ita pro meritis in antecedente vita contractis, ſæpe puniunt in ſequenti, ſiue rogati punire, ſiue nõ rogati. Interea nos, qui nihil videmus vltra præſens, opinamur aduerſa nonnunquam nobis cõtingere præter meritum, dum tamẽ ſæpe in hac vita patimur, quæ in alia jam intulimus, & quæ nunc facimus, aliquãdo patiemur. Præterea multa nos latent hominum peccata, quæ deos minimè latent. Item nos juſtitiã definimus, vt ſuũ quiſq; officiũ faciat, ſecundùm præſentes patriæ leges. Dij verò definiunt eam latiùs admodum ſpectantes, videlicet ad totum ordinem vniuerſi, atq; ſpectãtes eam præcipuè rationem, qua animæ diis conducãt, judicium inde peragũt. Tantaq; diuerſitas eſt inter judicium diuinum de ipſo jure, atq;

noſtrum, vt ad illud attingere non poſſimus. Iam verò & ipſi dij, quid juſtum ſit, aliter perpendunt ad vnam ſpectãtes animam, aliter ad totã animarum cognationem. Si enim ejuſdem naturæ communio exiſtens inter animas, tum in corpore viuentes, tum extra corpus poſitas, complexionem quandam eandem, atq; communem cunctis efficit ad totã mundi vitam, ordinemq́; mundanum, neceſſariũ eſt expeditionem judicij à totis exigere: ſcilicet ab ordine vniuerſali, & à neceſſitudine animarũ inter ſe requireretur: præſertim vbi ſcelerũ magnitudo ab vna anima cõmiſſorum excedit ſupplicium conſequens ex peccatis. Dij ergo nunquam obſecrati inferunt ſupplicia, niſi juſta. Quũ enim ſecundùm eſſentiam bonum habeant, mali, injuſtiq́; cauſa eſſe non poſſunt. Verùm ſiquis fortè cõiicerit ex imprecationibus ad ſuperos factis, aduerſa quædam aliquibus injuſtè cõtingere, alias quaſdam præter deos, bonaq́; numina cauſas inquirere compellemur: quas ſi fortè non inuenerimus, non tamen ob hoc ſuſpicari aliquid debemus de diis indignum diuina natura, eaq́; ſcientia certa, quæ de bonitate deorum noſtris intelligentiis eſt innata, in qua proculdubio Græci omnes, barbariq́; conſen

consentiunt. Proinde quũ malorum species diuersæ sint, atq; diffidentes, non in vnam, sed in diuersas referendæ sunt causas. Si verum est, quod de idolis dicebamus, improbisq; dæmonibus, hinc sanè exoritur multiplex origo malorũ. Simulant enim deorum presentiã, demonumq; bonorum: ideoq; cultorem suum jubent esse justum, vt ipsi videantur boni, sicut & dij. quoniam verò natura sunt mali, rogati mala inferre, libenter inferũt, atq; nobis ad injusta conducunt. Hi sunt omnino, qui & in oraculis mentiuntur, & fallunt, & turpia consulunt, atq; peragunt. Dij verò, boniq; demones, neq; fallunt vnquam, neq; conferunt ad iniqua. Est insuper malorum natura dæmonum sibimet inconstans, instabilis, secumq; diffidens, aliâs alia suadens. superiorum verò natura, sibi constat assiduè, eundemq; seruat semper in actione tenorem. Corporeæ mũdi partes non sunt virtute vacuæ, sed quanto majores, pulchriores, perfectiores sunt, quàm nostra corpora, tanto vires, actionesq; majores habent. Igitur vnaquæquè earum vires seorsum differentes habet, & actiones diuersas edit. Item habitudine quadam inuicem multò plura conficere possunt. Quinetiam à totis mundi

partibus deſcendit in particulas quædam actio multiformis : deſcenditq́; facillimè, propter potentiarũ ſimilitudinem, quatenus videlicet ſequentes gradatim potentiæ antecedentibus correſpondent : præſertim vbi patiens inſuper ad agens accommodatur. Corporis ergo neceſſitatibus contingũt ex totis in particulas quaſdam mala & pernicioſa quędam totis quidem ſalutaria, & harmoniæ vniuerſi conſona, quamuis interea noxia partibus, vel quia totorum actiones ſuſtinere non poſſunt, vel propter commiſtionem inferiùs accedentem, imbecillitatemq́; infimis naturalem, vel quia partes partibus cõmenſuratæ non ſunt. Proinde præter ipſum mundi corpus multa poteſt ipſa mundi natura. Nam & ſimilium concordia, & diſcordia diſſimiliũ non pauca facit. quinetiam multorum coitus in vnum totius animal, & potentiæ vigentes in mundo quotcunque ſint, & quales aliud quidem in totis, aliud in partibus agunt ob ipſam partium debilitatem ad vltimum diſtributam, atque diuiſam. Amicitia totius, & amor, atque contentio, & ſimilia in ipſis quidem totis actiones ſunt, in particulis paſſiones. Item quæ in intellectu diuino ſpecies ſunt, rationesq́; puræ, in vniuerſi

natura

natura materialẽ quandã participant indigentiã: in ſingulis tandem informitatẽ & quæ in totis ſunt vnita, in particularibus diſſident. Corrumpuntur inſuper particulæ quædã, vt tota ſecundùm naturã conſtituta ſeruẽtur: conterũtur & partes quædã, atq; premuntur, totis interea ſic inde naſcentibus paſſionis expertibus. Quando veneficus aliquis imprecationibus ſuis deducit deſuper in quempiam calamitatẽ, vtendo videlicet ad hoc naturalibus quibuſdã, corporeiſq; potentiis: vniuerſi traditio quidẽ actionis ejuſmodi venit deſuper abſq; electione, atq; prauitate, tametſi interim maleficus hac ipſa vtens, traditionem deflectit ad cõtraria prorſus, atq; mala: & ipſa quidem traditio, actioq; supernè deſcendens compaſſione quadam propter ſimilitudinem ſub contrariorum paſſionibus commouetur. Maleficus autẽ electione trahit præter juſtum, quod traditum eſt ad mala. jam verò ipſa traditio ſecundùm vnam harmoniam mundi conficit, vt quę diſtãtiſſima ſunt, tamen cooperentur. ſiquis interim id deprehẽdens ducere molitur iniquè partes ſortéſve, quaſdã totius in partes alias, ita lædens ejuſmodi damni non eſt cauſa vniuerſum, ſed abuſus humanus tranſgrediens ordinẽ vniuerſi, le-

gitim

gitimaq; peruertens. Non igitur dij mala nobis inferunt, ſed naturæ corporaq; diuinitus dependentia. Atqui & hæc non vt malos, ſed vt bonos defluxus, mũdoq; ſalutares ad ima demittunt, qui verò ſuſcipiũt propria miſtione, peruerſitateq; trãſformant adeò, vt aliter quidem data recipiatur conditione contraria. Poſt hæc interrogas, cur natura ſuperi non exaudiant inuocantem, niſi caſtum? ipſi verò interim obſecrati illicitos concubitus adjuuent: neq; pudeat cultores ſuos ad turpes libidines incitare. Quando cauſis occultis incitamur ad coitũ non legitimũ ſcilicet, apud leges humanas fortè legitimũ, hoc eſt apud mũdanas leges, quando videlicet inde naſcitur hominibus neceſſarius. Iam verò inſtinctus ad venerẽ in mũdo quidẽ ad amicitiam tẽdit, & harmoniã: in partibus autẽ fit vehementior, propterea quòd hæc ob complexionem ſuã facile nimium, & mutuò, & toti compatiantur: denique quod cælitus deſcendit ad bonũ, hîc ſæpe transfertur ad malum. Mundus eſt vnum animal, in quo partes, quãuis loco diſtantes, tamẽ propter naturam vnam inuicem ad ſe feruntur. Atqui vis ipſa conciliatrix mũdi, & cauſa communis omniũ miſtionis, trahit quidem partes ad ſe inuicem

ſuapte

ſuapte natura. poteſt ejuſmodi tractus & appetitus arte quadam præter ordinẽ augeri. Vis quidẽ ipſa concilians infuſa cunctis bona eſt, & cauſa vbiq; implexionis, communionis, harmoniæ, amoris mutui, vnionisq; mundanæ, quæ ſunt, fiuntq; imperio continẽtis: in partibus autẽ propter earum diſtantiam, & inuicem, & à totis, atq; ob naturã debilem & egenam, compaſſione mutuum congreſſum conficit, vnde acrior appetitus plurimus eſt ingenitus. Ars itaque deprehendens hanc vim coaguli paſſim in natura diſperſam, contrahit eam vndiq;, colligitq; ſimul, deriuatq; in vnum. Atq; ita appetitum neceſſariæ vnionis naturaliter moderatũ, reddit ſuis machinis effrænatũ, dum & materiam admouet geniture præcipuè conferentem, & vires vndique naturales inter ſe differentes, cõmiſcet in vnum: quarum commiſtione pro arbitrio regit, & conficit congreſſus ad geniturã. Proinde, quum ſint in herbis, atq; lapidibus vires, & diſſolutiuæ, & rurſum congregatiuæ, ſintq; multò majores in rebus, naturisq; majoribus, poteſt vtiq; ad coitum nixus intendi ejuſmodi rebus adhibitis, atque ab his ipſis ſine artis opera amor accendi, tractusq; fieri. Cõpertũ habemus dæmones

impro

improbos, in generatione, rebusq; terrenis, humanisq; posse quamplurimum. Ideoq; nihil mirũ videri debet, ardorẽ ad illicitũ coitũ in nobis frequẽter ab eis accẽdi. possunt & ad idẽ conferre vires quædam animæ, tum in hoc corpore viuentis, habentisq; vim mirabilem attrahendi, tũ etiam hinc absolutæ, sed adhuc in spiritu turbido, humidoq; inuolutæ, & hoc circa loca generationis adhuc oberrãtis, ideoq; talia committentis. Nemo itaq; vel deos, vel dæmones eorũ pedissequos amoris, & coitus non legitimi causas esse dicat, sed vel naturales instinctus apud nos deprauatos, vel veneficã insuper artẽ, vel malos dæmones, vel animas nondum puras.

De Sacrificijs vnde vim habeant, & quid conferant.

QVæritur qua ratione sacrificia & superis cõueniant, & hominibus cõferant, & in mundo quid agant. Porphyrius ait, non solũ Prophetas, sed hypophetas, id est omnes sacerdotes, qui vaticinium tradunt ab aliis acceptum, debere animalibus abstinere, ne dij vaporibus illinc exhalantibus contaminentur. huic verò sententiæ contrarium est commune dictum, deos videlicet animaliũ nidoribus maximè

mè demulceri velut eſca, capíque. Iamblichus vtrunq; damnat, ſcilicet deos nidoribus carniũ vel infici, vel irretiri, atq; ineſcari. Anima mundi, cæleſtésque ex eo, quòd corporibus ſuis adſint, neq; paſſiones inde ſuſcipiunt, neq; ab intelligentiis diſtrahũtur: animæ verò particulares patiuntur vtrinq;. aberraret verò nimiũ, qui defectus ſimiles animabus ſuperioribus attribueret. non enim eſt vniuerſaliũ, atq; particulariũ, vel principiorũ, atq; effectuũ æqua conditio. Veſci quidem corporibus quondam conjunctis animæ onus procul dubio, inquinamentumq́; nobis infert, & procliuitatem animæ, per quam voluptatibus liqueſcat, atq; ſuccumbat, multosq́; alios in anima morbos procreat, ſed vapor exhalans ab animalibus, & ſuffumigatio ſacra ritè peracta diis, mundanisq́; & vniuerſalibus cauſis nihil officit. Non enim ipſa cõtinet, ordinatq́; ſuperos ad ſe ipſam, ſed cõtinetur ab eis, atq; ad vniuerſum coordinatur pariter, atq; deos: ideoq́; ita poteſt illorũ imperio ſuperis coaptari, harmoniceq́; congruere. abſtinent igitur animalibus religioſi: non tamen quia dij vaporibus animalium fœdari poſſint. poteſtas nanq; deorum, priùs quàm materiale aliquid eam attingat, ipſa quoque

ſine

ſine tactu diſcutit, nec ſolũ hæc abſq; propinquitate ſua corporalia, priùs quàm ſibi propinquent diſperdit, & delet, ſed nec ipſa cæleſtia corpora materiale aliquid elementũ in ſe ſuſcipiũt, nec peregrinum aliquid intromittunt, nec amittunt proprium, quinetiam vapores terrenorũ vix ad quinque ſtadia progreſſi refluunt, nec immateriale, volubileq; corpus inficiunt, aut alunt. Quod nullam in ſe potentiam ad mutationem habet, nec in ſe, neq; ſibi contrarium habet quicquã, neq; fertur à medio vel ad medium, ſed vel quieſcere debet, vel reuolui. corpora igitur infra Lunam, quũ ſint ex diſcrepãtibus potentiis, motibusq; compoſita, & tranſmutabilia ſint, omnino & ſurſum, deorsúmve ferantur, nihil habent commune cum cælo, nec naturam, nec poteſtatẽ, nec actionem: nec ergo vapor ex eis, nec aliud attingit cælum ab eis omnino ſecretum, & meritò ingenita permutationẽ ex generabilibus nullam capiunt. Nunquid ergo natura deorum à vaporibus ejuſmodi fœdari poteſt, quæ vapores materiales, vno (vt ita dicam) ictu propulſat? Talia ergo non ſuperis noxia ſunt, ſed nobis. hæc enim diuidua, materialiaq;, & cognata nobis, aliquid erga ſimilia commune habent in

paſſio-

passione, vel actione, sed aduersus cælestia, diuinaq; in alio genere essentiæ posita, diuersisq; naturis, viribusq; prædita, & excedentia prorsus, agere quicquam, & communicare non possunt.

Quæ ratio sacrificiorum, quæ vtilitas.

PORphyrius offerri sacrificia diis hac ratione putat, vt eos veneremur ejusmodi donis, vt majores sæpe solemus: atq; etiam, vt pro bonis acceptis diuinitus ita gratiã referamus, pro bonis bona reddentes. Iamblichus causam ejusmodi ductam inquit ex communi hominũ ad homines consuetudine, neq; conuenire naturæ deorum mores humanos supra modum exuperanti. Maximam verò sacrificiorum efficaciam tales modi, declarationesq; sacrificiorum non omnino demonstrant, efficaciam inquã, sine qua non liberamur à peste, fame, penuria, nec impetramus oportunos imbres, immo & per quã purificationẽ quoq;, perfectionemq; consequimur animorũ, & ab hac generationis prouincia libertatem. Itaq; aliquis ex assignatione tua nõ multum approbabit hos modos, quasi tu dignã causam ad effectus eorum assignaueris. Ac si fortè probauerit, accipiet profectò secundo eos

loco quasi consequentes, & modo secundario coaptatos, primis, antiquissimisq; operũ ejusmodi causis. desideramus itaq; rationem, ob quam sacrificia efficaciam ad res efficiendas habeant, & vnde coaptentur diis præcipuis eorum, quæ fiunt, causis, atq; principiis. Dicet aliquis, quia mundus sit animal vnum, habeatq; vnam, eandemq; vbiq; vitam, ideo communionẽ ipsam viriũ cõsimilium, vel etiam distantiam dissimilium, aut certè aptitudinem quandam agentis ad patiens commouere similia, aptaq; eodem modo, dum videlicet discurrit secundùm cõpassionẽ vnam etiam à remotissimo ad remotissimum, tanquam hæc quoq; sint proxima. Nam inter hæc quoq; ipsa vitæ communio est æqualis assignatio ejusmodi, verum quidem dicit, & quod ad sacrificia necessariò sequitur, non tamen verus sacrificiorum modus ita monstratur. Ipsa nanque deorum essentia, nec in natura, nec in necessitatibus naturalibus posita est, ob quam obligationem ex passionibus naturalibus coëxcitetur, vel per totam naturam extensis potentiis commoueatur. sed extra hæc secundùm seipsam determinata est, nullum ad hæc cõmune habẽs vel in essentia, vel potẽtia, vel actione simul & passione.

addunt

addunt ad ſuperiorẽ aſſignationem aliqui quandã in rebus inferioribus congruentiam ſuperis. Ideoq; ad ſacrificiorũ efficaciam conferentiam, velut in Crocodilo hexagonarius numerus cum ſole cõgruat, in Cane rurſum, & Cynocephalo rationes phyſicæ quædam, & vires rationes communes ſint ad Lunam: itemq; in aliis materiales quædam ſpecies, ſicut in ſacris animalibus, colores, figuræ, formæ, cuipiã conueniant ſuperiorum, vel membrorum aliquod animalis, vt cor galli, & alia quædam ſimiliter naturalia ſacrificiis adhibita operum ſint cauſæ mirabilium. Ex ſuperiori cauſarũ aſſignatione, non aſſignatur cauſa diuina, quæ ſupernaturalis eſt omnino: nec naturalibus motibus cõmouetur, ſed aſſignatur naturalis quædã potentia in materia, & corporibus comprehenſa, ideoq; corporeis motibus, rebusq; materialibus coëxcitatur, rurſumq; ſedatur, naturaliter inquã, atq; hæc ſimul, quæ ſunt circa naturam. Siquid verò tale ad ſacrificia cõſequitur, id quidem præcedentibus cauſis coaptatur, velut cõcauſa, ſine qua non eueniat opus. Præſtat itaq; dicere mirificos ſacrificiorũ effectus, tanquam à cauſa procedere ab amicitia quadam, & accõmodatione, & habitudine concilian-

te opifices ad opificia:& genitores ad genita. Quando igitur præcedente, atq; ducente hoc communi principio accipimus aliquod animal, vel aliter animatum, natúmque è terra, quod effectoris voluntatē propositũq; syncerè, & exactè conseruet, tunc per tale quiddam propriè mouemus causam opificiã huic immistæ præfectam. quũ verò multæ sint causæ tales, & aliæ quidē absq; medio familiariter præsint, sicut dæmonia, aliæ verò his superiores sint ordinatæ, sicut diuinæ per ordinem causæ, atq; his omnibus vna quædã antiquissima præsit causa, certè in sacrificio perfecto, omnes per ordinē causæ cõmouentur. Secũdùm verò ordinē, quem vnaquæq; sortita sunt, cognata quadam conditione sacrificio familiariter accommodantur, & (vt ita dicam) appropriantur. Sinautem sacrificiũ sit imperfectum, vsq; ad aliquē gradũ ascendit, sed non transcēdit vlterius, vnde multi existimant sacrificia fieri dæmonibus bonis: multi & potētiis deorũ vltimis: alij mũdanis, vel terrenis dæmonum potestatibus, vel deorũ: partem quidē re vera sacrificiorum explicantes, ignorantes tamen totam eorum potentiam, omniaq; bona ad omne diuinum se penitus dilatãtia: nos autē omnia
admit

admittimus, ſimulatq; comprehendimus naturalia quidẽ, & quæ tanquam in vno animali ſecũdùm aptitudinem, vel cõpaſſionem, vel repaſſionem inuicẽ commouentur, accipimus, velut ſimpliciter ſubjecta, & conſequentia ſeruientiaq; cauſę efficaciæ in ſacrificiis apparentis. Dęmonia verò, diuinasq; circa terram, mundumq; potentias acceptamus, tãquam proximos ordini noſtro præfectos. potiſſimas verò efficaciam ſacrificiorum cauſa competere judicamus perfectiſſimis, opificiisq; poteſtatibus. Quoniam verò ſummæ illæ opificiæ poteſtates in ſe omnes ordine cauſas complectuntur, ideo vnà cum his commoueri ſimul vno quodam ictu cunctas efficientes cauſas arbitramur. Quoniam in ſacrificio perfecto commouentur vnà cũ cauſis ſummis, opificiisq; cauſæ ordine conſequentes, tunc ex cunctis cõmunis vtilitas prouenit in generationem totam: aliquando quidem per ciuitates, populósque, gentésque omnigenas, vel majores his, vel minores circunſcriptiones: aliquando verò per domos vel hominem vnumquenque bona contingunt, abundè benefica voluntate ſuperis largientibus, non paſſione diſtributionem ſuam exhibentibus, ſed impaſ-
 ſibili

ſibili mente judicantibus eſſe dandum ſecundùm proprietatem, familiaritatemq;, atq; cognationem: vna quadam interim amicitia, quæ continet omnia, hanc colligationem per ineffabilem cõmunionem quandam conficiente. Hæc vtiq; veriora ſunt, magisq; deorum eſſentiam, potentiamq; participant, quàm quæ tu ſuſpicaris, ſcilicet nidoribus animalium in ſacrificio ſuperos potiſſimùm ineſcari. Siquo enim corpore dæmones inuoluũtur, quod quidã ſacrificiis nutriri putant, illud certè immutabile eſt, & impaſſibile, lucidumq; nec indigum, adeò vt nihil effluat inde, nihilq; neceſſarium ſit influere. Atqui etſi fortè fuerit neceſſariũ, quidnã neceſſe eſt per ſacrificia id influere, quũ mundus, & aër in ipſo indeficientem ex terrenis exhalationem habeat vndiq; circunfuſam? Iam verò ſi corpora dæmonum effluant, ſacrificia tamen non æqua portione reſtituent, nec quantitatem inter exceſſum defectumq; dæmonibus naturalem, proportionemq; ſimilẽ conſeruabunt: deniq; quũ mũdi faber animalibus omnibus terrenis atq; marinis abundans, paratúmque tribuerit nutrimentum, nunquid ſuperiores homine nutrimento deſeruit? & quũ viuentibus aliis ſtatuerit alimenta quoti-
diana

diana eorundẽ opera copiosè parari, cur dæmonibus solis aduentitium voluit alimentum ab hominibus adhiberi? Atqui, si fortè nos nutritionem ejusmodi negligamus, exuritura sunt, & peritura corpora superorum. Proinde si nos dæmones nutriremus, etiam generaremus eos, & superiores essemus. contra verò se res habet. nam ipsi nos nutriunt; & superiora passim inferiora, sic cælestia terrestria nutriunt. Anima quidem ab intellectu perficitur, atq; alitur, perficitq; naturã. præterea oblatio sacrificiorum per ignem materiam cõsumit, eamq; sibi prorsus assimilat, non se materiæ præstat similem, reducitq; ad diuinum, atq; cælestem, immaterialemq; ignem, nec vllo modo deorsum ad materiam, generationemq; declinat. Si enim exhalationem vaporum à sacrificiis fore oporteret, nutrimentum materiale oportebat & materiam integrã remanere. Sic enim abundantior illinc accepturis proueniret influxus: nunc verò materia tota comburitur, atque consumitur, & in ipsam ignis puritatem, subtilitatemq; penitus permutatur. quod quidem contrarium ejus, quod dicebas ipse, significat. Superi nãq; sunt passionis expertes, quandoquidẽ placet eis per ignem discuti ma-

teriam,atq; consumi,nosq́; reddunt à passionibus alienos : & quæcunq; sunt in nobis, diis simîlia faciunt : quemadmodum ignis dura omnia, & opaca, corporibus subtilibus, lucidisq́; similia reddit, nosq́; sursum eleuat per sacrificia, eorumq́; ad ignem consumptionẽ ad deorum ignem, sicut & ignis ad ignem eleuat, reducitq́; grauia simul & dura ad diuina sursum, atq; cælestia. Vehiculum corporale dæmonibus subministrans, neque à materia, neq; ab elementis, neq; ab aliquo corpore noto nobis existit. Non potest igitur ab elementali essentia tanquam alienissima fieri dæmonibus nutrimentum. sed quemadmodum dij igne fulmineo materiam diuidunt, ac separãt à materia, quæcunque sunt immaterialia quidẽ per essentiam, sed alligata materiæ, atq; ex passibilibus impassibilia reddunt : sic & noster ignis, actionẽ diuini ignis imitans, quicquid materiale reperit, in sacrificio destruit, & admota purificat, & à vinculis materiæ soluit, ac propter naturæ puritatem ad deorum communionem idonea facit. Atq; nos eodem pacto à vinculis generationis absoluit, diisq́; assimilat, & facit ad deorũ amicitiã aptos, nostramq́; naturã materialem, ad immaterialem attollit

lit naturam. Hæc quidem cõmunis ſacrificiorum ratio ſatis, vt arbitror, facit ingenioſis, potentibus ex norma communi, vnicuiq; ſacrificio propria ſagaciter indagare. veruntamen tardioribus quoq; ingeniis indulgentes, propria quædã his addemus, clariora in medium adducentes. principium verò ad hæc omnium optimũ eſt, quod contextum ſacrificiorum declarat, deorum ordini conſequenter annexum. Deos alios quidẽ materiales, alios immateriales ponimus. Materiales, qui materiã in ſe comprehendunt, atq; exornant: Immateriales autem omnino, qui à materia penitus ſegregati ſunt. ſecũdùm igitur ſacerdotiam artem incipere ſacrificia decet à diis materialibus: nõ enim aliter ad immateriales deos patet aſcẽſus. hi igitur cõmunionem quandã ad materiam habent, quatenus ei præſident, atq; incubãt. iidem quoq;, quæ fiunt circa materiam dominãtur, vt diuiſioni, percuſſioni repercutienti, mutationi, generationi, corruptioni, corporibus materialib⁹ omnibus. Si quis igitur hos ritè vult colere, nimirum pro natura eorũ, atq; principatu cultum adhibere debet, materialibus inquã materialẽ: ſic enim ad eos totos, per tota nos toti in familiaritatẽ propriam perducemur, cogna-

tionemq; ipsis in cultu congruam adhibebimus. Corpora igitur vita priuata, & animalium cædes destructu corporum, mutatioq; multiformis, atque corruptio, & omnino projectio materiæ pręcedẽtis materialibus diis congruit, non quidem ipsis propter seipsos, sed propter materiam, cui pręsunt. Etsi enim ab hac maximè separati sint, simul tamen huic adsunt: ac si materiam in potestate immateriali cõtinent, attamen vnà cum hac existunt. Iam verò gubernata gubernatoribus non sunt aliena: similiter exornatoribus exornata. Quinetiam vtentibus, quæ subministrãt, tanquam instrumenta, facilè proportionibus coaptãtur. quapropter immaterialibus quidem diis, materiã in sacrificiis adhibere est alienum: materialibus autem omnibus est admodum consentaneum. Operæpretium est ad hæc insuper geminum vitæ nostræ habitum cogitare. Aliquando quidem animus toti nos efficimur positi extra corpus, & eleuati mente, vnà cum totis immaterialibus diis per sublimia nos attollimus: aliquando verò terreno corpore colligamur, sumusq; corporei, materia videlicet cõprehensi. Similiter duplex erit cultus diuini ratio, vna quidẽ erit simplex incorporea ab omni generatione synce-

ra, ſynceris competens animalibus: altera verò plena corporibus, & actione prorſus materiali cõueniens animalibus nondum puris, necdum ab omni generatione purgatis. Sacrificiorum ergo ſpecies duæ ſunt, puriſſima quidem ſacrificia hominum ſunt ſummopere purgatorum. quod quidem raró conuenit vni, vel admodum pauciſſimis, vt inquit Heraclitus. ſacrificia verò materialia, & quæ in mutatione verſantur, animalibus adhuc occupatis corpore competunt. ciuitatibus ergo nõdũ purgatis genitali ſorte, contubernioq́; corporeo niſi ejuſmodi ſacrificia dederis, ab vtriſq; pariter aberrabis ab immaterialibus ſimul atque materialibus bonis. Illa quidem nõ poſſunt accipere, his autẽ proprium, conſentaneumq́; nõ offerunt. Accedit ad hæc quòd vnuſquiſq; qua ratione eſt, non qua non eſt, agere debet eſſentiæ curam. Non oportet igitur hanc præuaricari propriam colentis menſurã, atq; naturã. complexionẽ quoq; propriè coaptatam inter curãtes homines, potentiasq́; curatas electurã judico conuenientẽ ſibi culturę modum. Nã complexio ejuſmodi immaterialiter tẽperata immaterialẽ eligit, quatenus ipſa videlicet potentiis purè incorporeis ad ipſa purè incorporea copulatur.

latur. Complexio illiusmodi corporaliter coaptata corporibus, eligit culturam similem ad assentias corporibus præsidentes. Sæpe pro necessario corporis vsū vouemus, operamurq; aliquid erga deos gubernatores corporis, dæmonesq. bonos, dum videlicet studemus purgare corpus à maculis quibusdam, sordibusq; veteribus, vel morbis absoluere, sanitatéq; adhibere, vel grauedinē torporemq; remouere, & leuitatē, efficaciāq; adhibere, vel aliud quiddam bonū corpori comparare. Tunc igitur nō intellectuali quadā, & incorporea ratione, corp⁹ rite tractabimus. Non enim ita natum est, vt his modis curari queat, sed quū cognata sibi nanciscitur, tūc corporibus curatur corpus, atque purgatur. erit igitur & sacrificādi ritus ad vsum ejusmodi necessariò corporalis, atque ita superflua corporis expurgabit, supplebitq; pro necessitate, quæ desunt, & quæcunq; distributa sunt, ad proportionem, ordinemq; reducet. Sacrificamus sæpe poscentes à superis aliqua ad vitam humanam accommodata, scilicet, quę vel victui necessaria sunt, vel ad illa pertinent, quæ gratia corporis affectamus. Quidnā tunc continget nobis à diis ipsis, qui ab omni humana generatione sunt penit⁹ segrega

gregati, quod ad penuriam, ſterilitatémve fugãdam, vel copiam adducendam nobis cõferat, vel ad alia neceſſaria vitæ conducat? Nihil ſanè. Qui enim ſunt ab omnibus abſoluti, ejuſmodi dona non tractant. Si quis verò dicat deos illos immateriales omnino immateriales in ſe comprehendere deos, horumq; dona ſecũdùm vnam cauſam primam in ſe cõplecti, dicet vtiq; copiam quandam ita diuini muneris illinc inferiùs deſcendentem. Verùm quòd illi hęc tractãtes proximè humanã vitã actionesq; peragant, nulli dicere cõcedendum eſt. Ejuſmodi enim rerum, quæ hîc ſunt, diſpenſatio diuiſa eſt, atq; particularis, & cũ quadã ad hęc cõuerſione peragitur: neque omnino eſt à corporibus ſegregata, neq; purã, ſynceramq; gubernationẽ, præfecturamq; admittere poteſt. Modus igitur ſacrificandi pro rebus ejuſmodi congruus eſt, qui cũ corporibus habet, & generatione commercium, non qui eſt à materia, & corpore penitus ſeparatus. Qui enim purus eſt, omnino talia ſupergreditur, neq; ad hæc proportionẽ habet. Qui verò corporibus, horũq; viribus vtitur, eſt rebus ejuſmodi omniũ cognatiſſimus, potẽs proſpera quædam vitæ ſuppeditare, & aduerſa nobis imminentia deuitare, ac

tempe

temperiem cōparare humano generi moderatā. Plurima hominum turba naturæ subjicitur vniuersali,eaq; viribus naturalibus gubernatur, atq; inferiùs ad naturæ opera vergit, completq; dispensationē fati, & fatalium operum suscipit ordinē,rationemq; practicam circa naturalia solùm exercet.Paucissimis supernaturali mentis potentia freti à natura discedunt,atque ad separatū,immistumq; se conferunt intellectum,vnde naturalibus potentiis superiores euadant. Nonnulli verò medium tenēt inter purum intellectum,atq; naturā: & horum alij quidem vicissim sequuntur vtrunq;, alij mistam ex illis vtrisq; vitam agunt, alij soluuntur quidem à deterioribus,& ad potiora se transferunt.Qui ergo natura gubernantur vniuersali, & ipsi vitam degunt naturæ proprię mancipatam, potentiisq; naturæ fruuntur,cultum exercebunt naturę conuenientē,corporibusq; natura motis congruum,eligentes ad hoc loca,qualitates, aëris materiam , materiæ vires,corpora,corporum qualitates,& habitus,motus conuenientes, mutationesq; eorum quę in generatione versantur, atq; similia tum in cæteris cultus diuini partibus,tum in ritu sacrificādi. Qui verò sola mente viuunt,vinculis naturæ soluti , intellect-

tellectualem, corporumq́; expertem cultu ræ normam in omni religionis parte meditabuntur. Qui mediam vitam degũt intor intellectũ, atq; naturã, mediam quoq; sequentur religionẽ, atq; pro vitæ mediæ differentiis differentes sectabuntur colendi per media modos. Aut enim tractabunt vtrunq; vicissim, aut ab altero ad alterum declinabunt: aut deteriora tangent, vt per ea consequantur & potiora, existimantes non aliter sublimiora se consequi posse. In genere essentiarũ, potestatumq́; diuinarum, aliæ quidem subjectam sibi animam habent, atq; naturam, subministrãtem videlicet eorum opificiis, quatenus ipsę volunt: alię verò ab anima, & natura sunt penitus separatæ, non inquam ab anima tãtùm mũdana prorsus, atq; genitali, verùm etiã ab anima diuina, ejusq́; natura. Aliæ deniq; medium tenẽt, cõmunionẽq́; inter extrema cõciliant, vel secundùm vnum indissolubile vinculum, vel secundùm exuberantem majorum traditionẽ, vel secundùm minorum susceptionem nõ impeditam, vel secundùm colligatam amborum consensionẽ. Quando deos colimus animæ, naturæq́; dominantes, non alienum est, & naturales his vires offerre, & corpora, quæ natura reguntur, diis ejusmodi

confec-

conſecrare. omnia enim naturæ opera & obtemperant eis, & ad deorũ diſpenſationem aliquid conferunt. Sed quando deos longè ſecretos, & in ſua vnitate collectos cupimus venerari, honoribus à materia penitus abſolutis eos venerari debemus: intellectualia enim his dona debentur, incorporea vita, virtus perfecta, ſapientia cõſummata, eorumq; officia. Mediis autẽ diis, mediorũq; bonorũ ducibus, ſicut diximus, media competunt. Ab alio igitur principio exordientes, ſcilicet à mundo, diis mundanis, diſtributione, quatuor in mundo elementorum à cõmuni ſortitione ſecundùm menſuras elementorum facta, à circũferentia circa centra in ordine reuoluta, ad veritatẽ ſacrificiorũ facilem habemus acceſſum. Si enim nos in mũdo ſumus, & vt partes continemur in eo, primumq; generamur ab eo, atq; à totis potentiis ejus perficimur, & ex quatuor ejus cõponimur elementis, ac portionẽ quandam vitæ, naturæq; ab eo nacti tenemus, profectò non debemus in cultu diuino mũdum, mundanosq; ordines prætermittere. Ponamus igitur circa quamlibet mundi partẽ eſſe quidem corpus aliquod, vt videmus, ineſſe præterea vires corporibus incorporeas ordine diſtributas, ſacro

crorum itaq; lex ſimilia ſimilibus ritè diſtribuit, & à ſummis ad ima per media tota progreditur, corpora quidem corporeis adhibēs, incorporeis incorporea, propria videlicet vnicuiq; reddens. Veruntamen ſiquis religioſus ſupermundanum numen aſſequitur, rariſſimè verò id accidit, hic vtiq; ſolus ſeorſum à corporibus & materia poſitus nimirum, & talem proſequitur cultum, ſupermundana potentia, diis ſupermundanis vnitus. Quod autem vni vix tandē in ſacerdotij fine contingit, non expedit pro communi lege omnibus & in principio, & in medio religionis ſtatuere. hi nanq; corporeum quocunq; modo cultum agunt. Quilibet igitur peritus in ſacerdotio, cōfitebitur, oportere cultum ſuperis, nec ex parte, nec imperfectū, ſed cōuenientem, & integrum adhibere. Quoniam igitur antè quàm adſint dij, deſcendantq; ad terram, omnes præſubjacentes illis potentiæ mouentur, & vt præcurſores, pompæq; præcedūt nimirum, qui non diſtribuit omnibus, quod cuiq; congruit, nec vnumquenq; proprio quodam honore proſequitur, ipſam deorum præſentiā non aſſequitur. Qui verò omnia numina ſibi propitia reddit, grata offerens vnicuique, donáque ſimillima, hunc ſanè non

frustratur euentus. sed diuinum chorũ integra, plenaq; præsentia suscipit. Quũ igitur hæc ita se habeant, non oportet ritum religionis esse simplicẽ, ex paucisq; compositum, sed multiformẽ, & ex omni harmonia constantem, ex cunctis vbiq; mundanis (vt diximus) constitutum. Si enim simplex aliquid, & vnius duntaxat ordinis esset, id ipsum, quod in sacerdotio aduocatur, & ad nos mouetur, simplex vtiq; modus sacrificandi sufficeret. At verò nullis notum est, quãta virium multitudo suscitari solet, quando descendunt dij, atque mouentur, nisi sacerdotibus illis, qui opere ipso id experti jam fuerint. Soli igitur hi cognoscunt, quæ potissimũ sit perfecta plenitudo colendi, & quàm paucis prætermissis, quantum nos frustretur euentus. Quemadmodũ in harmonia si vna chorda frangatur, tota subitò dissonat, sic vno prætermisso numine, siue ritu communis, ipsa religio finem non habet optatũ, dum hoc vno deficiente, sacrum opus structuram suã integritatemq; nõ habet. Quãdo diuinæ potestates palàm ad sensum descensuræ sunt, manifestum nobis prouenit damnũ, si quẽ ex superis prætermittimus non honoratum. Similiter quando clàm veniunt in opere sacro, periculosum est, si

hunc

hunc quidẽ honores, aliũ verò pro sua dignitate, & ordine nõ honores. Qui enim aliquẽ proprio fraudat honore, totũ confundit religionis opus, dum vnã, totamq; dispositionem dissipat. neq;, vt aliquis putaret, tunc opus suscipiẽdi tantùm est imperfectũ, sed totius structura perit. Quid verò? nónne ipsa sanctimoniæ summitas, ad summum ipsum totius numinũ multitudinis principiũ, vnumq; recurrit, atq; in eo diuinas omnes simul essentias dominationesq; colit? Proculdubio. Verũ ejusmodi summitas serò admodum aduenit, & quàm paucissimis: atq; optimè nobiscũ agi putandum est, si talibus in vitæ calce contigerit. Disputatio verò præsens non ejusmodi viro leges ponit. hic enim est lege superior, sed lege aliqua indigentibus, has sacrorũ leges in præsentia sancit: numinũ multitudo est, quasi mundus aliquis, habẽs multos ordines in vnum ordinem conspirãtes. Similiter sacrificia debent habere numerorum ordinẽ pariter in vnum ordinẽ conspirantem, ita vt singuli numinibus ritè respondeãt. Similiter quæ circa nos sunt, & in nobis multiplicia sunt, neq; debent ex aliqua parte tantũ, sed ex cunctis cõgruè diuinis nostrarum rerum causis respõdere, atq; ita ad supremos ascen-

dere duces. Religiosa igitur obseruantia circa nos & in nobis agit varia. Aut enim quasi propagando perficit, aut amputat, aut emundat, aut expertia ordinis ordinat, aut segregat longiùs ab errore mortali. Cũcta deniq; totis supernis familiaritate cõciliat. Atqui quãdo vtrinq; congrediuntur in vnum, illinc quidem diuinæ causæ, hinc autẽ ex æquo præparationes humanæ, tunc absoluta religio peragit omnia, & ingenita ex sacrificiis bona reportat. Profectò exuberantia potestatis in causis vniuersi summis, id habet, vt queẽadmodũ in cæteris inferiora superat, ita & in hoc admodũ superet, videlicet in ipsa præsentiæ amplitudine, vt maximæ omniũ causæ, maximè omniũ omnibus sint præsentes, adeò vt eadẽ ipsa causæ vniuscujusq; potestas seorsum ab impedimẽto vbiq; tota, semperq́; sit præsens. hac igitur ratione ipsa omniũ prima vltimis quoq; subrutilant, immaterialiaq́; principia immaterialiter materialibus adsunt. Nemo miretur, si quã materiã esse dicimus purã, atq; diuinam. nã ipsa quoq; materia, quũ ab opifice, patreq́; omniũ facta sit, meritò perfectionẽ sui quãdam acquisisse potest aptam ad deos suscipiendos. Quinetiã nihil prohibet superiora lumen suum ad inferiora
diffund

diffundere:neq; igitur materiam permittunt expertem fore superiorum. Quapropter quãtumcunq; materiæ perfectum, & purum est, atq; deiforme, ad deorũ susceptionem non est ineptũ. Nam quũ oportuerit etiam terrena nullo modo diuinæ communionis expertia fore, ipsa quoque terra diuinam quandam portionem in se sortémve suscepit ad capiẽdos deos sufficientem. Hæc igitur sacrorum sapientia contemplata, atq; ita secundùm cõgruentiam, cõpetentia vnicuiq; deorum susceptacula diligẽter inueniens, sæpe componit in vnũ lapides, herbas, animalia, aromata, aliaq; similia, sacra, & perfecta, & deiformia: atque subinde ab his omnibus susceptaculũ purũ, integrumq; fabricat. Neq; enim fas est omnẽ materiã detestari, sed solam, quæ à diis fuerit aliena. Propriam verò ad illos decet eligere, vtpote quæ cõsentire possit, atq; conferre ad deorum edificia, statuarum fundamenta, sacrificiorum opera. Neq; enim aliter terrenis locis, & hominibus hîc habitantibus possessio, portióve vlla ex diuinis contingere potest, nisi tale quiddam priùs iactum fuerit fundamentum. Arcanis sermonibus credendum est testãtibus ex deis per beata spectacula quãdam traditam fuisse

materiam. hæc igitur illis ipſis tradẽti eſt cognata. Talis ergo materiæ ſacrificium deos excitat, vt ſe demonſtrent, atque ad comprehenſionem eos protinus aduocat, & præſentes capit, & perfectè demõſtrat. Eadem aliquis perdiſcere poteſt etiam ab ipſa, quæ ſecundùm loca diſtributio diuinitus eſt effecta, atque ab ipſa præfectura, quæ per res ſingulas eſt diuiſa: quæcunq; ſecundùm diuerſos ordines, ſiue majores, ſiue minores, paſſim ſortes ejuſmodi nacta fuit. Conſtat enim deis locorum quorũdam rectoribus, ſacrificium ex eiſdem rebus, quæ naſcuntur ibidem, fore admodum conſentaneũ, & gubernatoribus gubernata, & quæ ad ea pertinent, placitura. effectoribus & grata ſemper ſunt opera ſua potiſſimum: & qui primò aliqua procreant, talia rurſus habent in primis accepta. ſiue igitur animalia quędã, ſiue plãtæ, ſiue alia, quæ viſa ſuperis diſpenſantur, ſimul & præfecturã ſub eis nacta ſunt, & cõmunionem nobis conciliant cum ſuperis indiuiduã. Horum ergo nonnulla, quatenus conſeruantur, atq; tenentur, augent, tenentium ad deos familiarem proprietatem, quotcunq; videlicet ex eo, quòd integra maneant, vim cõmunionis inter homines, deosq; conſeruãt. Talia ſunt quæ-

dam apud Ægyptios animalia, & vbique facer homo. quædam verò mactata, combustaq; familiaritatem efficiũt clariorem, quotcunq; videlicet resolutionem in primorum elementorũ principium, efficiunt cognatiorem causis superorum, atq; pro ritu sacratiorem. Vbique enim quo magis proprietas, familiaritásque perficitur, eo perfectiora bona ad nos inde descendunt. Neq; sunt hæc hominum duntaxat inuenta, nec humanis moribus auctoritatẽ nacta sunt, sed deus ipse ritè inter sacra vocatus auctor est ejusmodi legum, circa quẽ dij, angeliq; permulti versantur, sub quo per quaslibet in terra gentes, numen aliquod sortitũ est præfecturã, cõmunemq; prouinciam: proprium quoq; inde tributum est templo vnicuiq; numen. Item sacrorum, quæ operamur ad deos, deus aliquis spectator est, atque gubernator: quæ ad angelos, angelus: quæ ad dæmones, dæmon: atque in aliis eodem pacto secundùm proprium genus perfectus cognatã sortitus est præfecturam. Quoniam igitur sub numinib9 speculatoribus, auctoribusq; sacrorũ sacrificia pertractamus, vereri debemus diuinæ sanctimoniæ leges, sacrificiaq; legitima, & propterea in his sperare, quòd sub numinũ, deorumq; prin-

cipatu sacrificamus:& interea cauere summopere, nequid vel indignũ superis offeramus, vel alienum. Deniq; summatim id admonemus, vt singula, quæ in nobis, & circa nos sunt, circunspiciamus diligẽter, & quæ in mundo: item deos, angelos, dæmones, gentibus distributos. Et hac vnicuiq; ratione amicum sacrificium similiter offeramus. hac enim ratione duntaxat digna vnoquoque numine sanctimonia, religioq; seruatur. Votum, siue adoratio, & oratio omne sacrificiorum opus perficit, & in primis ad totam confert religionem, & sacrã, indissolubilemq; animabus ad deos conflat cõmunionem. Hujus verò tres sunt species : Prima cõgregat, atq; contactum, notitiamq; nobis ad diuinitatem præstat : Secunda, communionem ad diuinum deuincit consentientẽ, atq; dona nobis prouocat diuinitus quoq; demissa, etiã antè quàm loquamur, intelligamusq; omne nostrum opus perficientia : Tertia conficit ineffabilem vnitatem, atq; in diis auctoritatem totã collocat, animamq; nostram in eis perfectè ponit, atq; cõfirmat. Iam verò in tribus his terminis, quibus diuina omnia mẽsurantur, amicitiam nobis ad deos harmoniæ conflat, sacramq; à diis vtilitatem triplicẽ nobis affert. Vna

quidem

quidem ad illustrationem pertinet, alia ad communem operum exequutionē, alia ad perfectam ex igne diuino plenitudinem. Item adoratio, ejusq; virtus aliquando sacrificia ipsa præcedit, aliquãdo mediis inseritur sacrificiis, aliquãdo finem complet sacrificandi. Opus verò in sacris nullum absq; adorationis supplicationibus efficitur vnquam. Adoratio deniq; diutissimè frequentata nostrum nutrit & perficit intellectum: animam ad suscipienda diuina admodum efficit ampliorē, diuina hominibus patefacit: ad splēdores diuini luminis capiendos assuefacit: paulatim perficit, quæ nobis insunt ad numina contingenda, quousq; ad summum nos vsq; perducat. Atqui & mores nostræ cogitationis humanos retrahit paulatim, moresq; diuinos infert, persuasionē quoq; & communionem, & amicitiam procreat procul ab intermissione perpetuã: diuinum rursus amorem auget, quódve in anima diuinum est, accendit, & eleuat, expurgat quicquid animo est contrarium, & aduersum: atq; ab ipso spiritu ætherio, splendidoq;, qui est animæ circunfusus excutit, quãtumcunq; vergit ad genituram. spem quinetiam præstat bonam, & fidem perficit circa lumen. Deniq; (vt summatim dicam)

cam) homines frequenter orantes, adorationis virtus familiares deorum collocutores efficit, atq; diſcipulos. Quum adoratio talis ſit, talemq́; connexionem cum ſacrificiis habeat, patet ſacrificiorum finem opificij contactus eſſe participem. Quandoquidem per opera diis accommodatur. Itaq; & bonum ipſius tantum eſt, quantũ à cauſis opificiis mittitur ad genus humanum, atq; inde rurſus apparet virtus adorationis reductiua, perfectiua, impletiua, & qua ratione ſit efficax, & vnionis effectrix, atq; à diis commune vinculum habeat: & quomodo adoratio, ſacrificiumq́; mutuo ſe confirment, potentiamq́; inuicem conferant admirabiles religionis effectus. hinc rurſus apparet ſacerdotiam diſciplinam, operationemq́; habere in partibus ſuis conſpirationem non minorem, quàm in membris habeat. animal neque poſſe partem ejus aliquam abſque cunctis ſuum opus abſoluere.

De ſacrificijs animalium.

PORphyrius ambigit, quare oporteat lege ſacrorum, eum, qui diuina ſit inſpecturus, exanime corpus eo tẽpore non attingere: veruntamen per corpora animalium mortuorum ſæpius diuinorũ inuocationes, conſecutionesq́; peragantur.

Iamblichus ita ſoluit. vates jubẽt diuinorum ſpectatorem exanime corpus, quod ſacratum non fuerit, non attingere: permittunt verò, quod conſecratur, attingere. Præterea vetant humana corpora, quæ jam deſeruit anima, ne intuitu quidẽ tangere. Vitæ nanq; diuinæ veſtigium quoddam vel ſimulacrum, vel demonſtratio in corpore per mortem extinguitur: cæterorum verò animalium corpora mortua tangere religio nulla vetat, quoniam nec in vita diuiniore communicauerunt. Præterea, quatenus ad immateriales deos cõſurgimus, expedit tale corpus non attigiſſe: quatenus verò ad materiales ſtudemus accedere, tangere frequenter expediet. nam per animalia deos ejuſmodi aduocare ſolemus: qui videlicet talibus præſideant animalibus, præſertim, qui proximè, & quaſi cognata quadam conditione gubernent. Item hominibus quidem in materia comprehẽſis corpora vita priuata, maculam quandam inferunt, videlicet non viuens viuenti, & ſordidum puro, & priuatum habenti habitum: & mortuum habenti potentiã moriendi, propter communem quãdam inter hæc habitudinem. ſed dæmoni incorporeo penitus, atque impaſſibili, talia corpora nihil obſunt.

nam

Nam caduca maximè supereminet.

De vaticinijs per animalia.

QVando vaticinium agitur per corpora sacrorum animalium, vt asturum, non est putandum deos ad hæc accedere, videlicet vniuersales prouisores ad curam diuisam particularem, materialē, proportionalem, circa animalia singula. Sed dæmones, & hos quidem valde diuisos, & singulos singulis speciebus animalium distributos proximam curam animalium, præfecturamq; sortitos. hi nanque principatum nacti sunt, haud prorsus sufficientem, expertemq; materiæ. Ideoq; congruè instrumenta ejusmodi attingere solent. Ad hoc igitur, vt ejusmodi per animalia vaticinium à dęmonibus consequamur, parare his oportet sedem talem, per quam possint inter homines obseruari, nobisq; vti: sedem verò hanc esse oportet incorpoream, vt incorporei dæmones per hanc nobis adsint. erit igitur hæc anima talium animalium à corpore jam absoluta. Quatenus enim quodammodo & ipsa separata est à corpore, conuenit cum dæmonibus, conuenit & nobiscum propter quandam vitæ cognationem. Igitur tanquam media præsidi ejus dęmoni subministrat ad præsagium homini suggerend

rendum, & ad mandata dæmonis declaranda, & cum dæmone nos conciliat. Anima verò hæc ejusmodi vaticiniis vtens, nõ solùm vaticinium audit accipítve, sed etiã non parum ex se ipsa confert ad executionem ejus ad opera pertinentem. Hęc enim commouetur, & cooperatur, & simul præuidet per quãdam compatientem necessitatem. Sed ejusmodi vaticinium à diuino, veroq; longissimè distat, atque de rebus exiguis, breuibusq; habetur. Quæ in natura diuisa positæ sunt, & quotcunq; circa generationem jam simul feruntur, atq; motiones ex se ipsis exhibent potentibus eas accipere, & passiones multifariam inferunt iis, quæ naturaliter ad compatiendum sunt exposita. per compassionem igitur præsagium ejusmodi prouenit. Non potest autem per passionẽ præcognitio perfecta cõtingere. Quod enim immundæ immutabile, purum est, id præcipuè futurum assequi cõsueuit: quod verò cum materiali, passibiliq;, & tenebroso commercium habet, obruitur ignorantia. hanc ergo artificiosam præsagij machinam neque legitimi vaticinij nomine dignam esse censemus, neq; seriò pertractandam, neque vtenti, quasi sit veridicus, esse credendum.

Quom

Quomodo obsecratores dæmonibus minabantur.

NArrat Porphyrius sacerdotes consueuisse violentis quibusdã minis aduersum superos vti : veluti, Nisi vos ita feceritis, vel contrà, si feceritis aliquid, cælos confringã, vel occulta Isidis patefaciã, vel arcanum in abysso reconditũ diuulgabo, aut sistam barim , id est nauem quandam apud Ægyptios sacrã, aut membra Osiridis Typhoni dispergam, cæteraq; similia. Iamblichus subdit execratores nõ cõsueuisse dirigere minitationes ejusmodi , vt Porphyrius opinatur , ad Solem & Lunã, cæteráve cælestia , sed esse in mundo genus aliquod potestatum valde diuisum, & indiscretum inconsideratumq;, quod accipit quidẽ ab alio rationem, siue sermonẽ, exauditq;, sed propria intelligẽtia nequaquã: neq; verũ à falso, neq; possibile discernit ab impossibili. Hoc itaq; genus minitationibus lacessitũ, protinus irritatum, & stupet , vtpote quod & ipsum naturaliter dictis vehemẽtioribus agitatur, & alia ducit, trahitq; per stupidã quandam, & instabilẽ phantasiã. Præterea sacerdos sæpe nõ humana virtute , sed diuina sacramentorum ineffabilium potestate mundanis numinibus imperat, atq; minitatur. ipse tunc

in ſuperorũ deorum ordine cõſtitutus, & ideo grandioribus propria natura mãdatis vtitur, atq; minis: neq; tamen tanquam facturus, quæ tunc aſſeuerat, ſed declarans quantã nactus fuerit poteſtatem propter ipſam ad deos vnionem comparatã, videlicet ex notitia, poſſeſſioneq; ineffabilium ſymbolorum, ſiue ſignaculorũ, quæ dicimus ſacramenta. Item dæmones per prouincias, parteſq; diuiſi, & partes mundi cuſtodientes, ſinguli commendatarũ ſibi partium tantam habent curã, vt nec verbum quidem illius ordini, diſpẽſationiq; contrariũ valeant tolerare, perpetuam videlicet, immutabilemq; mundanorũ perſeuerantiã obnixè cuſtodiẽtes. Ordinem verò ejuſmodi ſuum ideo immutabilem ſuſceperunt, quoniã ordo deorũ immobilis permanet in eiſdem. In quo igitur eſſe habẽt dæmones vel ætherij, vel circa terram diſtributi, hoc ipſum, nec minitationibus inuadi vnquã audire poſſunt. proinde dæmones ineffabilium, arcanorumq; myſteriorũ cuſtodiã ſtudioſè procurant. tanta videlicet obſeruãtia, propterea quòd intelligunt ordinẽ, diſpenſationemq; vniuerſi præcipuè in ejuſmodi myſteriis contineri. quatenus videlicet allegoricè per hæc verba numina deſignantur, ordineſq;

mundi

mundani. hanc enim ob causam mundi partes in ordine permanent, quòd beneficio potestas Osiridis sincera permanet, & intacta, neq; cõtrario tumultu, & errore miscetur. Permanet insuper ipsa omniũ vita pura semper & incorrupta quatenus viuificæ, formosæq; rationes, quæ in Iside reconditæ sunt, consistunt ibidem, dum inde mundus agitur, nec ipsæ in corpus hoc descendunt oculis manifestum. atqui & omnia permanent immobilia, & simul sempiterna generationis videlicet successione, quoniã nullum solis cursum vnquã sistere potest: perseuerant insuper integra, quoniam quæ in abysso, id est profundo sunt abscondita, nunquam aperiuntur. in quibus ergo salutẽ habẽt omnia simul, & vniuersum, videlicet in eo, quod & quæ naturaliter sunt occulta, vt sunt occulta seruentur, & maneãt, & secretissima deorum essentia nũquam sortem contrariam subeat, nec oppositis misceatur: hoc inquã circũterranei dæmones, nec ad vocẽ vsque, auditumq; sustinent aliter affici, verbisq; profanari. atque propterea aduersus dæmones ejusmodi verborũ vsus habet aliquam potestatem. de his autem nullus alicubi minitatur: nec ad illos sunt obsecrationes ejusmodi constitutæ. quapropter

Chal

Chaldæi ſacerdotes, apud quos dijudicatus, decretusq́; eſt pur⁹ ipſe ad ſolos deos ſermo, nunquam minis vtuntur. Ægyptij verò, qui cum diuinis ſacramentis dæmonicos ſermones admiſcent, ad minas ejuſmodi aliquando ſe conuertunt.

Expoſitio ſymbolorum Aegyptiæ theologiæ.

IMitantes Ægyptij ipſam vniuerſi naturam fabricamq́; deorum, ipſi quoque myſticarum, reconditarumq́; notionum imagines quaſdã in ſymbolis cõficiendis oſtendunt: quemadmodũ & natura rationes occultas in apparẽtibus formis, quaſi ſymbolis exprimit, & dij veritatẽ idearum per manifeſtas imagines explicãt. Quum ergo perſpiciãt ſuperiora omnia inferiorum ſimilitudine delectari, atque inſuper optẽt à ſuperioribus bonitate repleri, quatenus pro viribus imitentur, meritò & ipſi conuenientẽ ſuperis modum agendi pro viribus offerunt, quando occulta myſteria ſymbolis inferũt manifeſtis: in quibus interpretandis dimitte voces, accipe ſenſus. Quando igitur lutum in ſacris nominant, aut inducunt, hoc intellige mundi corpus, atq; materiã, genitalemq́; virtutẽ huic inſertam, & quaſi pariter agitatam,

atq; fluentem,aut etiam causam principalem, & quasi loco fundamenti præpositã elementorum,elementaliumq; virtutum. Quũ hoc igitur tale sit, deus ipse generationis, totiusq; naturæ virium omnium, quæ insitæ sunt elementis, causa vtpote, qui hæc supereminent omnia immaterialis ipse,indiuisus,immobilis,& ingenitus, totusq; ex seipso, & in seipso totus. hæc omnia perspicuus antecedit,& ducit in se cuncta complectens, atq; ex eo, quod cõplectitur omnia, ac de suo mundanis tribuit omnibus, ex ipsis eluxit. Quoniã verò supereminet omnia,effulget, vt segregatus à mũdanis omnibus secum ipse solus per sublime procedens. Confirmat & hoc,quod subinde sequitur symbolũ, vbi deus inducitur sedens super loton aquaticã,scilicet arborẽ,vbi significatur,deum principatu suo mundanum superexcedere lutum,nec attingere gubernãdo,sed principatum gerere intellectualem penitus,& empyreum. Omnia enim in loto rotunda sunt tum poma,tum folia: ex quo significatur circularis actio mentis per eadẽ videlicet,& eodẽ pacto se habens. Deus igitur ipse super hanc insuper actionẽ in seipso consistit, superans ejusmodi principatum sanctus & venerandus, & in seipso penit

penitus conquiescens, quod quidē ex actu sedendi significatur. Proinde, vbi deum introducunt nauis gubernatorem, principatum significant, mundi gubernatorem. sicut enim gubernator à naui, & gubernaculo segregatus vno quodam, faciliq; momento mouet vndiq;, & regit, dirigitq; nauem, ita deus ipse mundum desuper, videlicet à primis naturæ principiis præcipuas motionum causas exhibēs. Quoniā verò partes cæli omnes, animaliaq; cælestia, & totus vniuersi motus, ipsumq; tempus, secundùm quod mūdus ipse mouetur, cuncta deniq;, quæ continentur in totis, vires à sole descendentes accipiunt, alias quidē commistas in ipsis, alias autem commistionē exuperantes: ideo has quoq; symbolicus significandi modus adducit, verbis quidem solem designās secundùm animalia cælestia figurari, formasq; vicissim commutare per oras. Interea verò demonstrans immutabilem ejus, simulq; totam per totum mundum traditionē. sed quoniā quæ suspiciunt, alia quidem alibi circa impartibilē feruntur dei traditionē, atq; ipsa pro diuersitate naturarū, motionumq; suarū, multiformes accipiūt à sole potentias, propterea symbolica traditio vult per donorū multitudinē vnū ingre-

di deum, atq; per potentias multiformes vnam dei adesse potentiam. Quapropter inquit ipsum vnũ,eundemq; cõsistere: vices verò formarũ, transfigurationesq; in suscipiẽtibus asserit resultare:quapropter illum secundũ animalia,& ad oras cõmutari ait,quasi circa deum mutationes ejusmodi varientur secundùm diuersa suscepracula dei ejusmodi votis vtuntur. Ægyptij non solùm in ipsis deorum propriis visionibus, sed in precibus etiam leuioribus, quæ ejusmodi sensum habent, atque per talem symbolicam,mysticamq; culturam ad deos supplicandos accedunt.

De nominibus diuinis.

PОrphyrius quærit, cur sacerdotes vtantur nominibus quibusdam nihil significantibus. Iamblichus respondet, omnia ejusmodi nomina significare aliquid apud deos:quamuis in quibusdam significato nobis sint ignota: esse tamen nota quædã,quorum interpretationẽ diuinitus accepimus,omnino verò modum in eis significandi ineffabilẽ esse. neq; secundùm imaginationes humanas,sed secũdùm intellectum qui in nobis est diuinus,vel potiùs simpliciore, præstantioreq; modo secundũ intellectũ diis vnitum. Auferẽdum igitur à diuinis nominibus omnes excogitat

gitationes,& rationales discursus,atq; assimulationes naturales vocis ipsius cōgenitas, ad res positas in natura.& quemadmodū character symbolicus diuinæ similitudinis in se intellectualis est atq; diuinus,ita hunc ipsum in omnibus supponere,acciperéq; debemus quod autē hic nobis fit,hoc ipsum in eo est maximè venerandum.præstantius enim est, quàm vt in nostram notitiam diuidatur. jam verò in quibus diuinorū nominibus resolutionē suam diuinitus acceperimus,in his totam habemus essentiæ, potentiæq;, & ordinis diuini notitiam ipso nomine comprehensam,atq; etiam mysticam & ineffabilem, simulq; totam deorum imaginem in anima custodiamus, animamq; per hæc ad deos attollimus,eleuatamq; illis pro viribus copulamus. Proinde quæritur, curnam inter nomina diuinorum barbara cæteris anteponimus,quia videlicet sacrarum gētium,velut Ægyptiorum,Assyriorumq; totū dij sermonem approbauerunt tanquam sacris maximè congruentē,propterea & communes dictiones, modosq; loquendi arbitramur cognatæ ad deos dictioni, orationiq; adhibēdum præsertim, quia antiquior,primusq; extitit mod' iste loquendi. atqui & quoniā prima nomina

diuinitus acceperũt, dum ea cum propria lingua miſcerent tanquam cum familiari, conſentaneaq́; illis voce contemperantes, ita nobis ſeruanda perpetuò tradiderunt. nosq́; ita ipſam traditionis regulam ritè deinceps cõſeruare debemus. Siquid enim aliud diis conuenit, ſempiternũ ipſum, & immutabile diis eſt præ cæteris cognatiſſimum. Inter hæc Porphyrius ait illũ, qui vocem audit nominũ diuinorũ, ad ſignificata reſpicere, ideoq́; ſufficere notionem ipſam eandem vbiq; manentẽ, qualiſcũq; ſit dictio. Reſpondet Iamblichus hunc in modum, nõ eſt autem id tale, quale tu putas: ſi enim nomina ex hominũ pacto, cõuentoq́; poſita eſſent, nihil intereſſet alia pro aliis commutare. Sin autẽ naturæ rerum accõmodata fuerunt, quæ huic maximè congruunt, hæc & diis maximè ſunt amica. ex his perſpicuè patet ſacrarũ gentium vocem rationaliter cæteris eſſe præpoſitam. Neq; enim prorſus eandem mẽtem ſeruant nomina in aliã linguã interpretata: ſed ſunt gentibus ſingulis propria quædã, quæ gentibus aliis per vocẽ ſignificari non poſſint. Accedit ad hæc, quòd ſi ſignificationũ proprietates per aliã linguam interpretari poſſimus, non tamen eandem conſeruant permutata potẽtiam.
Habent

Habent insuper nomina barbara multam emphasim, id est insinuationis, demonstrationisq; efficaciam, habent & concisam breuitatem. Minimum verò ambiguitatis, & varietatis, multitudinisq; verborũ. propter hæc omnia superis maximè cõgruũt. Depone igitur suspiciones à veritate cadentes, quibus suspicaris Ægyptiam ibi cõferre linguam duntaxat, vbi Ægyptius est, vel vsus Ægyptia lingua, qui tunc inuocatus. Potius autẽ existimato, quoniam primi omnium Ægyptij præsentiã, participationemq; deorũ sortiti sunt, ideò deos inuocantẽ potissimùm approbare, quando Ægyptio ritu vocantur: neq; verò dicendum est barbara hæc obscura, diuinorum nomina esse quædam præstigiatorum, fascinatorumq; machinamenta: quo enim pacto, quæ maximè conjuncta sunt diis, nos quoque conjungunt, & quasi æquales cum superis vires habent, phantastica figmẽta erunt, sine quibus nullum in sacris opus efficitur? Sed neq; prętegmina, inuolucraq; ejusmodi per nostras passiones efficiuntur, ex fama diuino tributas. Non enim exordientes ab iis, quæ ipsi patimur, imò verò ab ipsis deorum propriis competentes illis secundùm naturam attribuimus dictiones. neq; contrarias de diuino

agimus notiones: contrà videlicet quàm ipſum re vera ſe habeat, ſed prout natura ſe habet: & quemadmodum veritatem de ipſo conſecuti ſunt primi, qui leges nobis de religionis ſanctimonia tradiderunt, ſic perſeueramus in eis: ſi quid enim aliud in ſacris legibus, atque ritibus deo placet, firmitas ipſa maximè placet, & præcipuè cõgruit. Oportet igitur ritus adorationis antiquos tanquam ſacros conſeruare ſemper intactos, neque demere quicquam, neque aliũde quid addere: ferme nãq; & hoc cauſa nuper extitit, vt omnia & nomina, & vota debilitata iam ſint, propterea quòd propter ipſam præuaricationem, & innouandi cupiditatẽ permutata ſunt ſemper, & permutari non deſinunt. Græci nanque naturâ rerum nouarum ſtudioſi ſunt, ac præcipites vſquequaq; feruntur, inſtar nauis ſaburra carentis, nullam habentes ſtabilitatem: neq; conſeruãt quod ab aliis acceperunt: ſed & hoc citò dimittunt, & omnia propter inſtabilitatẽ nouæq; inuentionis elocutionem transformare ſolent. barbari verò ſicut moribus graues firmiq; ſunt, ſic & in eiſdem ſermonibus firmiter perſeuerant: ob quam ſanè ſtabilitatem, & ipſi diis ſunt amici, & orationes offerunt illis acceptas, quas nulli vlla vnquam ratione

tione fas eſt permutare.

Opinio Aegyptiorum de deo, atque dijs.

QVærit ſubinde Porphyrius quidnam primam Ægyptij cauſam eſſe velint. Vtrum intellectum an ſuperintellectum. Item vtrum vnum aliquid ſolum, an vnà cum alio quodã, ſiue aliis. Rurſus, vtrum incorporeum ſit, aut forſitã corporale. Prę terea, nũ ſit idẽ cum opifice mundi, an opifice ſit ſuperius: & nunquid ex vno, an ex pluribus cuncta profluxerint: omnemq; nunquid velint primum fundamentũ eſſe materiam prorſus informem, an corpora qualia ipſamq; materiam nunquid ingenerabilẽ, aut genitam. adhæc Iamblichus ita reſpondit: Ego verò cauſam in primis tibi dicã, ob quam ſacri, & antiqui Ægyptiorum ſcriptores de his varia ſenſerint, & inſuper hujus ſeculi ſapiẽtes nõ eadem de his ratione loquantur. Quũ enim multæ in vniuerſo ſint eſſentiæ, ac multifariã inter ſe differant, meritò earum, & multa earum tradita ſunt principia habentia ordines differentes, & ab aliis ſacerdotibus alia principia quidem tota vniuerſaliáve, vt narrat Seleucus. Mercurius ipſe tradit viginti millibus voluminibus, vel, ſicut Meneteus recenſet, tradidit voluminibus triginta millibus, itemq; ſex millibus &

quingentis atque vigintiquinque,& in eis perfectè omnia demonſtrauit:propria verò particularium eſſentiarũ principia alij antiquorum alia paſſim introduxerunt. Oportet igitur de his omnibus veritatem breuiter declarare,atq; primum quod primò quæſiſti. Primus deus ante ens, & ſolus,pater eſt primi dei,quẽ gignit manens in vnitate ſua ſolitaria,atq; id eſt superintelligibile.eſtq; exemplar ipſius,quod dicitur,ſui pater,ſui filius,vni pater, & deus verè bonus.Ille enim major & primus, & fons omnium, & radix eorum, quæ prima intelliguntur, & intelligunt, ſcilicet idearum. Ab hoc vtique vno deus per ſe ſufficiens ſeipſum explicauit. Ideoq; dicitur per ſe ſufficiens ſui pater, per ſe princeps.Eſt enim hic principium, deus deorum. vnitas ex vno ſuper eſſentiam, eſſentiæ principium. ab eo enim eſſentia. propterea pater eſſentiæ nominatur. Ipſe enim eſt ſuperenter ens intelligibilium principium. hæc ſunt principia omnium antiquiſſima. Quæ Mercurius præponit diis ætheriis, empyreis, cæleſtibus,componens de empyreis libros centum, totidemq; de ætheriis, mille de cæleſtibus. Secundùm verò alium ordinem prẹponit deum Emeph diis cæleſtibus tãquam du-

cem,

cem, quē ait intellectum esse seipsum intelligentem, atq; in se intelligentias conuertētem. huic vnum impartibile anteponit, quod appellat primum exemplar, aut expressionem, aut effigiem, quod Ičthon appellat. In quo est primum intelligens, & intelligibile primum, quod solo silentio colitur: præter hos autem rerum apparentium opificio, alij duces præsunt. Nam opifex intellectus, qui & veritatis est dominus, atq; sapientia, quatenus in generationem progrediens occultam latentium rationum potentiam traducit in lucem, Amū Ægyptiaca lingua vocatur. Quatenus autē sine mendacio peragit omnia, & artificiosè simul cum veritate, Phtha nuncupatur. Græci verò hunc Vulcanum nominăt, artificiosum duntaxat considerantes. Quantum verò effector est bonorum, appellatur Osiris, aliasq; denominationes habet propter potentias, actionesq; differentes. Est & principatus alius apud illos super elemēta tota in generatione posita, virtutesq; eorum, quarum quatuor quidē masculinæ, quatuor fœmininæ, quē principatum Soli tribuunt. Item alius principatus super naturam omnem, quæ in generatione versatur Lunæ tributis. Marsilius. Potes in his ordinem consentien-

tem

tem Proculo ita disponere. Primum est ipsum vnum super ens super intelligibile totum. Secundum vnum ens, siue vnitas entis, in quo vnitas sua suo enti præponitur. potest & intellectus intelligibilis appellari, & sui pater. Tertiũ est intellectus intelligibilis, intellectualisq; simul, & vnitus intellectus, & expressio, prima Icthon. Quartum intellectus intellectualis jam explicatus cælestium dux deorum Emeph. Quintum intellectus opifex proximus dux opificum mundanorum, qui sunt dij cælestes, empireiq;, & ætherij hic forsan intellectus est animæ mundi, qui nominatur Amun, Phtha, Vulcanus, Osiris. Iamblichus diuidentes verò cælum in partes duas, vel quatuor, vel duodecim, vel sex atq; triginta, vel harum duplas, vel aliter quomodocũq;, principatus his quoque perficiunt aut pauciores, aut plures. Rursus ducem vnũ his anteponunt, atque ita Ægyptiorum tractatus de principiis desuper ad postrema progrediens ab vno descendit in multitudinem. ab vno videlicet gubernatam à deo vbique indefinita natura sub quodam termino definito sit imperiosè comprehensa, præcipuè verò ab excelsa omnium causa vnitate. Materiam verò produxit deus materialitate: videlicet

delicet ab essentialitate subderiuata, quã opifex vitalem assumens, simplices, impatibilesq; sphæras effecit. Ipsius verò postremum accepit ad generabilia, & corruptibilia corpora facienda. His ita discretis facilè soluuntur dubia, quæ in libris Ægyptiis, quos legisti, concepisse dicis. Qui enim sub Mercurij titulo circunferuntur, opiniones Mercuriales continent. etsi sæpe Philosophorum Græcorum stylo loquuntur, sunt enim ex lingua Ægyptia in Græcam translati à viris philosophiæ non imperitis. Optarem verò, vt quicunq; mundanarum rerum causas primas attingunt, vltima quoq; principia declararent. Item quicunq; planetas, zodiacum, decanos, horoscopos, stellas, potentes duces tractant, vt particulares principiorum distributiones traderent. Proinde dogmata, quæ in Salaminiacis sunt, breuissimam partem Mercurialium ordinationũ continent. item quæ de stellarum apparitionibus, vel latebris, aut Lunæ augmento, vel decremento tractantur, in postremis penes Ægyptios assignationem causarum habent. Profectò Ægyptij non omnia esse naturalia putant, sed vitam & intellectualem, & animalem à natura discernunt. non in mundo solùm, sed etiam in homini-
bus,

bus,atque cum intellectum,& rationẽ secundùm seipsos existẽtes præfecerint. Sic quæcunq; fiunt,fieri arbitrãtur,atq; eorũ, quæ in generatione versantur,primũ præcipuúmve patrẽ esse opificẽ asserunt. Cognoscunt quoque vitalem potentiam, & quæ in cælo est, & quæ super cælum extat.Item purum intellectum collocant super mundum, & vnum impartibilem in toto mundo,& alterum per omnes circulos distributum.Iam verò hæc nõ oratione,rationeq; nuda speculari solent,sed admonent insuper, atque docent, ad excelsiora,communioraq;,& superiora fato naturam nostram progredi ad ipsum deum, opificemq; mundi.quatenus neque materiam ferat secũ,neq; aliud quicquam præter opportuni temporis obseruãtiam,idq; sacrorum opera nos consequi docent,atq; simul efficiunt. tradidit hanc quoq; viam nobis ipse Mercurius. Sed interpretatus est eam propheta Bitis Ammoni regi inuentã in adytis templi in vrbe Sayn, Ægypti,literisq; sacris insculptam: præbuit quoque nobis Dei nomen discurrens per vniuersum. sunt & alij multi ordines de eisdem.Quapropter non rectè mihi videris Ægyptiorum omnia ad naturales dũtaxat reducere causas. sunt enim apud illos

los plura, atque eſſentiis pluribus. ſunt & poteſtates ſupermundanæ, quas & religioſa principia ſanctimoniâ coluerunt.

De libero arbitrio, & quomodo ſoluamur à fato.

POſt hæc ait Porphyrius, plures Ægyptiorum ipſum quoque arbitrium noſtrum motui ſtellarum ſuppoſuiſſe. Reſpõdet Iamblichus ex Mercurialibus ſententiis hunc in modum: duas homo animas habet, vt Mercuriales literæ docent. vna quidem eſt ab intelligibili primo, atque ipſius opificis potentiæ particeps: altera verò ex circuitu cæleſtium nobis indita, in quam & anima ſpeculatrix diuinorum irrepit. Anima igitur à mũdis in nos deſcendens, mundorum quoq; circuitus ſequitur. quæ verò ab intelligibili veniens intelligibiliter adeſt geneſicum circuitũ ſupereminet: atq; per eam & à fato ſoluimur, & ad intelligibiles deos aſcendimus: & religionem habemus ad æterna tendẽtem. non igitur putandum eſt, de quo tu dubitabas, omnia inſolubilibus neceſſitatis vinculis, quod fatum nominant, colligari. habet enim anima principium in ſe proprium, quo ad intelligibile ſeſe conferat, & diſcedat quidem ab iis, quæ gignuntur. ad ipſum verò ens accedat, atque diuinum.

num. Neq; rurſus diis applicuimus fatum, quos tanquam ſoluētes a fato in templis, ſacrisq;, & ſtatuis veneramur. Ipſi quidem dij fatum ſoluunt, naturæ verò ab eis vltimæ deſcendentes, atq; generationi corporiq; mundi jam implicitæ fatum peragunt. Meritò igitur omnē diis ſanctimoniam adhibemus, vt ipſi quidem ſoli per intellectualem perſuaſionem dominantes neceſſitati mala nobis a fato imminentia ſoluant. Nō enim totum in natura fati ligatum eſt, ſed eſt & aliud principium animæ, & natura, & generatione præſtantius, per quod & diis poſſumus copulari, & mūdanum ordinē ſuperare, atq; ſempiternam vitā, ſupercæleſtiumq; deorum actionem participare. per hoc igitur nos ipſos à fato eximere poſſumus. Quando enim præſtantiora eorum, quæ nobis inſunt, agunt, & ad præſtantiora ſui ipſius anima reuocatur, tunc ab illis, quæ eam in generatione deuinciunt, penitus ſegregatur, à deterioribusq; deſcendit, atque alteram pro altera vitam commutat, ſeq; ipſam in alium interſerit ordinem, dum priorem omnino deſerit ordinem. Quid ergo? nunquid poſſibile eſt per deos circuncurrentes à fato ſeipſum ſoluere? atq; eoſdem interim exiſtimare duces, auctoresq; fatorum

rum, vinculisq́; insolubilibus vitas penitus alligātes. fortè verò nihil prohibet, ita fieri. Quū enim dij essentias, potentiasq́; multas in se cōplectantur, quidnā prohibet illis inesse & alias nobis inęstimabiles differētias, atq; cōtrarietates? Iam verò & hoc licet dicere, in vnoquoq; deorū etiam apparentium inesse intelligibilia quędam essentię principia, per quę animabus à generatione mundorū fuga cōtingat, atq; libertas. Si quis autem duos deorū ordines non admittat ad solutionis officiū, scilicet mūdanos simul, atq; supermundanos, saltem per supermundanos fiet quādoq; solutio. Verùm hæc in tractatu deorum diligentiùs declarantur. Quinam dij potissimùm sint ad supera reductores, & quādo reuocent, quibúsve potentiis & qua ratione fatū soluant, & per quos præcipuè reditus sacrorum operatione peractos, & quis ordo mundanæ naturæ, & quo pacto intellectualis actio cōsummata huic ordini dominetur. quamobrē quod tu ex Homeri versibus adduxisti, scilicet deos esse flexibiles, dictu nefas esse censemus. legibus nāq; sinceris, intellectualibusq́; jamdiu definita sunt sancta religionis opera, atq; ordine, potentiaq́; majore, deteriora soluuntur. & quatenus nos in sortē tradu-

cimur meliorẽ, eatenus à deterioribus fit discessus: nec propterea contingit aliquid pręter regulam ab initio constitutã, adeò vt dij flectantur propter sacrificium, cultumq; posteriùs actũ, sed à primo descensu deus animas ea cõditione demisit, vt ad eum iterum reuertãtur. Neq; inter se repugnãt adscẽsus animarũ, atq; descẽsus. sicut enim in vniuerso intellectuali vnà cũ essentia generatio. immo & hoc totum rectè cõnectitur, sic & in animarum dispositione vnà cum earũ circa generationẽ cura solutio quoq; à generatione consentit.

De suo cuiq; dæmone.

QVærebat post hæc multa Porphyrius de suo cuiq; dæmone, respondet ad hæc Iamblichus ita: Duplex est tractatus de dæmone vnicuique proprio. Alter quidem sacer, siue deificus: alter artificiosus. ille dæmonem à supernis causis inuocat: hic à circuitibus, qui in generatione versantur. Ille quidẽ exploratione vniuscujusq; genituræ nõ vtitur: hic talia diligenter explorat. Ille vniuersaliùs super naturam: hic particulariùs secundùm naturam dæmonem colit, & curat. Quũ igitur hæc ita se habeãt, absurdè tu mihi videris culturam perfectiorem ad humanam admodum transtulisse, & in hac duntaxat quæ-

stiones

ſtiones tuas exercuiſſe. Propterea vbi naturali tantùm via quæris, colísve dæmonem, videris & ejuſmodi vitæ exiguã quãdam particulam accepiſſe. Conſueuerunt enim qui circa naturã artificiosè perquirunt, & operãtur, ordinatè vocare dæmonem à decanis, id eſt facientibus. Atq; ab influxuũ diſpenſatoribus imaginibus cæli, ſtellisq;, Soleq;, & Luna, item à polis, totisq; elementis, atque mundo. Tu verò non rectè breuiſſimam horũ partem ſeligens, ſcilicet ipſum genitalis figuræ dominum, de hoc duntaxat quæſtiones inducis, & hac in parte hoc vno ſuppoſito perſcrutaris, quonam pacto dominus ipſe figuræ dæmonem tribuat. Atq; ſecundùm quam, & qualem vitam, vel potentiam, vel influxũ ab illo nobis influat. vbi prorſus in geniture exploratione moraris perſcrutans, vtrum ſubſiſtat dæmon, nécne: & vtrum figuræ dominus inueniri poſſit, aut fortè non poſſit. Aſſeris deniq; hunc fore beatum, qui inuẽta generationis ſuæ figura, fatalia ſic effugerit, ita videlicet ſuum dæmonem conſpicatus. mihi verò videntur hæc inter ſe diſſentire, & à veritate deficere. Si enim ab ipſa generationis figura dæmon nobis eſt attributus, atque inde cognouimus eum, quonam pacto

fatalia fugiemus per notitiam dæmonis fato nobis addicti? atqui, etsi necessaria à nobis per dæmonem expellimus, vt affirmas, quando vlteriùs sunt hæc vnà cum dæmone nobis destinata per fatum.

De judicijs astrologorum, & dæmone.

PORphyrius dicit siquis cognosceret figurã natiuitatis, dominumq; figuræ, inueniret dæmonem suum, & per ipsum solueretur à fato natiuitatis: sed subdit, impossibile esse scire illam, & hunc inuenire: & regulas astronomiæ, & astrologiæ esse incomprehensibiles, & incertas, teste etiam Cheremone. Iamblichus dicit, dæmonem neq; cognosci, neq; dari ab illa figura, & dæmonio ejus. alioquin nõ solueret nos à fato natiuitatis: sed dari ab antiquiori principio, & altiori, scilicet à diis superioribus, & quũ primùm anima inclinatur ad sensibilia ante conceptionem, & solui nos à fato non tam per dæmonem, quàm per cultum superioris numinis. Nõ solùm verò illa Porphyrij dicta à seipsis, sed etiam à veritate dissentiunt. Nõ enim ab ipsa propria generationis figura omnino vnicuiq; tributus est dæmon, sed est & antiquius hoc initium. Item si hinc duntaxat dæmon agnosceretur, non foret propterea felix, qui geneficum cognosceret

dæmon

dæmonẽ Et quiſnam hunc ducẽ accipiat ad effugienda fatalia? Si ad hæc explenda eſt ipſe tributus, omnino verò præcipuas prætermittis de eſſentia, & de ordine dæmonis quæſtiones, vltimas verò tãgis, vnde deſcendat. Inquis præterea innumerabiles circunferri aſtrologiæ regulas, dubitationesq; de geneſi, vnde appareat ſcientiam de his haberi nõ poſſe. Ego verò cenſeo primùm quidem haberi poſſe per diuinum vaticinium veritatẽ certiſſimã circa ſtellas: nec nos omnino regularum dinumeratione, nec artificioſis prædicationibus indigere: & inſuper addo, te nõ penitus impoſſibilem inde notitiã demonſtrare quantũ ad mathematicam ſciẽtiam pertinet, quòd diuerſæ inter illos feruntur opiniones, quódve Cheremon, & quiuis alius cõtradicit. Sic enim & in omni ſcientia ſimul & arte propter diſſidentes opiniones dicere nullã eſſe ſcientiam cogeremur. ſed profectò vbique non ſolùm falſa inter ſe diſſidẽt, ſed & à veris falſa diſſentiunt, vt vbiq; præter falſa veritas inueniri poſſit. Porphyrius dicit regulas etiam aſtronomiæ cõprehendi nõ poſſe, nedum aſtrologiæ, & multas eſſe illis diſſenſiones, & à multis impugnari. Reſpondet Iamblichus, diuinũ vaticiniũ poteſt doce-

re naturam, & effectũ astrorum sine arte. Astronomia, & aliæ artes quondam à diis datæ longo tẽpore humanis opinionibus confunduntur, exiguumq; diuinitatis, & veritatis deniq; retinẽt. in astronomia est aliquid veri, quamuis exiguũ, quod patet per effectus stellarum inter se ex mẽsura prouenië̃tes in cælo, sicut prædictũ est de eclipsi Solis & Lunæ,& aspectibus planetarũ.Regulæ mensurarũ, magnitudinum, distãtiarũ, progressionum, cometarũ, atq; similium diu apud Chaldæos,& apud nos obseruatæ testãtur astronomiæ scientiam esse verã. Porphyrius dicit, dominũ figuræ,vel dominos,si plures sint,deprehendi non posse etiã judicio astronomorum, & astrologorum, sed inde proprium dæmonẽ esse quęrẽdum. Iamblichus dicit,astrologos dare regulas,alios scilicet quinque, alios pauciores, alios plures ad inueniendos,vel discernendos dominos figurarum. Non dicit inquã,haberi regulas,& inueniri, atq; discerni,sed ita putari, & tradi ab illis cõtra dicta Porphyrij.Quidnã prohibet figuræ dominum, atq; dæmonem per astrologiã quidem difficilè inueniri,facillimè verò per diuinum vaticinium,atq; sacrificia? Neq; putandum est dæmonẽ à solo figuræ domino tribui.sunt enim plura

hoc

hoc ejus,& antiquiora principia, neq; humanis artibus, ſed diuinis proprium dæmonē poſſumus inuenire. proprius cuiq; dæmon nō à particulari quadam cæli, elemētorúmve diſpoſitione diſtribuitur, ſed à tota mundi diſpoſitione, quando deſcendit anima regnante, ipſiq́; dæmonem certum accōmodante executorem vitæ, quā elegerit anima: hic eam conciliat corpori, vitam corpori cōmunicatam curat, vitam animæ propriam dirigit, cogitationi aſſiduè principia exhibet: nosq́; agimus talia, qualia hic adducit in mentem, catenusq́; nos gubernat, quo ad ſacris perfecti dominum pro dæmone commutemus. Tunc dæmon deo cedēs, vel vacat ab opere, vel conducit ad idem. ſors alicujus propria tribuitur animæ, dum deſcendit ex toto mundi corpore, & vita prout tunc ſe habet ad illam, & illa ſors certo dæmone ducitur, & impletur. Ergo eſt impoſſibile judicare certos euentus, quum omnium cauſarum concurſum comprehēdere nequeamus, niſi per inſpirationem diuinam id aſſequamur.

Vnde proprius dæmon veniat, quidve agat, & vtrum ſit vnicus.

PRoprius dæmon non à parte quadam cæli elementorúmve tribuitur, im-

mo verò à toto mundo, & à multiformi in eo vita, & à multiformibus corporibus, per quę transit anima descendens in generationem, secernitur propriè, atq; decernitur, sors in nobis quædam propria nostris secundùm præfecturã propriã distributa. hic vtique dæmon erat in exemplari antè quàm in generationem animæ laberẽtur. Quẽ quum primũ anima ducẽ accepit, adstat ipse dæmon expletor subinde vitarũ. hic animã, vt dixi, descendentẽ alligat corpori, cõmune ejus animal ipse curat: vitã animæ propriã dirigit: & quodcũq; ratiocinamur, exhibet ratiocinandi principia: agimusq; talia, qualia is adducit in mentem, gubernatq; nos quousq; sacris operibus expiati, deum subeamus pro dęmone duce. cui posthac dæmon ita cedit, vt vel vacet eo præsente, vel conducat ad idem. Quærebas deinde, vtrũ plures adsint vnicuique dæmones, alij alia gubernantes in homine. Respondemus ad hæc, dæmonẽ, non alicui parti nostrũ præesse duntaxat, sed toti simul adesse, totũ ducere, quemadmodũ à totis, quæ in mundo sunt, ordinibus, est attributus. Cõjectabas plures pro numero nostrarũ partiũ dæmones nobis adesse. Præterea quòd etiã in ipso corpore diuersi sint dæmones, alius sanitatẽ, alius

pulchr

pulchritudinē, alij quādam in his habitudinē curēt: vnusq; his æquè præsit in corpore. Sic & putabas aliū dæmonē corpus, alium animā, alium mentē regere. Præstat verò ejusmodi conjectura ad hoc ipsū vti, videlicet, quòd corpus, & anima, & intellectus eodē dæmone gubernentur. Noli igitur ita diuidere, vt alius sit corporis dæmon, alius animæ, alius intellectus. absurdum est enim animal quidē esse vnū, dæmonium verò animali præfectum multiforme putare. Nā quæ principatū tenent, vbiq; simpliciora sunt subditis Est insuper & absurdius, si multi dæmones dominantes velut dæmonij partes, non conflati in vnum sint, sed inter se disiūcti. Introducis autē & in ipsis cōtrarietatē, tanquā dominantium dæmonū alteri boni sint, alteri verò mali. Quū tamen nusquā mali spiritus sortem habeant præfecturæ, nec pari vel auctoritate, vel numero exaduerso bonorum distributi sint. Post hæc suspicaris dæmonem proprium esse quandā animæ partē, videlicet intellectū, eumq; hominē esse εὐδαίμονα, id est felicē, qui sapientem habeat intellectum. quod si ita sit, nō erit ampliùs alius ordo præstantior homine præfectus homini. sed inter diuisas animę partes superior inferioribꝰ dominabitur.

vbi tamē cunctę cognatæ ſunt, nulla verò vt abſoluta ſubditis dominatur. Inducis poſt hæc dæmonis cultū tanquā ad plura factū, partim quidem tanquā ad duos dæmones, partim etiā velut ad tres. nefas verò eſt cauſas nobis præſidentes partiri, nec ad vnum redigere pręfecturā, quippe quū vnitas in omnibus dominetur. Iam verò & qui dæmonium ſecundùm corpus, corporisq; diſpenſationē diuidit, is principatum ejus in partē ejuſdē redigit anguſtiſſimā. Quapropter religioſum cultū circa dæmonium, ita diuiſum cōſiderare nō decet, quū opinio ipſa, in qua fundatur, debilitate vacillet. Vnus igitur eſt ſecundùm vnumquēq; noſtrum dæmon proprius gubernator: dæmonē verò cōmunē penitus, & eundē cunctorū hominū exiſtimare nō decet, videlicet rurſum cōmunē quidē in ſe ipſo, propria verò cōditione vnicuiq; copulatum. Ipſa enim ſecundùm ſpeciē vnāquanq; diuiſio, materiæq; alteritas ipſam rerum ſecundùm ſe incorporearum communitatem, identitatemq; non ſuſcipit.

Inuocatio dæmonis.

QVæris deinde, quare communi quadam apud omnes inuocatione aduocare dæmonem ſoleamus, quoniam videlicet per deum dominum vnum dæmonum

num agitur inuocatio, qui & à principio suum cuiq; dæmonem definiuit, & in sacrificiis secundùm propriam voluntatem suum cuiq; monstrat. Semper enim in sacrarum operationum ordine per superiora numina inferiora vocantur. Quare & in dæmonibus vnus quidam dux eorum, qui circa generationem obtinet principatũ, dæmonem suũ, ad vnumquenq; demittit. Postquam igitur adest vnicuiq; suus, tunc & congruũ sibi cultũ pãdit, nomenq́; suũ, modumq́; inuocationis suæ proprium patefacit, atq; hic cõueniens est ordo dæmonũ. Alius enim ordo inuocantibus est cognatus, alius ab antiquioribus causis procedit, alius conspirationẽ in eis cõficit ad idem communiter conferentem. Noli igitur diuinas inuocationes humanis similes arbitrari, & ineffabiles effabilibus comparare, & eas, quæ omnem terminũ, omnemq́; indeterminatũ modũ superant, humanis imperiis, mãdatisq́; cõferre, siue definita sint hæc, siue prorsus indefinita. Quæ enim apud nos sunt, cum toto genere cõmune nihil habẽt. atq; cum his, quæ secundùm totum ordinem nos excedunt, totamq́; essentiam nostrã, naturamq́; exuperant. Iam hinc verò maximè errores hominibus ingentes accidunt. Quando ex
huma

humana debilitate aliquid de dominationibus dæmonicis ratiocinari solẽt,& paruis nihilipẽdendisq;,atq; diuisis ingentia, & magnipẽdenda, & perfecto perpendũt.

De felicitate.

SVspicaris, ne fortè alia quædã ad beatitudinem præter diuinum cultum,via lateat, & quænam ista potissimùm sit interrogas. Sed profectò si in diis bonorum omnium essentia, perfectioq; continetur, ac prima potestas: primumq; bonorum illic est principium,meritò soli nos sacerdotes, & qui similiter superis se dediderint, atq; legitimè vnionem ad illos fuerint consecuti bonorum omnium principium, atq; finem studiosè prosequimur. in hoc vtiq; statu & veritatis contẽplatio adest,& intellectualis scientiæ cõsummatio. Atq; vnà cum deorum cognitione cõuersio quoq; ad nos ipsos, nostriq; agnitio comitatur. Frustra verò suspicaris, ne fortè religiosus ex opinionibus humanis fauoribusq; dependeat. Quidnam otij esse potest animo diis dedito ad humanas laudes auscultandas?

Religionem esse veram.

SEd neq; quod sequitur rectè dubitas, ne fortè religiosus ipse fallat, vbi ais animã magna sæpe ex contingenti cõfingere.

gere. Quodnam in rebus verè exiſtẽtibus figmentorum initium eſſe poteſt? Nónne potentia phantaſtica in nobis eſt illa, quæ idola fingit, atq; transformat, atq; quãdo vita intellectualis perfectè agit, phantaſia nulla ſuboritur? nónne penes deos veritas ipſa ſecundùm eſſentiam vnà cũ illis exiſtit? Nónne multò magis & illa, quæ ſecundùm conſonantiam in rebus intelligibilibus eſt fundata? Fruſtra igitur talia & abs te, & ab aliis diuulgãtur. Quinetiã vbi tu, & alij religioſos calumniamini, tanquam pręſtigiatores, atq; vanos, & jactabundos, longiùs à veritate diſceditis. Sicut enim cæteris artibus, ſic & in religione ſunt, qui eam falsò profiteantur. Quæ profeſſio longiùs quàm aliud quicquam à religione diſcedit. Malũ enim bono magis quàm non bono cõtrarium eſt.

De præſagio naturali artificioſo, atq; de diuino.

SIqua nobis aptitudo naturaliter inſit ad futuri præſagiũ, quemadmodũ animalibus terræmotuum, procellarumq;, & frigorum naturalis ineſt præcognitio, non videtur ejuſmodi prænotio habere aliquid venerandum. Nam ſecundùm ſenſus acumen, vel compaſſionem, vel aliã quan-

dam commotionē virium naturaliū, ejuſmodi præſagiū naturale conſequitur, neq; ſurſum ſiquis ſecundū rationis diſcurſum, vel obſeruationē ſignorū effectus aliquos præcedentiū, ſicut à contractione pulſus, atq; rigore medici febrē præuidere ſolēt, videtur ejuſmodi præſentia eſſe admodū honoranda: humana nanque, & ſuſpecta, corporeaq; cōditione progreditur. Solum igitur diuinitus adueniens vaticinium, reuera nobis diuinam exhibet vitam, dum & præuiſionem, & diuinas intelligentias poſſidet, noſq; reddit re vera diuinos, ac bonum legitimū nobis affert. beatiſſima enim deorū intelligentia bonis omnibus abūdè repletur. ſuſpicaberis ne fortè prophetę diuinitus inſpirati præuideant quæ futura, neq; tamen propterea ſint felices. nam & præuidere poſſunt, neq; tamē ſcire futuris vti, ſed contrà dicendū, omnem videlicet prænotionem diuinitus inſpiratam eſſe bonis & bonitate refertam, ordiniſq; compotem, atq; decori, atq; vtilitatem nobis afferre: dij namq; vnà cum pręſagio, facultatem quoq; ad cauenda, declinandaq; incōmoda nobis naturaliter imminentia ſuggerunt. Et quando virtutem oporteat exercere, ad idq; conferat ignoratio futurorum, occulunt ipſi futura, vt

anim

animus inde sit melior: quando verò ad hoc nihil interest, expedit autem animus præsentire, ad hoc videlicet, vt salui ad sublimia reuertantur, tunc in mediis animarũ essentiis vaticiniũ penitus inserunt.

Via ad felicitatem.

QVærebas deinde, quæ sit ad felicitatem via, quáve in re sit ipsa felicitas. hoc igitur audi. Contẽplabilis ipse in se intellectus homo, erat quondã deorum contemplationi conjunctus. deinde verò alterã ingressus est animam, circa humanam formæ speciem coaptatã, siue contẽperatã: atq; propterea in ipso necessitatis, fatiq; vinculo est alligatus. Considerare itaq; decet, qua præcipuè ratione ab ejusmodi vinculis solui possit. est autem solutio nulla, præter ipsam deorũ cognitionẽ. Idea nãq; felicitatis, est ipsum cognoscere bonum. Quemadmodum est & idea malorum, ipsa quidẽ bonorum obliuio, & fallacia circa malũ, notitia quidẽ illa vnà cum diuino cõgreditur. obliuio verò hæc, atq; deceptio inseparabilis est à caduco. Itẽ illa intelligibilium essentias per sacras sanctimoniæ vias rite metitur. hæc autẽ à principiis cadens, atque repulsa, se ipsam projicit ad corporalẽ ideã dimetiendam.

Illa rurſum eſt ſui parentis agnitio, hæc verò diſceſſus vnà cum obliuione ab ipſo deo patre ſuperſancto,ſeq; ipſo ſufficiẽte, longè remotus. Illa veram conſeruat vitã, reuocans hanc ad patrem. hæc hominem principem genituræ vſque ad id deducit, quod permanet quidem nunquam, perpetuoq; influxu verſatur. hęc vtiq; prima ſit tibi ad felicitatem via, intellectualem habens vnionis diuinæ penes animas plenitudinem. Sacra verò, atq; deifica felicitatis traditio appellatur quidem porta ad ipſum omnium opificem deum, aut locus, aut aula boni. Poteſtatem verò poſſidet primam quidem caſtam, & ſobriam animæ ſanctimoniam, valde vtiliorem, ſobria corporis caſtitate. Deinde cogitationis accommodationem ad ipſam participationem, viſionemq; boni, ſimulq; ad contrariorum expulſionẽ. Tertiò rurſum vnionem exhibet ad deos bonorum omnium largitores. Poſtquam verò ſingulatim, atque propriè, tum mundi partibus, tum diuinis poteſtatibus per partes mundi diffuſis, animam copulauerit, tunc opifici toti copulat animam, præbétque vndique cum ipſo conſenſum, atque eam extra omnem materiam ponit, cum ſola jam ſempiterna vniuerſi ratione conjunctam.

ctam. verbi gratia, in ipsa opificis potestate per se genita, per se mobili, & omnia sustinente prorsus, & eleuante, intellectualiq;, & omnia pariter exornante: item ad veritatem intelligibilẽ reuocante, rursumq; per se perfecta, perficienteq;, atque effectrice, cæterisq; dei viribus. opificis gradatim pro cujusq; proprietate coaptat adeò, vt in actionibus earum, intelligentiisq;, & opificiis facultatibus, expiatus animus, atq; sacer perfectè firmetur. Atq; tum demum in toto opifice deo collocat animam.

Conclusio Religionis, felicitatisq; apud Aegyptios.

ATque hic apud Ægyptios religiosæ, sacræq; eleuationis, est finis: ipsum verò bonum aliud quidem diuinum putant, ipsum scilicet præintellectũ deum: aliud autem humanum, vnionem videlicet ad ipsum dominum, quemadmodum Bytis propheta ex libris Mercurialibus explicauit. Non igitur pars hæc apud Ægyptios prætermissa est, vt tu suspicaris, sed quemadmodum spectat ad sanctimoniam, rite nobis est tradita. Neq; rursus de rebus exiguis sacerdotes diuinam intelligentiam interpellant, sed de

m iis,

iis, quæ ad purgationem, ſolutionem, ſalutem animæ pertinent, neque difficilia meditantur, eademq́; hominibus inutilia. immo res animæ omnium vtiliſſimas, neque ſubdolo, & ſeductore quodam dæmone obfuſcati ſacerdotes hallucinantur, qui in omnibus fallacem, dæmonicamq́; naturam prorſus excedunt, atque ad intelligibilem, diuinamq́; conſcēdunt. his itaq; pertractatis, obſecro deos, vt mihi, tibiq́; veram intelligentiarum custodiam, obſeruantiamq́; exhibeant, nullo tempore defuturam, atque in ſempiternam æternitatem æternorum præbeant veritatem, perfectiorumq́; circa deos intelligentiarum compotes nos efficiant, in quibus beatiſſimus bonorum finis nobis eſt propoſitus, & amicitiæ, concordiæq́; inter nos mutuæ, auctoritas omnis, atq; firmamentum.

EXC

EXCERPTA MARSILII FICINI EX GRAECIS PROCLI

Commentarijs in Alcibiadem Platonis primum.

PRincipium dialogorũ Platonicorum, totiusq; philosophiæ præcipuum, atque firmissimum, arbitrantur naturæ nostræ cognitionem. hac enim rectè cognita, bonum quoque nobis consentaneum, malúmve dissidens absolutiùs nosse poterimus. Sic vtiq; natura comparatum est, vt quemadmodum inter se rerũ essentiæ differunt, sic & proprię rerum perfectiones. Vt igitur quę sit naturæ nostræ perfectio, & quomodo cõparetur, inueniamus (essentiã nãq; nostrã in primis debemus agnoscere: quod quidem & in Alcibiade propositum est, & in tota doctrina Platonis est finis) quando rerum consideramus essentias, perscrutandum est, vtrum essentia rei sit ex earũ numero, quæ indiuiduæ sunt: vel earum genere, quæ circa corpora diuiduntur: vel earum, quæ in medio collocantur. Item, vtrũ essentia sit æterna, an per omne tem-

pus exiſtens, an in aliqua temporis parte fiat. Rurſum, verũ ſit ſimplex, & ante compoſitionẽ exiſtens, aut cõpoſita quidẽ ſit, ſed inſolubilibus vinculis ſit compoſita: aut poſſit viciſſim in ea, ex quibus componitur, quandoq; reſolui. atqui ſi ita vnumquodq; conſideremus, deinde poterimus ejus quoq; bonum, quale ſit, faciliùs judicare. Cõſtat enim eſſentiæ prorſùs indiuiſibilis, æternũ eſſe bonum, diuiſibilis verò bonũ quoq; in tempore, motuq; verſari. mediæ denique ſecundùm ſubſtantiæ ipſius mẽſuras perfectio quoq; perpenditur. ejuſmodi nanque perfectio tempore quidẽ indiget, ſed tempore primo: quod ſanè in corporeos circuitus poſſit aptè metiri. Ignoramus quidẽ nos ipſos, quoniã obliuione geneſica occupati ſumus, atq; in rationaliũ ſpecierũ vitæ perturbatione perculſi. exiſtimamus autem interea cognoſcere multa, quæ ignoramus, quoniã rerũ rationes eſſentiæ noſtræ innatas habemus. Tres ſunt conuerſionis ſpecies. quicquid enim cõuertitur, vel ad aliquid vertitur ſe deterius, dum à perfectione propria labitur: vel conſurgit ad melius, propter propriæ vitæ vigorẽ, actionemq; naturalem: vel reflectitur ad ſeipſum propter cognitionem ſibi cõſortem, mediãq;

ſpeciem motionis. Cōuerſio quidem erga deterius, paſſio quædā eſt animæ alas abjicientis, & in obliuione jam poſitæ, ſui ipſius ſimul atq; aliorum. Conuerſio verò & ad ſe, & ad melius non ſolis cōpetit animabus, ſed ipſis quoq; diuinis, quēadmodum Parmenides ipſe nos docet. Plato ſignificat in prooemio pręter cætera animū veritatis ſtudioſum cogitationes rebus cognoſcendis conſortes edere. Neq; mutabilium immutabilē, neq; neceſſariorū, ſtabiliumq́; ambiguam, atq; nutantē. Sed quemadmodū Socratē in Rep. docuit, notitia quidem ſimplici, vniformi, intellectuali intellectualia omnia conjugatè cognoſcere, notitia verò ſciētifica, atque cogitatiua, ſpecierum euolutione, atq; compoſitione rationes rerum medias contēplari. Tertia rurſum à veritate potentia ſenſuali per inſtrumenta cognobilia propria cō tingente ſenſibilia judicare imaginali tādē potentia imagines ſenſibiliū apprehēdere. Iā verò Timæus cognitiones proportione quadā ad cognoſcenda diſtinguens, jubet nos entia quidē intelligentia, rationeq; judicare, opinione verò, ſenſuq; illa, quæ entia quidē nō ſunt, ſed fiunt jugiter, atq; pereunt. atq; eorum, quæ verè ſunt rationes ratas, & incōjunctas exiſtere, rerū

verò in generatione fluentium imaginarias, atq; contingentes. vbiq; enim rationes sermonesq; imitantur illa, quæ explicant. Atqui Socrates in Cratylo ait circa res sempiternas, nomina naturã rei magis attingere : circa verò mutabiles nomina quoq; sæpe mutari, & magis in positione versari. Aliorum vbiq; deorum aliæ proprietates existunt. nã aliæ quidẽ sunt opifices vniuersorũ, atq; speciei entium, ornatusq; substãtificæ : aliæ verò propagantes vitã, ac varios vitæ vigores progenerãtes: aliȩ autẽ rerũ ordinẽ seruãt incõmutabilẽ, connexionemq; custodiunt insolubilem. Aliæ deniq; aliã sortitæ potentiam, omnia sua quadã beneficentia seruant. Similiter & omnis amatorius ordo causa conuersionis est rebus omnibus ad diuinam pulchritudinem, atq; formã, reducens quidẽ sequẽtia ad illam omnia, eiq; conjungens, & conjuncta confirmans, atq; mox inde sequentia replens, diuiniq; luminis procedentes inde dotes per omnia radians. Hanc igitur ob causam in Symposio traditur, amorẽ magnũ existere dæmonem, quippe quũ amor primus omniũ ejusmodi medij vim in seipso demonstret, sitq; medius inter ipsum appetibile, atq; appetẽs, & causa cõuersionis sequentiũ in priora.

ra.vniuerſa igitur amatoria cohors in veſtibulo cauſæ pulchritudinis conſtituta ad illam omnia conuocat,mediumq; proceſſum facit inter amabile,atque illa,quæ reuocantur amore. Quapropter totius dæmonici ordinis in ſe declarat exemplar, hanc in diuinis medietatem obtinens,quã dęmones inter diuina tenẽt,atq; mortalia. Quũ igitur omnis amatoria cohors hãc inter deos proprietatem habeat,ſummitatẽ ejus quidem vnicam,& occultam excogitamus primæ & intelligibili pulchritudini copulatam,penes ſupremos deos:medium verò proceſſum ejus penes ſupermundanos deos , intellectuali conditione fulgentem: tertium verò progreſſum ejus circa mundum multifariam diſtributum, multosq; ordines , atque vires ex ſe producentem, atque ejuſmodi munera partibus mundi diuerſis diſtribuentem. Poſt enim vnicum , primumq; amoris principium, atq; poſt tripartitam ſubſtãtiam inde perfectam,varia jam turba refulget amorum,vnde chori angelorum implentur amore : turbæ quinetiam dæmonum hoc plenæ deo ſectantur deos ad intelligibilem pulchritudinem reuocatos. Exercitus heroum vnà cum dæmonibus,& angelis circa pulchritudinem debacchantur.

Omnia deniq; suscitantur, reuiuiscunt, reuirescunt, incalescunt, circa pulchritudinis ipsius influxum. Iam verò animæ hominum inspiratione ejusmodi tactæ, & naturaliter cognatæ deo, circa pulchrũ mouentur assiduè, atque in generationis prouinciam delabũtur ad beneficium animis imperfectioribus exhibendum, & ad prouidendum iis, quæ salute indigere videntur. Dij quidem ipsi, deorumq; pedissequi, in habitu proprio permanentes, sequentibus benefaciunt, & ad se cõuertunt: hominum verò animæ deorsum lapsæ, generationemq; tãgentes beneficam deorũ prouidentiã pro viribus præseferũt. Quemadmodum igitur aliæ animæ secundùm aliũ cõstitutæ deum, syncerè prouinciis caducis præsunt, animabusq; hic oberrãtibus, atq; aliæ quidẽ imperfectioribus prosunt per vaticinium, aliæ per expiationes atq; sacrificia, aliæ per opem medendi diuinã: sic & animæ, quæ vitã amatoriam elegerũt mouentur quidem à deo pulchrorum præside ad curã animorũ ingeniosorum. à pulchritudine verò sensibus apparente ad diuinam pulchritudinem rediguntur, secumq; ipsis conuocant & amatos. animæ verò, quæ ob peruersam educationem à superno munere decidunt, alioquin amat

amatoriam nactæ naturam, simulacris pulchritudinis insidentes, propter veræ pulchritudinis ignorantiam, corporeas formas admirantur & amant, passionem propriam ignorantes. Sicut enim apud Plotinum defluxus mentis facit astutiam, atque sapientiæ portio lapsa creat sophisticam, sic munus amoris in peruersum incidens susceptaculum, vitam efficit intemperatam, atque tyrannicam.

Causa superior agit in opere priùs, posteriusq; quàm inferior, & vnà cum illa, atque est præsentior operi.

QVæ perfectiora sunt vbique, & quæ rationem exemplaris habent, actiones prorsus imaginum comprehendunt, adeò vt deteriora nulli vsquam adsint, cui perfectiora quoque non multò priùs aliquid ex se tradiderint. Quinetiam per omnes rerum ordines ipsum vnum alia comprehendit, atque ante illa, & post illa, & vnà cum illis agit.

Mali dæmones etiam in sacris occurrunt, & fallunt sub prætextu bonorum.

COmpertum habemus in expiationibus, atq; sacris, vbiq; ex deterioribus aliquid induere perfectionis imaginem, per quam animas nondum perfectas alliciat ad seipsum, à superioribusq; diuertat.

Quemadmodum igitur in cõtemplatione physica impedimẽtum est vita sophistica procliuitasq; ad illam trahens infirmiorem ab ipsa entiũ cõtemplatione ad imaginationẽ caducis familiarem, sic in amatoria eleuatione turba popularium amatorum impedimentũ est simulans amatorem verũ, & animã junioris à bonis cælestibus in terrena, & tenebrosa detorquẽs: similiter in sanctissimis quibusque expiationibus, atq; sacris, antè quàm ipse deus adsit, palàm occurrunt dæmonum quorundam impetus terrenorũ, aspectus noui quoq; eos, qui expiantur, perficiunturq; deturbantes, & à synceris bonis ad materiam deflectentes. Quamobrẽ dij jubent, ne priùs in illos aspicias, quàm sacrorum potestate præstrinxeris oculos. sic enim aiunt diuina eloquia: Non expedit tibi illos aspicere priùs quàm corpus expiaueris, atq; sacraueris. quoniam illi mulcẽtes animas à sacrificiis vbique deflectunt. Sicut igitur in sacris, tum primùm apparet diuinum, quando totum hoc dæmonium trahens animas in materiã expulerimus: sic & diuinus amator post repulsam popularium amatorum occurrit amato. Item, sicut bonus cujusq; dæmon vnumquemq; custodit à pueritia, actionesq; omnes ejus

explo

explorat,& verba,& ante parentes prouidet,& post parentes adest tanquam totius vitæ gubernator assiduus, atque post obitum dux est nobis ad judices, eodem modo ad Alcibiadem se Socrates habet denique,sicut bonus dæmon nobis plurimum occultus adest clàm nobis prouidēs,& silentio consulens, & ineffabiliter nos emendans,ita Socrates Alcibiadi.

Intellectus in nobis semper agit illuminando, neq; tamen semper animaduertimus.

INtellectus ipse quidem circa nos semper agit, semperq; præbet intelligentiæ lumen. atq; etiā priùs quàm in conditionem labamur irrationalem. Et quando in passionibus vitam degimus,& passionibus quandoq; sedatis,non semper animaduertimus:sed quando à quamplurimo generationis tumultu purgati sumus,atq; tranquillè viuimus(tunc enim intellectus nobis effulget) tunc quasi nobiscum loquitur, tunc suam nobis communicat vocem antea silentio præsens.

De bono dæmone, & de terrenis, materialibusq; dæmonibus. Item quomodo vnusquisque nostrum consideretur dupliciter, scilicet & vt simpliciter anima, & vt anima vtens corpore.

Socra

SOcrates quidem ad Alcibiadem se habet, vt bonus dæmon: amatores cæteri, vt materiales, terreniq; dæmones, qui propellendi sunt, vt animus bono dæmoni sit magis expositus. Considerare potest dupliciter Alcibiadem, & vt simpliciter animam, & vt animam vtentem corpore. Non enim idem est vtrunque, quemadmodum nec ipse per se homo, & jam gubernator hom., nec homo simpliciter atque auriga. Omnino autem, quod est imparticipabile ab eo quod est participabile, differt. Atq; id, quod secundùm seipsum existit, ab eo differt, quod cum alio quopiam simul jam censetur. Et deniq; quod exemptum est ab eo discrepat, quod coordinationē ad aliud est sortitum. Quoniam igitur Alcibiades dupliciter intelligitur, & vt simpliciter anima, & vt anima vtens corpore, qua quidem ratione est simpliciter anima quędam, Socrates ad eum mētis vicem gerit. qua verò ratione est anima vtēs corpore, Socrates boni dæmonis partes agit. Atque idem ipse & dæmon est, vt ad hominem, & intellectus ad animam. Iam verò & quando medietatem dæmonicam reputamus, inter deos eã & homines collocamus. Quando verò intellectum, in summo quidem animam ex ipso suspendimus,

dimus, & corpus ex anima. habes profectò diuiſionem alteram in Sympoſio vbi traditur dæmonum inter deos hominesq; exiſtere medium. habes alterã in Timæo dicente, animum inter intellectum atque corpus medium obtinere. Idem igitur eſt & intellectus, & dæmon ad animam quidem intellectus, ad animam verò humanam dæmon eſſe cenſetur.

Quomodo amor deus nec primus eſt, nec vltimus: & quomodo in diuinis eſt bonum, ſapiens, pulchrum: item fides, veritas, amor.

AMorem domini neque in primis entium, neque in vltimis collocare debemus. Non in primis, quoniam ipſum amabile ſuperius eſt amore. non in vltimis, quoniam amans particeps eſt amoris. Oportet igitur amorem inter amabile, amãtemq; conſtituere, & ipſo quidẽ pulchro poſteriorẽ, cæteris verò, quæcunq; amant, priorem aſſeuerare. Vbinam igitur extitit ab initio? Quo pacto per vniuerſa procedit, & quibuſcum prodiit vnitatibus?

Quũ igitur tres ſint in diis intelligibilibus, occultisq; ſubſtantiæ, & prima quidem obſignata ſit bono, ipſum videlicet bonum ex ſe intelligens, vbi, ſicut ſacra eloquia tradunt, vnitas eſt paterna: ſecunda verò per ſapiens deſignetur, vbi prima

viget

viget intelligẽtia: tertia per pulchrum definiatur, vbi intelligibilium est pulcherrimum, vt Timæus ait. nimirum & tres secundùm has intelligibiles causas vnitates existunt, secundùm causam quidẽ vniformiter in intelligibilibus consistens, effulgentes verò primùm in ipso ineffabili deorũ ordine, scilicet fides, veritas, amor. Fides quidem omnia firmat in bono: Veritas autem omnem in entibus cognitionem explicat: Amor deniq; conuertit omnia, congregatq; in ipsius pulchri naturam. ejusmodi sanè trinitas hinc per omnes deorũ progreditur ordines, omnibusq; ad ipsum intelligibile irradiat vnionem. Aliter autem per alios ordines se declarat, vires vbiq; suas deorum proprietatibus complicans. Alibi quidem est ineffabiliter, incogniteq; & vnicè: alibi continentiæ connexionisq; ratione: alibi tanquam perficiens, atq; formans. hîc rursum intellectualiter atq; paternè, ibi motiuè, viuificeq; prorsus & effectiuè: illic tanquam imperans, & assimilans. ibi absolutè penitus atq; syncere, illic multiplicatè jam atque diuisim. Amor ergo supernè ab intelligibilibus vsq; ad mundana, descendit ad diuinam pulchritudinem omnia conuocans. Procedit & per omnia veritas,

tas, illuſtrans cognitionibus omnia. procedit fides per vniuerſum in bono ſingulatim omnia ſiſtens. hinc diuina eloquia, omnia tradunt tribus his gubernari, in eisq́; conſiſtere. Quamobrem diis ſacrificantes jubent deo per trinitatem ejuſmodi ſe conjungere. Ipſa quidem intelligibilia propter inæſtimabilem vnitatem medio non indigent amatorio. Vbi verò & vnitas entium eſt, atque diſcretorum diſcretio, ibi extat & amor. colligator enim eſt, & conciliator eorum, quæ ſunt poſt ipſum, & quæ ſuper ipſum. Conuerſor ſequentium in priora, imperfectorum reductor, atque perfector.

Prouidentia percurrit per ſingula vſq; ad minima, & interim nullis addicta.

QVi diligentiores ſunt in rerum rationibus aſſignandis, duo hæc elemẽta potiſſima diuinæ, dæmonicæq́; prouidentiæ tradunt. Primum per omnia deſuper prouidentiam ad vltimũ vſq; procedere, ac ne minimum quidẽ ſui expers alicubi prætermittere. Secundũ nihil omnino eam ex gubernatis accipere, nec eorum natura repleri, nec eis alicubi commiſceri. Non enim ex eo, q́uòd omnia ſeruet, atq; diſponat, admiſcetur, propterea guber

gubernatis. nam diuinum, atq; dæmonum naturam habet passionibus animarũ particularium nõ subjectã. Neq; tamen, dum separatim sequentia supereminet, propter ea ex deterioribus aliquid inordinatum, incultumq; relinquit. Imò verò ob hanc ipsam causam omnia decenter exornat, atq; à dispensatis absoluitur. Est enim benefica pariter, atq; syncera, exornatrix omnium, atq; ab excultis interim expedita, per omnia currens pręsertim quia cohibita nusquã. Viri quinetiam diuini inferioribus diligentissimè prouident simulatq; tranquillè. Quid ergo de diis ipsis, bonísque dæmonibus est dicẽdum? Nónne pręsentes omnibus liberi sunt ab omnibus? Implẽtes seipsis omnia nullis alicubi permiscentur? discurrentes per vniuersum, nusquam vim propriam addixerunt. Nõne confitebimur deos suas proles amare? Quemadmodum poëtæ fingunt, Iouem amare puellam, ipsamq; Venerem. Nempe quoniam amor ejusmodi prouisor est, & seruator, perfectorq;, & contemptor rerum diuinitus amatarum. Interea & beneficus, & syncerus, immistusq; habitudine nulla ad res affectus externas. Dic amabo, vndenam diuinis interdum hominum animabus amatorium ejusmodi

priuil.

priuilegium obtigisset, nisi priùs diis ipsis inesset? Quicquid enim bonũ, & salutare cõpetit animabus, causam à diis definitã habet. Quamobrem & virtutũ omnium, corporaliumq́. bonorum, velut sanitatis, roboris, justitiæ, temperantię, exemplaria Plato probat præcedere penes deũ. Quantò itaq; magis amatorij muneris causam principalẽ apud deos esse fatebimur, quippe quũ amatorius hic affectus (vt Socrates in Phædro ait) diuino quodam munere sit tributus? Dij igitur deos amant: antiquiores quidem minores, sed prouidentiæ munere, minorẽ vicissim majores diligũt quodam, videlicet, conuersionis officio. Perficere quidẽ deteriora, & inferioribus prouidere, animabus quoq;, qua ratione sunt animæ, cõpetit, nam & ob hoc ipsum descendunt, propter rerum generabilium prouidẽtiam, curamq́; mortalium. Ita verò prouidere, vt prouidet gubernatis, nec misceatur, nec velut addictus afficiatur, nec inde recipiat quicquam, deorum proprium est, dæmonumq́; bonorum: & quoties cõtingit animabus humanis, diuina, vel dæmonica largitate contingit. Solent sacerdotes in sanctissimis sacrificiis, vel per verba, vel per ea quæ oculis ostenduntur, in admirationẽ, stuporemq́; præsentes

adducere. ſtupor enim deo animam exponere conſueuit. Socrates nunquam amatoriam vitam vſqueadeo rectam peregiſſet, niſi afflatu quodam dæmonis elegiſſet eam, & tenuiſſet electam.

Amor eſt medius inter amabile, & amantem: eſt magnus dæmon omnia ligans, & quæcunq; appetunt, ipſe medius primo copulat appetibili.

SAcra igitur eloquia hunc amorem domini indicunt omnia colligantem, omnibus inſidentem. hic ſanè, ſi connectit omnia, copulat & nos dæmonum præfecturis. Hunc Diotima magnum dæmonem appellauit, quoniam medium implet vbique inter illa, quæ appetunt, & quæ appetuntur. Ipſum quidem, quod eſt amandum, gradum ſibi vendicat primum. amās autem gradum tertium ab amato. Amor denique vſurpat inter vtrumque medium congregans atque colligans inuicem appetens, atq; appetendum, & implens meliore deterius. Iam verò apud intelligibiles deos, atque reconditos, primæ, ſecretæq; pulchritudini, intelligibilem intellectum vnit per vitam quandam intelligentia meliorem. Itaq; Græcorum ipſe theologus cæcum illum appellat amorem. In illis autem, quæ extra intelligibilia ſunt, nondum

nondum illustrat indissolubilem, cunctis ab ipso perfectis. vinculũ enim vnio quædam est, sed vnà cum discretione permulta. Quapropter eloquia sacra hujus amoris ignem appellare copulatorem solent: ab intelligibili nanq; intellectu procedẽs sequentia cuncta inuicem, illiq; deuincit. Conciliat igitur intelligibili quidem pulchritudini deos omnes, diis verò dæmones, nos autem dæmonibus, diisq; conjungit. In diis quidem subsistit primò, in dæmonibus verò secundò, in animabus autem particularibus per processum quendam tertium à principiis existentem. In diis rursum super essentiam: omne nanq; deorum genus est ejusmodi. In dæmonibus autem per essentiam. in animabus deniq; per illustrationis effectum. Atqui videtur hic trinus ordo, trinæ intellectus potentiæ similis. Etenim intellectus alius quidem imparticipabilis extat ab omnibus particularibus generibus absolutus. Alius verò participatus, cujus & deorum animæ tanquam melioris participes sunt. Alius autem ab hoc infunditur animabus, qui sanè est ipsarum perfectio animarum. Hæc autem tria de intellectu Timæus ipse significat. Intellectu igitur imparticipabili amorem diis insitum

congruum intelligito. abſolutus nanque eſt & ille ab omnibus, quę ſuſcipiũt eum, & illuminantur ab ipſo. Intellectui verò participato amorem dæmonicum comparato. Eſſentialis enim eſt & ipſe, ſeq; ipſo perfectus tanquam præparticipatus intellectus, & proximè inſidens animabus, intellectui deniq; ſecundùm habitum accepto. Tertium amorẽ illuſtratione animabus infuſum reddere debes. Nec injuria vniuerſæ intellectuali differentiæ conjugatum cõſideramus amorem: intellectu enim intelligibili primam habet, occultamq; ſubſtãtiam. Si enim prodiit inde, & ibi per cauſam eſt fundatus. atqui mihi videtur & Plato hunc deũ apud Orpheum inueniſſe, eundem & amorẽ, & magnum dæmonem illic appellatum, atq; ipſe hoc hymno videtur fuiſſe contentus. Meritò igitur Diotima magnum Dæmonem appellat amorem. Et Socrates, vbi de amore diſputat, diſputat etiam de dæmonibus.

Primò de dæmonibus communiter: ſecundò de dæmonibus familiaribus: tertiò de dæmone Socratis.

DIcẽdum eſt deinceps primò quidem communiter de dæmonibus: deinde de illis, qui nos ſortiti gubernant: tertiò de dæmone Socratis. Dæmones igitur à prima

prima viuifica idea ſortiti ſubſtantiam, atque inde velut ex fonte fluentes, eſſentiam nacti ſunt animalem, & hanc quidem magis intellectualem, illi, qui majorem habent, perfectioremq; ſubſtantiam; minus verò intellectualem, potiusq; rationalem, qui media poſſident. Tertij verò, & dæmonici ordinis poſtrema tenentes, variam, magisq; rationalem habent, materialemq; naturam. Ejuſmodi igitur ſubſtantia conſtituti ad diuiſionem deorum pariter diuiduntur, vtpote qui ad deos miniſtrorum vice funguntur. Aliter enim reſpondent, ſeruiuntq; diis penitus abſolutis, ante mundum cuncta exordientibus, atque ducentibus: aliter verò mundanis, qui mundi partibus proximè præſunt, qui & ſecundùm duodecim deos ſupercæleſtes diſtribuuntur. Hi autem ſecundùm omnes mundanorum deorum proprietates diſtributi ſunt. omnis enim mundanus deus ordini alicui dæmonum imperat, cui propinquo ſuam impartit potentiam. Deus nanque opifex vim largitur opificem. deus inconuertibilis incontaminabilem exhibet facultatem: perfector autem ſimiliter perfectoriam: atqui circa vnumquenque deum innumerabilis eſt dæmonum multitudo, eademq; cum

diis ducibus cognomenta reportat.gratulantur ſanè quando Apollines, Mercurij, Ioues nominantur,quippe quum propriorum deorum proprietatē in ſeipſis exprimant. Proinde mortalia per hos dæmones diuinos nanciſcuntur influxus : atque ita plantæ, & animalia fabricantur: hæc quidem horum,illa verò illorum deorū imagines præferentia. His quidem è proximo dęmones du‹c›um ſuorum munera largiūtur,eminentiùs verò dij deſuper dæmonibus præſidentes, quamobrem poſtrema primis in paſſione cōſentiunt. Primorum enim notæ ſunt,in poſtremis:& poſtremorum in primis cauſæ comprehenduntur. Media ſanè dæmonum genera implent omnia, ſimulq; connectunt, communionemq; ipſi omnium continent, dum deorum quidem participes ſunt,à caducis autem participati. Siquis itaq; dixerit deum vniuerſi fabrum, contra totius ordinis in dæmonibus firmauiſſe,à veritate nō aberrabit. Quandoquidem & Diotima hunc eis attribuit ordinem, connectentem videlicet diuina ſimulatque mortalia, deriuantem liquores supernè fluentes,in deos ſequentiá omnia referētem, denique vniuerſa complentem ſecundùm medietatis ipſius connexionem.

Confutat opiniones duas, primam dicentem non esse alios dæmonas præter animas nostras à corpore solidiore solûtas, secundã Amelij putantis dæmonas esse deos aliquos oberrantes.

NOn igitur admittemus eos, qui dæmones aiũt esse nostras animas, hac vita jam functas, in aliamq; trãslatas. Non enim decet dæmonem per habitudinem quandam consideratum in idem conferre, atq; ipsum essentia dæmonem, neq; medietatem mundanorum omniũ sempiternam ex vita quadam constituere multifariam permutante seipsam. Stat enim semper eodem pacto custodia ipsa dæmonica continuans vniuersa. Anima verò non ita suum retinet ordinem, vt ait Socrates in Republica: aliis nanq; temporibus vitas alias eligit. Nec illos iterum comprobabimus, qui deorum aliquos esse dæmonas arbitrantur, ceu erraticos deos, vt putat Amelius. Sed Platonẽ ipsum sectabimur, deos quidem dicẽtem dominos vniuersi, greges verò diis dæmonum subigentem: & vbiq; rationem Diotimæ comprobabimus, medium dæmonibus ordinem inter deos, mortalesq; tribuentem.

De dæmonibus familiaribus. Item numerat quinque genera dæmonum, diuersaq; eorum officia.

QVum igitur dæmones in medio ſint, vt diximus, cõſtituti, primi quidem, atque ſummi inter eos diuini ſunt dæmones, diiq; frequenter apparent ob excellentem ad deos ſimilitudinem. Nempe in vnoquoq; ordine primum, ſuperioris ordinis formam præfert. Etenim intellectus ex ſe tanquam deus occurrit, & animarum antiquiſſima intellectualis exiſtit, ideoq; dæmonum quoq; ſupremum genus, vtpote diis proximum, vniforme eſt, atq; diuinum. Secundi verò poſt hos ſunt dæmones intellectuali proprietate jam præditi, aſcenſionibusq;, & deſcenſionibus præſidentes, atq; omnino deorum effectionem declarantes omnibus, atq; tradẽtes. Tertij verò ſunt dæmones, qui animarum diuinarum effectiones diſtribuũt in ſequentia, complentq; vinculum ſuſcipientium, inde defluxus ad illas. Quarti vniuerſalium naturarum vires efficaces in generabilia tranſmittunt, particularibusq; naturis inſpirant vitam, ordinemq; & rationes, & vniuerſam mortalium effecturam. Quinti corporei quodammodo ſunt, corporúmque extrema deuinciunt. Quo enim pacto corpora ſempiterna cõuenient cum caducis? quo modo efficientia cum effectibus, niſi ejuſmodi medio

collig

colligante? Natura enim ejusmodi media bonis corporeis dominatur, omnibusq; copiis naturalibus prouidet. Plerique verò ex eorum numero versantur circa materiam, viresq; à cælesti materia desuper in materiam descendentes continent, atq; contexunt, eamq; subinde custodiunt, & varietatem, picturamq; formarum in hac ipsa conseruant.

Officia dæmonum quinque: dæmones primi animas dijs proprijs copulant.

QVũ igitur multi, multiformesq; sint, vt ait Diotima, dæmones, summi quidem animas procedentes à patre diis earum ducibus copulant. Nam vnusquisque deus ducit primò quidem dæmones, deinde verò particulares animas. Sicut enim Timæus ait, deus horum opifex, alias quidem animas in Solem, alias autem in Lunam, alias in deos alios seminauit. hi vtique dij sunt dæmones, qui secundùm essentiam sortiti sunt animas, propriisq; eas ducibus copulant: atqui vnaquæq; anima, etsi circa suum deum se reuoluit, indiget ejusmodi dæmonis beneficio. Secundi verò dæmones ascensus animarum, descensusq; dispensant, atque ab his electiones animis sunt permultis. Nempe perfectissimæ animarum, quæ sine generabilium

commercio in generatione vitam agunt, quemadmodum proprio deo vitam consentaneam elegerunt, sic & secundùm dæmonem diuinum viuunt, qui & manentes quondam apud superos eas deo proprio coaptauerat. Quamobrem Ægyptius Plotinum est admiratus, tanquam diuino quodam dæmone gubernatum. Itaque circa animas, quæ ita hîc vitam agunt, tanquam mox ad sublimia rediturae, dæmon idem hic est, atque supernè. Circa verò minus perfectas, alius quidem est ipse secundùm essentiam dæmon, alius autem, qui vitam nuper editam comitatur.

Tribus modis dicitur dæmon, aut essentia, aut comparatione, aut habitudine quadam.

SI hæc rectè posita sunt, nemo jam admittet animam nostrã rationalem dæmonem esse dicentes. dæmon enim aliud est, quàm homo, vt Diotima tradit, dæmonas inter deos, hominésque disponens. Quod & hîc Socrates ipse significat, vbi contra causam humanam causam dæmonicam diuidit, dicens, Non humana quidem causa, sed dæmonicum obstaculum me detinuit. homo autem est anima vtens corpore: non igitur dæmon idem, atque

anima

anima rationalis est putandus. Iam verò & hoc manifestum est, vbi Plato in Timæo dæmonem ait, animalis in nobis rationem constitutam esse. Veruntamen hoc vsque ad comparationem quandam nobis est admittendũ. Alius enim est ipsa essentia dæmon, alius comparatione dæmon, alius habitu, vel habitudine dęmon. Vbiq; enim, quod proximè præest in quodam dæmonis ordine ad inferius sese habens appellare dæmonem consueuerunt, quo vsu Iupiter apud Orpheum, Saturnum patrem dæmonem appellauit: & ipse Plato in Timæo dæmonas nuncupauit deos illos, qui generationem è propinquo dispo nunt, vbi ait: De aliis verò dæmonibus tractare, eorumq́; generationẽ in lucem edere, majus est, quàm ferre humanũ possit ingenium. comparatione vtiq; dæmon est ejusmodi, qui videlicet proximè vnicuiq; prouidet, etiam si deus sit, ac etiam si deo sit inferior. Habitudine verò quadam dæmon dicitur animus, qui similitudine quapiam ad genus dæmonicũ mirabiliore, quàm secundùm hominẽ actiones edit, totamq́; vitam suam suspendit ex dæmone. Hac arbitror ratione Socratem in republica, dæmonas animos appellasse, qui vitam bene transegerint, & in meliorem

liorem

liorem translati sint sortem, locaq́; augustiora jam colant. Ipse denique secundùm essentiam dæmon, neq; propter habitudinem ad sequentia, neq; ob aliquã ad aliud similitudinem appellatus est dæmon, sed hanc per seipsum proprietatẽ est sortitus, atq; in existentia quadam, viribusq́; propriis, modisq́; differentibus actionum est dictinctus. omnino verò anima quidẽ rationalis in Timæo dæmon animalis est appellata. Nos autem ipsum hominis dæmonem perscrutamur, non dæmonẽ animalis, atq; eum, qui rationalẽ dirigat animam, non instrumentum duntaxat illius. eum rursus qui tandẽ animali solutos anima, perducat ad judices. Quemadmodum Socrates asserit in Phædone, quando animal quidem non est ampliùs, dæmon autem vnumquẽq; ducit ad judicem: dæmõ inquam ipse, qui sortitus fuerat & viuentem. Si enim eum ipsum viuentem nactus est dæmon, quem & post obitum judicio sistit, nimirum hominem videlicet, non animal solum nactus erat. quinetiam desuper exordiens, atq; imperans, constitutionem nostram gubernat totam.

Contra dicentes dæmonem esse vel partem animæ operantem, vel partem ei præpositam.

Sed

SEd neq; etiam probandi sunt, si qui anima rationali dimissa, dæmonẽ esse dicant ipsum, quod operatur in anima, ceu in viuentibus quidẽ secundùm rationem esse dæmonem rationẽ, sed ira viuentibus irascibile: cupiditate, concupiscibile. Neq; rursum audiendi, siqui dixerint dæmonẽ esse, quod in ipsa vita nostra ei, quod operatur, proximè præsidet, ceu iracundis rationem, libidinosis iracundiæ potestatem. Principio dicere dæmonas esse partes animę hominum, est humanam vitam nimiũ admirantium, neq; probãtium Socratẽ in Rep. post deos, & dæmonas disponentem genus heroicum, & humanum, increpantemq; poëtas, quòd heroas nihilo meliores hominibus introducant, sed passionibus similibus mancipatos. Socrates igitur talia increpans, procul admodum ab hac erit opinione, vt dæmonas, qui heroibus præstantiores sunt, inter animæ partes, viresq; constituat. Ex his nanq; sequitur ipsa per essentiam meliora intus accipi ad deteriora complenda. Præterea vitarum mutationes varias, dæmonum mutationẽ adducent. Auarus nanq; in ambitiosam vitam sæpe mutatur. ambitiosus in habitum recta opinione viuentem. hic in habitum scientia præditum. Dæmon igitur aliâs

simil

ſimiliter alius erit. Nam pars ipſa agens in anima aliàs exiſtit alia. Si igitur vel hęc ipſa pars operans, vel pars huic proximo præſidens dæmon fuerit, nimirum vnà cũ humanæ vitæ mutationibus, dæmones pariter mutabũtur, atq; in eadem vita plures idem animus dæmones nanciſcetur, quod fieri nullo modo poteſt. Nunquam enim anima in eodem vitæ curriculo mutat dæmonis præfecturam, ſed idem dæmon eſt ex ipſa genitura vſque ad judicis vitæ præſentiam nos gubernans, quemadmodum Socrates aſſerit in Phædone.

Dæmon nõ eſt particularis intellectus, ſed ſubſtantia differens ab intellectu, poſita in latitudine animarum.

PRoinde qui intellectum particularem idem eſſe putant, atq; dæmonem nos ſortitũ, nõ rectè mihi vidẽtur intellectualem proprietatẽ cum ſubſtãtia dæmonica cõfundere. Omnes enim dæmones in animarũ latitudine cõtinentur, animisq; diuinis poſteriores exiſtunt. Intellectualis autem ordo aliud quiddam eſt quàm anima. neq; eandem eſſentiam vel potẽtiam, vel actionem eãdem nacta ſunt. Præterea intellectu quidẽ animæ perfruũtur, tunc demum, quando ad ipſum conuerſæ fuerint, lumenq; inde ſuſceperint, ſuamq; illi

con

conjunxerint actionē. dæmonis autē præfectura potiuntur per omnē vitã, totumq; victũ, atq; per omnia, quæ vel à fato proficiscuntur, vel prouidētia. ipse nanq; dæmon est, qui omnē vitã nostram regit, electionesq; nostras ante generationē factas implet, donaq; fatalia, & munera ducum fati deorũ, quinetiã illustrationes à prouidentia suggerit, atq; dimetitur. Iam verò nos tanquã animę quædã à solo intellectu pēdemus, vt autē animæ vtētes corpore, egemus & dæmone. Quamobrē Plato intellectũ quidē gubernatorem animæ nuncupauit in Phædro, dæmonem verò passim hominum speculatorem, atq; curatorem. atqui nemo rectè considerans, aliã quandam vnam, & nobis proximam prouidentiam inueniet, ad nostra omnia pertinentem, præter dæmonicam prouidentiam, atq; curam. Intellectus enim ab anima rationali participatur (vt diximus,) à corpore verò nequaquam: natura participatur à corpore, ab intelligentia minimè. Anima rationalis iracundiæ quidem, & concupiscentiæ dominatur: in rebus verò fortuitis non habet imperiũ. Dæmon verò solus omnia mouet, cuncta gubernat, nostra omnia excolit, atq; disponit: enim-uerò rationē perficit, perturbationes tē-

perat,

perat, naturam inſpirat, corpus continet, fortuita ſubminiſtrat, fatalia cõplet, prouidentiæ dona largitur. Vnusq; hic exiſtit vniuerſorũ, quę in nobis, & circa nos ſunt, rector totius vitæ gubernacula tenens.

Tria de dæmone Socratis, primum, quòd eſt etiam deus: ſecundum, quòd per vocem apparet: tertium, quòd reuocat, nõ prouocat.

DE Socratis dæmone conſideranda nobis ſunt tria. Primum, quòd appellatur & deus, vt hîc, & in Apologia patet. Secundum, quòd per vocem dabat Socrati ſignum, quod in Theage apparet, & Phædro. Tertium, quòd reuocabat Socratem, non prouocabat, quod teſtatur Apologia. Principio animarum diuinarum, quæ intellectualem vitam elegerunt, dæmones ſunt diuini in dæmonum quidem genere ſummi, deorum verò participes ante omnes. Sicut enim in diis eſt dæmon, ſic & in dæmonibus eſt & Deus. ſed ibi quidem ſubſtantia eſt diuina, proportio verò dæmonica. In dæmonibus autẽ proprietas quidem dæmonica, proportio verò diuinam declarat eſſentiã. Adeò enim cæteros dæmones antecellunt, vt dij frequenter appareant. Meritò itaque Socrates

tes dæmonem ſuum appellat, & deum, tanquam ex dæmonum ordine ſummum. Quapropter perfectus Socrates erat, tali videlicet dæmone gubernatus, & ad ejuſmodi ſui dæmonis normam ſeſe dirigens. proinde quantum ad illam dæmonis vocem ſpectat, attende. Socrates ſanè primò quidem per intelligentiam, ſcientiamq; rerum ſeparatarum inſpiratione dæmonis fruebatur ad diuinum amorem aſſiduè reuocante. Secundò verò & in vitæ negotiis dirigebat prouidētiam ſuam erga deteriores, atque ſecundùm ipſam dæmonis actionem non intelligentia, ſiue cogitatione tantùm, neq; ſolis viribus opinantibus, lumen accepit inde procedēs, ſed ipſo quoque ſpiritu, dum per totam ejus vitam inſpiratio illa dæmonica repentè procederet, ipſumq; ſenſum jam moueret. Conſtat enim eadem actione nobis deſuper imminente, aliter quidem rationem, aliter imaginationem, aliter verò ſenſum, dato munere perfrui, & vnumquodq; eorum, quæ nobis inſunt propria quadā conditione à dæmone moueri, atque pati: non extrinſecus igitur paſſiuè vox in Socratem incidebat, ſed ex intimis inſpiratio per animam totam procedens, & vſq; ad ſenſuum inſtrumenta progrediens. Poſtre-

mò vox euadebat, in notitiam videlicet veniens, non tam ſenſu quopiam, quàm conſenſu. Tales enim à bonis dæmonibus, atque diis illuſtrationes contingere ſolent.

Dæmones alij ſub alijs dijs ordinati diuerſa inter ſe habent officia.

QVod autem de Socratis dæmone dictum eſt, reuocare videlicet, non prouocare, non omnibus dæmonibus noſtris eſt commune. beneficũ ergo Socratis ingenium, & charitate erga homines communiter plenũ, & vltro ad beneficia promptum, dæmonica exhortatione nõn indigebat: dehortabatur tamen eum dæmon, quoties vel importunè, vel ineptos ad diſciplinam ſuã aggrederetur, fræno videlicet potiùs quàm calcaribus indigentem. Præterea dæmonũ alij purgatoriam, & incontaminabilem poſſident poteſtatem, alij verò genitricem, alij perfectoriam, alij opificem, atq; omnino ſecũdùm deorum proprietates, vireſq;, ſub quibus ordinati ſunt, diuiduntur. Iam verò ſecundùm eorum ſubſtantiam ſinguli clientibus ſuis ad beatam vitam patrocinantur, alij quidem ad deteriorũ curam nos mouentes, alij verò ab actionibus retrahentes externis. Videtur itaque Socratis dæmon

mon proprietatẽ hujusmodi nactus, purgatoriam inquam & incõtaminabilis vitæ causam, at sub hanc Apollinis potentiam ordinatus præsidentẽ vniuersæ purgationi, virtute scilicet vniformi. hac ergo virtute dæmon à commercio vulgi nimio segregat, colligitq; ipsum ad animi penetralia, & actionem à deterioribus segregatam. Nempe sicut apud Orpheum Apollo præest Baccho, reuocans eum à processu in titanicam multitudinem, sic & Socratem ejus dæmon, qui pedissequus est Apollinis. Intellectus enim noster est numinis Apollinei proles.

Substantias numinum & animorum cognoscere, est intellectus perfectè purgati: communiter verò per actiones eorum cognoscimus potentias, per has auguramur essentias.

INter hæc Alcibiadi Socrates pollicetur dæmonis non substantiam, sed potentiam notam fore. Ait enim diuinus Iamblichus, substantias quidem dæmonum, & communiter omnium nobis superiorum, contemplari nobis difficillimum esse, nisi intellectum habuerimus perfectè purgatum. quandoquidẽ & ani-

mæ essentiam non vnicuique facile. Solus ergo Timæus omnem ejus essentiam declarauit. Qualis enim est omnino, diuina, longaq; expositione indiget, qua declaretur, vt Socrates ait in Phædro. potentias autem numinum facile est explicare: nam ab actionibus, quarum proximè matres sunt ipsæ vires, eas ipsas potentias persentimus. Media nāq; inter actionem, & essentiam potentia est, producta quidem ab essentia, actionē verò producens. Præterea ipsa potentia maximā cum dæmonibus familiaritatem habet. Vbique enim potentia dæmonis instar medium obtinet: & in rebus quidem intelligibilibus patrem intellectumq; conjungit. Potentia enim est simul cum patre, intellectus autem existit à patre. In rebus autem intellectualibus cum essentiis copulat actiones: actio nanq; est potentiæ proles, essentia verò potentias ex se parit. Numina igitur inter nos, deosq; media propriè per nomen potentiæ designantur, vbique medium possidentis. Vera enim essentia verumq; esse penes deos existit. Potentia verò diis rite ministrans in dæmonibus habet locum. Actio deniq; & effectio per eorum potentiam, progressa foras, versatur in nobis.

Cognitio futurorum contingentium, est apud superos certa atque necessaria.

DIuinus Iamblichus, atq; dux ille noster ita quærunt atq; soluunt. Quomodo non est absurdum, ex natura rerum cognoscendarum differentias cognitionũ determinare, atq; non contrà, scilicet cognitionum, siue cognoscentium differentiis cognoscenda diuidere? Ita vt quod per essentiam æternum est, atq; diuinum, æternè, atque diuinè cuncta cognoscat: quod humanum est, cognoscat humanè: quod sanè indiuiduum est, nimirum & indiuiduè: vel quæ diuidua sunt, anticipet: quod æternum, super tẽpus etiã tẽporalia: quod rationale, irrationalia quoq; rationaliter. Ex his itaq; patet deos, atq; dæmonas cognoscere indefinita definitè, instabilia stabiliter, atq; firmiter. nonne videmus, multa, inferioribus nostris incognita, nobis interim esse nota? Irrationalia enim vniuersalis ipsius naturã apprehendere nequeunt. Nos autem colligere possumus: Quidnam igitur vlterius admiramur, quæ nos ambigua, & fallaci cognitione conjicimus, hæc superos firmiter cõprehendere? Non enim nostra debilitas est illorum potentiæ judex: quemadmodum neq; irrationale nobis inferius, ha-

bet rationis noſtræ judicium, quamuis irrationali, quod eſt in nobis, vel extra nos, noſtram intelligentiam moueat.

Cur non abſurdum ſit conjecturalem quidem futuri præſenſionem alicubi reperiri, ſtabilē verò, determinatamq;, & indubiā, inueniri nuſquam? Ipſa nanque natura rerum non poteſt ab imperfectis, ab impuris, à rebus cū contrario miſtis exordia ducere. ſi autem futuri conjectio eſt ignorantiæ particeps, neq; cōſtat, vbinam ipſa eſt per ſe futuri notitia? Vbi purum ipſum, à quo quidem & quod poſterius eſt, & illius cupidum, ſubſtantiam eſt ſortitum, niſi apud ſuperos?

Superi nobis bene conſulunt, etſi præuideant nos non optemperaturos eis.

APollo Pythius Laio reſpondit conſulens ne filium generaret, alioquin dæmonum violentiæ ſubditum. Prȩuidebat tamen interea Laium oraculo nō obtemperaturum. ſed Phœbus tanquam bonus propoſuit ei vitæ melioris electionē. Et Laius ſanè illi quidem nō credidit, ſed propter propriam ignorantiam futuris eſt periculis circumuentus. Omnes quidem probi viri actiones ad ipſa ſui intima vergunt. Itaque ſi beneficè, atq; diuinè fuerit operatus, finē jam ſuum habet in actione

vide

videlicet propria constitutum, etiam si extra nihil fuerit inde perfectum similiter, & circa nos sæpe dæmones operantur. Proinde diuina frequēter inferioribus videntur occurrere, atq; præcurrere, interim è suis sedibus non discedentia, sed dum in seipsis permanēt propter aptitudinem suscipientis, videntur accedere. Nam & in deorum inuocationibus, & occursibus sponte factis accedere ad nos quodammodo videtur ipsa diuinitas, nobis videlicet profectis ad ipsam. Mos Pythagoreis erat per signa in corpore constituta venientes ad eos judicare, vtrū ad meliorem vitam apti forent, nécne. Natura enim ipsa, quæ animis confingit corpora, instrumenta eis congrua subministrat, imaginesq; animarum in corporib9 indicat, per quas & animarum ingenia in hac arte periti deprehendere possunt.

Regula dialectica de propositionibus necessarijs, atq; contingentibus.

PEriti in dialecticis dicere solent, etiam si quis decies mille propositionibus necessariis vsus fuerit, vnicam verò interseruerit contingentem, conclusionem omnino deteriori similem euasuram: similiter si ipsum, quod à nobis cognoscēdum est, habeat penes se aliquid materialis, in-

ſtabiliſq; naturæ commiſtum, proculdubio efficit, vt noſtra de hoc ipſo cognitio indefinita ſit, & ambigua. Cognitiones enim inſtabilium rerum non ſunt à redargutione ſecuræ, ſed per aſſimilationem quandam vix talia comprehenduntur. Talis autem eſt & naturalis virtus, quia vbique, quod imperfectum eſt, tãquam materiæ cognatum, facillimè permutatur. Ipſa per ſe ſufficientia primùm eſt penes deos. boni nanq; ſunt dij, atq; ſuper eſſentiales bonitates quædam, & entiũ omnium plenitudines, per quos, & cæteris omnibus ſufficientia comperit intellectibus animis diuinis, dæmonibus nobis, & alia quidem participatione quadam ſufficientia ſunt, dij autem ipſa ſubſtantia. Quamobrem communis, immutabiliſq; ſentẽtia beatitudinem deſignat ſufficiẽtia. quibus enim competit habere ſe bene, eiſdem ſufficiẽter habere ſe conuenit.

Anima rationalis à primo opifice mundi inrationalis à dijs iuuenibus. Ideo illa eſt hac nobilior.

ANimam in nobis rationalem, anima inrationali nobiliorem eſſe dicimus, quoniam illam quidẽ primus mundi opifex procreauit, hanc autem dij iuuenes

produ

produxerũt. hujus ſanè generoſitatis, ipſa familiarum nobilitas eſt imago, quæ tamen ignobilitatem habet admiſtam, viciſſimq; mutatur: ſtabilis autem, & ſempiterna generoſitas animarum à diis ducitur, circa quos olim ſatæ dicuntur, atq; à diuinis potentiis, ſub quibus ordinatę fuerunt. nobiliores enim animæ ſunt, quæ ſublimiorũ deorũ pediſſequæ ſunt, atque à majoribus potentiis dependentes ſecundùm diſtributionem in vniuerſo diſpoſitam Idem quoq; de ciuitatibus aſſero. Deſuper enim ſecundùm ſortes differẽtia ad animas vſq; deſcendit. Atq; dicimus deos quidem alios eſſe igneos, alios cæleſtes, alios ætherios, alios poſtremò terrenos. Rurſum animarum, alias eſſe ex ſphæra ſolari, alias mercuriali, alias verò lunari. Atq; eſt ejuſmodi ſecũdùm loca diſtributio animarum talis, vt ea re vera gloriari quis poſſit. Non autem nobilitas ſecundùm terrenos genitores, & vrbes.

Perfectiores animæ, ſublimioribus dijs dæmonibus, quæ circa illos accommodatæ fuerunt, atque viciſsim.

SOcrates inter hæc deſignat differentiam bonorum dæmonum nobis ſecundùm eſſentiam præſidentium, atq; potentias, quas ſortiti ſunt in mundo. Item

animarum perfectiores quidem potentioribus subjectas esse dæmonibus, ab eisq; seruari, atq;, vt expedit, vbiq; dirigi: imperfectiores autem inferioribus subesse dæmonib⁹. sicut enim circa deos animæ pro dignitate sunt satæ, sic etiam sub dæmonibus rite sunt ordinatæ: & quemadmodum deos duces, sic & dæmonas curatores pater ille, faberq; mundi traditur animis præfecisse. Quapropter Socrates curatorem sui appellat præfectum sibi dæmonem, atque deum, manifestè asserens Alcibiadi hunc duntaxat esse verum hominis curatorem, qui sit & beatitudinis auctor propter ejus mirabilem potestatem, quod sanè nullus hominum nobis efficere valeat.

Ordo rerum exigit, vt post idealem causam sint res semper ideæ participes, stabilesq; omnino, deinde res ordinatæ, semperq; mutabiles.

AMor à corporea pulchritudine pendens, mutabilis est. Quoniam est & illa mutabilis. Nefas verò est effectus alicubi conditionem supergredi causarum, atque meliores illis euadere. Nam & vbi causæ sunt ordinatæ, sæpe effectus inordinati nascuntur: vbi stabiles causæ, exitus sæpe mobiles: vbi determinatæ, frequẽter indefi-

ndefinitæ contingunt. Igitur multò magis ex causis statu, ordineq; carentibus effectus ordinis, statusq; expertes eueniunt. Series vniuersi desuper per ejusmodi gradus deuenit ad extrema, quæ tandem talia sunt, quæ permutari possint, sibiq; ipsis naturalem vendicare mutationem: quemadmodum circa justum, aliud quidem est primò justum, ipsumq; justum neq; participatione tale: aliud autem illius primò particeps, quod & semper est particeps: aliud denique aliquando quidem particeps, aliquando verò à participatione cadens. Neque enim fas erat ipsum justū sterile permanere, nulli prorsus quicquam suæ proprietatis impartiens: nullum sanè primorum est ejusmodi, sed sterilitas ipsa soli materiæ tanquam rerum infimæ competit. Neq; rursus fas erat, quod primùm aliis participandum fuit, participari primò ab eis, quę solum quandoque participant. Nam ab ipso, quod simplex penitus, immutabileq; consistit, hoc certè, quod compositum est, atq; mutabile, nimis est alienum. Ideoq; medio quodam vinculo indiget ad illius contactum. Nec iterū quod participatum est ab eis, quæ inde semper illustrari possunt, oportuit vsque ad hæc ipsa duntaxat suum sistere munus, ne in

vniuer

vniuerſo ſit extremum hoc ipſum, quòd principiis ſemper eſt ſuſpenſum. Oportet igitur triplicem, ſicut diximus, ordinem conſtituere, non ſolùm circa juſtum, ſed circa pulchrum, æquale, ſimile, & ſpecies denique rerum omnes.

QVemadmodum dij curationes morborum, id eſt peccatorum animis, & fruges oportunis temporibus adhibentes, beneficio eas afficiunt: ſic & viri diuini oportunitatem quærunt ad diſciplinã, ſed dij quidem intellectuali, diuinaq; forma oportunitatum menſuras ipſi determinant, homines autem eas ſcientia proſequũtur. ſunt & qui inter homines ex inſpiratione dæmonica eas aucupantur. Bonorum nanq; dæmonum præſentia familiaritasq;, præcipuam vim habet in nobis ad oportunitatem infallibiliter vbiq; captandam. quod & Socrati contingebat. Iam verò quemadmodum locus vnicuiq; corpori ab ipſa natura propriè deſtinatus eſt, ſic & temporis partes aliæ aliis conueniunt actionibus. & quemadmodum totius mundi quidam circuitus ſunt fœcunditatis, ſterilitatiſve cauſæ, animalium, atque plantarũ: ita ſingulis actionibus aliud cõuenit, aliudq; tempus ad actionem hãc, aut illam perficiendã. ejuſmodi verò tem-

pus

pus eſt, actionis cujuſlibet oportunitas, tanquam bonum, atq; finem agẽtibus afferens, & effectis. Quapropter Pythagorici primam quoque cauſam, à qua omnibus bonum adeſt, oportunitatem ipſam nominauerunt: quippe cum omnibus, vt perfecta ſint, largiatur. Tali quadam occaſione Socrates per dæmonem ad Alcibiadem fretus eſt, accedens ad eum nonnulla dicturus, quando & Alcibiades cogitabat ad eum proficiſci eadem rogaturus. Vniuerſa enim hunc in modum inuicem coaptantur, omnibusq́; ita communio bonorum vbiq; perficitur, dum videlicet cauſæ quidem perfectoriæ ad tradẽdum promptiſſimæ ſunt. Suſceptura verò ad participationem expergiſcuntur, & illæ rurſum potentiam porrigunt perfectoriam: hæ autem potentiam aptitudinis à natura ſuſceperunt. Duplex enim potentia eſt; altera quidem agentis, altera patientis: & illa mater eſt actionis, hæc verò perfectionis eſt ſuſceptaculum. atqui oportet tum quod effecturum eſt, exuberans in ſe eſſe, atque ad agendum ita promptum, vt etiam ſi ſuſcepturũ ſubſit nullum, ipſum tamen per ſe ſit perfectum, atq; vltro motum ſit ad dandum, tum etiam quod paſſurum eſt, ad participationem gliſcat, ſeq;

ipſu ma-

ipſum perfectoriæ admoueat poteſtati. atque etiam ſi illa non adſit, tamen per aptitudinem ſummam ad participationẽ fuerit experrectum. Quũ enim duæ ſint cauſæ, aliæ quidem immobiles, & omnibus vbiq; præſentes, aliæ verò mobiles, & aliquando præſentes perficiendis, aliquando verò diſtantes: & intelligibilia certè ſimiliter vbiq; adſint, omnibusq; ſemper eodẽ modo ſua munera largiantur, ſenſibilia verò adeſſe participantibus, viciſsimque abeſſe poſſint, quemadmodum ſol nunc adeſt, impletq; lumine, deinde diſcedit: quum, inquam, ita ſe res habeant, quando aptitudo quidẽ ineſt participaturo ad aliquam immobilium cauſarum, tunc & hęc adeſt ſimul, & efficiẽtis cauſæ munus abſoluitur. In talibus enim ſola ſubjectorũ ineptitudo ſolet munera prohibere. quoniam quę traditura ſunt, & ſemper tradũt & ſunt ſemper vbique ſimiliter. Quod igitur euaſit, aptum fit, & cauſæ ſubitò particeps. at quando ad aliquam mobilium cauſarum aliquid fit paratum, ſæpe, etſi hoc expoſitũ eſt, quod tamen traditurum fuerat, abeſt. Oportet enim hoc & nuper adeſſe, quandoquidem locum requirit ad dandum. Omnino verò, quemadmodum diximus, neceſſe eſt, per omnes bonorum

com

communiones hæc duo præcedere, tum datoris perfectoriam poteſtatẽ, tum conſummatam aptitudinem ſuſcepturi, atque largitoris perfectionem cum ſuſcipientis præparatione cõcurrere, & vna cum ejuſmodi concurſu ipſam efficientem cauſam patienti ſecundùm eſſentiam ſuperferri. Concurſum quinetiam ejuſmodi non eſſe fortuitum, neque ab inordinatis, & rebus non coordinatis obtingere ſolet aliquid ordinatum: quemadmodum, quæ caſu inuicem confluunt. ſed neceſſum eſt conſpirationem talem alicubi quidem per naturam fieri, alicubi verò per intellectũ. Item alibi à cauſa quadam dæmonica, & alibi potiùs à diuina. hac ſanè conditione Socrates cum Alcibiade oportunè concurrit ad idem. hujus autem oportuni congreſſus, bonus dæmon cauſa extitit oportunitatem Socrati conueniendi determinans. ipſa nanque oportunitas deſuper à diuinis exordiens vſque ad extrema progreditur, & alia quidem oportunitas eſt à diis determinata: alia verò dæmonica, fatalis alia, alia verò fortuita. Fortuna enim, vt inquit, oportunitasq; omnia humana gubernant.

Quæ attentiùs in patria videras, eorum imagines hîc ante alia ſequeris.

Animæ

ANimæ noſtræ hîc peruagantur circa imagines eorum, quæ in prima viderant, & ad eas imagines magis afficiũtur, quorum exemplaria illic attentiùs contemplatæ fuerant. aliæ nanq; animæ aliis ſunt accommodatæ ſpectaculis, ideo aliæ aliis imaginibus incumbũt. eorum enim, quæ illic inſpexerant, ſimilitudines amãt. Quæcunque verò magni Iouis inſuper pediſſequæ fuerunt, vnáque cum illo circumiuere, ordinem habente ducalem inter duodecim principes vniuerſi, hæ profectò ſecundùm ſpeciem ſui dei etiam huc profectæ imperioſam vitæ ſpeciem appetunt, & quod re vera imperiale eſt, ignorant, apparentem verò principatum inter imagines proſequuntur. atque, ſi ſapientes nactæ ſint præceptores, affectus ejuſmodi eis peruenit ad ſalutẽ per quendam ad cæleſtia reditum: ſi autem inter imagines moras traxerint, deſinunt in tyrannidem. Hinc ait in Rep. Socrates, animas nuper profectas è cælis, imperioſas potiſſimùm eligere vitas. Quũ enim paulo ante vnà cum diis cæleſtibus circumuenerint, inſpexerínteque vires eorum omnibus dominantes, affectant ipſæ quoq; vitam eorum ſimilem cæteris imperantẽ. Et plurimæ quidẽ affectu ejuſmodi abutuntur,

tuntur, rectè verò vtuntur admodum paucæ. Præstantissimam quidem vitam Plato ponit contemplatiuam: secundam, ambitiosam: tertiam, voluptuosam vel auaram. Contemplatiuam quidem eligunt animæ venientes cælitus, educatæq; rectissimè: Ambitiosam quoque venientes è cælo, sed educatæ deteriùs: reliquas venientes è terris.

Naturalis in cunctis sententia est, deos animarum occulta cognoscere.

OMnes homines naturaliter intimas cogitationes suas, & passiones, & appetitus ad deos loquuntur, persuasi videlicet per immutabiles anticipationes, ipsam diuinitatẽ omnia nosse, ipsa etiam animarum occulta momenta. Omnis certè copula, communioq; ratione confecta, indiget præsentia dei. Quid enim aliud & multa vnit, & congregat segregata, nisi diuinitas?

Deus prouidentia sua nostrum confirmat arbitrium.

DIj animabus vitas proponunt, & eisdem, postquam elegerint quæcunq; electæ vitæ conueniunt, certa sorte determinant, atq; ita libertas arbitrij in media prouidentia continetur, mouetur q;, & determinatur inde, & in medio vertitur. hæc

manifestè in Repub.describũtur, vbi propheta vitas proponit animis ex genibus. Lachesis sortes accipiẽs, atq; clamans inter animas, ô animæ diurnæ, & cætera. & propositio quidem per medium prophetam fit à Lachesi. Electio verò circa vitas ibi propositas, ipsarum jam est animarum. Iam verò propheta illic animarũ electiones in se ipso cunctas anticipans, ita demum sortes projicit. profectò res ipsa, quę instabilis & indefinita videtur, semper in superioribus, perfectioribusq; secundùm vnum terminum & stabiliter, & ordinatè antè comprehenditur.

Tres Platonis sententiæ.

EX Platonis verbis hîc tria colligimus: primum, ipsum malè esse, omnino deterius judicandum quàm non esse: secundum, separationem animæ à corpore liberare nos à malis, quæ versantur in regione caduca, & ab impedimentis, quæ hîc consecutionem conuenientis finis impediunt: tertium, ipsos animarum appetitus ad vitæ formas valere quamplurimum: neque nos esse tales, vt ab externis duntaxat formemur, atque moueamur. Ex nobis enim ipsis electiones promimus per quas vitam agimus.

Superi sententia certa tenent, quæ in rebus sunt incerta.

ACcipies hinc sententiam admirandam, quæ videlicet præstantiora sunt vniformiter, vbique anticipare deteriora: at verò deteriora potentiæ superiorũ non æquari. Item cognitiones superiorum in seipsis deteriorum actiones firmiter comprehendere. Cognitiones autem inferiorum totam superiorum actionem comprehendere nunquam posse. Quod superius est; nihil à deterioribus in se accipit, quemadmodum neque cælum ex mutatione accipit aliquam sublimarium passionem: neq; immobilis causa ex motu mundanorum mundanum aliquid intromittit: nec omnino quæ sunt æterna ex rebus agentibus; temporaliter quicquam in seipsis admittunt. Hæc denique quod necessarium est, dum cuncta cognoscit, mutationem sustinent in eo etiam cognoscendo, quod est contingens.

Argumentatio duplex per negationem, & affirmationem: illa resoluit, ista cõponit: & vtraq; cum ipsa natura animæ congruit.

SI Alcibiades assignare nequit tempus, in quo putauerit se nescire illa, de qui-

bus nunc conſultat, certè nec illa quæſi-
uit aliquando, nec à præceptoribus didi-
cit vnquam. Quòd ſi neque quæſiuit, ne-
que accepit ab aliis, profectò nec didicit,
nec inuenit: ſi nec didicit, nec inuenit, me
ritò neque nouit: ſi non nouit, non eſt bo-
nus judex, in quibus aſſignare nequit tē-
pus, quando ſe neſcire putauerit. Vides
profectò quemadmodum ſi hoc pacto di-
ſputatio producatur, tum quidem compo-
ſitione, tum verò reſolutione procedi-
mus: affirmatiua quidem compoſitione,
negatiua verò reſolutione dicentes. Hæc
autem ſcilicet compoſitio, atque reſolu-
tio prorſus naturæ animæ conuenit, quæ
quidem à perfectioribus ad deteriora per
compoſitionem rationum & appoſitio-
nem alienorum quorundam indumento-
rum labitur, quouſque in denſum hoc, ſo-
lidúmque vinculum includatur. Viciſſim
verò ad excelſa reſurgit, per reſolutio-
nem, expulſionemq́; eorum, quæ ab ipſa
ejus natura diſſentiunt, donec euadens
nuda, vt ſacra tradunt eloquia, ſpeciebus
omnino ſeparatis à materia conjungatur.
Quamobrem argumentatio per affirma-
tiua procedens, à perfectioribus ad im-
perfectiora deſcendit: procedens verò per
negatiua viciſſim.

Ipſum

Ipſum bonum, quamuis eſſentiam intelle-ctualem ſupereminеat, ſolum tamen ad infimum vſque ſe porrigit.

IPſum bonum tanquam ſuper naturam intellectualem in ſe conſiſtens, ſi dictu fas eſt, vſque ad poſtrema deſcendit, illuſtrans omnia, & conſeruans, exornansq́;, & interim ad ſe conuertens. Primò quidem ipſis verè exiſtentibus adeſt: ſecundò diuinis animis: tertiò numinibus humano generi præſidentibus: quartò noſtris animis, atq; deinceps animalibus, & plantis, omnibusq́; corporibus. Ipſi deniq; informi materiæ infimæ rerum fæci, ipſum profectò bonum clàm, ineffabiliterq́; ante omnem ordinem, proprium munus exhibet omnibus. hæc autem illud vbique participant, aliter, atque aliter ſuo quælibet ordine. & quatenus vnaquæque naturaliter apta ſunt, bonum inde reportant. hæc quidem debilius, efficacius illa: hæc vniformius, illa magis conditione partibili: hæc inſuper ſempiternè, mutabiliter illa. res nanq; diuiniores quemadmodum indiuiduam habent eſſentiam, ſic & bonum indiuiſum poſſident, & vnitum. Quę verò à principiis longiùs diſceſſerunt, in diſtantia quadam, & diuiſione jam poſita bonum proprium comparant. Qua-

propter talia cœtu quodam ad idem contendente, mutuáque conſpiratione penitus indigent. Vt quandoquidem vnumquodque non habet ſufficientiam, quod eſt elementum boni, ſaltem per communionem mutuam ſuppleat naturæ defectum. Atque ita debilitatem ſuam diuiſione factam, conſpiratione corroboret. Hac vtique ratione homines ſinguli ſeorſum debiles in commune ad conſilium congregantur, diuiſam ita mentem inuicem copulantes, & quaſi è ſcintillis multis lumen vnum accendere contendentes. ipſa quidem multitudo nunquam per ſeipſum ſibi communiter conferens compararet, niſi circa vnum aliquid, in ea præualens ſimul ordinaretur. hoc enim circa omnẽ rerum ordinem contemplari licet. Multitudinem ſcilicet vbique vni congenitam eſſe, atque per cognatum vnum reuocandam ad vnitatem ipſam penitus abſolutam. Ipſum diuinum bonum, ideo cunctis ſui inſeruit appetitum, vt per hunc bona nobis impertire valeret.

Mercurius eſt auctor nobis inuentionis, & diſciplinæ.

MErcurius, vt Iouis nuntius, paternam animis explicat voluntatem, atque ita nobis exhibet diſciplinã, atq; iterum,

vt inquisitionis est auctor, inuentionem suis præstat alumnis. Iam verò quando disciplina à superis venit in animas; est inuentione præstantior: quando verò ab æqualibus ceu hominibus cognitricem in nobis potentiam suscitantibus, est inuentione deterior. Inuentio igitur media est, naturæ animæ conueniens per se mobili. Per hanc enim vis ipsa in nobis per se viuens, & per se operans potissimùm declaratur. Disciplina verò vtrimque se habet, atque secundùm melius implet animam à causis ejus superioribus, secundùm verò deterius ab eis, quæ sunt extra nos vitalem in nobis vim suscitat conditione quadam aliunde mobili. Quòd autem etiam à superis cognitio quædam rerum nascatur in nobis, ipsi dij manifesta sui præsentia, expositionibusq; satis sæpe declarant, ostendentes animis ordinem vniuersi, atque præcurrentes velut duces in ipso itinere ad diuinum, atque faces quasi phanales in signum itineris suspēdentes.

Propter notiones rerum nobis innatas putamus nos omnia nosse.

ANimæ nostræ premuntur ignorantia duplici, putantes quidem se plurima nosse ob ingenitas sibi rerū ab initio

notiones, ignorantes autem propter obliuionem. Qui igitur hac duplici premitur ignorantia, nihil vltra perquirit, ſicut neq; ſapiens ipſe quærit. atque in hoc ipſo eſt quodammodo ſimilis ſapienti. Quemadmodũ & materia deo per diſſimilẽ quandam ſimilitudinem, vt rectè quidam tradit. Sicut enim materia eſt informis, ſic & Deus, & vtrunq; infinitum eſt penitus, & ignotum. Tametſi hæc omnia deo quidẽ ſecundùm meliùs, conueniunt: ſecundùm verò deterius, materiæ competunt.

Anima per acquiſitam ſcientiam fit menti ſimilis: per duplicem ignorantiam, ſimilis fit materiæ.

ANima per ipſam quidem ſcientiam euadit intellectui ſimilis ſecundùm actum ipſum cognobile comprehendens, quemadmodum intellectus intelligibile: ſecundùm verò duplicem ignorantiam, fit materiæ ſimilis: ſicut enim materia omnia videtur habere, quum nihil re vera poſſideat, ſic & duplici ignoratione laborans, videtur ſibi, quæ non habet, habere. Proinde duplex animarum cognitio eſt. Vna quidem indiſtincta, perq; intelligentiam ſimplicem, atque nudam: altera verò dearticulata, & ſcientiæ compos, & ambiguitatis expers. Videmur enim,

vt ipſe ait, quaſi per ſomnium omnia noſſe, eademq́; per vigiliam ignorare, vtpote, qui per eſſentiam quidem rationes habemus, & quaſi cognitiones earum hinc expiramus: ſecundùm verò actum, productionemq́; non ſatis habemus. Notionem igitur ſpecierum per eſſentiam nobis inſitam, atque conſtantem, tempus non antecedit, ab æuo enim hanc habuimus. Sed notitiam ſecundùm productionem, diſtinctionemq́; rationum effectam præcedit tempus. Itaq; quo tempore primùm hanc acceperimus, aſſignare valemus. noui enim, quòd quid ipſe ſit circulus, in hoc tempore didici, quídve juſtitiæ ſpecies ſit in alio: ſimiliterq́; de aliis, quorum ſcientias, etiam ſecundùm actum habemus. Itaque de qua quidem re, ſiue rei, de qua reminiſcamur, tempus non ſatis recolimus. Reminiſcentiæ verò ipſius, eſt tempus aliquod certè determinatum.

Aetates ſeptem, planetis ſeptem congruæ.

AEtatum ordo ſequitur ordinem vniuerſi. Prima quidem ætas lunarem ſequitur poteſtatē. Tunc enim ſecundùm nutritiuam, vegetalemq́; viuimus facultatem. Secunda mercurialem, quando literarum, citharæq́; & luctæ, ſimiliumq́; ludorum, ſtudiū exercemus. Tertia veneream,

quando turgent membra ſeminibus, & ad geniturã protinus incitamur. Quarta Solarem: tunc enim regnat vigor; ætatisq; perfectio properat, ætasq; media. Quinta Martiam, in qua potentias, & victorias affectamus. Sexta Iouiã, quæ prudentiam & vitam actiuam, ciuilemq; deſiderat. Septima Saturniam, in qua naturæ conſentaneum eſt à generatione deſiſtere, ſeq; à corporeis ſegregare, & ad alteram, incorporeamq; vitam ſe transferre. Superiora vbiq; inferiorum cognitiones vnicè complectuntur, atque præſtantius. Quæcunque enim ſenſus materiali conditione cognoſcit, eadem immaterialius imaginatio percipit: quæ opinio ſine cauſa reputat, eadem per cauſam ſcientia cõprehendit, atq; ita deinceps præſtantiora ſemper per eminentiam abſolutam vniuerſam cognitionem in ſe continent inferioribus competẽtem: itaq; & dæmonem præfectum nobis nihil noſtrorum latet, non motus animi, non potentia naturalis, non fortuita permutatio: ſed ille cuncta vnicè circunſpicit, atque gubernat. In hoc vniuerſo fines omnes omnium in eo diſpoſitorum ad ipſum finem mundi conducunt. Vt enim mundus perfectus foret, ſicut Timæus ait, animalia cuncta, tam diuina

uina quàm caduca sunt genita. Similiter in ciuitate rectè disposita partium omniũ fines, fini ciuilis peritiæ seruiunt. Item sicut vnumquodq; eorum quæ in generatione versantur, secundùm speciem vnicã habet esse, ideoq; non est infinita, ipsum verò intelligibile est omnia quandoquidẽ sensibilium habet causas: sic & quilibet priuatus artifex plurimum est ignorans, semel verò peritus: ipse verò ciuilis est absolutè prudens. Nouit enim & finem proprium, & aliorum fines, atq; cæteras artes ad vnam dirigit ciuitatis vitam.

Per harmoniam in cælo regnantem superi reliqua harmonicè cuncta contẽperant.

CÆlum concentu, motionumq; concinnitate plenum est. Deinde numina nobis superiora harmoniæ cælitus præcedentis participia sunt. Post hæc hominum vita rectè disposita consonantiã morum, & actionum concinnitatem suscipit inde, eorundem quoq; superorum munus vsque ad bruta, plantasq; descendit. Nam hæc quoq; harmoniæ naturaliter participia sunt. Superi nanq; harmonica ratione mundana omnia continent, atq; perficiũt, & inuicem accommodant, & ad mũdum. Intellectui quidem corpus per mediam animam harmonica ratione concinnant.

Circ

Circuitui verò idẽtitatis ratione constanti, generationẽ per medium circuitum alteritati (vt ita dixerim) deputatum. Igni deniq; terrã per vincula media. Præterea quãlibet animam harmonicis rationibus excolunt. Et vnumquodq; corpus similibus copulant vbiq; mensuris, atq; motum quẽlibet musicis peragunt vbiq; mẽsuris. Habitus igitur in nobis musicus, munus quidem est Musarum, quãuis earum imago postrema. Habitus enim in nobis artificiosi, atq; contẽplatiui, deos præsides habent, originemq; inde deducunt.

Qui ignorat finalem causam, ignorat omnem causam.

IGnorãtia finalis causæ circa rem quamlibet efficit, vt & cæteræ causæ ad eandem pertinẽtes similiter ignorẽtur. Quoniam finis est causarũ prima, præcipuaq; atque potentissima: hujus enim gratia, & efficientes causæ faciunt, & quę fiunt efficiũtur. quapropter Timæus ejusmodi causam apud sapientes optimã arbitratur habendam: duplicem in sophista Plato tradit animæ prauitatem. quarum vna quidem ignorantia est in rationem cadens, altera verò discordia inrationalis partis ad rationalem. Ejusmodi quidem discordia est animę morbus: ignorantia verò deformi-

cas.

as. Quū enim ratio in vniuersa anima ordinem habeat speciei, meritò prauitas rationis est animæ turpitudo, sicut rationis virtus est animæ pulchritudo. Fit enim ignorantia quidē propter irrationalis potentiæ dominatum: cognitio verò propter rationalis imperium. Deformitas autē animæ superata ratione contingit, quādo videlicet proprias actiones inconcinnas, & incongruas edit inefficaces, & ineptas ad finē. Oportet in anima excolenda, sublatis impedimentis, animā rerum contēplationi penitus admouere. Inest nanque nobis cognitio veritatis: prohibemur autē, quo minus animaduertamus eam propter passiones ex generatione nobis obstantes: passiones inquam obliuionem, opinionem vnam, imaginationes falsas, appetitus immoderatos, quibus expulsis, in seipsum est animus conuertendus, ita veritate subitò fruitur.

Finis belli justitia: finis pacis amicitia, quæ est optabilior quàm justitia.

BElli quidem finis est justitia, pacis autem aliud quiddam excellentius bonum, amicitia scilicet atque vnio. Finis enim vniuersæ virtutis est, vt Pythagorici tradunt, Aristotelesq; confirmat, vt omnibus jam factis amicis, justitia nō vlterius

rius egeamus, quando videlicet ſublatum fuerit meum & non meũ. Atqui iuſti ſint omnes, adhuc tamen opus amicitia homines congregante. Eſſe verò bellorũ principium injuſtitiam declarat ipſum bellũ, quod materiales formæ inter ſe committunt. Pugnat enim calidum contra frigidum: non quando loco diſiuncta ſunt, ſed quando alterum alterius ſedem occupare contendit. Quũ enim ſede illud indigeat, meritò repugnat extrinſecus venienti, conantiq; ipſum è ſua ſede detrudere, quocirca rationes inſitæ in natura inuicem abſque ſeditione concurrunt. Nam vnaquæq; in ſeipſa conſiſtit. Formę verò materiales, quũ nequeant ſeorſum à materia permanere, meritò de communi hoſpitio inter ſe decertant, quippe quũ hóc vtraſq; formas inter ſe contrarias in ſe abſq; confuſione ſuſcipere nequeat.

Quomodo anima deſcendendo variè veſtiatur, & rurſum purgetur, redeatq; viciſſim.

DEſcenſus animæ in corpus ſejunxit quidẽ illã à diuinis animis, à quibus intelligẽtia, & poteſtate, puritateq; implebatur. Conjunxit verò generationi, & naturæ, materialibusq; rebus, à quibus obliuione, & errore, & ignorantia eſt imbuta.

Nam

Nam animæ descendenti adnatæ sunt ex mundo multiformes vitæ, vestesq; variæ, trahentes quidē ipsam in compositionem caducam, obstantes autem contemplationi separatorū. Oportet igitur animā hinc ad naturam illam peruigilem rectam ducendam, amputare secundas, tertiasq; vires descēdenti subortas, sicut marino glauco, herbæ, petræ, conchæ; cohibere verò impetus extra ferētes. Reminisci rursum rerum separatarum, essentiæq; diuinæ, vnde est facta descensio, & ad quam omnem vitam contendere decet.

Anima per se mobilis est, corpus aliunde mobile, sed propter mutuum commercium alter alterius conditionem subit.

ANima per essentiam est mobilis ex seipsa, sed cōjuncta corpori quodam modo euasit etiam mobilis aliunde. sicut enim ipsa sua præsentia dedit corpori vltimū ex se mouendi vestigium, sic & ipsa propter corporeum cōtubernium conditionis notam subiit mobilis aliunde. Igitur ob potentiam se mouentē anima fœcunda est, & inuentioni propensior, rationesq; parit, atq; scientias. Sed propter conditionem mobilem aliunde, indiget frequenter ab aliis excitari. Iam verò perfe-

ctiores animæ ad inuentionẽ sunt promptiores, imperfectiores verò magis externis indigent adminiculis. Illæ enim magis ex se mobiles sunt, minusq; deterioris naturæ participes: hæ verò minus ipsæ se mouent, magis sortem corpoream patientes. Veruntamen hæ quoq; quando proficiunt, à corpore videlicet, resurgẽtes, seq; ipsas ex materia colligẽtes, fœcundiores, inuentricesq; euadunt protinus circa illa, in quibus antea erant steriles & ambiguæ propter ignauiam ineptam vitæ à materia contingentem, sordidumq; torporem ex generatione cõtractũ. Nos igitur ita mediocritatẽ seruãtes rationalis naturæ, conditionisq; causas assignamus pertinentes præcipuè ad habitus ejus imperfectiores, atq; perfectiores: viasq; ejusmodi arbitramur ad perfectiones eorũ. Quicunq; verò rationes de his assignãtes mediocritatem minimè seruant, sed vel ad melius surgũt, vel ad deterius deflectuntur, hi à veritate animæ procul aberrant. Neq; enim probamus eos, qui tradũt animam lapsam in corpus humidum, ejusq; obstaculo impeditam, ab initio esse dementem, humore verò paulatim propter innatum calorem exhalante, magisq; temperato, prudentẽ animi potentiam conualescere. Hic enim

perf

perfectionis modus corporeus, & materialis est judicandus, supponitq; perfectionem animę ex contemperatione corporis proficisci. Anima verò ante elementa, generationemq; totã, suam habet substantiã, estq; vita quædam, neq; corpori, neq; naturæ permista. neque rursum admittimus eos: qui animam putant esse quandam diuinæ essentiæ partem, partem verò hanc esse toti persimilẽ, semperq; perfectã. tumultum verò, perturbationesq; circa illud versari, quod in nobis est animal. Qui enim hæc aiunt, animã semper perfectam fingũt, semperq; scientẽ, nec vnquã reminiscẽtia indigentẽ, semperq; passionis expertem, nec aliquãdo deprauatam, tametsi Timæus essentiã animæ nostræ nõ ex primis ait omnino generibus constitutam, quemadmodum superiores animas, sed ex secundis tertiísve compositã. Et Socrates in Phædro inquit, vires nostras esse boni cõtrario mistas, dissensionisq; mutuæ plenas. atq; hanc ob causam aliquando meliores, aliquando deteriores superare solere. Quid plura? nónne ipse inquit, aurigã quoq; nostrum aliquando deprauari, scribẽs videlicet prauitate ipsius aurigæ multas animas claudicare? multas item plures perdere pęnnas? sed quidem aurigæ ia potestate

testate in nobis est antiquius. Hæc vtique est, quæ reminiscitur diuinorum, vtiturq; secundis, tertiisq; viribus, vt ministris, quod planè docemur in Phædro. Profectò, sicut diximus, mensuras animæ conseruare debemus, rationesq; perfectionē, & profectum animæ assignantes, neque ex corporeis, neque ex diuinis traducere, vt ita Platonis simus interpretes: neq; ad opinionem propriam philosophi verba detorqueamus. Postquam igitur anima aliquando imperfecta est, rursumq; perficitur, & obliuionem patitur diuinorum, & iterum recordatur, cōstat & tempus ad perfectionem ejus conducere. Quo enim pacto ex imprudentia ad prudentiā transfertur, & in virtutem à prauitate, nisi per tēpus mutationes efficeret? Omnis enim mutatio spatio tēporis agitur. Hæc vtiq; dicta sint de perfectione communiter animarum. Ex his autem accipiamus, oportere eum, qui istum norit, ex ignorantia in cognitionē ejus aliquando pertransisse, neq; semper ipsam justi rationē in promptu prorsus habere, quemadmodum illi nobis superiores: imperfecti nanq; ab initio nascimur. neq; rursum propter ipsam mutationem corporis, cognitionē quoq; justi nobis obtingere. Nō est enim essen-

tĩa noſtra corporea,nec materialibus cõſtituta. Neceſſe eſt omnes animæ mutationes tempore menſurari. Vnde & Ariſtoteles in anima mutationem ſecundùm actus,& habitus,eorumq́; oppoſita collocat temporalem. Quòd igitur anima coniuncta corpori,& à prauitate, ignorãtiaq́; tranſiens in oppoſita, interuallo temporis indiget, nemini dubium. Quidam verò animam ipſam ſeorſum in ſe manentem arbitrantur ad agendũ tempore non egere, ſed contra tempus ex ipſa creari. hoc autem arbitror aliquam rationem deſiderare. Duplex enim tempus eſt,vnum quidem vnà cum naturali vita, corporeoq́; vniuerſi motu natum: alterũ verò per incorpoream vitam procedens. Hoc igitur animarum quoq; diuinarum circuitus dimetitur. Rurſumq́; animarum noſtrarum actiones perficit etiã ſeparatas, ſecũdùm verò tempus vnà cum naturali vita porrectum vitam quidem noſtram vnà cum corpore actam metitur, vitã autem ipſam animæ ſecum ipſa viuentis nullo modo. Eſt tamen aliqua in nobis ſcientia ante omne tempus: ſit & aliqua tempore. Socrates igitur ſcientiam ſecundùm actum expreſſam ſpectans, inquirit, quodnam ante hanc tempus extiterit. Alcibiades au-

rem sciẽtiam saltem possidens in essentia positam, propter quam putat etiam scire, quæ nescit, nequit assignare tempus, quo primùm acceperit eam: ab æuo enim hãc habemus. Quapropter si alter quidem de alia scientia loquitur, alter verò de alia, vera sunt vtraq; : scilicet & tempus sciẽtiam præcessisse, & non habere in promptu tempus, quod affirmes scientiam prę-cessisse. ante enim scientiam nondũ consummatam tempus est nullum. ante verò scientiam actu perfectam tempus extitit.

Multi gradus, per quos à multitudine ad vnum ascendimus contemplando.

PLato, & Pythagoras jubent fugere multitudinem, vt veritatem simplicissimam consequamur. Multitudinem quidem exterioris populi, nos multifariam distrahentis, atque fallentis; interioris quoque populi multitudinem multò magis. hæc enim magis distrahit, atque fallit. Primam ergo fugito variam affectuum multitudinem: secundò sensuum: tertiò imaginationum: quartò opinionũ inde pendentium. omnis enim multitudo jam dicta tam in se diuersa est, vt alia aliis in qualibet contraria sint. vnde præstat ad scientias se conferre, in quibus multitudo

jam

jam contrarietatem habet nullã. Nam etsi affectus affectibus contrarij sint, sensus quoq; sensib⁹, imaginationes imaginationibus, opiniones opinionibus, nulla tamen scientia scientiæ contraria reperitur. In hac igitur propositionum notionumq́; multitudine, cõgregemus in vnum scientiarum quoque numerum, vno quodam vinculo connectamus. Tantò enim abest, quòd inuicem contraria sint, vt etiam notio notioni seruiat, scientiæq́; inferiores omnes superiori ministrent, habeantq́; sua ab illis exordia. Oportet hîc insuper à multis scientiis, quæ præsupponunt vnã, ad ipsam vnam se conferre, nullam vlterius supponentem, atque ad hanc primam omnes rite referre. Post verò scientiam, ejusq́; studium, expedit jam deponere compositiones, & diuisiones, multiformesq́; discursus, atq; illinc ad intellectualem vitam, simplicesq́; intuitus, & perceptiones ejus ascendere. Scientia enim non est summus cognitionum apex, sed super eam est intellectus, non intellectum inquam duntaxat ab anima separatum, sed ipsam quoq; illustrationem animæ illinc infusam, de quo & Aristoteles ait, intellectũ esse, quo terminos cognoscimus. Atq; Timæus hunc ipsum inquit, in nullo vn-

quam alio præterquam anima fieri : ad intellectum igitur hunc aſcendentes vnà cum hoc intelligibilem eſſentiã contemplentur. Perceptionibus videlicet indiuiduis,atq; ſimplicibus indiuiſa,ſimpliciaq; entium genera ſpeculantes. At verò poſt venerabilẽ intellectũ, ipſam deniq; ſummam animæ (vt ita dixerim) exiſtentiam, per quam vnum ſumus, & ſub qua vnitur multitudo noſtra,ſuſcitare fas eſt. Quemadmodũ enim per intellectum noſtrũ diuinum tangimus intellectum, ſic & primum vnũ,à quo omnibus ineſt vnio, per vnum,& tanquam eſſentiæ noſtræ florem attingere licet. per quod ſanè noſtrũ vnũ diuino maximè jungimur. Simili nanque ſimile vbicunq; comprehẽdi poteſt: ſcibilia quidem ſcientia, intelligibilia intellectu : vnitiſſimæ entium menſuræ animæ vnitate. Iam verò hæc vnitas,perq; ipſam actio,eſt actionum noſtrarum ſumma:diuini per hanc efficimur, quando videlicet omnem multitudinẽ fugientes in ipſam vnitatẽ noſtram confugimus, vnumq; efficimur, & vniformiter agimus. Hactenus fugiendam multitudinem admonuimus per gradus cognitionũ ordine procedentes : deinceps per gradus cognobilium ad idẽ comprobandũ ſimiliter proceda

cedamus. Senſibilia fuge omnia, congeſta enim ſunt, & diuidua, ac penitus mutabilia. ideoq; ſyncera notitia teneri non poſſunt. ab his igitur ad eſſentiam incorpoream te transferto. Omne nanq; ſenſibile habet aduentitiam vnitatẽ, perq́; ſeipſum eſt diſperſum, & infinitate plenũ. propterea & bonum ejus eſt partibile, & aduentitium, & à ſemetipſo diſtans, atq; diſſidens, atque in ſede reſidens aliena. Quum verò aſcenderis illuc, & inter incorporea fueris collocatus, conſpicies animalem illum ordinem ſuper corpora mobilem quidem ex ſeipſo, per ſe agẽtem, in ſe, & ex ſe ſuam ſubſtantiam poſſidentem, multiplicatum tamẽ, anticipantemq́; in ſeipſo apparitionem quandam eſſentiæ, circa corpora diuidendæ. Ibi ſanè videbis rationum plurimas habitudines, proportionesq́; varias, & vincula multa. Item tota quædam, & partes, & circulos animales, varietatem virium multiformẽ. Præterea animarũ perfectionem non æternam, non ſimul totam penitus conſiſtentem, ſed euolutam tempore, & in diſcurſionibus ſe verſantẽ. talis enim animæ natura eſt. Poſt verò multitudinẽ animis competẽtem te confer ad intellectum, & intellectualia regna, vt rerum poſſideas vnitatem. ibi quidem

naturæ illius contemplator esto. Spectato manentem in æuo naturam, vigentem vitam, intelligentiam vigilantem, cui nihil deest vitæ, quæ ad perfectionē suam curricula temporis non desiderat. Vbi hæc inspexeris, & quanto interuallo animis sunt meliora, quære deinceps num aliqua ibi sit multitudo: & intellectus, quum sit vnus, nunquid sit etiam vniuersus. Item, quū sit vniformis, an sit insuper multiformis. Inuenies quidem ita se habere. Quū ergo perspexeris intellectualem illic multitudinem, quamuis indiuiduam penitus, & vnitam, ad aliud rursum principium te traducito, atque superintellectuales essentias, vnitates earum considerato, ac denique vnitatē ab omnibus absolutam, hucusq; profectus, omnem multitudinem dereliqueris, & ad ipsius boni fontē jam perueneris. Quum per hæc pateat perfectionem animæ cōparari ex eo propriè, quòd omnem, & externā, & internam, & ipsam vniuersi multitudinem fugiamus: hinc quoq; concludere possumus, animas nostras non à sensibilibus cognitiones duntaxat colligere, nec à rebus particularibus atq; diuisis, ipsum totum vnumq; inuenire, sed ex intimis promere disciplinam, & quod in rebus apparētibus imperfectum

est,

eſt,emendare. Non enim decet exiſtimare ea, quæ re vera non ſunt, eſſe præcipuas caufas cognitionis in anima exiſtentis: & quæ inter ſeipſa diſſident, indigentq; rationibus, & argumẽtis animæ, ambiguaq; ſunt, ſcientiam omnino præcedere eodem modo manentem: neque etiam quæ variè permutantur rationes in vno conſiſtentes progenerare: neq; indeterminata determinatæ intelligentiæ cauſas eſſe. Non igitur à multis, ſempiternorum veritatẽ accipere decet: neq; à ſenſibilibus vniuerſalium judiciũ, atque diſcrimen, neque à rebus ratione carentibus judicium, ſententiamq; bonorum: ſed oportet animam ſe ipſam ingredientẽ, ibi verum, bonumq;, ac veras rationes omniũ perſcrutari. Plena enim eſt horum animæ ipſius eſſentia. deliteſcunt verò ex obliuione geneſica. Quærit igitur anima verũ, exteriora ſpectãs, ipſum interim eſſentia poſſidens, bonumq; foris explorat, ſe ipſa deſerta. Hinc igitur ſui ipſius cognitionẽ exordiri quiſque debet. Si enim in hominum multitudinem intuitũ diſtrahamus, nunquã vnam eorum ſpeciem diſcernemus, obſcuratam videlicet multitudine, diuiſioneq;, & diſcordia, mutationeq; multiplici eorum, qui ſpeciei participes ſunt. Sinautẽ in noſipſos

aciem conuerterimus, hîc vtique & rationem vnam, & naturam vnam hominum speculabimur à disturbatione semotã. Meritò itaque Socrates longè segregat animam à multitudinis conspectu cognituram: quid re vera sit homo, opinionesq; contemplationis hujus impedimenta redarguit. Multitudo nanque impedimento nobis est ad animi conuersionem in se ipsam, atque ad vnius speciei notitiam. Hîc enim varietas obumbrat vnum, alteritas obscurat identitatem, dissimilitudo obfuscat similitudinem. nam circa materiam species sunt confusæ, & meliora deterioribus sunt commista.

Vita propriè naturalis animæ, non est in corpore terreno, sed sublimi, ideo formæ omnes hîc ægrotant, atque delirant.

NEmo mirari debet, si quum dicamus, quod est naturale, frequentius esse eo, quod præter naturam. & hoc quidem contrahi in angustum: naturale verò per vniuersum amplificari. hominum tamen plurimos, ignorantes esse fatemur, & malos, contrarios autem quampaucissimos. Non enim naturale est animis vnà cum corporibus vitam degere, & in generatione versari: sed contra separata, immaterialis, incorporea vita potius est animis consen

consentanea. Quando igitur in generatione versantur, similes sunt hominibus pestilẽtem habitantibus regionem: quando verò extra generationẽ viuunt, vt Plato inquit, similes sunt prata colentibus. Quemadmodum igitur non est mirãdum inter eos, qui pestifera loca incolunt, languere quamplurimos, paucissimos verò naturalem valetudinem conseruare, sic & animas in generatione positas plurimas quidem obnoxias passionibus, atque prauas esse mirari non debes. Contra verò stupendum foret, si animæ ejusmodi corporibus inuolutæ, his nodis adstrictæ, tãta circunfusæ mutatione aliquando sobriæ, puræ, imperturbatæ reperiãtur. nónne stupendum est animam immaterialiter in rebus materialib' viuere, & in caducis incontaminatã se alicubi conseruare? atq; quũ jam ejusmodi pocula biberit, non esse his pharmacis consopitam? Re enim vera obliuio, error, inscitia pharmaco cuipiam similis est, in locum dissimilitudinis animas deflectenti. Quidnam igitur admiraris, multos quidem, secundùm vitam esse lupos, multos verò porcos, plurimos autem alia quadam bruti specie circunfusos? quum terrenus locus Circes ipsius sit diuersorium; animæq; multę ob immoderatam

ratam concupiſcentiam venenoſis ineſcatæ ſint poculis : illud autem, illud potiùs admirare, ſi qui inter mortales vſquã reperiantur ejuſmodi potionibus non permulcti, non etiam irretiti, ſi qui Mercurij munere freti in rationem, ſcientiamq; ſe conferant. Quemadmodum enim mirari non debes, ſi in tartaro proſpexeris animas cruciatas, (talium enim ille locus,) ſic etiam ſi in generatione viuẽtes animæ plurimæ perturbatæ, ſint ignaræ, dementes. tales enim animas deſiderat generatio. Sicut igitur in cælo quidem bonę ſunt omnes, in tartaro autem omnes improbæ : ſic in generatione plures quidem prauæ ſunt, pauciores autem probæ. Generatio enim non ad extremorum melius, atq; diuinius declinat, ſed deterius.

Malus neque cum alijs conſentit, neque ſecum.

IMprobus ſecũ ipſe conſentire non poteſt. Neceſſe enim eſt, tum propter naturam rationalem videre quodammodo verum, tum propter imaginationem perturbatam, plurimum ignorare, ſecumq; diſſidere. Declarat hoc pœnitentia remiſſis perturbationibus veniens. Intemperatus igitur propter intelligentiam diuinitati cognatam, diuina quandoq; cogitat, atque

atque loquitur: sed propter concupiscentiam, imaginationemq; perturbatã à temperantia diuina longè discedit. Cúmque semper secum ipse pugnet, nimirum cum aliis consentire non potest.

Quicunque sciunt aliquid, circa illud omnino consentiunt.

OPortet eos, qui sciunt aliquid, circa illud esse concordes. Cujus quidem concordiæ causa prima est ipsa rerum determinata natura: secunda, quòd ipsa cognitionis judiciaria sunt eadem apud omnes: tertia, quòd in primis principiis, intellectus ad seipsum est vnitus. Ideoq; quicquid est, intelligentiæ compos est, & particeps vnionis. Scientia quidem illustratio quædam est, ex intellectu dependens: concordia verò illustratio est, ex vnitate procedẽs. Est enim vnio differentium. Necesse est igitur scientiæ ejusdem participes inuicem consentire.

Quisque nostrum est anima, & hæc in se habet species omnes diuinas, atq; naturales.

TOtum Platonis consilium hoc in libro est, nos in ipsam nostri reuocare cognitionem, atq; demonstrare essentiam nostram in speciebus, rationibusq; consistere. Atq; scientias omnes ex se ipsa

produ-

producere, & in se ipsa species omnes diuinas, & naturales agnoscere. Perfecta quidem nostri cognitio foret ab essentia vires, ab his actiones dijudicare. Cognitione verò nostri communione potimur, ex actionibus vires, ex viribus essentiam animæ cognoscentes: hæc quidem tria inuicem in anima confluunt. Nam & essentia ejus est actu, & actio essentialis existit. Hæc enim intellectualis fit, secundùm actum. hæc autem essentiæ fit cognata, secundùm ipsius perfectionem.

Anima libero motu se ducit, sibi bonum præbet, se purgat, se erudit, etiam quando aliunde erudiri videtur.

ANimalia quidem ratione capta, impulsu gubernantur externo, & aliunde curantur, ea videlicet conditione, qua mouet ipse motor, orbata scilicet ea facultate, qua aliquid seipsum ducere valeat, atque seruare. rationalis autem anima propter ipsam per se mobilem, & per se operantem proprietatē suapte natura potest circa se ipsam agere, seq; mouere, bonumq; sibi ipsi præbere. Iam verò purificatio nobis non accidit ab externis, sed ex intimis animæ ducit originem. Omne nanq; malum ab externis accidit, atq; est animæ

animæ peregrinum, ex intimis verò bonum. anima enim naturaliter eſt boniformis. Et quanto ſit perfectior, tanto vitam ſibi vendicat ex ſe mobilem, quippe quū fiat aliunde mobilis ob corporale commercium, & effectum. Quapropter quicquid accipit ab externis, remanet appoſitum extra ipſam, ſicut ſenſibilia, & imaginatione percepta. Sola verò illa ſunt in ipſa, quæ ab ipſa in ipſam fiunt, ab eaq; producuntur. Purgatur igitur ex ſeipſa, quandoquidem ratio à ſeipſa incipiens, deſinit in ſeipſam. Hac igitur ratione rectè intelligitur, quod Socrates ait, ſcilicet inter diſputantes, dicentem eſſe propriè, qui reſpondet. Hic ergo ſi redarguitur, redargutus verò purgatur, certè, dum purgatur, ſe ipſum purgat, & ab ignorantia liberat, redargutionem adhibens ipſe ſibi. Quod quidem naturæ animæ ſe mouenti conſentaneum eſt. Quod ſanè dictum confirmat etiam illud, diſciplinas eſſe reminiſcentias: quod enim reſpondentes ex ſe ipſis omnia dicant, maximum eſt reminiſcentiæ ſignum, animas videlicet rationes, ſermonesq; ex ſe ipſis promere, atque ſolo ſuſcitante quopiam indigere. Neque eſſe tabellas vacuas literarum, quæ extrinſecus figuras accipiant: [illegible] ſunt enim ſemper

inſcri

inſcriptæ, & ipſe ſcriptor eſt intus. Neque tamen omnes inſcripta legere poſſunt, vel quod inſcripta ſint, cognoſcere: quippe quũ ob geneſicam obliuionẽ oculus earum ſit ſordidus circumfuſus, atq; ex ipſa obliuione in paſſiones inciderint. Solum igitur opus eſt auferre, quod obſtat appoſitum. non autem neceſſaria eſt extrinſecus injecta notitia. habent enim animæ in ſe januas veritatis, ſed terrenis, materialibusq; ſpeciebus obcluſas. Siquis igitur diligentiſſimè res demonſtret, animæ incitatæ quidem aliunde, promentes autem ex ſe ipſis ſcita reſponſa, ex hoc ipſo declarant verũ eſſe Platonicum illud, animam omnia noſſe, ſoloq; indigere quodam ad reſpondendum extrinſecus incitãte. Præterea, quòd aliquis, quum eruditur, ipſe ſe ipſum purget, dæmonicæ poteſtatis eſt opus. nam dæmones non extrinſecus in nos agunt, ſed tanquam ex puppi nos intus dirigunt, & gubernant. neq; nos purgant tanquam corpora quædam aliunde mobilem nacta naturam, ſed curant tanquam mobiles ex ſe ipſis. Hac enim ratione tamen & bona præbent, & paſſiones expurgant. Socrates igitur vicem boni dæmonis agens, oſtendit adoleſcentem non tam ab ālio, quam [illegible] ipſo redargui.

Quam

Quare malus, & ignorans secum & cum alijs dissideat. quare bonus consentiat, & scientes inter se sint concordes.

COntingit meritò plerisq; ad se ipsos discordia frequens: quoniam aliqua quidē à sensibus intromittunt, aliqua rursum ab imaginatione, aliqua ab opinione frequenter, nonnulla ab ira, à concupiscētia multa. Non enim solùm ex opinionibus tales quædā passiones mouētur hominibus, sicut Stoici tradunt, sed etiā contra propter passiones quasdā, & impetus, opiniones sæpe permutant, quàndoq; ex optimis pessimas sæpe reportant. Hi ergo à multis principiis, atq; potentiis, & his quidem deterioribus, multiformes in se motiones accipientes, nimirū animam dissidentem habent, atque discordem. Scientia verò præditi ab vno quodam superiore principio cognitionem suscipiunt vniuersam. intellectus enim eis principia tradit. Iam verò omnes sententiæ veræ filiæ sunt intellectus. Quū igitur à tali quodā principio simplicitate procedant omnes, meritò omnes inuicem sunt concordes.

Qui putant hominem esse ex anima, corporeq; compositum, consequenter vtile ab iusto sejungunt: qui verò hominem esse animam, conjungunt.

VTrum idem ſit juſtũ,atq; vtile,cæteri quidẽ diſſentiunt. Platonici verò idẽ eſſe cẽſent. Nam Epicurei ſanè, & Stoicorum quidã,finem noſtrum ponẽtes ipſum ſecũdùm naturã viuere, atq; Peripatetici, qui bonum noſtrũ ex neceſſariis cõplent, non facilè poſſunt idem eſſe juſtum, atq; vtile cõfirmare: ſimiliter & quicunq; hominẽ aiunt eſſe corpus animatum, vel ex corpore, animaq; compoſitum. Vulnera enim, cædesq; fugiet aliquis, vel injuſtè, vt animal cõſeruetur. quippe quũ cujuſlibet animalis bonũ ſit ſecundùm naturam ſe habere, & in hoc habitu cõſeruari,hîc igitur vtile diſſentit à juſto.Quicunq; verò finẽ ipſum in anima collocãt corporeis non egentẽ, hominemq; ipſum eſſe putãt animam vtentẽ corpore, hi certè juſtum, atq; vtile facilè judicãt eſſe idem. Vtrunq; enim in anima ponũt, & paſſiones inſtrumẽtorum ab ipſis vtentibus eſſe ſejunctas intelligunt. Argumentatio verò probans juſtũ eſſe vtile ita procedit: Omne juſtum eſt pulchrũ,omne pulchrũ bonum: omne igitur juſtum,bonũ. Atqui bonum & vtile idem eſt, omne igitur juſtum eſt vtile.

Anima contrahit in ſe ſpeciem rei,cui adhæret:item de vehiculis diuinarum animarum,atq; noſtrarum.

Animæ

ANimæ, species etiam eorum sibi contrahunt, quibus ipsæ se conjungunt: nempe quando se assimilant intellectui, mox immutabilitatem secundùm opiniones, atq; vitam sibi vendicant: quando verò generationi se copulãt, nouitatem vbique sectantur, & tum in hàs, tum illas feruntur opiniones: rationesq; ipsas animæ semper stabiles minimè sentiunt. Significat inter hæc Plato generosiores, & ingeniosiores animas intelligentiam habentes puritatis deorum inuiolabilis, atq; hanc ipsam suo idolo inferentes, etiam circa apparentem puritatem quodammodo occupari solere. Quandoquidem & diuinorum indumentorum inuiolabilis essentia est, & immaterialis est puritas, quã sanè oportet animas induere, sua videlicet indumenta cognata purgantes, vestésque suas incontaminatas à generatione seruantes, neque totum in externarum vestium puritate ponentes.

Scientia vna in se manens implet multos non diminuta: hinc conijcimus animam esse à corpore separatam.

EIusdem scientiæ minus est vni persuadere, atque multis: in qua quidem Platonica sententia quasi quidam hymnus, &

celebratio ſcientiæ cõtinetur hunc in modum: quanta & qualis vnaquæq; ſcientia ſit, hinc apparet, quòd intellectus ipſius imitatione eadem ſcientia vnumquemq; implet cognitione, cunctosq; ſimul. eſt quidẽ indiuiſibilis, & conſidens in ſeipſa, & interim omnia participãtia ſui perficit inſtar mentis, quæ quidem ex ſe tradit omnibus interim ab vnoquoque ſeorſum. Hæc vtique eſſentiam noſtram judicant à corpore ſeparatam, & in ſeipſam manentem. ſiquidem ſcientia, quæ perfectio noſtra eſt, talem poſſidet facultatem: corporeæ nanque potentiæ quando ſe tradunt, ipſæ ſe minuunt. Scientia verò vna, eademq; permanens indeminuta ſufficiens vni, multisq; pariter ſeipſam exhibet. & anima igitur ſimiliter eſt toti corpori præſens, omnibusq; membris, quamuis alia aliter membra participent.

Propheticus eſſe aliquis ſine ſcientia poteſt. propheta verò certò ſcit quod pronunciat.

VBi Plato ait, vaticinatores, ſignificat illum opinione quidem non ſcientia, quod ibi prænunciat præſagire: nam vaticinales quidem non ſcientia præditi ſunt, ſed opinione feruntur: qui verò nõ ſolùm vaticinatores, ſed etiam vates ſunt, jam ſcien

ſcientia potiuntur, potioremq́; humanam ſcientiam habent. Significat etiã generoſiorũ animarũ impetus, atq; motus quodammodo à ſuperis ſuſcitari. propterea quòd etiam præter opinionem agant, ſæpe etiam ſi abſque ſcientia operentur.

Bonum, pulchrum, iuſtum, ſuperintelligibili & intelligibile, intellectuale, eſſentia, vita, intellectus.

INter principia rerum ipſum bonum ſupereminet pulchritudinem, & pulchritudo juſtitiam: bonum nanq; ſuper intelligibilia extat in loco inacceſſibili ſitum. pulchritudo verò occultè quidem in primis intelligibilibus permanet. Explicatiùs autem in ipſo ordinis illius fine. Iuſtitia deniq; vnitè quidem in primo intellectualium ordine permanet: conſequenter verò in calce intellectualis deorum proceſſionis effulget. Rurſum ipſum quidem bonũ regnat in diis, pulchritudo in mentibus. Iuſtitia regnat in animis, quapropter & juſtum quidem pulchrum eſt. Non tamen omne pulchrum eſt & juſtum : ſed ipſa pulchrorum cauſa juſtitiã antecedit. item, omne pulchrum bonũ, fons autem bonorum omnium præcedit omne pulchrum. Rurſum, juſtum quidem eſt bo-

num per mediam pulchritudinem bono cõjunctum, bonum verò superius est ambobus. Sic vtique inuenies rerum etiam extrema considerãs. Materialis enim causa, quamuis bonũ aliquid sit, turpe tamen est, atq; deforme, vnius particeps quidem est, speciei tamen expers. quod verò sensibile est, pulchritudinis quidem vestigia possidet, justitiæ verò nequaquã. Hinc in Phædro Socrates ait, inter caducas imagines nullum esse justitiæ, temperantiæq; splendorem: pulchritudinem verò solam priuilegium id habere, vt euidentissimè pateret vbique, & desiderabilissima foret. Vbi igitur justum est, ibi pulchrum: vbi pulchrum, ibi bonum, siue prima principia spectare volueris, siue principiorum illustrationes vsq; ad extrema porrectas. Ipsius quidẽ boni omnia participia sunt. omnium enim est principium. pulchri verò sola, quæ aliquam habent speciem. justitiæ deniq; solæ animæ sunt participes. Iam verò in medio rerum omnium centro quale est anima, hæc omnia inuicem connectuntur: bonum, justum, pulchrum: & bonum quidem ipsius est pulchrum, atque justum. Iustum quoque simul & pulchrum est, & bonum: pulchrum similiter & bonum est, & justum. Neque solùm in

ejusm

ejuſmodi trinitate eſt hic ſermo verus, verùm etiam in aliis quoq; multis. Quemadmodum inter principia ipſum ens præcedit vitam, vita mentem: ſimiliter etiam in effectibus, vbi non omne cõpos entis, compos eſt & vitæ: neque viuens omne ſtatim eſt mente præditum, ſed viciſſim intelligentia omnia viuunt, atque ſunt: viuentia verò ſunt, quoque viuendo. Quum verò talis ſit in extremis, per trinitatem ejuſmodi differentia in anima confluunt, vbi ens quidem, & vita, & intellectus exiſtit. vita verò & intellectus eſt, & eſſentia. Intellectus autem, & eſſentia ſimiliter eſt & vita. vna enim ſimplicitas eſt in anima, vna ſubſtantia, neque eſſe, neque viuere, neque intelligere, ibi eſt aduentitium. Sed intellectus quidem ejus eſt eſſentialis, & viuens, vita quoque intellectualis eſt per eſſentiam. Eſſentia deniq; intellectualis, & viuens. vbique ergo eſt omnia, & ex omnibus vnum ſimili ratione: & bonum ejus pulchritudine, & juſtitia pollet: & pulchrum eſt bonum, atq; juſtum: rurſumq; juſtum eſt bono, pulchroq; refertũ: ſubjectum ſanè vnum eſt, rationes verò diuerſæ. vbi nos neque ipſam trium horum identitatem ſecundùm rationes conſideramus, neq; alteritatem ſecundùm ſubje-

ctum existimamus, sed rationes quidem eorum differentes inter se conseruamus, vnum verò subjectum.quamobrem vbiq; per actiones animæ inuicem ista concurrunt: sicut enim rationes quidē virtutum sunt differentes, vnum verò compos est cunctarum,neq; fieri potest, vt sis justitiæ particeps, & temperantiæ vacuus;vel duo hæc quidem habeas, cætera verò non habeas:sic & ejusmodi trinitas sibiipsa connectitur, & omne quidem bonum simul & pulchri compos est,& justi, similiterq; de cæteris propterea Socrates justum bonum per pulchritudinem copulauit. Hoc enim est competēs eorum medium simul, atque vinculum. Timæus autem ait pulcherrimum esse nodum, qui & seipsum, & colligata, quam maximè cōficit vnum. Memento verò ipsi quidem bono, malum duntaxat esse contrarium, bonum verò nequaquam. ex quo apparet cōcordia inuicem esse bona: malo autem & malum, & bonum pariter aduersari.

Probat omne iustum ipsa eius natura pulchrum esse atq; bonum.

OMne justum esse pulchrum sequentibus rationibus cōfirmabimus, quū anima sit multitudo quædam, atque in ea hoc

hoc quidem primum ſit, illud verò medium, illud autem vltimum. dic age, quando juſtitiam in ea fieri dicimus, an quando medium, aut vltimũ ſuperioribus dominari conatur, an potiùs quãdo primum medio, mediũ imperat vltimo? At ſi tunc, quando deteriora melioribus præualent, non vlteriùs erunt deteriora natura talia. Illud enim cui cõpetit dominari, melius eſt, honorabiliusq́; natura. ſi igitur impoſſibile eſt idem naturaliter eſſe melius, atq; deterius: oportet juſtum tunc in anima reperiri, quando quod in ea optimum eſt, vitæ totius habet imperium medium verò ſubditum meliori præualet vltimo. Tunc enim vnaquæq; pars animæ, quod ſibi conuenit, habet. primum quidem regnans: ſecundum verò ſtipans: vltimum denique meliori miniſtrans. Ipſum itaque juſtum natura diſtributiuũ eſt ejus, quod conuenit parti cuilibet animæ. Et officij proprij conſeruandi vnicuiq; cauſa, propriæq́; dignitatis diſtribuendę, atq; ita totius ordinis conſeruatio. ordo verò, moderatioq́; hujuſmodi naturæ conueniens naturaliter pulchra eſt. Eſt igitur juſtitia cauſa pulchritudinis, atque pulchra. Eſt autem duplex juſtum, vnum quidem in contractibus, quod arithmeticam conſer-

uat æqualitatem: alterum verò in distribuẽdo versatur in geometrica æqualitate consistens. Tum igitur arithmeticam seruat æqualitatem, ne socium suo in contractibus defraudemus, plus videlicet quàm dederimus, ipsi recipientes. Tum verò inæqualibus distribuit inæqualia pro dignitate cuiq; geometrica proportione seruata, vt quemadmodum differunt inter se personæ, sic & differant inter se distributa personis: itaq; omne justũ, sicut diximus, est æquale: omne autẽ æquale, pulchrum. nam inæquale incompositum est, & turpe. justum igitur omne pulchrum. Præterea tunc est in corporibus pulchritudo, quando superat forma materiã. ipsa nanq; materia deformis est, & turpis: & quando forma superatur ab ea, tunc forma informitate quadam & deformitate repletur, & quasi informe quiddam euadit, facta videlicet similis subjectæ naturæ. Si igitur & in anima, quod intellectuale nobis inest, vicem gerit formæ, inrationale verò materiæ (nam intellectus, & ratio in ordine termini computantur) inrationale verò in genere indefiniti locatur (natura enim indeterminatum est, expersq; mensuræ) necessarium est, in anima quoq; tũc pulchritudinem effulgere, quando ratio
quidem

quidem regnat, ſpecies verò vitæ ratione carentes rationi ſubdũtur. at verò juſtum ipſum rationi quidem dat imperium, inrationali deputat ſeruitutem. vtriq; enim, quod ſibi conſentaneũ eſt, attribuit. principali quidem principatum: inferiori verò deſignat obſequium. Quandoquidem in opificio mundi inrationale nobis eſt ſubditum, & rationi nobis inſitæ inrationale ſubjicitur, vt vehiculum ipſum. itaq; juſtum naturaliter pulchrum eſt, & pulchritudinis animæ cauſa. Item juſtum quid perfectum eſt, atque definitum. nam injuſtum imperfectum, indefinitúmque cenſetur, atque infinitum vagatur, nec vſquam ſiſtit gradum præuaricans juſtitiæ terminum. ipſum ergo juſtum, cuicunq; adeſt, menſuram, terminumq; imponit, atq; ita omnia perfecta facit. Quũ itaque tale ſit, meritò pulchram efficit animam. Id enim, quod perfectum eſt, atque menſuratũ, naturaliter pulchritudo conſequitur, ſicut immenſuratum, indeterminatumq; deformitas comitatur. juſtum igitur eſt natura pulchrum. denique ipſe mundi faber totum hoc per juſtitiam exornauit. pulcherrimo enim nodorum omnium nodo deuinxit mundũ, indiſſolubilemq; effecit, propter proportionis ana-

logicæ

logicæ poteſtatem continentem ipſum, ſibiq; amicum vndique facientem. quod autem eſt ſimile mũdo viſibilium omniũ formoſiſſimo, nimirum eſt ipſum quoque pulchrum. quod igitur juſtum eſt, neceſſariò eſt & pulchrum.

Omne pulchrum naturaliter eſt bonum, omne turpe malum, atque viciſsim.

OMne verò pulchrum eſſe bonum, ita probamus. Conſtat pulchrum eſſe amabile ſuapte natura, quandoquidem & extrema pulchritudo diuinę pulchritudinis imaginem ferens, eſt amabilis, primoq; aſpectu animos ad ſe mouet. Quod confirmatur in Phædro. Re enim vera καλὸν id eſt pulchrum, ſiue dicitur διὰ τὸ καλεῖν, id eſt quia prouocat animas, ſiue διὰ τὸ κηλεῖν, id eſt quia permulcet intuentes, certè ſecundùm naturam eſt amabile. Quapropter & amor ad pulchrũ dicitur amantem ducere. Quicquid autẽ eſt amabile, eſt appetibile. eſt enim amor appetitus aliquis alicujus robuſtus, atque vehemens. Et quicquid amat, appetit aliquid quo & indiget. Omne verò appetibile eſt & bonũ, ſiue re vera bonũ, ſiue apparens. Pleraq; enim non bona expetenda nobis occurrunt, quoniam appetẽtibus ſe offerunt

runt tanquam bona. Demonſtratum eſt autem à Socrate in Memnone, manifeſtè fieri non poſſe, vt qui malum, quale ſit, nouerint, ipſum appetant. Appetibile igitur omne bonum eſt. Ac ſiquidem appetibile ſit principaliter, bonũ quoq; principaliter erit. Sin autem apparens appetibile, tale etiam erit bonũ. omnino autem in quolibet terminorum hoc eſt apponẽdum, ſcilicet aut apparens, aut re vera. Si enim pulchrum, & apparens, certè & amabile & appetibile, bonumq́; pulchro ejuſmodi conſors. Sin autẽ natura pulchrum eſt, & amabile, bonum quoque ſimiliter. Atqui quidnam erit appetibile, nunquid malum? At impoſſibile eſt, vbi notũ fuerit, eſſe alicui expetendum: omnia enim bonum appetunt, ad malum autem appetitio nulla fertur. ſed neque etiam appetitus fertur ad aliquid, quod neque ſit bonum, neque malum: quod enim tale eſt, gratia alterius agitur, nullusq́; finis exiſtit. omne autem appetibile finis. atque ſiquid ex malis appetitur, quoniam apparet bonum, deſideratur vt bonum: & ſi quid non pulchrum amatur, quoniam apparet, amatur vt pulchrum. Si igitur omne pulchrum eſt amabile, omne amabile eſt appetibile, omne appetibile bonum: conſe-

quent

quenter omne pulchrum eſt bonum,atq; viciſſim,omne bonum appetibile: appetibile eſt amabile:ſiquidem amare eſt vehementer appetere. vnde in Sympoſio Socrates ait bonum amabile eſſe ſicut pulchrum: ſi inquam omne bonum eſt appetibile,appetibile rurſum amabile,amabile verò pulchrum,ſequitur vt bonum omne ſit pulchrum. Neque nunc nobis objiciat aliquis,ipſum bonũ eſſe ſuperius pulchritudine , neque rurſum duplex eſſe , quod amabile dicitur: non enim nũc de primis rerum principiis diſputamus , ſed de iis, quæ nobis inſunt, pulchris , atque bonis: quod igitur in nobis eſt bonum,ſimul eſt appetibile,& amandum.Per amorem igitur id comparamus , & poſſidemus : per amorem inquã,ſtudiumq; propenſum.ac, ſi quis ſeipſum animaduerterit,planè perſpiciet , ejuſmodi bonum acriores nobis amores inferre,cognoſcet,quàm pulchra ſenſibus manifeſta : quod igitur eſt bonũ, eſt & pulchrum. Quapropter Diotima præcipit amatoribus,vt poſt occurrentem ſenſibus pulchritudinem,ſe ad pulchritudinẽ transferant actionibus,officiis,ſcientiis,inſitam,ibiq; amatorium animæ oculum vehementer exerceant. Deinceps verò ad intellectum, ibiq; præcipuam, diuinamq;

namq́; pulchritudinem dominantem, tanquam ipſum re vera pulchrum in nobis animæ vigeat. Quid enim in nobis eſt virtute, & ſcientia pulchrius? Quid cõtrà, vitio, & ignorantia turpius?

Homo eſt anima vtens corpore, vt inſtrumento. Mala ergo corporis non pertinent ad animam, hominemq́; ſicut neq; mala inſtrumentorum, ad artificem: atque artem.

FAlsò pleriq; putant vulnera, mortemq́; mala. quid enim horum nobis eſt malum? Siquidem non tranſit in animam, quæ nos ipſi ſumus. Neque enim paſſiones inſtrumentorum virtutes vtentiũ mutant, neque igitur faber obtuſa aliquando ſeca, artem amittit ſecandi, neque etiam ſi in arte fabrili conſiſteret noſtra felicitas, infelicem propterea putaremus fabrum, cui ſeca defuerit. Iam verò quemadmodum anima inſtrumentum habet, ſic & corpus inſtrumenta quædam habet, per quæ mouet externa: quorum vitium bonam non lædit corporis habitudinem, ſimiliter & corporis paſſiones in animam non pertranſeunt. quapropter & mors, etſi corporis malum eſt, non tamen eſt animæ malum. Si igitur pulchrum quidem

dem actionis eſt in anima, malum verò interim ſit in alio, nondum oſtenſum eſt, idem aliquando pulchrum eſſe, ſimúlque malum. Licet etiam dialectica ratione diſtinguere, aliud quidem eſſe aliquid ſecundùm ſeipſum, aliud autem ſecundùm accidens. Eſt enim actio fortis, pulchra ſecundùm,ſeipſam: mala verò, ſi quando ſit mala, per accidens: quoniam accidit fortiter agentem mori. eſto enim, ſi vis, mors è malorum numero. Non igitur officium forte ſecundùm hoc ipſum, quod eſt forte, ideóque & pulchrum, eſt etiam malum, ſed forte per accidens. aliud igitur eſt pulchrum, aliud verò malum. Neque qua ratione pulchrum, eadem oſtenſum eſt eſſe aliquando malum, ſed per accidens propter obitum. Proinde hominis ignorat eſſentiam, qui bonum à pulchro ſecernit. & hoc quidem in alio, illud autem in alio ponit, bonum in corpore, pulchrum in actionibus animæ. Sed re vera homo ipſe eſt animus, ipſe eſſentia à corpore ſegregatus, in quo quicquid eſt, pulchrum eſt, & bonum eſt, etiã ſi inde corporis ſequatur incommodum. Corpus enim non pars hominis, ſed inſtrumentũ: inſtrumenti verò malum non pertinet ad vtentem.

Quom

Quomodo differant duo hæc, scilicet secundùm seipsum, & qua ipsum.

DIctiones ejusmodi, scilicet, secundùm seipsum, & qua ipsum, etiam apud Aristotelē distinguuntur. Quod enim secundùm seipsum alicui competit, potest ei non competere primo. Quod autē qua ipsum conuenit, præter id, quod conuenit, secundùm se ipsum etiam primo competit ei, atque adæquatur. Pulchrum igitur, si commensurationis animæ causa est, atque ob hoc ipsum dicitur pulchrum, efficitq; , vt melius in anima dominetur deteriori, perficitq; nos, & animæ deformitatem purgat: hac ipsa ratione bonum est, non quidem per accidens, sed qua ratione pulchrum. si enim qua pulchrum est commensuratum, est & bonum. Bonum enim est mēsura, certè qua pulchrum est, existit & bonum. Similiter turpe, qua turpe, malum est. Nam qua turpe est, informe est, indeterminatum, incompositum, & hac ipsa ratione malum. Qua igitur est turpe, est vtique malum: eadem itaque res, & pulchra semper est, & bona: atque contrà turpis pariter, atque mala. hanc tu regulam hîc mēte teneto, qua & in posterum vsus est Aristoteles. Siqua duo conuertuntur, inuicem eorum quoque op-

posita conuertuntur. si igitur pulchrum, bonumq́; conuertuntur inter se, eorum quoq; opposita, malum scilicet, atq; turpe, similiter inter se conuertuntur.

PROCLVS DE SACRIFICIO, ET MAGIA,

Interprete Marsilio Ficino Florentino.

QVemadmodum amatores ab ipsa pulchritudine, quæ circa sensum apparet, ad diuinam paulatim pulchritudinem ratione progrediuntur: sic & sacerdotes antiqui, quum considerarent in rebus naturalibus cognationem quandam, compassionémque aliorum ad alia, & manifestorum ad vires occultas, & omnia in omnibus inuenirent, sacram eorum scientiam condiderunt. agnouerunt enim & in infimis suprema, & in supremis infima: in cælo quidem terrena secundùm causam, modóque cælesti: in terra verò cælestia, sed modo terreno. Nam vnde putamus plantas illas, quas heliotropias nominant, id est solisequas, ad solis motum solem versus moueri? sed selinetropias, id est lunisequas ad lunã verti? Nempe

pe cuncta precantur, hymnósque concinunt ad ordinis sui duces. Sed alia quidem intellectuali modo, alia rationali, alia naturali, alia verò sensibili modo. Itaque solisequa quomodocunque potest, mouetur ad solem: ac siquis posset audire pulsationem ab ea in aëre circuitu factam, profectò illum quendam per ejusmodi sonum erga regem suum compositum animaduerteret, qualemcunque potest planta conficere. Quamobrem in terra quidem aspicere licet solem & lunam, sed pro qualitate terrena. In cælo autem plantas omnes, & lapides, & animalia pro cælesti natura vitam habentia intellectualem. Quæ quidem veteres contemplati, alia cælestium, alia terrenorum adhibuerunt, vnde diuinas virtutes in locum inferiorem ob quãdam similitudinem deduxerunt. Nempe similitudo ipsa sufficiens causa est, ad res singulas inuicem vinciendas. Siquis enim canabim, siue papyrum calefaciat, deinde subigat lucernæ proximæ, etiam si non tangat, videbit subitò accensam canabim, quamuis non tetigerit ignem, accensionemq; desuper ad inferiora descendere. Comparemus igitur canabim calefactam, siue papyrum, cognationi cuidam inferiorum ad superio-

ra, appropinquationem verò ejus ad lucernam oportuno vſui rerum pro tempore, loco, materia. Proceſſum ignis in canabim præſentiæ diuini luminis ad id, quod poteſt capere. acceſſionem denique canabis deificationi mortalium, materialiumq; illuſtrationi, quæ deinde feruntur ſurſum inſtar accenſæ canabis ob quandam ſeminis diuini participationẽ. Quid verò de Loto dicam? Lotus implicat quidem in ſe folia ante ſolis exortum, oriente verò ſole explicat paulatim: & quatenus ſol ad mediam cæli aſcendit plagam, eatenus pandit folia. Quatenus verò à medio petit occaſum, gradatim folia contrahit. Videtur hæc non minùs dilatatione, contractioneq; foliorum honorare ſolem, quàm homines genarum geſtu, motuq; labiorum. Non ſolùm verò in plantis, quæ veſtigium habent vitæ, ſed etiam in lapidibus aſpicere licet, imitationem, & participationem quandam luminum ſupernorum: quemadmodum helitis lapis radiis aureis ſolares radios imitatur. lapis autem, qui vocatur cæli oculus, vel ſolis oculus, figuram habet ſimilem pupillæ oculi: atque ex media pupilla emicat radius. lapis quoque ſelenitus, id eſt lunaris, figura lunæ corniculari ſimilis,

quadam ſui mutatione lunarem ſequitur motum. Lapis deinde helioſelenus, id eſt ſolaris, lunarisq;, imitatur quodammodo congreſſum ſolis, & lunæ, figuratq; colore. Sic diuinorum omnia plena ſunt, terrena quidem cæleſtium, cæleſtia verò ſupercæleſtium, proceditq; quilibet ordo rerum vſq; ad vltimum. Quæ enim ſuper ordinem rerum colliguntur in vno, hæc deinceps dilatantur in deſcendendo, vbi aliæ animæ ſub numinibus aliis ordinantur. Deinde & animalia ſunt ſolaria multa, velut leones, & galli, numinis cujuſdam ſolaris pro ſua natura participes: vnde mirum eſt, quantum inferiora in eodem ordine cedant ſuperioribus, quamuis magnitudine, potentiaq; non cedant. hinc ferunt gallum timeri à leone quamplurimum, & quaſi coli. cujus rei cauſam à materia, ſenſúve aſſignare non poſſumus, ſed ſolùm ab ordinis ſuperni contemplatione. quoniam videlicet præſentia ſolaris virtutis conuenit gallo magis quàm leoni: quod & inde apparet, quia gallus, quaſi quibuſdam hymnis applaudit ſurgenti ſoli, & quaſi aduocat, quando ex antipodum medio cælo ad nos deflectitur; & quandoque nonnulli ſolares angeli apparuerunt formis ejuſmodi

præditi, atque quum ipsi in se sine forma essent, nobis tamen, qui formati sumus, occurrere formati. Nonnunquam etiam dæmones visi sunt solares leonina fronte, quibus quũ gallus objiceretur, repente disparuerunt. Quod quidem inde procedit, quòd semper quæ in eodem ordine constituta inferiora sunt, reuerentur superiora: quemadmodum plerique intuentes virorum imagines diuinorum, hoc ipso aspectu vereri solent turpe aliquid perpetrare. Vt autem summatim dicam, alia ad reuolutiones solis correuoluuntur, sicut plantæ, quas diximus: alia figuram solarium radiorum quodammodo imitantur, vt palma, dactylus: alia igneam solis naturam, vt laurus: alia aliud quiddam. Videre sanè licet proprietates, quę colliguntur in sole, passim distributas insequentibus in solari ordine constitutis, scilicet angelis, dæmonibus, animis, animalibus, plantis, atque lapidibus. Quocirca sacerdotij veteris auctores à rebus apparentibus superiorum virium cultum adinuenerunt, dum alia miscerent, alia purificarent. Miscebãt autem plura inuicem, quia videbant simplicia nonnullam habere numinis proprietatem, non tamen singulatim sufficientem ad numinis illius
aduoc

aduocationem. Quamobrem ipſa multorum commiſtione attrahebant ſuper nos influxus : atque quod ipſi componendo vnum ex multis conficiebant, aſſimilabant ipſi vni, quod eſt ſuper multa, conſtituebãtq; ſtatuas ex materiis multis permiſtas : odores quoque compoſitos colligentes:arte in vnum diuina ſymbola,reddentesq; vnum tale,quale diuinum exiſtit ſecundùm eſſentiam,comprehendens, videlicet vires quamplurimas. Quorũ quidem diuiſio vnamquãque debilitauit, miſtio verò reſtituit in exemplaris ideam. Nonnunquam verò herba vna, vel lapis vnus, ad diuinum ſufficit opus. Sufficit enim Cnebiſon,id eſt carduus,ad ſubitam numinis alicujus apparitionem, ad cuſtodiam verò laurus.Raccinum, id eſt genus virgulti ſpinoſum, cepa, ſquilla,corallus, adamas, iaſpis : ſed ad præſagium cor talpæ,ad purificationem verò ſulfur, & aqua marina. Ergo ſacerdotes per mutuam rerum cognationem, compaſſionémque conducebant in vnum , per repugnantiam expellebant, purificantes,quũ oportebat, ſulfure, atque aſphalto, id eſt bitumine, aqua aſpergentes marina. purificat enim ſulfur quidẽ propter odoris acumen : aqua verò marina propter igneam

portionem, & animalia diis in deorum cultu congrua adhibebant, cæteraq; similiter. Quamobrem ab iis, atque similibus recipientes primùm potẽtias dæmonum, cognouerunt, videlicet eas esse proximas rebus, actionibusq; naturalibus: atque per hæc naturalia, quibus propinquant, in præsentiam conuocarunt. Deinde à dæmonibus ad ipsas deorũ vires, actionesq; processerunt, partim quidem docentibus dæmonibus addiscentes, partim verò industria propria interpretantes conuenientia symbola, in propriam deorum intelligentiam ascendentes, ac deniq; posthabitis naturalibus rebus, actionibusq;, ac magna ex parte dæmonibus, in deorum se consortium receperunt.

*

PORPHYRIVS DE OCCASIONIBVS,

siue causis ad intelligibilia nos ducentibus,

*

MARSILIO FICINO INTERPRETE.

*

De natura corporeorum atque incorporeorum.

OMNE corpus est in loco. nullum verò eorum, quæ secundùm se sunt incorporea, vel aliquid tale, est in loco. Quæ secundùm se sunt incorporea, eo ipso, quod præstantius est omni corpore, atque loco, vbique sunt, non distanti quidem, sed indiuidua quadam conditione. Quæ secundùm se sunt incorporea, non localiter præsentia corporibus, adsunt eis, quotiescunq; volunt, ad illa vergentia, atque declinantia, quatenus videlicet naturaliter ad ea vergunt atque inclinantur. Sed enim quũ non adsint locali conditione corporibus, habitudine quadam eis adsunt. Quæ secundùm se sunt incorporea, certè non per substantiam, & per essentiam corporibus adsunt.

Non enim corporibus commiſcentur, veruntamen ex ipſa inclinatione, quaſi momento vis quædam ſubſiſtit inde communicata jam propinqua corporibus. Ipſa nanq; inclinatio ſecundam quandam vim ſubſtituit corporibus jam propinquam.

De natura, & alligatione, & ſolutione animæ.

ANima quidem medium quiddam eſt inter eſſentiam indiuiduam, atq; eſſentiam vera corpora diuiſibilem. Intellectus autem eſſentia eſt, indiuidua ſolum. Sed qualitates, materialesq; formæ, ſecundùm corpora ſunt diuiſibiles. Non omne, quod agit in aliud appropinquatione, & tactu facit, quod facit. ſed etiam quæ propinquando, & tangendo faciunt aliquid ſecundùm accidens, non vtuntur propinquitate. Anima corpori alligatur conuerſione quadam ad paſſiones prouenientes à corpore. Rurſumq; ſoluitur quatenus à corpore nihil patitur. Quod natura ligauit, hoc & ipſa natura ſoluit. Rurſus, quod conciliauit anima, hoc & anima dirimit. Natura qnidem corpus in anima deuincit, anima verò ſeipſam in corpore. Quãobrem natura corpus ab anima ſeparat, anima verò ſeipſam à corpore ſegregat.

Omnia

Omnia quodammodo sunt in omnibus pro conditione eorum, quibus insunt.

NOn similiter omnia in omnibus intelligimus, sed propriè se habet ad omnia vniuscujusque essentia: in intellectu quidem intellectualiter, in anima verò rationaliter: in plantis seminariè, in corporibus imaginariè: in eodemq; (quod his omnibus superius est) modo quodam superintellectuali, atq; superessentiali.

In summis est vnitas cum virtute: in infimis multitudo cum debilitate.

INcorporeæ substantię descendentes quidem dijudicentur, atque in singula potentiæ defectu multiplicantur. adscendentes autem vniuntur, atque simul recurrunt in vnum copia potestatis.

De speciebus vitæ.

NOn solùm in corporibus æquiuoca conditio est, sed ipsa etiam vita multipliciter prædicatur. Alia est enim vita plantæ, animalis alia: alia rursus intellectualis essentiæ, alia tandem naturæ superioris, alia animæ, alia intellectualis: viuunt enim & illa: etsi nullum eorum, quæ ab ipsis existunt, vitam eis similem sortiatur.

Quæ generant, partim conuertuntur ad genita, partim minimè.

OMne, quod ſua eſſentia generat, aliquid ſe deterius generat. atq; omne genitum ad genitorem natura conuertitur. eorum verò, quæ generãt, alia quidem nullo modo conuertuntur ad genita: alia verò partim quidem flectũtur ad illa, partim etiam non flectuntur, alia tandem ſolùm deflectuntur ad genituras, neq; interim ad ſe reflectuntur.

Senſus, imaginatio, memoria, intelligentia.

MEmoria non eſt imaginationum conſeruatio quædam, ἀλλὰ τῶν μελετηθέντων προβαλέσθαι ἐκνέας προβλήματα. ſed eſt ipſas propoſitiones, ſiue productiones in actum eorum, quæ meditatus eſt animus nuper, educere. Anima quidem habet omnium rationes. Agit autem ſecundùm eas, vel ab alio ad expeditionem ejuſmodi prouocata, vel ipſa ſeipſam intus conuertens ad rationes, & quum ab alio prouocatur, tanquàm ad externa committit introducere ſenſus: quum verò ingreditur in ſeipſam, ad intelligentias peruenit: neque igitur ſenſus extra imaginationem ſunt, neq;, vt dixerit aliquis, intelligentię quatenus competunt animali:

li: neque rursus absque instrumentorum sensualium passione sunt sensus, sic & intelligentiæ non absque imaginatione. nisi analoga conditio sit; quemadmodum figura consequens quiddam est ad animal sensuale, sic phātasma aliquid consequens ad intelligentiam animæ intelligentis in animali.

Anima est immortalis.

ANima est essentia inextensa, immaterialis, immortalis: in vita habēte à se ipsa viuere, atq; esse similiter possidente.

Passio animæ, atque corporis est longè diuersa.

ALiud est pati corpora, aliud incorporea. Passio enim corporū cum transmutatione contingit: passio verò animæ est accommodatio quædam, & affectio ad rem ipsam, & actio quędam, nullo modo similis calefactioni, frigefactioníque corporum. quamobrem si passio corporum cum transmutatione fit, dicendum est omnia incorporea esse passionis expertia. Quæ enim à materia, corporibusq; separata sunt actu, eadem permanent: quæ verò materiæ, corporibusq; propinquant, ipsa quidem non sunt passiua, sed illa, in quibus hæc apparent, patiuntur. quando enim animal sentit, anima quidem simi-

lis

lis esse videtur harmoniæ cuidam separatæ ex seipsa chordas mouenti contemperatas. Corpus autem simile harmoniæ, quæ inseparabilis inest chordis, sed causa mouendi esse videtur animal, propterea quòd sit animatum, quod quidem simile est musico, ex eo quòd sit concinnum. corpora verò, quæ per passionem sensualem pulsantur, similia contemperatis chordis apparent. Etenim ibi non harmonica quidem separata patitur, sed chorda: & mouet sanè musicus per ipsam, quæ sibi inest, harmoniam: neq; tamen chorda ratione musica moueretur etiã, si vellet musicus, nisi harmonia ipsa id dixit.

De differentiis incorporeorum.

IPsa incorporeorum appellatio non secundùm communitatem vnius, ejusdemq; generis, sic cognominata est quẽadmodum corpora, sed secundùm nudam ad corpora priuationem. Quamobrem nihil prohibet inter illa alia quidem esse essentia, alia verò non essentia: & alia rursus ante corpora, alia verò vnà cum corporibus: item alia à corporibus separata, alia verò non separata. Præterea alia secũdùm se subsistentia, alia verò aliis, vt sint indigentia: alia deniq; actionibus, vitisq; ex se mobilibus eadem, sed alia vitis, &

qualibus actionibus quodammodo permutata, nempe secũdùm negationem eorum, quæ ipsa non sunt, non secundùm assistentiam eorum, quæ sunt, appellantur.

Paßiones materiæ primæ aßignatæ similiter à Plotino.

MAteriæ propria apud antiquos hæc sunt incorporea quidem. diuersa enim est à corporibus. præterea vitæ expers, neq; intellectus, neq; anima, neq; aliquid secundùm se viuens. Item informis, permutabilis, infinita, impotens. Quapropter neque ens, sed verum non ens, imago mollis apparens, quoniam quod primò est in mole, est ipsum impotens. Item appetitio subsistentiæ, & stans non in statu. præterea semper in se apparens. tũ paruũ, tum magnũ, tum minus, tum magis, tum deficiens, tum excedens, quódue fiat semper, maneat verò nunquam, neque tamen aufugere potens, quippe quũ totius entis sit defectus. Quamobrem quicquid promittat, mentitur: ac si magnum appareat, interim euadit paruum, quasi enim ludus quidam est in non ens aufugiens. Fuga enim ejus nõ fit loco, sed dum ab ente deficit: quamobrem quæ in ea sunt imagines, insunt in deteriori rursus imagine. quemadmodum in speculo id, quod alibi

situm

ſitum eſt, apparet alibi: & ipſum ſpeculum plenum eſſe videtur, nihilq́; habet, dum omnia videtur habere.

Quid patiatur, quid non.

PAſſiones circa id ſunt omnes, circa quod accidit & interitus. Via enim ad interitum eſt admiſſio paſſionis, atque ejus eſt interire, cujus eſt pati. Interit autem incorporeum nullum: ſed quædam inter illa aut ſunt, aut non ſunt. quapropter nullum eorum patitur: quod enim patiens eſt, non oportet ita ſe habere, ſed eſſe tale, vt alterari queat, atque interim in qualitatibus eorum, quæ ingrediuntur, ſicq́; inferunt paſſionem. Ei nanque quod ineſt alteratio non à qualibet accidit, neq; igitur materia patitur. Nam ſecundùm ſeipſam qualitatis eſt expers, neque prorſus formæ, quæ ſunt in ea, ingredientes, viciſſimq́; exeuntes, ſed paſſio fit circa compoſitum, & vnius eſſe in compoſitione conſiſtit: hoc enim in cõtrariis viribus, & qualitatibus ingredientiũ, inferentiumq́; paſſionem perſeuerare in ſubſiſtendo videtur. Quamobrẽ ea quorum viuere eſt ab externis, nec à ſeipſis, nimirũ & viuere, & non viuere pati poſſunt. Sed ea, quorũ eſſe in vita conſiſtit, paſſionis experte, neceſ-
ſarium

ſarium eſt permanere ſecundùm vitam, quemadmodum vitæ vacuitati conuenit & non pati, quatenus & vitæ vacuitas: Itaque ſicut permutari, ac pati compoſito ex materia, formáque contingit, id eſt corpori, neque tamen id materiæ accidit, ſic viuere, atq; interire, patiq́; ſecundùm hoc ipſum in compoſito ex anima, corporéque perſpicitur. neque tamen animæ id contingit, quoniam anima nō eſt aliquid ex vita, & non vita conflatum, ſed vita ſolùm conſtat quippe, quum ſimplex eſſentia ſit, ipſaq́; animæ ratio ſit natura ipſa ſe mouens.

Omnis intellectus eſt omniformis.

INtellectualis eſſentia ſic in partibus eſt conſimilis, vt & in particulari quolibet intellectu, vniuerſoq́; intellectu ſint entia: ſed intellectu quidem vniuerſali entia etiam particularia vniuerſali ſint ratione: in particulari autem intellectu etiam vniuerſalia ſimul atque particularia ſint conditione quadam particulari.

Anima quia per eſſentiam eſt vita, non moritur.

CIrca eſſentiam, cujus eſſe conſiſtit in vita, & cujus paſſiones vita quædam ſunt, nimirum & mors in quali aliqua vi-

ta versatur, non in priuatione vitæ simul tota. Quoniam neque passio, seu vita est omnino, illic ad non viuendum, ipsaq; illic accidit orbitas.

Omnis vita incorporea, quocunq; mutetur, permanet immortalis.

IN vitis incorporeis processus manentibus prioribus in se firmis efficiuntur, dum nihil sui perdunt, neq; permutant ad substantiam inferioribus exhibendã. quapropter neq; quæ inde subsistunt, cum aliqua perditione vel transmutatione subsistunt. neq; hoc quidem efficitur, sicut generatio interitus, permutationisq; particeps. ingenita igitur, & incorruptibilia sunt atque ingenitæ, incorruptæq; secundùm hoc ipsum effecta.

Quomodo intelligatur quod est superius intellectu.

DE illo quod est mente superius, per intelligẽtiam quidem multa dicuntur: considerantur autem vacuitate quadam intelligentiæ intelligentia meliore. quemadmodum de dormiente per vigilantiam multa dicuntur, sed per somnum ipsum cognitio ejus, peritiaq; habetur. simili nanq; simile cognosci solet, quoniam

omnis

omnis cognitio, assimilatio quædam est ad hoc ipsum, quod cognoscitur.

Non ens aut est superius ente, vt Deus, aut inferius cum materia.

QVod non ens dicitur, aut ipsi nos machinamur ab ipso ente aliquando separari, aut superintelligimus, dum ens possidemus. quapropter si separamur ab ente, ens ipsum non superintelligimus: non ens super ens ipsum, sed jam non ens velut falsam concipimus passionem, contingentem videlicet illi, qui digreditur extra seipsum. ipse enim quisque quemadmodum exiſtẽter, id est verè, atque per se ipsum potest reduci ad ipsum non ens ente superius, sic ab ente, seq; ipso digrediens jam traducitur ad non ens, quod entis ipsius est casus atque ruina.

Substantia incorporea est vbicunque vult.

NAtura corporis nihil impedit, quia quod secundùm se incorporeum est: fit vbicunq;, & quomodocũq;. Sicut enim corpori incomprehẽsibile est quod molis est expers, nihilq; ad ipsum pertinet: sic incorporeo ipsum, quod mole distenditur, non fit obstaculum & quasi non ens

jacet. neque enim quod incorporeum eſt locali conditione quò vult diſcurrit: locus enim cum mole ſimul exiſtit. neque rurſus corporum limitibus coërcetur: quod enim quomodocunque jacet in mole, in anguſtum cohiberi poteſt, & conditione locali tranſmutationem agere. quod autem eſt à mole, magnitudinéque prorſus exemptum, hoc ab iis, quæ ſunt in mole, contineri non poteſt, à motuq́; locali permanet liberum. Igitur quali quadam, certaq́; diſpoſitione reperitur ibi, vbicunque diſponitur, loco interea tum vbique, tum nuſquam ſimul exiſtens. quapropter quali quadam certaq́; affectione, vel ſuper cælum, vel in parte mundi quadam apprehenditur: quando verò in aliqua mundi parte tenetur, non oculis quidem aſpicitur, ſed ex operibus ejus præſentia ſua fit hominibus manifeſta.

Subſtantia incorporea nullo corpore cohibetur, ſed producit eſcam in corpore, per quam ſe corpori applicat.

QVod eſt incorporeum, ſi quando in corpore comprehendatur, non opus eſt vt ita concludatur, quemadmodum in parco feræ clauduntur: nullum nanque corpus poteſt ipſum ſic in ſe cohibere,

neque

neque ſicut vter liquorem aliquem trahit, & cohibet, aut flatum: ſed oportet ipſum ſubſtituere vires ab ipſa in ſeipſum vnione extra manantes, quibus deſcendens corpori applicatur. copula itaque ejus ad corpus per ineffabilem quãdam ſui ipſius impletur extenſionem: quamobrem non aliud quidẽ vllũ ipſum alligat, ſed ipſum certè ſeipſum. neque igitur reſoluit ipſum corpus quando frangitur, aut interit, ſed ipſum potiùs ſemetipſum enodat, quando à familiari erga ſubjectum affectione diuertit.

Vniuerſales cauſæ non conuertuntur ad effectus, ſed eos ad ſe conuertunt.

NVlla ſubſtantiarum, quæ vniuerſæ ſunt, atq; perfectæ, ad ſuam conuertitur genituram. Omnes autem perfectæ ſubſtantiæ ad generantía rediguntur, & id quidem ad corpus vſque mundanum. Quod quidem quũ ſit perfectum, ad animam eſt redactum. animam inquam intellectualem, ideoq; circulo voluitur. anima verò mundi ad intellectum attollitur. intellectus autem erigitur ad principium. Omnia itaque perueniunt ad hoc ipſum ab extremis exordientia, quatenus facultas ſuppetit vnicuiq;. perueniunt inquam

eleuatione ad primum, illucusque perdu-ꝗa:quæ quidem aut ex propinquo, aut ex longinquo effici solet. Hæc itaque non solùm appetere Deum dici possunt, sed etiam pro viribus assequi. in substantiis verò particularibus, & ad multa labi potentibus, inest procliuitas deflectens ad genituras: ideoq; in his delictum dicitur accidisse, in his infidelitas est damnata. has igitur contaminat ipsa materia, propterea quòd ad hanc deflecti possint, quũ tamen interea ad diuinum se valeant conuertisse: quare perfectio quidem à prioribus secunda substituit conseruans eadem ad priora conuersa. defectus autem priora etiam ad posteriora deflectit, efficitq; vt hæc ipsa diligant à superiore interim diuertentia.

Quomodo differenter est vbiq; Deus, intellectus, anima.

DEus est vbique, quia nusquam intellectus est: vbiq; etiam, quia nusquam anima: denique vbique est, quoniam est & nusquam: sed Deus quidem vbique & nusquam est eorum omniũ, quæ sunt post ipsum. Sui verò ipsius est solùm, sicut est, atque vult. Intellectus autem in deo quidem vbique est, sed in eis, quæ sunt post ipsum,

ipſum, exiſtit nuſquam pariter,& vbique anima tandem in intellectu,atque deo, ſimiliter eſt vbique, in corpore verò vbiq; eſt ſimul & nuſquam. Corpus autem & in anima, & in intellectu, & in Deo, omnia profectò cùm entia,tum non entia ex deo ſunt, & ideo neque tamen ipſe Deus eſt, cùm entia,tum non entia, neque exiſtit in eis. Si enim eſſet duntaxat vbiq;,ipſe quidem omnia, & in omnibus eſſet. At quoniam eſt,& nuſquã, omnia ſanè per ipſum fiunt,fiuntq; rurſus in ipſo, quoniam ipſe exiſtit vbiq;:diuerſa rurſus ab ipſo, quoniam ipſe nuſquam. Similiter intellectus vbique exiſtens,atque nuſquam, cauſa eſt animarum, animasq; ſequentium : neque ipſe anima eſt, neque quæ poſt animam, neq; in eis exiſtit: quoniam videlicet non ſolùm vbiq; eſt, eorumq;, quæ ſunt poſt ipſum, ſed & nuſquam. Rurſus, anima neque corpus eſt, neq; eſt in corpore, ſed cauſa corporis,quoniam dum vbique eſt, per corpus ſimul eſt, & in corpore nuſquam. proceſſus deniq; vniuerſi in illud deſinit,quod neque vbiq; ſimul,neque nuſquam eſſe valet,ſed alternis quibusdam vicibus vtriusque ſit particeps.

EX PORPHYRIO DE ABSTINENTIA ANIMALIUM,

MARSILIO FICINO INTERPRETE.

*

Anima in hoc corpore dormit.

ABstinere animalibus præcipimus, non quidem omnibus, ſed omni duntaxat diuina contemplaturo, qui ſanè animaduertit hujus habitaculi veneficia, in quo hîc habitamus: quin etiam cognoſcit, quod in ſe eſt, naturaliter perpetuò vigilans, atq; ſomnum, quo hîc opprimitur, deprehendit. Cui nos ſanè educationem, nutritionemq́; trademus cōſentaneam: tum hujus loci naturæ, tum ſui ipſius cognitioni conuenientem.

Beatitudo non eſt diuinorum cognitio, ſed vita diuina.

BEata nobis contemplatio non eſt verborum accumulatio, diſciplinarumq́; multitudo, quemadmodum aliquis fortè putauerit: neque enim ita componitur, neq; pro quantitate rationum ac verbo-

rum

rum accipit incrementum, alioqui nihil prohiberet illos, qui omnes congregauerint disciplinas, esse beatos. hunc verò nedum quælibet disciplina felicem contemplatione impleat, nec ipsæ etiam de iis, quæ veræ sunt doctrinæ, id vnquam efficiunt, nisi eis adsit & vita in ipsam diuinorum translata naturam. profectò contemplationis finis est ens ipsum, verumq; assequi adeò scilicet, vt ejusmodi assecutio contemplatorem pro naturæ suæ viribus, cum eo, quod contemplatur, conflet in vnum: non enim in aliud, sed in ipsum verè seipsum fit recursus, neq; ad aliud, sed ad seipsum re vera fit conspiratio. Ipse verò re vera est intellectus. Quamobrem & finis est intellectu viuere, atque ad hoc ipsum sermones, disciplinæq; foris adhibitæ, conditionem quidem nobis purgatoriam adhibent, non tamen rationem ipsam qua nobis felicitas cõpleatur. quãobrem si in sermonum, rationumq; congerie felicitas ipsa consisteret, liceret hominibus educationem, certáque officia contemnentibus, felicem consequi finem. at verò, quoniam hanc vitam oportet in aliam commutare, animum per verba, & rationes, operáque purgantes, dic agè, quínam sermones, quænam opera sic po-

tiſſimum nos inſtituant? nónne verba dun taxat, officiaq́;, quibus à rebus ſenſum mouentibus, ſenſusq́; paſſionibus ſeparemur? Atq; ad vitam intellectualem, ſupérque imaginationem, ac pro viribus paſſionis expertem denique reducamur.

De animæ deſcenſu, atq; aſcenſu.

OPortet nos, ſi modò ad illa, quæ re vera nobis propria ſunt, reuolaturi ſumus, hæc, quæ & ex natura mortali nobis adſumpſimus, omnino deponere vnà cum affectione ad hæc declinãte, per quã deſcẽſio nobis cõtigit. præterea reminiſci beatæ, & æternæ ſubſtãtiæ, ac, dum ad incorporeum ſtudemus aſcendere, duo potiſſimum meditari, tum qua ratione eſſe materiale, caducumq́; deponamus, tum etiam qua via præcipuè reuertamur, contraria ſcilicet via redeũtes ad illa viæ, per quam ad hæc noſtra deſcẽdimus. Eramus enim, & adhuc ſumus, intellectuales eſſentiæ puræ ab omni ſenſu, naturaq́; irrationali viuẽtes: copulati verò ſumus naturæ ſenſibili, tũ per impotentiã æternæ ad intelligibile noſtrũ conjunctionis, tũ per potentiã ad inferiora vergentem. Omnes enim vires cum ſenſu, corporeq́; agentes, tunc primùm pullulant ad effectum, quũ animus in ipſo intelligibili minimè perſeuer

euerat,ſimiles terræ jam deprauatæ,quæ, quũ triticum ſæpe ſuſceperit, reddit deniq; lolium.Idq; per quandam animæ accidit prauitatem, quæ ſanè nõ perdit quidem ipſius eſſentiã, dum irrationale pullulat germen, ſed per hoc ipſum anima cõjungitur cum mortali,dum ad alienum ex proprio trahitur. Quamobrẽ,ſiquando ad priſtinum ſtatum redire pro viribus affectamus,neceſſariũ eſt à ſenſu, & imaginatione,omniq; irrationali, quæ ſequitur inde, conditione, paſſionibusq; ejuſmodi animum penitus ſegregare, quatenus permittit naturæ neceſſitas.Rite verò diſponere,articulatimq; componere, quæ ad mentem pertinent,tranquillitatem,pacemq; ex hoc circa irrationale bellè conſtituentes,vt nõ ſolùm de ipſis intellectus intelligibilibus audiamus, ſed etiã quanta potentia ſimus fruentes, videlicet contemplatione mentis,& in naturam incorpoream reſtituti. Iamq; per intellectũ verè viuentes, nec vltrà falsò vnà cum naturis caduco cognatis. Soluere itaq; multa nobis indumenta debemus, tum viſibile hoc indumentum, tum interiores adhuc nobis veſtes adhibitas. non enim vitiorum effectus tantùm deuitare debemus. ſed effectus etiam ipſos radicitus extirpare.

re. discessus autem à corpore fieri quidem potest cum violentia, fieri quoq; persuasione quadam, & profectò rite peragitur per extenuationem quandam, &, vt dixerit aliquis, per obliuionem, mortemq; affectuum, quæ quidẽ optima discessio est, quippe quum nihil trahat secum ipsius, ex quo animus ipse diuellitur. nam vt in rebus sentibus manifestis compertum habemus, quicquid euellitur violentia, aliquid secum, siue partẽ, seu vestigiũ euulsionis ipsius, ejusq; ex quo eradicatur, trahere solet.

De solutione animæ.

SApientes antiqui diligenter omnia deuitabant, quæ animam corpori affigere possent. sic Pythagorici, & similes sapientes partim se in solitudinem receperunt, partim in ciuitatum templis, lucisq; viuebant, vnde procul turba omnis semoueretur. Plato autem elegit academiam habitandam, agrum non modò solitarium, & ab vrbe semotum, sed etiã (vt fertur) insalubrem. Alij verò oculis etiam minimè pepercerunt, quo contemplationem intimam nullis interpellatam, & perpetuam conseruarent. Philosophus quidem animum à corpore per violentiam non extrudet: nam si vim intulerit, nihilo

minus permanebit ibidem, vnde ſic exire compulerit. neque tamen parum referre putabit, ſi corpore impinguando ſibi carcerem confirmauerit duriorem. Cauebit enim ne ſenſus, ejusq; voluptas, ſi inualeſcat, animam profundiùs in corpus immergat. Profectò ſi ſenſuum actiones puram animi actionem non impedirent, quídnam graue foret eſſe in corpore, dum motiones, quæ per corpus fiunt, minimè patiaris? quo enim modo judicares, diceresq; quod paſſus fueris, niſi & patiaris, niſi & præſens his exiſteres, quæ patiebaris? Intellectus quidē penes ſeipſum eſto, etiam ſi nos penes ipſum minimè ſimus. qui autem ab intellectu digreditur, ibi jam eſt, quo eſt tranſgreſſus, diſcurrensq; ſurſum, atque deorſum, attentiore perceptionis cujuſdam ſtudio, illic jam adeſt, vbi perceptio ipſa peragitur, nedum qui ad experientiam ſenſibilium deſcendit, & per facultatem irrationalem agit, poſſit interea quæ ſecundùm mentem ſunt, contemplari ſyncerè: nec illi etiam, qui duas nobis attribuunt animas, geminas quoq; nobis attentiones ſimul habere permittunt, alioquin duo animalium conjugia effeciſſent. fieri poſſet altero ad alia intento, vt alterum ſibi alterius opera minimè

nimè vendicaret. Sed quidnàm oporteret passiones corporeas eneruare, ab eisq; mori, idq; quotidie meditari, si possemus secundùm intellectum agere coniuncti mortalibus absque intellectus inspectione, vt aliquis declarauit? Intellectus enim videt, intellectus audit. At si luxuriosè comedens, vinumq; ingurgitans suauissimum, potes interea diuinis incumbere, cur non frequenter es in diuinis, dum humanis inhæres, eaq; congressu perpetras, quæ dictu etiam honesta non sunt? vbique enim pueri ipsius, qui nobis inest, perturbationes sunt, & quia turpes, ideo ad eas contemplator distrahi nequit, & interim contemplari. vbi enim sensus, animaduersióque ejusmodi, illinc ipsum abest intelligibile: & quo magis facultas excitatur ratione carens, eo longiùs abest intelligentia. fieri nanque non potest, vt aliquis huc, atque illuc delatus, hîc simul sit atque ibi. non enim parte nostrum, sed toto attentiores efficimus.

De abstinentia.

VIr autem cautus, & qui naturæ veneficia suspicatur, cognoscitq; naturam corporis, quemadmodũ videlicet in-

ſtrumenti more ad animi vires contemperatum eſt, intelligit ſanè quantū paſſio ſonare parata eſt velis, nolísve quoties ab externis pulſatur corpus, pulſatioq́; in perceptionem peruenit: perceptio enim ipſa, animaduerſioq́; ſonus ipſe eſt. Fieri verò non poteſt, vt anima ſonet quidem, niſi tota conuerſa ſit ad ſonum, & oculum præſidentem ad hoc ipſum direxerit. Quando verò ſublata multorum indigentiæ cauſa fuerit, liberatiq́; fuerimus eorum copia, quæ intromittuntur in corpus, & eorū pondere jam leuati, tunc animi oculus à fumo, fluctuq́; corporeo fores emicat, neque commemoratione, neq; demonſtratione jam indiget ob naturalē ſui ſolertiam otij neſciam. Præterea vſus carnium ad ſanitatem minimè cōfert, ſed ſanitatem potiùs impedit: quoniam per quæ recuperatur ſanitas, per eadem perſeuerat. recuperatur autē per victū tenuiſſimum, & carnibus abſtinentē, quapropter & hoc ſanitas conſeruatur. Quòd ſi ad Milonis robur animalium abſtinentia minus confert, certè neq; roboris augmento opus eſt philoſopho, ſi modò contemplaturus eſt: neque actionibus ſeipſum, & incontinentiæ dediturus conſeruare profectò ſanitatem decet, non mortis quidem

metu,

metu, ſed potiùs ne à bonis contemplatione proficiſcentibus arceamur. Conſeruat autem maximè ſanitatem imperturbatus animi ſtatus,cogitationiſq; diſpoſitio ad ipſum,quod verè eſt,expoſita. Multum enim vigoris ad corpus inde redundat, quemadmodum experiẽtia noſtri familiares comprobauerunt, adeò, vt dolores juncturarum, pedum ſimul, manuũq; acerrimos,annoſq; integros octo vectari ab alio compellentes ſimul expulerint, cum pecuniarum, rerumq; incuria externarum, ſtudioq; ad diuinitatem prorſus jacto. ſimul igitur pecunias, atque curas, morbumq; corporis expulerunt. Ex quo apparet plurimum, immo totum ad ſanitatem conferre certum quendam animi habitum,atque ſtatum: conducit & plurimum tenuis ad idem victus, & parcus. Si autem oportet nos nihil veritos veritatem liberè confiteri, non datur aliter finem conſequi, niſi quandoque deo (ſi dictu fas eſt) affigamur, atque euellamur à corpore, oblectamentiſq; corporeis: quippe quũ ſalus ipſa nobis non per nudum verborum rationumq; auditum, ſed per opera comparetur,non aliter inquam deo copulari poſſumus, quàm per puriſſimam abſtinentiam: neque etiam videli-

cet

cet alicui particularium deo nedũ ipsi deo omnibus præsidenti,superq; naturã etiam incorporeã simpliciter existenti, qui quãtò cæteris simplicior est, & purior, sufficientiorq;, & à materia longè semotior, tantò puriorem esse oportet animum eo aliquando fruiturum.

EX SECVNDO LIBRO PORPHYRII, DE SAcrificijs, & dijs, atque dæmonibus.

PRimi sacrificatores non animalia, sed herbas primùm, floresq;, deinde arbores sacrificarunt, atq; aromata subfumigarunt. Primi, qui animalibus vesci cœperunt, penuria frugũ animalia inuaserunt, priùs enim terræ fructibus vescebantur. Tribus de causis diis sacrificandũ est, vt veneremur, vt gratiã referamus, vt necessaria ab ipsis petamus, malaq; propellamus, ad hæc autẽ impetranda votum animi satisfacit, cui addi possunt ex frugibus munuscula quædam. Animalia verò mactare nefas est. Sacra profectò diis nos quoque dicabimus, sed diuersa sicut par est, sacrificia offeremus: sicut differẽtibus quoq; sacrificabimus potestatibus, deo quidẽ ipsi,

qui regnat in omnibus, ſicut ſapiens quidam vir inquit, nihil ſenſibile offeremus, neq; fumigantes, neq; denominantes. Nihil eſt enim materiale, quod ipſi prorſus immateriali ſubitò non ſit impurũ. quapropter neq; ſermo huic vocalis eſſe poteſt accommodatus, neq; etiã ſermo animo intimus, quando paſſione quadã animę ſit inquinatus, ſed ſilẽtio puro, puriſq; de ipſo intelligentiis ipſum rite colemus. oportet igitur conjunctos, ſimileſq; deo jam effectos noſtram hanc ad deum eleuationẽ, velut ſacram victimam, dedicare deo, quæ quidẽ & ipſamet diuina laus eſt, ſaluſq; noſtra. in ipſa igitur dei hujus cõtemplatione paſſionis omnis experte ſacrificium hoc impletur. Filiis autem ejus, qui & intelligibiles dij ſunt, laudem jam ex ipſo quoque ſermone adhibere debemus. Nam vnicuique numinum juſta primitiarum fit oblatio ex iis, quæ largitur, & per quæ nos nutrit, atq; in eſſe conſeruat ad ſacrificij facultatem. ſicut igitur agricolæ primitias ex iis, quæ colligunt, manipulos videlicet frugum, atque fructus arborum ad numina ferunt, ita nos dicabimus eis primitias intelligẽtiarum, ſimiliumq; munerum excellentium, gratias ſcilicet pro iis agentes, quæ nobis largiti

giti sunt, ipsam videlicet numinum, munerumq́; suorum contemplationem, præcipuè quũ per ipsam eorũ inspectionem verè nos nutriant, præsentes vbique nobis, atque apparentes, & nostræ saluti feliciter aspirantes. Nunc verò multos etiam philosophiæ studiosos id operari piget, qui gloriam potiùs, quàm diuinitatẽ colentes circa statuas reuoluuntur, neq; cõsiderant, vtrum, & quomodo ad talia sit veniendum: neque discere student ab illis, qui diuina sapientia pollent, quousq;, & quantum ad hæc sit concurrendum. Nos autem cum his minimè contendemus, neq; tale aliquid dignoscere studebimus, sed sanctos, antiquosq́; imitabimur plurimum, videlicet velut primitiarum numinibus ex ipsa contẽplatione dicantes, quam nobis superi tribuerunt, & cujus nobis vsus ad veram salutem est admodum necessarius. Itaque Pythagorici circa numeros, lineasq́; versati, ex his etiã diis plurimum dedicabant, alium quidem numerum Palladem nominantes, alium verò Dianam, alium Apollinem: rursus alium justitiam, alium temperantiam, ac similiter in figuris, atq; ita similibus sacrificiis diis adeò placuerunt, vt vnumquẽq; deorum suis oblationibus aduocarẽt eorumq́;

rumq; beneficio frequenter ad vaticiniũ vterentur, & siquo ad examinandum aliquid indigerent. Diis autẽ quæ sunt intra cælum, siue cursu quodammodo pererrantibus, siue non errantibus, quorum ducem esse Solem primò, deinde Lunã existimandũ est, commodè sacrare possumus ignem jam quasi cognatũ, & quæ mandat theologus seruare debemus. Inquit autẽ ille, animatum nullum sacrificandum, sed vsq; ad farinam, & mel, terræq; fructus atq; flores: nouit enim virum pietatis veræ cultorem, Diis quidem animatum nullum aliquando sacraturum, sed dæmonibus, atque aliis siue bonis, siue malis. sed missa hæc faciamus. mihi quidẽ quæ pleriq; Platonicorũ diuulgauerunt, in mediũ ingeniosis jam afferenda videntur. Tradunt verò hoc tantummodo, primus quidem deus quum sit incorporeus, immobilis, impartibilis in nullo, neq; etiam in seipso cohibitus, nullo eget externo, neque etiã mundi anima eget externis. Possidet enim & continet ipsum, quod est trina dimensione porrectũ, facultatemq; naturaliter se mouentem, & suapte natura decreuit bene, ordinateq; moueri, mouereq; mundi corpus secundũ optimas rationes. excepit autem in seipsa corpus, atq; complexa

plexa eſt, quamuis incorporea ſit, atque ab omni libera paſſione. Diis autem reliquis ac mundo & errantibus, & non errātibus, qui ex anima, & corpore conſtant, oculis manifeſti, ſacrificandum eſt ſacrificiis inanimatis ea, qua diximus, ratione.

De ſpeciebus dæmonum bonorum, atque malorum.

RElīqua eſt inuiſibilium multitudo, quos dæmones indiſtinctos dixit Plato. horum verò alij quidem ab hominibus cognominati apud ſingulos nacti ſunt honores diis æquales, reliquúmque cultum: alij verò plurimum formæ nominati non ſunt, ſed à quibuſdam per vicos, aut vrbes nomē, & cultū occultè quodam modo ſortiuntur. reliqua verò turba, ſic quidem communiter appellatur nomine dæmonum. Rata verò apud omnes fides eſt ejuſmodi: eos certè læſuros genus humanum, ſi iraſcantur, propterea quòd negligātur, neq; cultum legitimū nanciſcantur: rurſusq; benefacturos hominibus, qui eos votis, ſupplicationibusq; & ſacrificiis, & aliis, quæ cōſequūtur, ſibi cōciliauerūt. Quū igitur opinio hęc de dæmonibus cōfuſa ſit, multūq; habeat in eos calūniæ, neceſſarium eſt eorū naturā ratione diſtin-

 guere,

guere. Forte nanq; neceſſarium aiunt, vnde circa illos error hominibus incidit declarare. diſtinguendum igitur hunc in modum. Quæcunq; igitur animæ ex tota anima pullulantes magnas ſub Luna locorum partes gubernant, ἀπερειδόμεναι innitentes quidem, ſiue adhærentes, ſiue impoſitæ ſpiritui, ſed ipſum ſecundùm rationem ſuperãtes. has vtiq; bonos dæmones judicandum, & ad eorum, quæ fiunt, vtilitatem omnia procurare, ſiue quibuſdam præſint animalibus, ſiue certis fructibus, ſiue aliis horum gratia ordinatis: velut imbribus, & temperatis ventis, aëriq́; ſereno, temperationiq́; temporum, & reliquis ad hæc omnia conferentibus: apud nos rurſum artibus & muſicæ diſciplinæ, & medicinæ, & gymnaſticæ, atq; ſimilibus. Fieri verò non poteſt, vt ij, qui vtilitati rerum, commoditatiq́; conſulunt, rurſum inferant detrimenta. inter eos adnumerandi ſunt dæmones, quos Plato tranſferre, nuntiareq́; dicit humana quidẽ diis, diuináve hominibus, dum vota quidem noſtra ad deos, velut judices perferunt: illorum verò juſſa, monitionesq́; vnà cum vaticinio ad nos deducunt. Quæcunque verò animæ conjuncto ſpiritui minimè dominantur, ſed plurimùm cedunt, hæ

ſanè

sanè per hunc ducuntur nimium,& feruntur,quando iræ,concupiscentiæq; spiritus inuadescunt.hæ quidem animę ipsæ quoq; sunt dæmones,sed rite malefici nominantur.Sunt autem tum hi omnes, tum quos diximus ab his diuersi inuisibiles, nec prorsus humanis sensibus manifesti. non enim solido corpore vestiuntur. Prætereà nec vnam omnes formam habent, sed figuris plurimis insignitas. Et formæ, quæ illorum spiritum obsignant,aliàs quidem apparent,aliàs verò nequaquam. aliquando verò & formas mutant illi scilicet, qui deteriores sunt. Spiritus autem eorum, qua quidem ratione corporeum quiddam est,passioni obnoxium est, atque dissolubile: sed qua ab animis, ita deuinctũ species ejus diu perseuerare potest,neque tamen est æternum. Consentaneum est aliquid ab eo semper effluere, atque nutriri. In commensuratione quidem corpus bonorum consistit, quemadmodum & corpora nobis manifestorum, sed maleficorum dæmonum inconcinna sunt, ac affectione passiua locum incolunt terræ vicinum. Nullum ergo malum est, quod non audeant perpetrare: habent enim omnino violentum, & malè sanum morem, desertum videlicet custodia dæ-

monum meliorum. Ideoq; vehementes, repentinasq; insidias plurimũ machinantur, & proruunt. ac dum agunt incursiones, partim latere conantur, partim inferunt violentiam. quamobrem acutæ, velocesq; sunt passiones ab eis illatæ: curationes autem, emendationesq; à dæmonibus melioribus tardiores esse videntur. Omne enim bonum gubernatione facile, æqualeq; est, & progreditur ordine, neq; quod oportunum est transgreditur. Si ergo sic de dæmonibus senseris, nunquam in opinionem de illis incides absurdissimam, per quam opineris, vel à bonis mala, vel à malis contingere bona. neque sic tantùm absurdus est sermo, sed etiam multi concipientes inde pessimas de diis opiniones in multos homines diuulgarunt. Vnum enim hoc est inter maxima damna, quæ à maleficis dæmonibus inferuntur, quòd videlicet, quum ipsi infelicium passionum terrenis incidẽtium auctores sint, sicut pestis, penuriæ, terræ motus, æstus, incendij, atq; similium, nobis interea persuadent illos horum effectores esse, qui contrariorum potiùs, id est fertilitatis, prosperitatisq; ejusmodi sunt auctores: sic itaque seipsos ex ipsa calamitatum causa conantur absoluere: atq; hoc ipsum machinantes,

primùm

primùm quidem injuſtitiam ſuam latere nos moliuntur, ſubinde verò nos flectunt ad ſupplicationes, & ſacra beneficis cõuenientia diis, quaſi illi nobis irati ſint: hæc autem, ſimiliaq; faciunt ſtudentes à recta deorum ſententia nos abducere, atque ad ſeipſos adducere. omnibus enim rebus ſic iniquè, diſcorditerq; factis admodum delectantur, & tanquam aliorum deorum facies ſubeuntes: ſicq; imprudentia noſtra confici ſibi turbas in ſocietatẽ adſumunt, & propter ejuſmodi concupiſcentias hominum incendunt animos amoribus, cupiditatibusq; diuitiarum, & dominationum, atque voluptatum. rurſus nouis, extraneisq; opinionibus nos inuoluunt, ex quibus ſeditiones, bellaq; naſcũtur, & cætera generis ejuſdem. Quod autẽ omnium grauiſſimum eſt, perſuadent ſimilia à ſuperis effici à deo, vt etiam deum maximum criminationibus ejuſmodi ſubigant, quem tradant omnia ſurſum, deorſumq; turbare. Accidit autem hoc non rudibus tantùm hominibus, ſed multis philoſophiæ etiam ſtudioſis. Cauſa verò erroris mutuò procedit, atque confirmatur. Etenim philoſophantes, qui à communi colluuione nunquam ſeceſſerunt, in eoſdem cum plebe errores inciderũt, rurſusq;

ſusq; turbæ opinionibus ſuis ſimiles à laudatis ſcriptoribus audientes in hac de diis ſententia ſunt magis etiam confirmatæ. Poëticum nanque artificium, ſuſpiciones inſuper ejuſmodi hominum acriùs excitauit, propterea quòd elocutione vtitur ad ſtuporem, & attractum quaſi magicum vehementer accommodata, facileq; potenti mulcere animos, & allicere, ideoq; fidem de rebus prorſus impoſſibilibus nobis afferre: ſed profectò firmiter credendũ eſt, neq; bonũ vnquam lædere, neq; prodeſſe malum. Non enim caloris eſt (vt inquit Plato) frigefacere, ſed oppoſiti. ita neq; juſti nocere. Iuſtiſſimũ autem omniũ naturaliter eſt ipſa diuinitas, alioquin nihil diuinum foret. Nónne igitur ſecernẽda eſt hæc potentia, ſorsq; beneficorum dæmonum? quæ enim prompta eſt, naturaliter admodum contraria eſt beneficæ, contraria verò circa idem nunquam naturaliter accidunt. Quũ igitur ejuſmodi dæmones in multis mortalem lædant naturam, & quandoque in magnis, certè boni dæmones interim officia ſua nunquam deſerunt, ſed imminentia paſſim à malis pericula pro facultate ſignificant, tum in ſomniis oſtendentes, tum per animos diuinitus inſpiratos, perq; alia multa.

ta. Ac si quis posset significata discernere, omnes improborum machinas deprehenderet, atque deuitaret. hi nanque significant omnibus, sed non quiuis significata cognoscit: neq; quilibet scripta legere valet, sed qui literas antè didicerit. Per contrarios verò dæmones vniuersum efficitur veneficium. hos nanque maximè, horumq́; ducem honorare solent, qui mala veneficiis inferunt. hi sanè dæmones omniformibus figuris, imaginibusq́; abundant, prodigiorumq́; machina strenuè fallunt, horũ opera infelices φίλτρα, amatoriaq́; maleficia machinantur. omnis enim intemperantia, spesq́; diuitiarum, atque gloriæ, per hos inualescit, præcipuè verò deceptio: mendacium enim proprium est ejusmodi dæmonum. Dij enim videri volunt, ac potestas ipsa eis præsidens, deus maximus vult haberi. Hi sanè sunt duntaxat, qui libamine, nidoreq́; carnium oblectantur. his enim spirituale corpus eorum pinguescere solet, viuit nanque hoc vaporibus, fumigationibusq́;, atq; variè admodum (vt par est) per varia, nidoreq́; sanguinis, & carnium vires adsumit. Vir igitur prudens, atque temperatus, cauebit ejusmodi sacrificiis vti, quibus ejusmodi dæmones attrahat ad seipsum. Studebit autẽ

animum

animum perfectè purgare. animū nanque purum ob ipsam dissimilitudinem nunquam aggrediuntur. Proinde si ciuitatibus fortè necessarium sit hos etiam dæmones sibi conciliare, nihil ad nos vsus ejusmodi pertinet. Nam in ciuitate diuitiæ, externaq;, & corporea commoda tanquam bona inter ciues habentur, atq; horum cōtraria mala: neq; fermè quicquam pensi habent de animi perfectione, atque puritate. Nos autem commodis, quæ dæmones afferant, quantum fieri poterit, nō egebimus, sed tum ex animo, tum ex externis omni studio cōtendemus, deo quidem ipsi, sibiq; propinquis similes effici, quod sanè trāquillitate animi, veritatisq; rerum comprehensione distincta, ac vita ad hæc prorsus intenta completur: improbis autem hominibus, atque dæmonibus, omniq; prorsus, & quod mortali, materialiq; gaudeat, dissimiles effici. Quamobrē secundùm ea, quæ tradidit Theophrastus, ipsi quoq; sacrificabimus, quibus & theologi consenserunt, cognoscentes videlicet quatenus animam à perturbationibus purgare negligimus, eatenus potestati improbæ copulari. vnde merito compellemur hanc insuper demulcere. vt enim theologi tradunt, qui à rebus pendent externis,

ternis, neq; dum perturbationibus dominantur, hac ipsa conditione coguntur potestatis ejusmodi impetum à se propellere, alioquin cessare nunquam à laboribus poterunt.

De sacrificijs ad dæmones malos, & de abstinentia, & cautione à malis dæmonibus.

QVapropter theologi, si quando permittunt dæmonibus improbis, vitandorum gratia malorum, quæ illaturi sint, animalia mactare, vetant simul talia sacrificia degustare, interea jubent antè quàm ita sacrifices purgare animum jejunio, ac præcipuè animalium abstinentia. Existimant enim sanctam animi puritatem esse quasi symbolum, characteremq; diuinum, quo custodiaris adeò, vt nihil patiaris ab illis, quibus ipse propinquas, dum eos sacrificando concilias: quando enim contrà sis affectus, atque illi, quibus sacrificia operaris, fisq; purior, ideoq; diuinior te, & corpore & animo indemnem perseuerare, pura scilicet sanctimonia velut arce munitum. Quamobrem fascinatoribus etiam veneficisq; necessaria visa est ejusmodi cautio, per quàm sint à discrimine tutiores, neque tamen penitus tuti esse possunt: lasciuiæ nanque genera consueuerũt dæmones improbos compellare.

pellare.quapropter non veneficorum, incantatorúmque propria eſt puritas, atque ſimonia, ſed diuinorum certè virorum, contemplantiumq́; diuina. Iam verò caſtitas, abſtinentiaq́; ſuos paſſim obſeruatores contra malos dæmones diuina familiaritate tuetur. itaque ſi faſcinatores hac vti prorſus conſtituiſſent, certè faſcinare nunquam prorſus auderēt, vtpote, qui per hanc reuocati eſſent ab eorum concupiſcentia, quorum gratia in pietate ſe polluunt. Itaque perturbationum pleni, atq; vix vel paululum cibis abſtinentes impuris, ideoq́; ipſi prorſus impuri ſupplicia luunt tranſgreſſionis contra vniuerſum iniquè: partim quidem ſub dæmonibus, quos ipſi prouocant, partim etiam ſub diuino judicio cuncta mortalium opera, conſiliaq́; prorſus inſpiciente.

De vero cultu, & ſacrificio, & cautione à malis dæmonibus.

Diuinus autem vir animum, tum ſapientia diuina, tum abſtinentia ciborum perturbationes hominibus incitantium, tum ipſa ad deum ſimilitudine muniet, & quaſi dei templum incontaminatum animum eſſe putabit, in hoc videlicet vniuerſo dei patris templo. Proinde quum

quũ omne ſenſibile corpus defluxus quoſdam materialium dæmonum nobis afferat, certè vnà cum impuritate nutrimenti ex carnibus, & ſanguinibus hauſti adeſt nobis poteſtas dæmonica huic amica, facileq́; pellecta propter ſimilitudinẽ, proprietatemq́; valde familiarem. Quamobrẽ rectè theologi omnes in primis abſtinentiæ ſtuduerunt, atq; Ægyptius nobis hæc aperuit, cauſam afferens maximè naturalem, quam experientia comprobauerat. Quoniam videlicet praua, irrationalisq́; anima, quæ corpus violentia ſuum reliquit, expoliata ad hoc ipſum deinde ſe admouet, ibiq́; moras protrahit, vnde hominum quoq; animæ violentia mortuorum immorantur, & circa corpus. idq́; ipſum nos admonet ne vi à corpore animum excludamus. Quum igitur violentæ viuentium cædes compellant animas corpora relicta diligere, nihil autem obſtet, quo minus anima ibi ſit quocunque cognatum aliquid allicit eam, vnde animæ paſſim multæ viſæ ſunt lamentari, hominumq́; animæ carentium ſepultura circa corpora immorentur. quibus ſanè malefici ſæpius abutuntur ad miniſteriũ ſuum efficiendum, compellentes animas appoſitione corporis, vel partis cujuſdam aſ-

ſumptio

ſumptione: quũ hæc inquam hæc illis hiſtoria comperta ſint, compertámque habuerint improbæ naturam animæ, & cognationem ejus ad corpus, voluptatemq; qua afficitur erga corpus, ex quo euulſa eſt, jure nutrimentum ex animalibus fugerunt, atque damnauerunt, ne extraneas animas auulſas violenter, atque impuras, quæ ad cognatum ſibi trahuntur, ad ſe ſic accerſirent: néve prohiberentur quominus ſoli, puriq; deo appropinquarent, ſiquando videlicet præſentia turbantium dæmonum propellerentur à deo. Quòd natura cognati corporis incitamentum quoddam ſit ad animam trahendam, experiẽtia in pluribus theologos docuit. Qui enim vaticinantium animalium inſinuare ſibi animas optabant, præcipua illorum membra deglutientes, velut corda ceruorum, vel talparum, vel aſturum accipiebant, ſubinde præſentem animam dei ritu vaticinanté. quæ ſanè vnà cum ſui corporis intus aſſumptione in corpus humanum ſe penitus ingerebat. Iure igitur philoſophus, deiq; ſacerdos omnibus dominatis, animalibus omnibus abſtinet. ſolus videlicet ſoli deo per ſeipſum ſtudens appropinquare, dum videlicet nulla comitantium inde turba diuertat, quo quidem

dem commercio ipſe, deinde & naturas rerum intelligit,& diuinat,deumq́; habet in ſemetipſo, vnde æternæ vitæ fiduciam pignusq́; poſſidet, totus trãſlatus ad deũ, atque vatis loco jam Iouis familiaris euadit. Proinde ſi qua neceſſitas inſtat, non deſunt huic diuinitatis familiari paſſim boni dæmones occurrentes ei, & per ſomnia, ſigna, voces, futura prænunciantes, vnde diſcatur, quid ſit neceſſarium deuitare. Solum nanq; diſcedendum eſt à malo, cognoſcendumq́;,quod in vniuerſo ſit optimum ac maximè venerandum. & vniuerſum,quod eſt in toto bonum amicum, atq; affabile. Improbitas autem,& inſcitia diuinorum compellit hominẽ deſpicere quæ non nouit,eaq́; damnare. verùm apud eos, qui audire poſſunt, ipſa natura clamat. quæ, quũ intellectualis ſit, per intellectum cultores ſuos in ſacra penitus introducit. Nouit profectò vir ſapiens, dæmones quidem malos animalium victimis delectari,& in eis futura portendere. Deos autem hujuſmodi victimis non egere,qui ſanè adorantium mores inſpiciunt, maximũ ſacrificium exiſtimantes rectum de ipſis,atq; de rebus judicium. nam apud deos optima eſt oblatio,pura mens,& perturbationum vacuus animus. hinc Pla-

to bono quidem viro conuenire ait ſacrificia operari, diuinisq́; intereſſe: malum verò fruſtra in ſacrificiis laborare.

EX LIBRO TERTIO, QVÒD ANIMAE SENſuales ſint, & rationales, atq; immortales.

IN libro tertio dicit ſe afferre opinionem veram, & Pythagoricam: omnem ſcilicet animam ſenſibus, & memoria præditã, eſſe rationalem, habereq; rationem, orationemq́;, tum interiorem, tum exteriorem, qua inter ſe loquãtur animalia. quorum verba non diſcerni à nobis, nihil mirum ſit, quum barbarorũ etiam multorũ ſermonem minimè diſcernamus, neq; tam loqui quàm indiſtinctè vociferari putemus. Addit, ſi credendum ſit antiquis, atque illis, qui patrum noſtrorum, & noſtro tempore extiterunt. Sunt qui dicant ſe audire ſermonem animalium, atq; intelligere, ſicut apud antiquos Melapus, & Tireſias, atque tales. nuper verò Apollonius Theaneus, quem dicunt in amicorum cœtu, quũ audiret hirundinem aliis nunciare, aſinum prope vrbem onuſtum tritico cecidiſſe, triticumq́; humi diffuſum: contendit

tendit deinde animalia rationem habere, tùm quia inter se sua significẽt, tum quia diligenti sibi solertia consulant, vsuiq; futuro prouideãt, tum quia discant, & ab se inuicem, & ab hominibus multa, seipsaq; inuicem doceant. Subjungit Aristotelem, Platonem, Empedoclem, Democritum, aliosq;, quicũq; veritatem de animalibus perscrutati sunt, participationẽ rationis, orationisq; in animalibus cõperisse. Apparere autem in hac diuersitatem, vt Aristoteles quoque dixerit, in essentia minimè differentem: sed per magis, minúsve diuersitatem, quemadmodum plerique putent differentiam deorum in hac ad homines esse. non quidem secundùm essentiã, imo secundùm perfectum, & imperfectum habitum rationis, sic & rationis naturam nobiscum animalibus, sed per magis & minus existimamus esse cõmunem. Animalia illa Aristoteles ait esse prudentiora, id est astutiora, quæ sensuum acumine pollent. Differentiæ verò corporũ facilè quidem, vel difficilè passiuam reddunt animam, atq; magis, minusq; promptam habere rationem præstant. verùm secundùm essentiam, variare animã nequeunt, quando neq; sensus, neq; passiones reddunt inter se differentes, neq; faciunt, vt perfectũ

transgrediantur. Concedatur itaq; secundùm magis & minus esse in his differentiam rationis, neq; tamen ratione animalia reliqua omnino priuentur, neq; ex eo, quod nos magis, quàm animalia intelligamus, propterea illa intellectione omnino priuemus. sicut neq; volare perdices negamus, quoniam astures velociùs volent. Concedere quidem poterit aliquis animã cum corpore compati, patiq; aliquid eo vel bene, vel malè affecto: permutari verò ipsam animæ naturam ex hoc, nequaquam. Si autem compatitur tantùm, vtiturq; eo, vt instrumento, faciet quidem per ipsum multa aliter instrumẽtis dispositum, quàm nos simus, quæ quidem nos facere non valemus. Atque compatietur per ipsum certo modo dispositum, non tamen naturam propriam commutabit. Qui autem bruta dicit, quæ rationaliter agunt, natura facere, non animaduertit se dicere hæc rationalia esse natura. quasi verò ratio nobis natura non insit. Ipsaq; perfectio nõ, sicut natura instituti sumus, suscipiat incrementum, veruntamen quod diuinum est, non sit disciplina rationale. non enim erat quãdo rationale non esset, sed simul & fuit, & rationale fuit. neque prohibetur esse rationale, quoniam ratio-

nem

nem non acceperit per diſciplinam, quanuis & in cęteris animalibus, ſicut & in hominibus, multa quidem ipſa natura docuerit, alia verò diſciplina præbuerat. Nō abſurdè quidã conati ſunt oſtendere multa etiam ex locis, quæ ſortita ſunt, prudentiora eſſe quàm nos. vt enim habitantia ætherem rationalia ſunt, ſic aiunt, quæ illis proximè habitant, id eſt in aëre. Deinde quæ in aqua, deinde quæ in terra, inter ſe rationis gradu differre. ſi enim deorum dignitatē quodammodo metimur etiam ex locis, ſic & animalium perpendimus dignitatem. Socrates, & ante illum Rhadamanthus per animalia jurabant. Ægyptij verò animalia quædã deos exiſtimabant, ſiue re vera deos arbitrarentur, ſiue cōſultò deorum formas vultu bouino, & auium facie, aliorumq́; pingerent, vt non aliter animalibus quàm hominibus abſtinerent, ſiue alia ſecretiori de cauſa: ſic & Græci ſtatuæ Iouis cornua arietis impoſuerunt: tauri verò cornua ſtatuæ Dionyſij. at Pana ex homine, & capra compoſuerunt. Muſas autem & Sirenas alauerunt, & Amorem, atque Mercurium: & Iouem tauri formam induiſſe ferunt, & aquilæ, atque cygni. Per hæc antiqui honoranda eſſe animalia teſtabantur. & Socrates, vbi

ait cygnos ſuos eſſe conſeruos,non eſt iocatus. Tabula verò indicat conuenire animalia nobiſcum in anima,dicens indignatione deorum, ex hominibus animas in animalia pertranſire; quũ verò pertranſiuerint,deos denique miſereri. per hæc, & ſimilia ſignificatur animalia eſſe rationalia, ratione quidem in plurimis imperfecta,non tamen prorſus ab ente.

Nefas eſt animalia cædere.

INjuſtum eſt animalia cædere, quandoquidem non omnino à nobis ſunt aliena. Nos autem tanquam laſciui, & inſolentes ludo frequenter in theatris, venationibusq; animalia paſſim plurima interficimus, quo factum eſt,vt vis ipſa in nobis ferina, & immitis vehementiùs inualuerit; humanitas autem, & manſuetudo ceſſauerit. Pythagorici verò manſuetudinem, & clementiam erga feras meditati ſunt, tanquam humanitatis, & miſericordiæ ſpecimen. Omne, quod eſt inanimatum, quũ ratione, menteq; careat,opponitur ei, quod vna cum anima rationem, & intelligentiam quandam habet. Omne nanque animatum ſenſuale habet etiam phantaſiam,velut rationem quandam.natura enim, quæ alicujus gratia, & ad aliquid

quid omnia facit,& fecit animal ſenſuale, non quidem vt ſimpliciter ſentiret, atque pateretur,ſed vt perciperet quæ ſibi commoda forent, quæ've incommoda, & illa quidem ſequeretur, hæc fugeret. ſenſus igitur vtrorumque cognitionem ſingulis animalibus affert. quæ verò ſenſum ſequuntur, ſcilicet vtilium proſecutiones, apprehenſionesq;,noxiorum verò deuitationes, putandum eſt non adeſſe niſi habentibus ratiocinationem quandam, & judicium, atque memoriam. Etſi Strato phyſicus ſenſum dicit nõ abſq; intelligentia quicquam agere, ſiquidem præſentia ſenſibus non percipimus, dum attentiùs aliud intelligimus: tamen eſto quidem ſenſum non egere mente ad ejus actionẽ, at quando ad proprium, & alienum ſenſus agendo ſe confert, & inter hæc duo differentiam ponit, & illud fugit, hoc ſequitur, mediumq; ſequendi, effugiendiq; ſagaciter inuenit ineſſe rationem: conjicere poſſumus,& hæc quidem rationis propria ſunt, omniaq; omnibus animalibus adſunt ſcilicet progreſſiuis.

Qui paucis contentus viuit, & innocens, eſt quaſi deus.

QVum animi finis ſit deo fieri ſimilẽ, Deus autem nullius indigus ſit, no-

ceátve nulli, ille certè feliciſſimus eſt, deóque ſimillimus, qui ita ſeipſum comparat, vt quamminimè egeat alienis, quamminimè noceat. hic ergo ſolis veſcetur terræ fructibus, ne noceat hominibus, ne noceat animalibus: & quantum fieri poterit, parcet etiam plantis & herbis: nam & hoc ipſum antiqui lamentabantur, quòd vel arborũ fructibus egeamus. hujus autem egeſtatis cauſa generatio eſt, quódve in ipſa inopia per generationẽ conſtituti ſumus jam remotiores à copia. inopia verò ſalutẽ quæritat ab externis. Qui igitur pluribus eget externis, magis cum inopia copulatur, longiusq; à deo diſiungitur. qui enim deo ſimilis eſt, hac ipſa ſimilitudine veram poſſidet copiam. Diues autem, diuitiisq; fruens, nullis infert injuriam. nempe quandiu injuriam infert, quamuis pecunias omneis habeat, totamq; occupet terram, pauper eſt habendus, quippe quum ſit familiaris inopiæ. Quamobrem vir injuſtus profanus eſt, & omni prauitate pollutus. quod quidem vitium nobis intulit ruina quædam animæ in materiam diſcedentis à bono. omnia igitur nugæ ſunt, quatenus aliquis à principio deficit. omnium egenus eſt animus, quandiu ad ipſam plenitudinem minimè

ſuſpic

suspicit. Cedit autem ei, quod est naturæ suæ mortale, quatenus ipse non nouit re vera seipsum. Qui autem tanquam deo similis jam effectus, quàm minimis ad victum est contentus, hic illa seculi aurei prosperitate potitur.

Ratio quædam inest etiam animalibus.

RAtio quidem naturaliter inest. ratio verò recta, perfectaq́;, ex meditatione fit, atque doctrina. Quapropter rationalis quidem facultatis participatio quædam omnibus competit animalibus. Rectitudinem verò, sapientiamq́; neq; hominem quidem adeptum reperire licet: & quemadmodum differentia visus ipsius est ad visum, volatusq́; ad volatum. non enim similiter cernunt astures, atque cicadæ, neque aquilæ similiter volant, atque perdices, sic neque rationale quodlibet æquè particeps est acuminis, & astutiæ.

EX QVARTO LIBRO,

ANTIQVI ANIMALI- *bus abstinebant.*

DIcæarchus Peripateticus antiquos inquit Græcos, tanquam proximè deo genitos, optimos fuisse natura, ac vitam optimam peregisse, adeò vt genus eorum aureum

sit judicatum. subdit eos nullum animal occidisse. Illi sanè nihil ad sanitatem melius probauerunt, quàm superflua minimè congregare. Itaque nutrimentum natura valentius adsumere noluerunt, sed quo potius esset natura valentior. Antiqui quoque sacerdotes Ægyptiorum sapientiæ studio dediti, de quibus Cheremon Stoicus diligētissimè tractat, animalibus plurimùm abstinebant. Quinetiam multa, velut diuina, venerabantur, quorum alia diis aliis accommodata dicebant, sicut Soli asturem, atq; cantharum, & arietem, atque crocodilum. Comprehenderunt enim omnis animalis animam esse rationalem, quando à corpore fuerit separata, præsagamq; futuri, nobisq; diuinantem, omniumq; effectricem, quorum & homo solutus a corpore. non ergo temere animalia honorabāt, & ab eis se, quantum fieri poterat, continebant.

Sobria vita Essæorum.

NArrat subinde ex historia Iosephi Essæorum vitam religiosorum apud Iudæos, atque philosophorum, omnia eos habuisse cōmunia, charitatem mutuam, & abstinentiam, & patientiam ante omnia coluisse, diuino cultui semper intentos: adeoq;

ideoq; fortes animo, vt necari quàm deũ negare maluerint. Atque in ipsis cruciatibus ridere palàm cõsueuerint, qui ob eam causam cruciati alacres animas emittebant, tanquam iterum recepturi. hęc enim sententia rata est, inquit, apud illos, animas immortales existere, atque ab æthere tenuissimo descendentes corporibus applicari ῥύμῃ, id est, impetu, & instinctu naturali tractas ad corpora: postquàm verò è carcere corporis emigrauerint, tanquam à longa seruitute jam liberas exultare, perq; sublimia se attollere. Abstinebant tum animalibus multis, tum omni prorsus incontinentia. Deniq; ex ipsa vita & temperatissima, & veritatis studiosissima, & deuotissima deo inter eos multi futura præsagiebant, ideoq; prophetæ nominabantur.

Sapientes antiqui præsentem vitam contemnebant spe futuræ.

SApientes Indorum nominati sunt Gymnosophistæ. inter eos qui quadã generis successione in studio religionis, & sapientiæ procedebant, Brachmanes nominati sunt: qui verò idem electione tantùm profitebantur, Samanei, quorum vitam Bardesanes Babylonius latè describit.

bit. Samanei hujus vitæ tempus tanquam necessariam quandam seruitutem naturæ ministrantem inuiti ferebant, studebantq; animas è corpore soluere. & quũ prospere corpus se habere sentirent sæpe, nihilo ad hoc vrgente, egrediebantur è vita. hos ergo domestici obitu beatos existimabãt, atque eos qui illis superessent, deflebant, vt infelices.

Sobrietas, & contemplatio mentem deo conjungit.

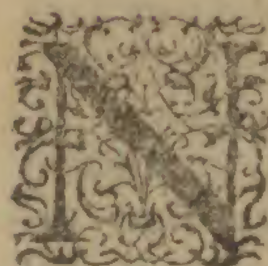
GYmnosophistæ, præter reliquã temperantiam atq; sanctimoniã animalibus abstinebant. Sanctimonia quidem mortalibus abstinens æternam continet vitam. Corpus autem pinguefactum animam cogit esurire à felici vita cadentem, augetq; mortale, expellens, impediensq; vitam nobis æternam. contaminat & animam, videlicet corpoream eam reddens, & ad id, quod diuersum est, deflectens. Magnes verò lapis quasi quandam animam trahit ferro sibi aliquando propinquanti. vnde ferrum natura grauissimum euadit leue, eleuaturq; spiritu magnetis se conferens ad magnetem. Siquis ergo ad deum suspẽsus euaserit, incorporeum intellectualemq;, meritò non debet nutriment

mentum quærere, quo pinguefiat corpus. quod iter ad mentem impedit, ſed ad minimum, ac penitus neceſſarium alimentum rediget corpus: ipſeq; nutrietur diuinitate naturaliùs deo conjunctus, quàm magneti ferrum. Iam verò ſi neque minimis quidem alimentis indigeremus, tantò feliciores eſſemus, quantò magis & immortales. Nunc verò in hoc mortali viuentes, adhuc etiam nos (vt ita dicam) mortaliores latenter efficimus, dum corpus adaugemus, atque (vt Theophraſtus inquit) dum ἐνοίκιον, id eſt plurimum neceſſitudinis animus familiariùs habitando cum corpore contrahit, atque inſuper ſeipſum adhibet totum. Sed vtinam abſq; cibo penitus, atque potu agere vitam potuiſſemus: vt corporis cohibentes effluxũ, optimis ſtatim rebus conjungeremur, in quibus & deus exiſtens ita deus exiſtit. Verùm quidnam fruſtra ad homines hæc exclamamus, atque deflemus, ſic excæcatos, vt malum quidem ſuum aſſiduè foueãt, oderint verò ſeipſos primò, verumq; genitorẽ? Deinde eos etiam, qui vt quandoq; ab ebrietate expergiſcantur, admonent, & hortantur. Democrates ait, viuere imprudenter, intemperanter, impiè, non tam malè viuere eſt, quàm diu mori.

EX

EX MICHAELE PSELLO DE DAEMONIBVS.

Interpres Marsilius Ficinus.

Atura dæmonum non est absque corpore, sed habet corpus, & versatur circa corpora, quod & venerandi patres nostri judicauerunt. sunt & qui asserant, dęmones propria cum corporibus præsentia sibi apparuisse. Atq; & Basilius diuinus mysteriorum nobis occultorum inspector, non solùm dæmonibus, sed puris etiam angelis corpora tribuit, velut spiritus quosdam tenues, & aëreos, atq; puros, & testem affert Dauidẽ dicentem: Qui facit angelos ejus spiritus, ac ministros ejus flammeos: atq; id quidẽ necessarium est. oportet enim, vt diuinus asserit Paulus, spiritus ministros, qui mittuntur, corpus habere, quo moueantur, gradumq; sistant, palamq; appareant. nouerunt enim hæc ministeria nõ aliter, quàm corpus aliud perfici posse. quòd sicubi legas in scriptura eos incorporeos appellari, respondeo & nostros, & alios solere corpora quidem crassiora corporea nominare,

minare, corpora verò tenuia, & quæ aspe-
ctum, tactumq; effugiunt, incorporea fre-
quenter cognominare. Non est autẽ cor-
pus idem cognatum angelis, atq; dæmo-
nibus. Angelicum enim corpus radios
quosdam effundens alternis oculis susti-
neri non potest, eis penitus euanescens:
dæmonicum verò si vnquam tale fuerit,
eloqui nescio. videtur autem tale aliquan-
do extitisse, quum Isaias nominet angelũ,
qui cecidit, luciferum: nunc verò alioquin
obscurum, tenebrosumq; existit, ac si con-
jugato lumine nudatum oculis offeratur,
molestum nobis occurrit, & angelicum
quidem materiæ penitus expers, quapro-
pter & per vniuersum solidum penetrat,
atq; pertransit, minusq; etiam quàm solis
radius passionibus est obnoxium. Solis
nanq; radium per corpora diaphana, atq;
tralucida procedentem, siue ingredien-
tem obstacula terrena, & opaca obstantia
detinent adeò, vt sustineat fractionem, vt-
pote qui ad malum cognationem habeat.
Corpori verò angelico nihil horum ob-
stat, vtpote quod nullam à quoquam op-
positionem patitur; quippe quum horum
nullis in ordine congruat, vel natura. cor-
pora verò dæmonica quamuis ob tenui-
tatem inuisibilia sint, attamen materialia
quod

quodammodo sunt, passioniq; subjecta, præsertim quæcũq; loca subterranea subire. Hæc enim adeò cõcreta sunt, vt tactui subjiciantur, pulsatáque doleant, & igni propinquantia comburantur, adeò vt horum quædam cinerem quoq; relinquant. Quod quidẽ apud Thuscos Italiæ populos accidisse, historia traditur. neque ego hæc loquor quasi poëticam fabulã, monstraq; in mediũ afferens Cretensiũ Phœnicumq; more, sed ex ipsis Saluatoris verbis persuasus, hæc affirmo, quæ tradunt dæmones igne torqueri, vtpote qui, propterea quòd corporei sunt, pati possint. Quo enim modo pati possent, si incorporei forent? quod enim incorporeum est, pati à corpore ne fingi quidem potest.

Sex dæmonum species, quomodo se transforment, se nobis insinuent, nos moueant.

ACcepi verò multa de his ab eis, qui seipsos dediderũt studio eos in aspectum prouocãdi, tametsi nil tale vnquam viderim, neque videre dæmonas optem. Versatus verò sum cum aliquo, qui in Cherrhoneso Græciæ contermina solitariam vitam egit, Marco nomine. hic in Mesim fluuium genus suum referebat, ac, siquis

ſiquis alius, in dæmonum cultu profecerat, inſpexeratq; apparitiones dæmonum: hęc ergo antè tanquam vana, falſaq; ſpernebat, atque deteſtabatur. deinde verò palinodiam cecinit, veriſq; dogmatibus, & noſtris adhæſit. hic ergo multa, & mira quidem, & dæmonica nobis aperuit, atque mihi interdum interroganti, vtrum dæmones pati poſſent: & valde quidem, inquit, adeò vt nonnulli dæmonũ ſemen jaciant, atq; in puſilla quædam animalia oriantur. Tum ego, incredibile inquam dæmonas excrementa habere, & membra genitalia. Habẽt quidẽ, inquit ille, membra, ſed non talia, excrementum verò aliquod ex illis emanat. Tum verò ſubjunxit, mihi crede. ſed ego, inquam, graui in diſcrimine ſum, ſi noſtro more nutriantur. Nutriuntur ſanè, inquit Marcus, alij quidem inſpiratione, veluti in arteriis, & neruis viget ſpiritus: alij verò humore, ſed non ore, vt nos, immo verò ſicut ſpongiæ, atque oſtra, exugentes quidem humorem extrinſecus adjacẽtem, rurſus autem quod in humore concretius eſt ſecernentes. id verò non patiuntur omnes, ſed ſolùm genera dæmonum materiæ proxima; genuſq; dæmonum, quod odit lucem, & aquatile, atque ſubterraneum. At

hæc interrogaui, sunt'ne ô Marce mul-
dæmonum genera? multa, inquit, atque di-
uersa, tum secundùm formas, tum secun-
dùm corpora, adeò, vt & aër, qui supra nos
est, & qui circa nos, sit plenus dæmonum,
plena & terra, mareq;, & loca abdita, atq;
profunda. nisi molestum est, inquam, enu-
mera. Sex generaliter, inquit, sunt genera
dæmonum: neque verò noui, vtrum locis
diuidere oporteat dæmonas, in quibus
versantur, an potiùs ex eo, quòd vniuer-
sum dæmonum genus amore afficiatur
ad corpus. Esse verò noui senarium nu-
merum corporeum, atq; mundanum. In
eo enim circunstantiæ corporeæ sunt, atq;
mundus per hunc cõpositus est, siue quia
hic numerus primus est, qui componat
triangulum scalenum. Esse verò proprium
æquilateri diuinum, atq; cæleste, vtpote
quod sit sibi ipsi æquale, ac difficile mo-
ueatur ad malum. propriũ verò æquicru-
rij genus humanum vti. quod vno quodã
ab instituto aberret, ex pœnitentia verò
fiat melius. Scaleni verò proprium dæmo-
nicum tanquam inæquale, nec vllo modo
propinquans bono. siue igitur hoc, siue
alio modo res se habeat, sex omnino ille
genera dæmonũ enumerabat, & primum
quidem prima lingua barbarè nominabat
leliu

leliureon, id est igneum, quod circa sublimiorem aërem peruagari dicebat. omne nanque dæmonicum ex lunaribus regionibus, velut ex templo profanum aliquid exterminari. Secundum verò genus, quod in aëre propinquo nobis oberrat, quod & à multis propriè aëreum nominatur. Tertium, terrenum, quod plurimum circa terram versatur, terrenisq; aduersatur multis rationibus, atq; machinis. Quartum, aquatile, & marinum, quod humoribus se immergit, ac libenter circa lacus, & fluuios habitat, multosq; perdit aquis, & in mari fluctus excitat ac tẽpestates, nauigiaq; viris onusta funditus submergit, multosq; obruit vndis. Quintũ, subterraneũ, quod habitat quidem sub terra, inuadit autem qui puteos effodiunt, & metalla. efficit hiatus terræ, & fundamẽta concutit. flammiuomos ventos suscitat. Sextum & vltimum est lucifugum, imperscrutabile, ac penitus tenebrosum, passionibusq; frigidis violenter res perdens. Esse verò dicebat hæc omnia dæmonum genera sic affecta, vt & deos oderint, & hominibus aduersentur, sed aliud alio pejus. Aquatile enim, & subterraneum, ac etiam lucifugum summopere malefica, atque perniciosa. hæc enim non phantasiis excogita-

tionibusq; animas deprauare, atq; lædere, sed oberrantia ferarum more syluestrium ad perniciem hominũ festinare. sic aquatiles quidem errantes, in aquis suffocare, atque morbo comitiali, dementiaq; vexare. Aëreos autem, atque terrestres arte quadam, & excogitatione inuadere, sicq; humanos animos fallere, & ad perturbationes turpissimas, & iniquas, perniciosasq; flectere. Tum ego, quonam pacto, & quid agẽtes hæc peragunt? vtrum dominantes nobis, & quocunque placet velut mãcipia circunferentes? Non dominãtur, ait, sed nobis clàm commemorant. spiritui nãq;, qui nobis inest, phantastico propinquant, vtpote qui & ipsi spiritus sint, verba perturbationum, & voluptatum nobis insonant, non emittentes quidem vocem pulsatione quadam, ac sonitu, sed sermones suos absque sonitu immittentes. Sed quonam pacto, inquam, sine voce sermones nobis ingerere possunt? Quid mirũ, inquit si modò illud animaduertas, quemadmodum videlicet qui loquitur, si procul loquatur, vehementiore clamore eget. factus verò propinquior, in audiẽtis aurem susurrando subloquitur: qui si posset cum ipso animæ spiritu copulari, nullo sono prorsus egeret, sed sermo ejus voluntate

con-

conceptus nullo penitus ſono audienti illaberetur, quod quidem animabus etiam egreſſis corpore contingere tradunt. Has enim ſine ſtrepitu inter ſe verſari hoc vtique modo nobiſcum dæmones cõuerſantur, clàm videlicet, adeò, vt nec vnde quidem nobis inferatur bellũ, liceat perſentire. Neque de hoc dubitauit quiſquis, quod aëri contingit, conſiderauerit. Sicut enim aër præſente lumine colores, & formas accipiens traducit in illa, quæ naturaliter accipere poſſunt, ſicut apparet in ſpeculis, rebusq́; quaſi ſpecularibus: ſic & dæmonica corpora ſuſcipientia ab ea, quæ intus eſt, eſſentia phantaſtica figuras, atque colores, & quaſcunque ipſi voluerunt formas in ipſum animalem, noſtrúmque ſpiritum tranſmittunt, multa nobis negotia præbent, voluntates, & conſilia ſuggerentes, formas ſubindicantes, ſuſcitantes memorias voluptatum, ſimulacra paſſionum frequenter concitantes vigilantibus, atque dormientibus. nonnunquam verò femora nobis, ac inguina titillantibus, incitantes inſanos, & iniquos amores ſubjiciunt, & ſubacuunt, præcipuè verò ſi humores calidos humidosq́; ad id conducentes nacti fuerint. Sed hi Plutonis galeã ſubinducentes perturbant

animas arte quadam,& ſophiſtica fraude. Reliqua verò dæmonum genera nihil excogitant ſapienter, nec quicquid facilè aſtu peragunt, niſi quòd moleſta tamen, atq; valde turpia ſunt,& charonei ſpiritus more lædunt. Sicut enim ferunt ſpiritum hunc corrumpere quicquid propinquauerit, ſiue quadrupes, ſiue homo, ſiue ſit auis: ſic dæmones occurſu diri quicquid occurrerit, ſubitò perdunt agitantes corpora, animosq;, naturalesq; habitus peruertentes. ſæpe etiam igne,aqua, præcipitio perdunt non ſolũ homines, verũ etiam bruta nonnulla. Ad hæc ego, cúrnam hi dæmones bruta rurſus inuadunt? jam verò circa Gergeſam tale aliquid accidiſſe porcis ſacra teſtantur eloquia. Ad hæc ille, quum dæmones hominum hoſtes ſint, nihil mirum videri debet eos lædere. inſultant quinetiã aduerſus bruta nonnulla, non tam voluntate nocendi, quàm viuifici caloris auiditate. Quũ enim in locis habitẽt profundiſſimis, ad ſummum quidem frigidis, ſed humore carentibus, frigiditatem plurimam contrahunt humoris expertem, qua quidem obſtruſi in anguſtumq; coacti calorem humidum appetunt, & vitalem, vtq; hunc aſſequantur in animalia irruunt,& ratione carentia,&

ad

ad balnea, foueasq; aduolant. Nam calorem ignis, solisq; velut comburentem,& exsiccãtem fugiunt: calorem verò animalium quasi moderatum, suauiq; humore permistum diligũt, præsertim humanum, quia sit temperatior. quamobrem hominibus se insinuantes, non mediocriter eos perturbant, oppletis videlicet meatibus,& impletis, in quibus spiritus insidet animalis, ipsoq; spiritu dæmonicorũ corporum crassitudine coacto, intusq; concusso, ex quo accidit, vt vibrentur, concutianturq; corpora, viresq; principales malè in actionibus se habeant, ac motiones stupidæ erraticæq; proueniant. Atq; si dæmon, qui irruit, subterraneus sit, cõcutit, ac destruit occupatum, clamatq; per ipsum vtens patientis spiritu velut proprio instrumento. Sin autem lucifugorum aliquis homini se clàm ingesserit, segnitiem adducit, cohibetq; vocem, hominemq; obsessum, quasi mortuum reddit. hoc enim genus tãquam inter dæmones vltimum terrestrius est, summopereq; frigidum, atq; aridum, & cuicunque latẽter irrepserit, vim omnem animalem obtundit, & hebetat, obfuscat, & delet. Quũ verò ratione captum sit omnino, omniq; intellectuali speculatione prorsus orbatum, & ductũ irrationali

quadam phantaſia, more brutorũ præ cæteris indocilium, nullis rationibus auſcultat, nec redargutiones metuit. quocirca rectè apud multos mutum, ſurdumq; vocatur: neq; diſcedit ab occupatis, niſi diuina poteſtate propulſum, oratione videlicet, jejunioq; accedentis. Sed ego, ô Marce, inquam, retentiora quædam ſapere nos medicorum ſectatores adducunt, aſſerentes paſſiones ejuſmodi non eſſe effectus dæmonum, ſed humorum, vaporumq; & venti malè ſeſe habentium. itaq; pharmacis, & diæta, non carminibus incantantiũ, expiationibusq; curare hæc aggredi ſolent. Tum ille, nihil mirum eſt hæc medicos dicere, qui nihil nouerint præter ſenſum, ſed corporibus tantùm incubuerint cognoſcendis. Illa fortaſſe decebat malorum humorum putare incommoda, capitis ſomniferam grauitatem, atræ bilis anguſtias, phreneſis deliramenta, quæ lauacris, potionibusq; vel euacuationibus, vel emplaſtris ſedare conſuerunt. Inſpirationes autem, occupationesq;, quibus qui obſeſſus eſt, agere nihil poteſt, non intellectu, non ratione, non phantaſia, non ſenſu. Aliud verò eſt, quod mouet, atque ducit, dicitq; inſuper, quæ non nouerit occupatus, & futura nonnunquam prędicit,
quo

quo inquam pacto dicemus, hæc esse erraticas materiæ motiones?

Quomodo dæmones occupent hominem, loquantur, moueant, se transforment.

EGo igitur Marco fidem adhibeo, præsertim quũ memoria teneam, quæ de dæmonibus diuina nobis Euangelia tradunt. quódve viro Corinthio contigit jubente Paulo, & denique quotcunque patrum nostrorum scriptis leguntur de dæmonibus multa, penitusq; miranda. Reliquum verò est, ea referre, quorũ ego inspector, & quibus velut auctor interfui. Profectus sum in Elasoniam, vbi vir quidam act⁹ dæmone multa multis oracula fudit. Quem ego conueniens interrogaui, vnde nam sibi facultas vaticinandi contigerit. quũ verò ille aperire nollet arcanum, tandem Laconicam passus necessitatem, tandem confessus est verum. Retulit ergo se initiatum fuisse in operibus dæmonum à quodam Aleto Liuio, qui eum nocte adduxisset in montem, jussissetq; herbam quandam assumere, deinde in os expuisset, & quibusdam vnguentis oculos illinisset, vnde sibi dæmonum turbas videre cõtigerit: ex quibus senserit, quasi coruum quendam inuolantem, osq; suum ingre-

dientem ex eo tempore,atq; hactenus sibi vaticiniũ adesse de quibuscũque, & quandocunque hoc ipsum vult,quod eum mouet.in diebus enim crucifixionis,& in die venerandæ apud nos resurrectionis mihi, ait, nihil, etiam si studiosè contenderim, insonat. Hæc ille nunciauit. Quum verò quidam meorum comitum irrideret eum, percuteretq; ceruicẽ, ait,Tu quidem paulò pòst pro vna plaga multas vtriq; reportabis, & aliis multa prædixit, quæ prouenerũt. Quidam ergo eum fatidicum conspicatus tanquam musicum instrumẽtum insonantibus dæmonibus euasisse, sic objecit,omnes insanię species passiones sunt deprauatæ materiæ, potiùs quàm tragicæ dæmonum passiones. Ad hunc ille, nihil mirum videri debet,inquit, si ita medicorum sectatores judicãt, qui nihil vnquam ejusmodi viderint. Nam & ego ita putabam,quousque contigit prodigiosum aliquid prouidere, quod non importunum erit in præsentia recensere,& profectò nihil mẽtiar.* Senex quidam, qui hoc idem pallium induebatur,Frater meus natu major habebat vxorem alioquin modestam, morbisq; vexatam frequentibus. hæc aliquando puerpera vehementer jam laborabat, vestemq; confringens barbarè loquebatur,

quebatur, sermone præsentibus incognito. itaq; ambigebant omnes quid in re ardua faciendum foret: fœminæ verò quædam adducunt peregrinum quendam nomine Anaphalangiam valde senem rugosumq́;, & exustum, atque nigrum, qui nudato ense, prope lectum adstans, ira quadam apprehendit ægrotam, linguaq́; sibi patria, id est Armenica, acriter conuiciatus est. illa huic vicissim respondit Armenicè, ac primò quidem audax è lecto prorupit cũ eo protinus certatura. At barbarus ille, tum maximè adjurationibus vtebatur, & quasi furens minabatur illam se percussurum. Tum fœmina se recepit, cõpressit, contremuitq́;, & humiliùs jam locuta, in somnum mox incidit. Nos autem obstupuimus ambigentes, quonam pacto illa locuta sit Armenicè fœmina, quæ Armenios nec vidit quidem vnquam, neque domesticis laribus egressa est. Quũ ergo resipuisset, interrogauimus eam, quid passa fuisset, & nunquid acta animaduertisset, vel mente teneret. Tum illa respondit se vidisse dæmonum visum tenebrosum, & simile mulieri, passos habenti crines in se irruere. vnde antè quàm ipsa lectum ingrederetur, extimuisse: quod verò deinceps secutũ est, minimè persensisse: quamobrem

obrem ego post hæc ita dubitare cœpi, quonam pacto dæmon mulierem perturbans mulier appareret: nec injuria dubitabatur, vtrum dæmonum alij quidem mares, alij verò sint fœminæ more animaliũ caducorum: præterea quomodo dæmon lingua Armenica vteretur. nam valde dubitandum est, num dæmones alij Græcè, alij Chaldaicè, alij Persicè, alij Syriacè loquantur. Deinde quomodo ad magi illius minas seipsum dæmon compresserit, strictumq; timuerit ensem: quid enim patitur ab ense dæmon indiuiduus, atque immortalis? Tum Marcus dubitationem meam animaduertens, ait, nullus dæmon suapte natura mas est, vel fœmina. Compositorum enim sunt hujusmodi passiones: corpora verò dæmonũ simplicia sunt ductu, flexuq; facilia, ad omnemq; configurationem naturaliter apta. sicut enim nubes suspicimus nunc hominum, nunc vrsorum, nunc draconũ, aliorúmve præferre figuras, sic & corpora dæmonum: sed hoc interest, quòd nubes externis agitatæ ventis figuras varias agunt, dæmones autem proprio consilio, prout ipsi volunt, corporum formas in se variant, & modò in breuiorẽ molem contrahuntur, modò rursus in longiorem se extendunt.

Quem

Quemadmodum lumbricis videtur accidere ob ſubſtantiam meliorem, ductúque facillimam: neque ſolùm magnitudine in eis diuerſitas accidit, verùm etiam figuras, coloresq́; variant multiformes: corpus enim dæmonis ad vtrunque eſt natura paratum. qua enim ratione eſt natura facilè cedens, ſic in varias figurarum ſpecies transformatur: qua vero aëreum eſt, diuerſos aëris inſtar colores ſubit. Sed aër quidem ab extrinſeco coloratur, corpus verò dæmonis ab intima phantaſię actione ſpecies colorum accipit. quemadmodum nobis expaueſcentibus genæ palleſcunt, verecundia verò affectis rubeſcunt, anima verò prout ſic, aut ſic afficitur, paſſiones ejuſmodi in corpus, ſimiliter traducente eadem ratione de dæmonibus eſt putandum. Nam & hi ab intrinſeco in corpora ſua colorum ſpecies transferunt, quapropter vnumquodq; dæmonum corpus proprium in quam elegerit figuram transformans, ſpeciemq́; coloris certam ad extremum vſque corporis educens, ſic & tanquam vir apparet, & mox occurrit, vt fœmina, leonis more fremit, ſaltat vt pardalis, latrat vt canis, atque ad veris, vaſisq́; formam ſe aliquãdo trãsfert: ac dum omnes ejuſmodi viciſſim formas mutat,

nullam

nullam earum ſtabilem retinet. Nō enim ſolidum corpus dæmonum, quo poſſit acceptas retinere figuras. Sed ſicut in aëre & aqua contingere cōſueuit, videlicet ſiue colorē infundas, ſiue figuram imprimas, mox diffunditur, atque diſſoluitur: ſimile quiddā dæmonibus accidit. nam & in his figura, colorq;, & ſpecies rerum quarumlibet citò dilabitur. Docuit itaque Marcus has maris, & fœminæ differentias non ineſſe dæmonibus, ſed apparere, nullamq; ejuſmodi formam in eis ſtabilem permanere. Si autem è multis audiueris dæmonem ſub fœminę ſpecie omnibus puerperis apparere, nullamq; ejuſmodi formam, ſcito, non omnes dæmones eandem vim, voluntatemq; habere, ſed in hoc etiam illos valde differre. Nempe in proportione quadam ſimili, qua etiam cōpoſita, caducaq; animalia ſe habere. ſicut enim inter hæc homo quidem intellectualis, prudentisq; potentiæ particeps phantaſticā inſuper vim communiorem habet ad omnia fermè ſenſibilia explicabilem, atq; diffuſam, tum ad cæleſtia, tum ad illa, quæ circa terrā ſunt, atq; in ipſa terra. Equus autē, atque bos, & reliqua ordinis ejuſdem vim eam magis particularem, atque ad nōnulla imaginabilia cognomina operantem, quæ

quę pręsepe, possessoresq; suos cognoscit. Culices autem, & mures, atq; similia, angustiorẽ hanc habent, atq; indistinctã, neque foramen cognoscunt, ex quo emerserunt, neq; locũ, quò processere, & quò quid est adducendum, sed vnicam tantũ imaginationem habẽt, scilicet alimenti: sic & multa, diuersaq; dæmonum genera inter se similiter differũt. nempe in his quoq; ignei quidem, aëreiq; phantasiam habent variè admodum distinctam, atq; discretã, quancunq; imaginabilẽ speciẽ elegerint. nam ad hanc ipsam seipsos formant, contra verò lucifugum dæmonum genus se habet. ejus enim imaginatio valde angusta est: itaq; formas varias non commutat, vtpote quòd plures imaginabilium rerum non habeat species, neq; corpora possideat ad motum agilia, ad flexumq; accommodata. Aquatiles verò, atq; terrestres medium inter hos dæmones obtinentes, possunt quidem plures formas mutare, sed quibus maximè delectãtur, in eis diutiùs immorantur. Quicunq; enim in humidis viuũt, mollioremq; vitæ ductum tenent, se auibus, mulieribusq; similes reddũt. Quapropter naiadas, nereidas, & dryadas fœminino sexu hos cognominant. quicunq; verò in locis habitãt sicciori bus, corporaq; habent

bent ſubarida, quales ὀνοσκέλυς eſſe ferũt, in viros ſe transformant. Nonnunquam etiam canibus, & leonibus, aliisq; animalibus ſimiles ſe oſtendunt: in quibus videlicet mos ineſt maſculinus. Nihil itaq; mirum, ſi dæmonium inuadens puerperas fœmineam præfert formam: quippe quũ ſit adulterum, humiditatibusq; ſe oblectetur impuris. formam enim ſubit vitæ ſibi gratæ conuenientem.

Dæmones ſingularum gentium, quibus loquuntur, linguam imitantur.

QVa verò ratione Armenicè loquerentur, Marcus quidem non explicauit, neq; etiam à nobis eſt quæſitum. Arbitror autem hinc fore hoc manifeſtum, quoniam non poſſit lingua dæmonum propria inueniri. tametſi Hebraicam quis ſeruare linguam dixerit, ſiue Græcam, aut Syriam, aliámue barbarã quid enim opus eſt voce dæmonibus? qui inter ſe abſq; voce conuiuunt. Quum verò ſicut angeli poſteriores poſterioribus, alij aliis gentibus præſunt, ſic dæmones alij aliis aſſiſtunt: ſanè ſinguli ſingularum gentium linguas exercent: quamobrem dæmones, qui inter Græcos habitant, heroico ſtylo oracula ediderũt. apud Chaldæos verò Chaldaica

vtebam

vtebantur lingua, quemadmodum apud Ægyptios Ægyptia voce colloquia faciebant. quinetiam dæmones incolentes Armeniam, si aliò fortè se conferant, indigenarum voce vtuntur.

Cur dæmones timeant minas, atque patiantur.

SEd quæritur, cur dæmonia minas, ensesq́; timeant. profectò omnia dæmonum genera audacia, rursusq́; timiditate plena sunt, præsertim conjunctiora materiæ. Aërea enim circunspectæ cogitationis participia, siquis objurgauit, discernere nouerunt objurgantem, vel honorantem: neq; aliter ab obsessis discedunt, nisi obtestator erga deum sanctimonia polleat, nomenq́; dei, sermonemq́; horribilem incantet potestate diuina. hæc profectò sunt dæmonia materiæ proxima, formidantia ne in loca profundiora, abyssumq́; demittantur. Item angelos timent, qui illuc eos pręcipitant quoties videlicet quispiam eis præcipitium minitatur, aducitq́; inuocationes angelorum ad hoc institutorum. valde enim timent. nam ob ignorantiã non discernunt minitantem. Iam verò si anicula quædã, vel superbior senecium aliquis, minas ejusmodi rusticè

intentauerit, sæpe discedũt, quia discernere nequeũt. Ideo superfluis etiam quibusdam facilè mancipãtur, scilicet vnguibus, & capillis à polluto magorum genere. Itẽ plumbo, & cera, tenuiq; filo deuinciuntur, atq; nefariis adjurationibus cõturbantur. veneficii ergo, & nefandi dæmonia hæc subterranea mansuefaciunt. Qui verò nefariis ministeriis abstinent, aërea maximè colunt, cauẽtes ne dæmonium subterraneum interueniat. nam siquid tale interuenerit, præter id, quòd terrores incutit, etiam saxa jacere consueuit. proprium enim subterraneorũ est lapides in occurrẽtes jacere, sed ictibus irritis. Aërea verò dæmonia ratio dictat intrepida esse, neq; tamen boni quicquam afferunt, quoniam & superba sunt, & jactabũda, & deceptionis, phantasiæq; inanis plena. ab eis enim in cultores veniunt ignei quidam radiĳ, quos furiati homines diuina spectacula putant. nihil tamen veri, cõstantisq; possident. quid enim in obscuris dæmonibus potest lucis inesse? sed hæc omnia fallaciæ sunt occultorum, atq; præstigiæ. Sunt plerïq;, qui communiter appellantur Euchetæ, quorum fraudulentum dogma ab insano quodam monente manauit. Tradũt ergo principia plura, & profectò ab ipso

monem

monente duo rerum principia suppofita sunt,ita vt deo bonorum opifici Deus malorum,artifexq; ponatur,deoq; cælestium domino Deus dominus subcælestiũ. hinc Euchetæ miseri tertiũ his principium adhibuerunt.Nempe apud eos vnus quidem pater est : filij verò duo, antiquior videlicet,atq; junior.principia tria,sed patri quidem supermundana tantùm , juniori autẽ filio cælestia, seniori verò subcælestia velut dominis tribuuntur. Quod quidem dogma nihilo à Græcis fabulis differre videtur juxta poëticum illud, ternario distributa sunt præmia numero. Sed inter Euchetas,alij vtrũq; filium colunt. nã etsi dissidere eos nunc inter se dicant, vtrunq; tamen existimant adorandum. quoniam ambo ex eodem patre nascantur, atque in posterum conciliandi mutuò sint. Alij verò alterum duntaxat , id est juniorem colunt, vtpote qui meliori, præstantiorique prouinciæ dominetur.seniorem verò non spernunt quidem,sed obseruant ipsum cauentes,videlicet ne malefaciat.Deterrimi verò inter illos à cælesti quidem numine disiunguntur omnino. solũ verò terrestrẽ satanã finibus suis excipiunt, ipsumq; nominibus apud eos potioribus extollũt, appellantes primogenitũ,& à patre sejun-

 ctum.

ctum. Item arborum, animaliumq;, & reliquorum cõpositorum opificem: pestiferum verò, atq; hostilem. Sed qui hæc dogmata introducunt, & oculis, & auribus mentis capti sunt: neq; enim vidẽt ex ipsa rerum cognatione mutua, vnum esse omnium auctorem, neque scripturam sanctam id docentem audiunt, neq; ratione secum ipsi reputant: quòd videlicet si duo inter se diffidentes rerum opifices essent, non esset vna quædam conspiratio, vnióque omnia ligans. Et si dæmonia diuitias nobis, & gloriam promittunt, nihil tamen ex se tradere possunt. quippe quũ imperium nullum habeãt, sed visu tantùm quædam inania suis cultoribus afferunt, varia prorsus, & instabilia, quæ tamen impij diuina esse spectacula putant.

Euchetæ & gnosci, vt dæmonia toto concipiant pectore, nefanda sacrificia perpetrant. Conueniũt die, quo passus est Saluator, vespere, statutũ in locum vnà cum puellis sibi notis, & post quædam sacra extinctis luminibus, mistim coëunt siue cum sorore, siue cum filia, siue cum quali-bet. nono rursus mense reuertuntur, puellasq; accersunt, & infantes jam natos ab his euellunt, perq; totum corpus pueros circuncidunt, & circũfuso sanguine phia-
las

las implent, corpora cremãt, cinerem cum ſanguine miſcent. hoc condimento epulas, & pocula condiunt, tum ſua inter ſe, tum aliorum clàm quoruncũq; poſſunt. Exiſtimant enim hoc ſacrificij, & alimenti genere tanquam maximè profanos characterem diuinum nobis impreſſum, & dæmonia procul arcentem penitus aboleri, itaque dæmonia liberiùs ingredi.

Quomodo magi excantent, trahantq; dæmonas.

VEneficia, atq; magia non vanum nomen ſortita ſunt, ſed vim quandam poſſident. Veneficium enim ars quædam eſt circa materiales dæmones, & terreſtres, ſimulacra dæmonum prouocans in aſpectum, & alios quidem velut ab inferis excitat, alios autẽ ex alto deducit. Diſciplina enim noſtra omnem dęmonem exiſtimat malum, propter ſuperbiæ, & vanitatis exceſſum, ab angelico ſtatu, ordinéque delapſum. Opinio verò Græca paruam dæmonum partem judicat malam, & hanc quidem non tanquam electione talem, ſed ex prima rerum diuiſione ſic affectam, tortoris vicem gerentem aduerſus animas delinquentes. Talem itaq; dæmonum portionẽ veneficiis præſtigiator in aſpectum imaginariũ prouocat, viſáq;

imaginalia ſpectatoribus objicit, & aliis quidem fluenta quædam illinc exundantia adducunt in medium: aliis autem vinculorum ſolutiones, & delicias, gratiamq; promittunt. Adducunt verò tales dæmonum poteſtates nodis, cantibusq; quibuſdam, & in plurimis quidem mentitur, in quibuſdam vera loquitur. Magia verò facultas quædam Græcis viſa eſt poteſtatis plurimæ compos. Tradunt enim hanc eſſe extremam ſacerdotij portionem. Affert autem viſa quædam ſæpius in aſpectum falsò diuinitatem aliquã præferentia. Hęc enim facultas perſcrutatur vniuſcujuſque rei, ſub Luna genitę, naturam, potentiam, qualitatem elementorum inquã, eorumq; partium, animalium, omnium plantarum, & ſeminum, & pomorum, item lapidum, herbarumq;, ac ſummatim vniuſcujuſque rei ſubſtantiam, & virtutẽ. hinc ergo effectus ſuos agit, & ſtatuas ſanitatem adducentes, videlicet omnigenis figuris inſtructas, & alia rurſum artificia inferẽtia morbos callet, & quæ inter ſe differũt, & quæ conueniunt. multarum nanq; materiarum commiſtio vnionem illi arti affert, diſtantia verò ab vno diſcretionem infert. Iam verò aquilæ, & dracones apud illos ad ſanitatem conferre dicuntur: feles autem,

&

& canes, & corui, conferunt ad vigiliam. Cera item, atq; lutum ab illis ad quasdam partium conformationes assumi solent, quippe quũ proprietates quasdam suis viribus habeant. Apparet frequenter cælestis ignis hucusq; traductio. tunc verò statuæ subridere videntur, & lampades spõte ignibus accenduntur. instructa est magia multum astronomica facultate, plurimaq; per ipsam peragit. Est & quædam in pelui vaticinatio, per quam rustici sæpe vaticinantur. profectò quemadmodum prædictio quædam fit, id est per aërem, atq; per folia, sic prædictio quædam fit in pelui apud Assyrios frequentata, atq; nominata, quæ profectò congruitatem quandam habet cum dæmonibus materiæ valde conjunctis. Accipiunt ergo peluim aqua plenam vaticinantes, dæmonibus congruentem in profunda repentibus. Apparet autem peluis illa aqua plena quodammodo & spirare; propter sonitum, ipsaq; aqua in peluim infusa secundùm substãtiam quidem ab externis aquis minimè differt, sed virtute infusa carminibus valde præcellit, atque ita facta est aptior ad suscipiendum spiritum deinde fatidicum. Id verò dæmoniũ particulare est, atq; terrenum, compositionibusq; attractũ: & quum pri-

mum illabitur aquæ ſonum, mox quendã exiguum, & ſignificationis experiẽ edit, remiſſionem ejus præſentibus ſignificantem. deinde verò in aqua jam inundante exiles quidam ſoni ſuſurrant quadã prædictione futuri. Eſt autem ejuſmodi ſpiritus paſſim pererrans, quoniã ſolarem ordinem eſt ſortitus, idq; genus dæmonum dedita opera tenuem vocem edit, vt propter indiſtinctã vocis obſcuritatem, ejus mendacia minùs deprehendi poſſint. Sed nunquid corpora dæmonum pulſari poſſunt? poſſunt ſanè, atq; dolere ſolido quodam percuſſa corpore. verùm quónam pacto, quũ ſint ſpiritus, neq; ſolida, neq; cõpoſita natura, & compoſitorum eſt ſenſus? Sed profectò in iis, quæ ſentiunt, non neruus ipſe eſt, qui ſentit, ſed qui eis ſpiritus ineſt. Quapropter ſi atteratur neruus, ſi frigeſiat, ſi quid aliter patiatur, ſpiritu videlicet in ſpiritum miſſo, fit dolor. Nempe compoſitum nunquam per ſe doleret, ſed quando participat ſpiritum, quo quidem priuatum priuatur & ſenſu. Dæmonicum itaque corpus per totum ſe naturaliter ſenſuale ſecundùm partes ſingulas abſque medio videt, audit, tangit, paciturq; tangẽdo, & diuiſum dolet, ſicut & corpora ſolida. Sed hoc intereſt, quòd

cor

corpora quidem ſolida, diuiſa quum ſunt, aut vix, aut nũquam reſtituuntur: corpus verò dæmonum, vbi ſecatur, mox in ſe iterum recreatur, & coaleſcit, ſicut aquæ, aërisq; partes, quando aliquid intercidit ſolidum, ſed & dictu velociùs dæmonicus ſpiritus in ſe reuertitur. Dolet tamẽ interea, dum diuiditur, quamobrẽ aciem ferri metuit, idq; animaduertentes, qui fugare dæmones moliuntur, tela, & enſes in rectum ibi conſtituunt, quò nolunt dæmones aduentare, atq; alia machinantur tum oppoſitis paſſionibus propulſantes, tum congrua quadam affectione mulcentes.

ARGVMENTVM MARSILII FICINI FLORENTINI, *in librum Mercurij Triſmegiſti, ad Coſmum Medicem, patriæ patrem.*

*

EO tempore, quo Moſes natus eſt, floruit Atlas aſtrologus Promethei phyſici frater; ac maternus auus majoris Mercurij, cujus nepos fuit Mercurius Triſmegiſtus. Hoc autem de illo ſcribit Auguſtinus, quanquam Cicero, atque Lactantius Mercurios quinque per ordinem fuiſſe vo-

sunt, quintumq; fuisse illum, qui ab Ægyptiis Theut, à Græcis autem Trismegistus appellatus est. Hunc asserunt occidisse Argum, Ægyptiis præfuisse, eisq; leges, ac literas tradidisse. Literarum verò characteres in animalium, arborumq; figuris instituisse. Hic in tanta hominum veneratione fuit, vt in deorum numerum relatus sit. Templa illius numini constructa quamplurima. Nomen ejus proprium ob reuerentiam quandam, pronunciare vulgò, ac temere non licebat. Primus anni mensis apud Ægyptios nomine ejus cognominatur. oppidum ab eo conditur, quod etiam nunc Græcè nominatur Hermopolis, id est Mercurij ciuitas. Trismegistum verò ter maximum nuncuparunt, quoniam & philosophus maximus, & sacerdos maximus, & rex maximus extitit. Mos enim erat Ægyptiis (vt Plato scribit) ex philosophorum numero sacerdotes, ex sacerdotum cœtu regem eligere. Ille igitur, quemadmodum acumine, atq; doctrina, philosophis omnibus antecesserat, sic sacerdos inde cõstitutus, sanctimonia vitæ, diuinorumq; cultu, vniuersis sacerdotibus præstitit, ac demum adeptus regiam dignitatem, administratione legum, rebusq; gestis superiorũ regum gloriam

riam obſcurauit, vt meritò ter maximus fuerit nuncupatus. Hic inter philoſophos primus, à phyſicis, ac mathematicis ad diuinorum contemplationē ſe contulit: primus de majeſtate dei, dæmonum ordine, animarũ mutationibus ſapientiſſimè diſputauit. Primus igitur theologiæ appellatus eſt auctor: eũ ſecutus Orpheus, ſecũdas antiquæ theologiæ partes obtinuit. Orphei ſacris initiatus eſt Aglaophemus, Aglaophemo ſucceſſit in theologia Pythagoras, quem Philolaus ſectatus eſt, diui Platonis noſtri præceptor. Itaque vna priſcæ theologiæ vbiq; ſibi conſona ſecta, ex theologis ſex miro quodã ordine conflata eſt, exordia ſumens à Mercurio, à diuo Platone penitus abſoluta. Scripſit autē Mercurius libros ad diuinarum rerũ cognitionē pertinētes quamplurimos, in quibus, prò Deus immortalis, quàm arcana myſteria, quàm ſtupēda pandũtur oracula, nec vt philoſophus tantũ, ſed vt propheta ſæpenumero loquitur, canitq; futura. Hic ruinã præuidit priſcæ religionis, hic ortũ nouæ fidei, hic aduentũ Chriſti, hic futurum judicium, reſurrectionem ſeculi, beatorum gloriam, ſupplicia peccatorum. Quo factum eſt, vt Aurelius Auguſtinus dubitauerit, peritiáne ſyderũ, an

reuel

reuelatione dæmonum, multa protulerit: Lactantius autem illum inter Sibyllas, ac Prophetas connumerare non dubitat. Ex multis denique Mercurij libris, duo sunt diuini præcipuè, vnus de Voluntate diuina, alter de Potestate, & sapientia dei. Ille Asclepius, hic Pimander inscribitur. Illũ Apuleius Platonicus Latinum fecit, alter vsque ad hæc tempora restitit apud Græcos: at nuper ex Macedonia in Italiam aduectus diligentia Leonardi Pistoriensis, docti, probiq; monachi, ad nos peruenit. Ego autẽ quũ, tuis exhortationibus prouocatus, è Græca lingua in Latinam conuertere statuissem, æquum fore putaui, Cosme felix, vt nomini tuo opusculum dedicarem. Nam cujus ipse adjutus opibus, librisq; affatim refertus, studiis Græcis incubui, eidem studiorum Græcorum me decet offerre primitias. Neq; fas erit, opus tam sapientis philosophi, tam pij sacerdotis, tam potentis regis dicare cuiquam, nisi ipse, cui dicatur, pietate, sapientia, potentia, reliquis omnibus antecelleret. Est autem (vt ad scripta Mercurij descendamus) hujus libri titulus, Pimander, quoniam ex quatuor personis, quæ in dialogo disputant, primæ Pimandro partes attribuuntur. Edidit verò librum Ægy-

ptiis

priis literis, idemq; (Græcæ linguæ peritus) Græcis inde transferendo communicauit Ægyptiorum mysteria. Propositum hujus operis est, de potestate, & sapientia dei disserere. Quumq; sint horum operationes geminæ, quarum prima, in ipsa dei natura permanet, secunda porrigitur ad externa, & illa quidem mũdum primum, æternumq; concipit, hæc verò mundum secundum, temporalemq; parit, de vtrisque operationibus, deq; mundo vtroque grauissima disputat: quid dei potestas, quid sapientia, quo ordine intrinsecus cõcipiant, quo progressu exterius pariant. Præterea, quæ producta sunt, quomodo se inuicẽ habeant, quò conueniant, quóve discrepent, quo denique pacto suum respiciant auctorem. Ordo autem voluminis est, vt in dialogos quatuordecim distinguamus, vtq; primæ dialogi partes Pimandro dentur: secundas teneat Trismegistus: tertias Æsculapius: quartum locũ obtineat Tatius. Intelligit ergo Mercurius in diuinis Æsculapium, ac Tatium erudire. Diuina docere nequit, qui non didicit: at humano ingenio, quæ supra naturam sunt, inuenire non possumus. Diuino itaque opus est lumine, vt solis luce solem ipsum intueamur. Lumen verò di-
uinæ

uinæ mentis nunquam infunditur animę, nisi ipsa, ceu luna ad solem, ad dei mentem penitus conuertantur. Non conuertitur ad mentem anima, nisi quũ ipsa quoque fit mens. Mens verò non priùs fit, quàm deceptiones sensuum, & phantasiæ nebulas deposuerit. Hac de causa Mercurius modò sensus, & phantasiæ caligines exuit, in aditum mentis se reuocans: mox Pimander, id est mens diuina, in hunc influit, vnde ordinem rerum omnium, & in deo existẽtium, & ex deo manantium, contemplatur. Demum quæ diuino sunt numine reuelata, cæteris hominibus explicat. Is igitur est libri titulus, id propositum illius, & ordo. Tu verò, Cosme felix, lege feliciter, ac diu viue, vt & diu patria viuat.

MER

MERCVRII TRIS-MEGISTI LIBER

DE POTESTATE ET *Sapientia Dei, cui titulus*

PIMANDER.

Marsilio Ficino Florentino interprete.

QVum de rerum natura cogitarem, ac mentis aciem ad superna erigerem, sopitis jam corporis sensibus, quēadmodum accidere solet iis, qui ob saturitatem vel defatigationem somno grauati sunt, subitò mihi visus sum cernere quendam immensa magnitudine corporis, qui me nomine vocans, in hunc modum clamaret: Quid est, ô Mercuri, quod & audire, & intueri desideras? quid est, quod discere, atque intelligere cupis? Tum ego, Quisnam es inquā? Sum, inquit ille, Pimander, mens diuinæ potētiæ: ac tu vide quid velis, ipse verò tibi vbique adero. Cupio, inquam, rerum naturam discere, deumq; cognoscere. Ad hæc ille: Tua me mente complectere, & ego te in cunctis, quæ optaris, erudiam. Quum hæc dixisset, mutauit formam, & vniuersa subitò reuelauit. Cernebā enim

immen-

immẽſum quoddam ſpectaculum, omnia videlicet in lumen conuerſa, ſuaue nimiũ, atq; jucundum, quod intuentem me mirificè oblectabat. Paulò pòſt vmbra quædam horrenda, obliqua reuolutione ſubterlabebatur, in humidamq; naturam migrabat, ineffabili tum vultu exagitatam: inde fumus quidam magnus in ſonitum erumpebat, ex ſonitu vox egrediebatur, quam ego luminis vocem exiſtimabam: ex hac luminis voce verbũ factũ prodiit. Verùm, hoc naturæ humidæ aſtans, eam fouebat, ex humidæ autẽ naturæ viſceribus ſyncerus, ac leuis ignis protinus euolans alta petit. Aër quoq; leuis ſpiritu parens, mediã regionem inter ignẽ, & aquã ſortiebatur. terra verò & aqua ſic inuicem cõmiſtæ jacebant, vt terrę facies aquis obruta nuſquam pateret. Hæc duo deinde cõmota ſunt à ſpiritali verbo, quod eis ſuperferebatur, aures eorum circunſonans. Tunc Pimander ait: Aduertis quid ſibi hæc viſio velit? Cognoſcã inquam. Ait ergo Pimander: Lumẽ illud ego ſum, mens, deus tuus, antiquior quàm natura humida, quæ ex vmbra effulſit: mentis verò germen lucẽs, dei filius. Quid ergo inquam? Sic inquit: Cogita, quod in te videt, & audit verbum domini, mens autem pater

deus, neq; enim distant adinuicē: horum vnio vitæ est. TRISMEGISTVS. Gratias habeo tibi. PIMANDER. Verùm in primis meditare lumen, atque cognosce. TRISM. Hæc vbi dicta sunt, diu illũ oraui, vt ejus ideam ad me cõuerteret. Quod quũ ille fecisset, repente prospicio mea in mente lucē viribus innumeris existentē, ornatũ sine termino ignē, vi ingenti circunseptũ, & in ipsa stabilitate dominantē. Hæc ipse percepi per Pimandri verbum, qui me stupore attonitum, sic iterũ affatus est: Vidisti in mente primā speciē infinito imperio prævalentē? Ejusmodi quædam mihi Pimander. At ego illi, Elemēta naturæ vnde manarunt? PIMAN. Ex voluntate dei, quæ verbum complexa, pulchrumq; intuita mundũ, ad ejus exēplar, reliqua sui ipsius elementis, vitalibúsque seminibus exornauit. Mens autem deus vtriusque sexus fœcunditate plenissimus, vita & lux cum verbo suo mentem alterā opificē peperit, qui quidē deus ignis, atq; spiritus numē. Septē deinceps fabricauit gubernatores, qui circulis mundum sensibilem complectuntur, eorumq; dispositio fatum vocatur. Connexuit inde dei verbum ex elementis deorsum tendentibus, purum naturæ artificium, vnitumq;

est opifici menti, consubstantiale enim erat. relictaq; sunt elementa naturæ deorsum cadentia sine ratione, vt sint tanquam sola materies. Mens quidem opifex vnà cum verbo circulos continens, ac celeri rapacitate conuertens, suam ad se machinam flexit, eamq; volui à principio ad finem absq; fine præcepit: incipit enim illic semper vbi desinit. horum profectò cunctorum circuitus, quemadmodum ipsa mens voluit, ex elemẽtis inferioribus animalia conflauit rationis expertia, neque enim præbuit rationem, aër volatilia protulit, aqua verò natantia. Distincta quoque inter se sunt aqua & terra, eum in modum, qui menti placuerat. Terra postmodum animantia, quæ intus habuerat, peperit, quadrupedia videlicet, serpentia, fera, agrestia pariter, atque domestica. at pater omnium intellectus, vita & fulgor existens, hominem sibi similem procreauit, atque ei tanquam filio suo congratulatus est, pulcher enim erat, patrisq; sui ferebat imaginẽ. Deus enim re vera propria forma nimium delectatus, opera ejus omnia vsui concessit humano. Homo autem quum considerasset, in tempore suo rerum omnium procreationem, ipse quoque fabricare voluit, vnde à contempla-

tione patris,ad ſphæram generationis delapſus eſt. Quumq; omnium in ſe poteſtatem haberet, opificia ſeptem gubernatorũ animaduertit. Hi autem, humanæ mentis meditatione gaudentes, ſinguli eorũ proprij ordinis participem hominem reddidere. Qui poſtquã didicit horũ eſſentiam, propriamq; naturam cõſpexit, penetrare, atque reſcindere jam exoptabat ambitum circulorũ, vimq; gubernatoris præſidentis igni comprehendere. Quſve arbitriũ, & poteſtatẽ omnium habuerat, in animãtia mundi mortalia, & ratione carentia, per harmoniam emerſit, atq; exiliit, penetrans, ac reſoluens potentiam circulorum: oſtenditq; naturam, quę deorſum labitur, velut pulchram dei formam. qui quũ naturã contueretur mira pulchritudine prę-ditam eſſe, actionesq; omnes ſeptem gubernatorum, atque inſuper dei ipſius effigiem poſſidere, illi amore ingenti ſubriſit, vtpote qui humanæ pulchritudinis ſpeciẽ in aqua ſpecularetur, ejuſdemq; admirationem quandam in terra conſpiceret. Ille præterea conſecutus ſimilem ſibi formam in ſe ipſo exiſtentẽ, velut in aqua amouit eam, ſecumq; congredi concupiuit. Effectus eueſtigio ſecutus eſt voluntatem, formamq; carentem ratione pro-

genuit. Natura illud, in quod toto ferebatur amore, complexa, illi penitus sese implicuit, atque commiscuit. quandoquidē solus homo ex vniuersis terrenis animantibus duplicis naturæ censetur, mortalis quidem propter corpus, immortalis autem propter hominem ipsum substantialem. immortalis enim est, cunctorumq; arbitrium obtinet: cætera verò viuentia, quæ mortalia sunt fato subjecta, patiuntur. Non igitur harmonia superior obstitit, in harmoniā verò lapsus periclitatus, seruus effectus est. Hic vtriusq; sexus fœcunditate munitus, ab eo, qui arborum, & riuorum fons est, vigilq; factus ab eo, qui est vigilans, continetur, atq; ejus dominationi subjicitur. TR. Post hæc, mens inquam meæ rationis, ipse es. Tum Pimander: Id est, inquit, mysteriū, quod in hanc vsq; diem genus humanum latuit. Natura quippe homini sese immiscens, miraculum attulit, quod omnium miraculorum vincit admirationem: nam quum septem illorum harmonia ipse jam fuisset imbutus ab eo, quem tibi paulò antè narraui, patre videlicet, atque spiritu, natura ipsa non restitit. Quinimmo septē protinus homines peperit, septem gubernatorum naturas, masculini pariter, ac fœmini-

nini generis compotes, atq; sublimes. Ad hæc ipse sic intuli : O Pimander, ardenti desiderio nuper affectus sum, audire prætcrea reliqua cupio, quare, ne hîc me deseras, obsecro. Cæterùm ille mihi: PI. Sile, nondum enim primum sermonem absolui. TR. Ecce jam taceo. PI. Horum septem (vt dixi) generatio in hunc modum effecta est. Fœmina enim aër, & aqua coëundi compos, ex igne maturitatem, ex æthere sumpsit spiritum, conglutinauitq; natura corpora ad hominis speciem effingendam. Non autem ex vita, & luce, in animam, mortemq; processit : vita quippe animam largita est, lux denique mortem. Talia profectò vsq; ad finē circuitus principiorum simul, & generum cuncta mundi sensibus membra manebant. Verùm audi jam reliquum, quem summopere cupiebas, sermonem. Expleto demum circuitu, omniū (volente deo) solutus est nodus. nā cuncta vtriusq; generis animantia vnà cū homine dissoluūtur, & mascula quidē ex parte, fœmineaq; similiter conficiebātur. Extēplo deus verbo sancto clamauit, pullulate, adolescite, propagate vniuersa germina, atq; opera mea. Vos insuper quibus mentis portio cōcessa est, genus recognoscite vestrū, vestramq; naturā immortalē

considerate. Amorẽ corporis, mortis causam esse scite: rerum omniũ naturã discite. His dictis, prouidentia, per fatum, harmoniamq; cõflauit mistiones, generationesq; constituit, vnde cuncta sunt secundùm genus propriũ propagata. Demum qui seipsum cognouit, bonũ (quod est super essentiã) consecutus est. qui verò corpus, amoris errore, complectebatur, is oberrabat in tenebris, mortis mala sensu percipiens. TR. Quot tamen delinquunt, ignorantes, inquam, vt ob eam causam immortalitate priuentur? PI. Videris, ô Mercuri, non satis intelligere, quæ audieris. TR. Etsi nondum intelligere sim professus, intelligo tamen, ac memini. PIM. Gratulor si, quæ dicta sunt, tenes. TR. Responde mihi quæso Pimander, cur digni morte sint ij, qui in morte jacent? PIMAN. Quia præcessit proprio corpori tristis vmbra, ex hac quidem natura humida. ex hac verò corpus in mundo sensibili constitit. ex hoc denique mors ipsa scaturiit. Num hoc tenes Mercuri? Tenes etiã qua de causa, qui seipsum cognoscit, trãsit in deum, vt dei verbum tradidit? TR. Quoniam ex vita, & luce constat omnium pater, ex quo natus est homo. PI. Rectè loqueris. Lux & vita deus

est,

eſt,& pater, ex quo natus eſt homo ſi igitur comprehenderis te ipſum ex vita, ac luce cõpoſitum,ad vitam rurſus, lucemq; tranſcendes. TRISM. Hæc ait Pimander. At ego: Adhuc mihi mens dicas oro, quonam pacto ad vitam aſcendere queam. PIMAN. Deus ipſe mens juſſit, vt homo mentis particeps, ſeipſum animaduerteret. TRISM. Non ergo homines ſinguli mentem poſſident. PIMAN. Rectè dicis Mercuri. adſum enim ego mẽs iis, qui boni,pij,puri,religioſi,ſanctiq; ſunt, præſentiaq; mea fert illis opem,adeoq; vt ſtatim cuncta dignoſcãt,patremq; pacatum, & propitiũ habeant. Itaque gratias agunt benedicentes piè, & hymnis ſolennibus collaudantes,concedunt ſanè corpus morti ſuæ, ſenſuum illecebras faſtidiunt, vtpote qui clarè dijudicant, quàm lethifera ſint ſenſuum lenocinia. quinetiam ipſa mens janitoris munere fungens, incidentes in inſidias corporis, haudquaquam permitto finem conſequi ſuum. aditus enim, per quos turpes blanditiæ manare ſolent,jugiter intercludo,libidinumq; fomites omnes extinguo. Contrà, ab ignaris,improbis,ignauis,inuidis, iniquis,homicidis,impiis,procul admodum habito, permittens eos dæmonis vltoris arbitrio,

qui ignis acumen incutiens, ſenſus affligit, magisq́; ad patranda ſcelera armat hominẽ, vt turpioris culpæ reus, acriori ſubplicio ſit obnoxius: eumq́; ſine vlla intermiſſione, ad inſatiabiles concupiſcentias inflammat: cũ eo pugnat in tenebris, peccatum examinat, & ignis impetũ in ejus cruciatum mirum in modum concitat, atque adauget. TRISM. Diligenter mihi omnia, ô Mens, quemadmodum poſtulabam, expoſuiſti. Vlteriùs autem id reſponde, quid poſt aſcenſionem futurum ſit. Primùm quidem (Pimander ait) in corporis materialis reſolutione, corpus in alterationem labitur. ſpecies, quam antè habuerat, inſenſibilis deliteſcit in poſterum. morum otioſus habitus dæmoni cõceditur, atq; dimittitur. ſenſus corporei partes animæ facti, ſuos in fontes refluunt, aliquando in ſuos actus iterum ſurrecturi: iraſcendi & appetendi vires in naturam conuertunt ratione carentem. itaq; reſiduum, tum per harmoniam recurrit ad ſupera. Primæ dehinc zonæ creſcendi pariter, & decreſcẽdi officium reddit. Secundæ machinationem malorum, otioſumq́; dolum. Tertiæ otioſam concupiſcentiæ deceptionem. Quartæ imperioſam, atque inexplebilem ambitionem. Quintæ profanam

fanam arrogantiam, & audaciæ temeritatem. Sextæ occasiones diuitiarum prauas, itemq; otiosas. Septimæ zonæ mēdacium insitum. Tunc sanè animus harmonię motiones exutus, ad optatam naturam reuertitur vim propriam habēs, vnaq; cum iis, qui illic sunt, patrem laudat. ipsi quoq; in potestatum se numerū cōferunt, effectiq; potestates, deo fruuntur, atque id est summum bonum eorum, quibus cognoscēdi sors competit, deum scilicet fieri. Quid præter hæc ad te pertinet, nisi vt cuncta amplexus dux fore velis eorum, qui cura sint tua digni, vt humanū genus tuo munere diuinam salutem consequatur? Talia quædam effatus Pimander, in potestatum diuinarū numerum se reduxit. ego autem benedicens, ac gratias agēs vniuersorum parenti, surrexi jam corroboratus ab illo, totiusq; edoctus naturæ ordinem, spectaculum etiam clarissimum contemplatus. Hinc ipse cœpi hominib⁹, pietatis & sciētiæ decorem enunciare. O populi, viri terrigenæ, qui vos ipsos ebrietati, somno, & ignorantiæ dedistis, sobrij viuite, abstinete à ventris luxu, vos, qui irrationali somno demulcti estis. Illi autē exaudientes, mecū vnanimes cōuenere. Tunc rursus adjeci: Cur, ô viri terrigenę præcipites

in mortẽ ruitis,quum vobis haud quaquã desit immortalitatis consequendæ facultas? reuocate jam vosmet, qui laboratis inopia,ignorantiæ tenebris inuoluti: discedite ab oscuro lumine,asciscite immortalitatẽ, corruptionem fugite. Eorum verò partim deridentes abscedebant,in mortis iter præcipitati:partim autem ad pedes meos prostrati, vt eos instituerem precabantur. subleuans igitur eos dux humani factus sum generis.ostendebam quippe illis quæ ratio esset consequendæ salutis.sapientiæq; sermones illorũ auribus infundebam.quo factum est,vt illi ex imbrium procellis emerserint. tandem aduentante vespere,solisq; radiis occidentibus(vt deo gratias agerent) præcipiebam. Postquam verò gratias egerãt, quisque in proprium se cubile condebat. Ego autem Pimandri beneficium inscripsi penetralibus animi, atque adeptus, quæ petieram, omnia, in gaudio requieui. corporis enim somnus, quũ sobrietas extiterat, oculorum compressione verus intuitus, silentium meum bonitatis fœcunda prægnatio, sermonis prolatio bonorũ omnium genitura. Hæc mihi contigerunt ex mente haurienti, id est ex Pimandro diuinæ potentiæ verbo. vnde ipse diuino afflatus spiritu, veritatis
compos

compos effectus sum quamobrem omnibus animi viribus, patri deo gratias ago, Sanctus deus pater omniũ : Sanctus deus, cujus voluntas à propriis potestatibus adimpletur: Sanctus deus, qui suis familiaribus innotescit: Sãctus es, qui verbo cũcta constituisti : Sanctus es, cujus imago est omnis natura: Sanctus es, quem nunquam natura creauit: Sanctus es omni potestate validior: Sanctus es omni excellentia major : Sanctus es omni laude melior. Excipe verborum sacrificia sancta, ab animo, & corde debito tibi manantia. Ineffabilis, solo silentio prædicandus ab eo, qui fallacias veræ cognitioni contrarias declinauit. Annue, corrobora me, atq; hujus gratiæ participes effice eos, qui in ignorantia versantur, cognatione quidem mihi fratres, tibi autẽ filij. Etenim fidem tibi præsto, testimonium de te perhibeo. In vitam, ac lumẽ assurgo. Ipse pater es venerãdus. homo autẽ tuus, sanctitate vnà tecum potiri desidera t, quũ potestatẽ illi omnium, arbitriumq; concesseris.

COMMENTARIA.

In hoc primo ex quatuordecim dialogis, salua semper religionis pietate, videtur Mercurius Mosaïca mysteria tractare. Moses

ses enim tenebras vidit super faciem abyssi, & spiritum domini ferri super aquas: hic verò vmbram horrendam in humidam naturam migrantem, quam quidem humidam naturam verbum Domini fouebat. Ille potenti verbo Domini cuncta creata nunciat, hic verò verbum illud lucens, quod omnia illuminet, germen mentis, filium dei esse asseuerat, & mentem patrem, & verbum mentis filium natura non distare, consubstantiale, inquit, erat. vidit & horum esse vnionem. Et si plenius desideras, & fas est viris ante verbi carneum velamen tantum diuinæ cognitionis ascribere, vidit filium ex patre nascentem, & spiritum ex patre, filioq; miro modo procedentem, quũ dixit: Mens autem deus vtriusque sexus fœcunditate plenissimus vita, & lux, cum verbo suo mentem alteram opificem peperit. Vidit & mentem exuberanti fœcunditate sui se ad externa porrigentem, & ad sui diuini verbi exemplar formantem vniuersa, & vnicuique, in aëre, in aqua, & in terra, propriam secundùm genus suum naturam dispertientem. mox hominem ad ipsius similitudinem, & imaginem factum, cujus vsui vniuersa sensibilia mens opifex subjecit, qui mox de intelligibili sphæra ad corporeorum, concupiscibiliumq; spheram prolapsus est, hinc quoque funitus malorum contraxit originem, & tandem homo, omnium (volente

lente deo) solutus est nodis, mortiq; cum caeteris factus obnoxius. Quid hic aliud est, deum verbo sancto clamasse? pullulate, adolescite, propagate vniuersa germina, atque opera mea, quàm id Mosaicum: Crescite, & multiplicamini, & replete terram? Mox Mercurius nos instruit quà pateat aditus ad mentem, & quis nos ab ea tandem malus auferat error, & quibus mens abundè bonorum largitrix adsit, quibúsve pariter absit, & quo pacto quemadmodum certis gradibus ab intellectuali, immortaliq; natura labimur, degeneramusq; ad caduca, ita quoque certis, oppositisq; gradibus in priorem purgatae mentis statum redintegramur. Moses diuino instituto dux fit Hebraei gregis, Mercurius Aegyptij, & nunc sancta institutione gregem suum pascit actiuam vitam viuens, nunc verò hymnis, gratiarumq; actionibus rerum patrem collaudans, in contemplationis vitam, lumenq; assurgit. haec Pimandri summa est.

Mercu

Mercurij ad Æsculapium Sermo vniuersalis.

DEus atque ipsa diuinitas, dico nunc non quod genitum videlicet, quia ingenitum. Si ergo diuinum sit, essentia est: sin deus, etiam super essentiam. Intelligibile autem id hoc pacto. intelligibilis enim deus primus non sibi, sed nobis existit. intelligibile quippe intelligenti per sensum subincidit. deus itaq; minimè sibi intelligibilis. non enim aliud quiddam existens, præter id, quod intelligit, intelligitur à seipso. est tamẽ differens quiddam à nobis, idcirco à nobis intelligitur. Quòd si intelligibilis logos, non deus. sin vt deus, haud sanè vt logos, verbum tanquam discretus dicatur. Omne autem, quod mouetur, non in moto, sed in quodam stabili mouetur. ipsum quoque, quod mouet, etiam permanet. impossibile enim est cum eo simul agitari. AESC. Quonam igitur pacto Trismegiste, ea, quæ in mundo sunt, mutãtur vnà cũ iis, quæ mouent? nam sphæras erraticas ab aplane sphæra moueri dicebas. TRISM. Iste non motus, ô Æsculapi, sed resistentia est. nõ enim eodem, sed modo contrario gradiuntur. oppositio verò reuerberationem motionis stabilem cõtinet. repercussio enim stationis,

ctionis, agitatio eſt. Ideoq; erraticæ ſphæ-
rę,cõtrario ac aplane, ſubalternè inuicem
diſcurrendo obuiatione contraria circa
oppoſitionem hujuſmodi ab ea, qua per-
ſtat,agitantur.quod quidem aliter habere
ſe nequit.nam arctos ipſas,quas noſtri nec
exoriri vnquã,nec mergi, circa idem per-
petuò recurrentes, non moueri cenſes,an
conſiſtere potiùs? AESC. Moueri,ô Triſ-
megiſte. TRIS. Quonam motu Æſcula-
pi? AESC. Motione circa idem ſempiter-
nè currente. TRIS. At verò circulatio il-
la idem, & circa idem: motus ſtatione cõ-
tentus.ipſum nãque circa idem prohibet,
quod ſuper ipſum eſt. impeditum autem
id,quod ſuper ipſum eſt,circa idem inſtat,
atq; ita cõtraria agitatio firma eſt, ab ipſa
oppoſitione perpetuò ſtabilita. Exempla
tibi ante oculos ponam in terris viuen-
tium,veluti dum homo quis natat (currẽ-
te nimirũ aqua)manuum ſimul,& pedum
repercuſſio ſtare hominem efficit,ne cum
aqua pariter collabatur, aut mergatur in
eam. AESC.Perſpicuum ô Triſmegiſte,
exemplum in medium attuliſti. TRISM.
Quodcunq; ergo mouetur in ſtatu, à ſta-
tu mouetur. Motus itaq; animalis omnis,
quod ex materia conſtat, nequaquam fit
ab iis, quæ ſunt extra mundum. cæterùm
ab

ab internis ad externa, ſeu ab anima, ſiue à ſpiritu, ſiue ab animo quodam incorporali. corpus enim corpus animatum minimè mouet, ſi neq; totum ſimul corpus, & ſi inanimatũ exiſtat. ASC. Qua ratione id aſſeris, ô Triſmegiſte? TRIS. Ligna, & lapides, & cætera omnia quæcunque animam habent, non mouentur à corporibus, ô Æſculapi? Quid enim intra corpus mouens ipſum inanimatum? non vtique corpus illud eſt, quo mouentur vtraque, & corpus ejus, quod fert, ejuſq; quod fertur? Non illud quoq;, quod dictum eſt, animatum eſt, ob eam potiſſimùm rationem, quòd mouet? Nónne ergo perſpicis animam tunc onerari maximè, quando ſola duo corpora ſuſtinet? Quinetiam manifeſtum eſt, quicquid mouetur, in aliquo, & ab aliquo ſtante moueri. AESC. In illo vtique mutari oportet, quæ mutantur, ô Triſmegiſte. TRIS. Rectè dicis, ô Æſculapi. nihil eſt in rerũ ordine vacuũ, ſolum verò quod non eſt, quod priuatur exiſtentia, vacuum nuncupandum. nihil enim reperiri poteſt, quod quum exiſtat, vacuum ſit. AESC. Nónne reperiuntur quædã vacua Triſmegiſte? veluti dolium vacuum, vacuus puteus, & ſimilia quoq; quamplurima? TRIS. Heu quàm procul à veritate

vagaris

vagaris ô Æsculapi quæ ampla, & maximè omnium plena sunt,ea tu vacua putas. AESC. Quomodo id ô Trismegiste? TR. Aër profectò corpus est,id corpus reliqua penetrat,discurrésq; replet omnia.corpus enim hujusmodi est,ex corporalibus non compositum. Quo fit, vt quæcunq; tu vacua nuncupas,plena sint aëris. Itaq; cõcaua potiùs ista, quàm vacua nominari debent:nã & existũt,ac aëris,spiritusq; sunt plena. AESC. Inuicta atq; indubia hæc est ratio Trismegiste, aër corpus est. id corpus in reliqua permanat, atq; influens cõplet omnia. Locum, in quo omne mouetur, quid esse dicemus? TR. Incorporeum ô Æsculapi. AESC. Incorporeum verò quid est? TR. Mens,ac ratio sese complectens, libera ab omni corporis mole, ab errore aliena, impassibilis, intãgibilis, ipsa sibi assistens, purgans,atq; seruans omnia:cujus radij sunt bonũ,veritas, principale lumen, primaq; animarum forma. AESC. Deus quid est? TR. Quod nullum ex his est, horum tamen omnium, vt sit causa,præsens quiddam cunctis, præsens etiam vnicuiq;, neq; quicquam permittit nõ esse. omnia ex iis, quæ sunt, procreantur. de nihilo autem nihil prouenit. nam quæ minimè sunt, naturã nullam habent,

qua fieri valeant, contrà ea, quæ ſunt, naturam non habent, per quam aliquando non exiſtãt. AESC. Quid igitur ais deum eſſe aliquando? TR. Deus profectò mens non eſt. at verò, vt ſit mens, cauſa eſt. nec ſpiritus, ſed cauſa, qua ſpiritus extat. nec lumen, ſed cauſa, qua lumen exiſtit. Vnde deum colere oportet duobus iis cognomentis, quæ ſoli competunt illi, cæterorum verò nulli penitus congruunt. Etenim ex iis, qui præter ipſum appellantur dij, ſeu dæmones, ſiue homines, nullus tam bonus eſſe poteſt, quàm deus vnicus. is enim ipſum bonum eſt, nec aliud quicquam præter bonum. reliqua omnia ab ipſa boni natura ſecreta ſunt. Corpus quidem, & anima locum habent nullum, quo bonum capiant. tam ampla enim eſt bonitas, quàm exiſtentia rerum omnium tum corporalium, tum etiam incorporalium, ſenſibilium, & intelligibilium, id bonum eſt, id eſt deus. Caue itaq; nequando dixeris aliud quicquam bonum: profanus enim hic foret error. Neq; etiam dixeris deum aliud quiddam præter ſolũ bonum. in eandem quippe impietatem incideres. Sermone igitur ab omnibus bonum pronũciatur. quid tamen ſit, ab omnibus non intelligitur. iccirco Deus nõ cognoſcitur

ab

ab omnibus. Verũ propter ignorantiam tum deos, tum etiam nonnullos homines bonos nominant. nunquã tamen esse boni possunt, nec etiam fieri. Reliqui igitur dij cuncti immortales, honorati nomine Dei. Deus autem bonũ non secundùm honorationem, sed ipsa sui natura. Vna enim dei natura est, ipsum scilicet bonũ. vnum quidẽ est in vtriusq; nominibus, vnde cũcta genera profluũt. bonus enim porrigit vniuersa, nec accipit quicquã. Deus exhibet omnia, capit nihil. igitur Deus bonũ, ac bonum Deus. Altera dei appellatio pater est: ob eã causam, quia omnia gignit. patris enim officiũ est generare. Quapropter præstans id in vita, censetur studium, atq; ipsum apud sapientes procreatio liberorum. extrema verò omnium calamitas, & impietas accidit illi, qui absq; filiis è vita decedit. qua de causa, dæmonibus dat pœnas post obitum. Supplicium denique hujuscemodi est, vt sterilis anima in corpus quoddã per judicium migret, cui nec maris, nec fœminæ natura insit, quod quidem à sole eleuatum est, atq; connexum. Igitur, ô Æsculapi, cum homine, qui nullos genuit filios, nullum habeto commerciũ. infelicitatis tamen ejus miserere, qñ noueris, quæ hunc mala post interitũ ma-

neant. Tot igitur tibi, & talia dicta sint ô Æsculapi, ex quibus præcognitio quædam omnium naturæ colligitur.

COMMENTARIA.

Secundus differit deum rationali modo soli homini intelligibilem esse: & ex centro, polo, loco & rerum formis, venatur ipsum deum, circa quem, in quo, & à quo mouentur omnia, stabilem, immobilemq́;, & jugiter sibiipsi idem semper permanere, & nihil in orbe vacuum esse posse, verùm ea, quæ inania esse videntur, fæcundiore etiam plenitudine, summam æmulari plenitudinem. Mox quid non sit deus, quàm quid sit, afferre facilius Aesculapio suis responsionibus insinuat. deum tamen esse absolutum bonum, & patrem, cujus officium est omnia gignere. quod de interna generatione, & quæ in ipsa dei natura manet, intellectum, diuinæ religionis pietatem affert. Quod nomen boni soli deo conuenire contendit, huic Euangelicæ veritati consonat. Quid me vocas bonum? nemo bonus nisi solus Deus. Et quod de extrema fine liberis decedentium calamitate subjungit, velatus sermo est. Non enim id de corporeo, sed animæ partu concipere, cujus liberos, filiósque virtutum partus putato, & masculam ad deum, deique diuinissimas potestates contemplandas sapientiam. quod apertè innuit, quum inquit,

inquit, Supplicium denique hujusmodi est, vt sterilis anima in corpus quoddam per judicium migret, cui nec maris, nec fœminæ natura insit, quasi apertè diceret, per quod nunquam operetur bona, neque boni vnquam quicquam sit suscéptura. Vos ergo summopere sterilitatem animæ fugite, & prolem, quæ vos aliquando beatos effectura sit, gignite: patriúq; semper gignentis fœcunditatem quoad potestis, hoc pacto vestræ mentis imitamini fœcunditate. Hæc Aesculapij summa.

Mercurij sermo sacer. III.

GLoria omnium deus: diuinum, diuina natura, principium vniuersorum, deus, mens, natura, actus, necessitas, finis, & renouatio. Erat enim vmbra infinita in abysso, aqua insuper, & spiritus tenuis intellectualis, per diuinam potentiam in chaos inerant. Floruit autem splendor sanctus, qui sub arena, & humida natura elementa deduxit, diiq; omnes seminalem naturam deligebant. Quumq; indistincta fuissent, leuia postmodum in excelsam regionem prouolarunt, grauia sub arena humida resederunt. Distinctis, libratisq; rebus, quæ igneo spiritu vehebantur, emicuit cælum septem in circulos. Dij in astrorum ideis, cum signis eorum con-

ſpiciebantur. Dinumeratæ ſunt ſtellæ ſecundũ eos, qui inhabitant illas, deos. ambitus amplior, curſu ſuo, aëreo circulo, conſpirante diuino ſpiritu vectus. Quiſq; deorum ex interna virtute aſcriptum ſibi opus expleuit. Nata ſunt ergo viuentia, quadrupedia, reptilia, aquatica ſimul atq; volãtia. Satio item omnis per ſemina pullulans, gramen, herba, atque germina florum, ſementem quoque regenerationis intrinſecus comprehendebant. Generatio hominum ad diuinorum operum cognitionem, teſtimoniumq́; naturæ, ad imperandum omnibus, quæ cælo teguntur, ad bonorum diſcretionem, ad incrementum generis, numeriq́; propaginem. omniſq́; anima velata carnis vmbraculo, ad cæleſtium deorum diſcurſum ſuſpiciendum, ad opera dei, & naturæ progreſſus, ad bonorum ſigna, ad poteſtatis diuinæ cognitionem, portio quædam tributa eſt ad bonorum malorumq́; judicium, ac bonorũ varium artificium inueniendum. incipit tamen in illis viuere, ſapientiamq́; nanciſci, ad portionem cõtinuè curſus deorum circumeuntium. reſolui præterea in id, in quo ampla extabunt monimẽta, admonitionesq́; artificiorum ſuper terram. his electis innouatione temporum, herbæ, generat

nerationesq; carnis animatæ (tepefactis ſementibus fructuum, opificisq; naturæ & artis) rejuueneſcent. Denique vti neceſſitate, & renouatione deorum, curſuq; circuli numeroſæ naturæ diuinum, ac ipſa ſcilicet omnis conſpiratio mundi, natura denuo floreſcente. etenim in ipſa diuinitate, natura etiam conſiſtit.

COMMENTARIA.

Tertius rurſum commemorat, ex informi materiæ ſinu formis ceu ſanctis ſplendoribus illuſtrato, omnia ad ortum ſuo ordine proceſſiſſe; & beatas cælorum mentes opus ſibi à ſummo patre commiſſum explere. Et hominem ad geminum officium natum, ad æternorum videlicet contemplationem, & ad boni, maliq; iudicium, & rerum humanarum cum varijs artificiorum inuentis, tum prudentia moderationem. cui quidem contemplandi materiam, ſeque ad diuina attollendi, cælum, terra, herbæ, germina, & tota mundi conſpiratio, & rerum pulcherrimus ordo, abundantiſſimè ſuggerit. eſt enim naturæ velut liber vnus diuinitate plenus, diuinorumq; ſpeculum. hæc ſermo ſacer. Tertium tamen hunc dialogum cautè legẽdum admoneo, nam gentiles planè gentilitiè exponunt, & faciunt quoddam ad ſuos errores fundamentum, πρὸς πάντα σχέδον τὴν μα-

τιμιότητος. Ad diuinationem omnem, ad idololatriam, orgia deorum, teletas, aut verius teloihresſcias, magias, theurgias, fatum, opifices deos, & hujuſmodi impura, & nefaria quamplurima. nobis autem vnus deus eſt, qui fecit cælum & terram, & omnia, quæ in eis ſunt, & qui omnia, prout vult, in tempora mutat, & transfert.

Mercurij ad Tatium Crater, ſiue Monas. IIII.

VNiuerſum mundum verbo non manibus fabricatus eſt opifex. Ipſe verò ſic cogita, illum præſentē ſemper agentem omnia, deum vnicum voluntate ſua cuncta conſtituentem. Id enim ejus corpus eſt, non tangibile, non viſibile, non dimenſum, non diſtans, nec alterius cujuſquam ſimile. nam nec ignis, nec aqua, nec aër, nec & ſpiritus. verùm ab eo hæc pendēt omnia. bonum verò ita eſt, vt ſibi ſoli id competat. Terram quoque ornatu quodam diuini operis exornare voluit. Dimiſit itaque hominem mortalis animantis, mortale animal. & mundus quidem refertus animalibus viuentis mundi per intellectum, atque rationem. homo enim effectus eſt diuini operis contemplator, quod profectò dum admiraretur, auctorem ejus agnouit. Sermonem quidem ô Tati,

ô Tati, singulis hominibus deus impartiuit, mentem verò nequaquam. non quòd inuiderit, quibus ne vtiq; inuidet, liuor quippe ab eo non prouenit: sed illa quæ habitat cum animis hominum mente carentibus. TAT. Cur, ô pater, non omnibus deus mentem communicauit? TR. Quoniam voluit eam ô fili, in medio tanquam certamẽ, præmiumq; animarũ proponere. TAT. Vbinam hanc locauit? TR. Quum craterẽ patulum hac impleſſet, præconem miſit, jubens talia quædam animis hominũ nunciare. Mergat ſeipſam in hãc pateram, quæcunq; poteſt, quæ videlicet credit craterem animã ad eum, qui dimiſerat, redituruũ, quæ've finem noſcit, cujus gratia nata fuerit. Quicunq; igitur præconẽ exaudierunt, & ſeſe miſerunt in mentem, ij cognitionis participes effecti ſunt, mentemq; ſuſcipientes, in homines perfectos euaſere. At qui præconium neglexerunt, ij ſermonis quidem participes, mentis autem expertes, relicti ſunt ignorãtes, & cujus gratia, & à quo geniti fuerint. Horum præterea ſenſus irrationalis animantis ſenſuum ſimiles, itaq; & cupidine impliciti, ea, quæ ſunt digna conſpectu, nequaquam admirantur. nam libidinibus corporis mancipati, horum cauſa natum

hominem arbitrantur. Quicunq; verò dei natura fulti sunt, ij, ô Tati, secundùm operum comparationem, pro mortalibus immortales habentur. intelligentia sua cuncta complexi, quæ in terra sunt, & quæ in mari, & siquid est præter ea supra cælum. Atq; adeò seipsos erigunt, vt ipsum quoq; bonum intueantur. Quod sanè quũ perspiciunt, eam, qua hîc vescimur, vitã, miseriam quandam arbitrantur, despicientes vtiq;, tum etiã corporea omnia, ad vnum solum feruntur. Hic, ô Tati, scientiam meritus est diuinorũ, si contemplatio est intelligentia dei, diuino existente cratere. TAT. Equidem, ô pater, hujus crateris latice ablui cupio. TR. Nisi, ô fili, tuũ corpus oderis, teipsum amare non poteris. quamprimũ verò non te, sed deum ipsum dilexeris, mentem protinus consequêris. hanc denique nactus, scientiam euestigio nancisceris. TAT. Quonam pacto asseris hæc, ô pater? TR. Impossibile est, ô fili, vtrisq; simul intendere: mortalibus videlicet, atq; diuinis, nam quũ duo tantùm in ordine rerum inueniantur, corporeum, & incorporeum: & illud quidẽ mortale, hoc diuinũ dicatur, electione vnius amittimus alterum: quotiesq; vnius cura remittitur, alterius actus intenditur. Potioris itaque

optio,

optio, eligenti decora, non modò hominem, qui elegit, deũ reddidit, verũ impietatem erga deũ cęteris quoq; demonstrat. deterioris autẽ electio, hominem quidem ipsum perdit, aduersus autem deum nihil præter id vnum delinquit, scilicet quòd quemadmodum pompæ per media transeunt, ipsæ quidẽ nullius actionis compotes, cæteros autẽ impedientes: haud secus isti pomparum instar vagantur, atque oberrant, propter corporis voluptates. Quũ hæc igitur ita se habeant, ô Tati, diuina officia præcedere, humana sequi debent. Deus profectò extra culpam malorum à nobis causa venit. nam mala bonis anteponimus. Cernis, ô fili, quòd corpora cælestia transcendere nos opus est, quodq; choris dæmonũ abesse, ambitumq; astrorum, eorumq; progressus superare, vt ad vnum, solumq; deum tendamus. insuperabile enim bonum est, sine termino infinitum, quo ad se nunquam incipiẽs, quo ad humanam cognitionem principium habens. ejusmodi tamen cognitio non ejus initium est, sed nobis ipsius cogniti principium exhibet. Principium itaq; complectamur: hoc enim cognito, vniuersa celerrimè discurremus. Arduum autem est consueta, ac præsentia relinquentẽ, ad super,

periora se, potioraq; cõuertere. Illa enim quæ oculis cernimus, nimium nos delectant: latentia diffidentiã pariunt. patẽtia autem sanè mala sunt, bonũ occultum iis qui manifestis incumbunt. nec enim forma ejus vlla, nec figura. hac de causa sui tantũ simile: cæteris horũ verò dissimile. Etenim corpori incorporeũ apparere non potest: hujusmodi est similis ad dissimile differentia, dissimilisq; ad id, quod simile est posteritas. Monas, id est vnitas omnium principium, radix, atq; origo, absque verò principio, nihil. Initium autem est nõ principij, sed alterius. monas ergo principium, omnemq; numerum continet à nullo cõtenta, omnemq; gignit numerum nullo numero genita. Quicquid vtiq; genitum imperfectum, diuiduum, crescẽs, atq; decrescens. ei verò quod perfectum, horum nihil accidit. id sanè quod augescit, virtute monadis augetur. euanescit autem imbecillitate propria, quũ vlteriùs monadẽ capere nequeat. Hæc tibi, ô Tati, pro viribus imago dei subscripta sit, quam si diligenter consideraueris, oculisq; internis prænoueris, crede mihi fili, ascensum ad excelsa comperies. quinetiam imago ipsa te perducet: habet enim vim certam visio, eosque, qui intuendi desiderio flagrant,

appre

pprehendit, eoq́; trahit modo, quo lapis, ui magnes dictus est, ferrum.

COMMENTARIA.

Quartus nos hortatur sapientiam capesse- , quæ patulus est diuinæ mentis crater. in uem quæcunq; anima se immergit, cognitio- s particeps effecta, mentem suspicit. at verò, t ad eam se attollat, ipsam cælos transcende- opus est, & astrorum ambitum, eorumq́; rogressus superare, & beatorum choros longè ſ'à relinquere. tunc ad vnum, solumq́; deum endit, insuperabile, & sine termino infinitum onum: quod quum intuetur, corpora omnia de- icit, & vitam, quà hic vescimur, miseriam eputat, solius incorporei boni desiderio intenta. ullus tamen in diuino cratere se valet im- ergere, qui suum corpus non oderit, & qui on se, sed deum ipsum dilexerit, & qui non ortalia negligens solis diuinis hæserit, solis dsit, sola meditetur atq; flagret. Mox vnitatis, & numerorum analogia, ad veram monadem ogitandam, verosq́; naturæ numeros nos eleuat. æc Crater.

Mercurij ad Tatium filium suum, Quòd deus latens simul, ac patens est.

HVnc præterea sermonem apud te trã- sigam, ô Tati, ne præcipuum nomen tibi

tibi desit, néve ignores id, quod plurimis occultum, videtur esse perspicuum. nam si nusquam pateat, nihil vtiq; erit. Quodcunq; se offert aspectui, genitũ: quod verò latet, sempiternum. neq; enim opus est, vt appareat, quandoquidẽ esse nunquam desinit. ante oculos quidem id reliqua ponit, ipsum verò secretum manet, vtpote quod vita fruitur sempiterna. Etenim phantasia solũ circa quæ genita sunt, versatur, in qua præter generationem nihil existit. At vnicum id ingenitũ incomprehensibile phantasiæ. Quũ verò per ipsum cuncta clarescant, per omnia rursus atque in omnibus fulget. Hisq; præsertim appa-ret, quibus ipse notitiam communicare voluit. Tu igitur, ô fili mi Tati, in primis piis precibus obsecra dominum patrẽ vnicũ vnũ, & à quo vnus, vt sis illius misericordia dignus, sic tandẽ deũ tantũ percipere poteris, si vel vnus dũtaxat illius radius intelligentiæ tuæ benignè refulserit. sola siquidẽ intellectio latens, latẽtia perspicit: itaque, si mentis oculis inspexeris, ô Tati: ille tibi (crede mihi) patebit. Deus sanè totius expers inuidiæ, per singulas mũdi particulas vbiq; splendet, atq; adeò se notũ præstat, vt non intelligere modò, sed manibus etiã ipsis (vt ita dixerim) li-

ceat

teat attrectare. nam vndiq; nostris oculis ejus obseruatur, seq; objicit, & inculcat imago. Quòd si infimum te latet, quomodo aut teipsum, aut eum inuenies? Deniq; quũ deũ videre volueris, suspice syderum ordinẽ reliquorũ, quis agè perpetuũ horum seruat ordinẽ? Ordo quidem omnis numeri, loci limitibus terminatur. Sol deus deorũ cælestiũ præstantissimus. Soli cælites reliqui veluti principi, regiq; parent. Sol tantus, terra simul amplior atq; mari, minores tamẽ supra se stellas innumeras cõuerti patitur. Quem timet is, quẽ veretur? O fili, diuersorũ syderũ sunt motus. Quis mensuram singulis motionis assignat? TAT. Arcturum circa idem se perpetuò vertens, totamq; trahens mundi machinam. TRIS. Quis hoc vtitur instrumẽto? quis mare suis finibus circũscripsit? quis terræ pondus sistit, ac librat in medio? Est certè aliquis, ô Tati, horum auctor, ac dominus. Etenim, locũ, vel numerũ, vel mensurã seruare absq; auctoris virtute, impossibile est. Ordo fieri à deformitate nequit. eget autem deformitas domino, qui ordinẽ præbeat. Vtinã tibi daretur, ô fili, facultas, vt alarum adminiculo in sublimem aëris plagam volares, mediamq; inter cælũ, ac terrã regionem sortitus,

titus, cõſpiceres terræ quidem ſoliditatẽ, maris diffuſionem, fluxum fluminũ, aëris amplitudinem, ignis arctam celeritatem. O feliciſſimum fili ſpectaculũ, ô beatiſſimam viſionem! Siquidem vno luminum motu ſeriẽ mũdi totius comprehenderes, immobilemq; factorem concitum, latentẽ quoq; perſpicuũ cerneres: quòd ſi per ea etiam, quæ terra ſuſtinentur, fragilia, & aquæ profunditate conduntur, deũ artificem inueſtigare volueris: age fili, circunſpice humani corporis opificiũ, cujus admonitione perdiſce, quis tam pulchræ imaginis conditor, quis oculorum pictor, quis nares, aureſq; tornauit, quis labia diſtendit oris, quis neruos tetẽdit, atq; ligauit, quis irrigauit venas, quis oſſa congeſſit ſolida, quis carnem pellicula tenui circũtexit, quis digitos, articuloſq; diſcreuit, quis fundamẽta pedum extendit, quis perforauit poros, atq; meatus aperuit, quis ſplenem coëgit, atq; compreſſit, quis pyramidem impreſſit cordi figurã, quis jecoris porrò texit fibras, quis pulmonum ſculpſit fiſtulas, quis aluo capacem amplitudinem tradidit, quis honoranda corporis membra in propatulo figurauit, quis obſcœna in obſcuro prorſus abdidit, eáq; aſpectu cernentium voluit ſecreta jacere.

Vide

Vide quot diuinæ artis opera in vna materia demõſtrantur,ſingulaq́; pulchra,recteq́; dimenſa,necnon propriis inuicẽ officiis differentia. Quiſnam ſingula finxit? qualis mater,qualis pater? nónne hæc ſolus ipſe inuiſibilis deus, cuncta propria volũtate molitus eſt?Et quum ſtatuam, & imaginẽ abſq; fabro & pictore fieri nullus aſſerere audeat,mirã mundi hujus conſtitutionẽ, ſine conditore conſtituiſſe putabimus? O cæcum homunculũ! ô nimis impium! ô profundis obrutũ ignorantiæ tenebris! Caue, inquam,ô fili mi Tati,ne vnquam artificium priues artifice: quinimmo congruo deũ nomine præinuocato,patremq́; eſſe propriũ ejus exiſtimato. quòd ſi me quiddam audacius proferre coëgeris,hujus eſſentiã eſſe dicam concipere, ac facere ſingula. quemadmodũ ſine factore fieri quicquam nequit,ita deũ exiſtere ſemper, niſi ſemper agat omnia, impoſſibile eſt, in cælo videlicet, aëre, terra, mari, in toto mũdo,in qualibet particula mundi, tum in quod eſt, tum in eo, quod non extat. nihil eſt in omni natura, quod ille ipſe non ſit.eſt ille ſiquidem,quę ſunt. eſt ea etiam,quæ minimè ſunt. Quæ quidem ſunt,deduxit in lucem,quæ non ſunt, occulit in ſeipſo. Hic deus, nomine melior,

lior. hic occultus, hic rursus omnium patentissimus, hic menti cõspicuus, hic præsens oculis, hic (vt ita dixerim) multicorporeus. nam nihil in corporibus est, quod ipse non sit. omnia enim ipse solus existit. nomina insuper habet omnia, quoniam vnus est pater. Nomen quoq; nullum habet, quoniam pater est omnium. Quid ergo te laudabit, supra te an infra te positum? quò vertam oculos, vt te laudem, suprà ne an infra, intus an extrà? Num modus, an locus circa te, num aliud quiddam ex omnibus? In te autem omnia, abs te omnia, præbes omnia, nihil deniq; suscipis. omnia quidẽ habes, quod autem non habes id ipsum nihil. Quando verò laudabo te pater? tempus & momentũ tuum capere non valemus. Qua potissimùm in re laudes cantabo tuas? num in iis, quæ creaueris, an in illis, quæ nõ creaueris potiùs? num in iis fortè, quæ in lucem è tenebris eruisti, an in iis, quæ latent adhuc arcano sinu recondita? Per quid tandem hymnos tuos dicabo? nũquid in laudatione tali ego ipse mei juris existã, an potiùs alter efficiar? ipse profectò es quicquid ego sum, ipse es quicquid agam, ipse es quicquid deniq; dicã. Ipse enim es omnia, neq; aliud præter te quicquã. Quid sanè

non

non es ipſe? Ipſe omne quodcunq; genitum. Es quidē intelligens pater, fabricans deus, efficiens bonū, bona faciens omnia. Materiæ nanq; puriſſimus aër, aëris anima, animæ mens, mentis deniq; deus.

COMMENTARIA.

Quintus docet deum latere pariter, & per ſingulas mundi particulas ſplendere. res omnes, quæ ſe nobis obijciunt, ejus eſſe imagines, ita vt mirificus, perpulcherq; rerum ordo manifeſtè declaret ordinantem, & res ſingulæ certis ſuis limitibus circunſcriptæ, dominum declarent, & auctorem, cui ſol ſiderum rex, princepsq; obſequitur, atque paret, quem timet, quemq; veretur, & ſummatim vniuerſa mundi ſtructura ſuum declarat artificem. Mox de diuina interna generatione confidentius indicium affert, dei eſſe eſſentiam concipere, ac facere omnia: ita vt deum exiſtere, niſi ſemper omnia agat, impoſſibile ſit. eſt enim ſic diuinus logos omnia, vt nihil omnium, in quo corporeum, incorporeumq; ens, atq; nihil, in idem conſpirant, atq; coincidunt. deinde Mercurius in diuinarum laudum cantibus, dialogum finit, & terminat.

Quòd in ſolo deo bonum eſt, alibi verò nequaquam, ad Æſculapium. VI.

BOnum, ô Æſculapi, in nullo ponitur, niſi in vno deo, immo ipſum bonum deus ipſe ſemper. Quamobrem eſſentiam omnis motionis, atque cognitionis, eſſe deum oportet. Hac eſſentia orbatum nihil. hæc circa ſe ſtabilem actum nullius egenum, infinitum, ſuperabũdanter porrigentem poſſidet. Vnum id vniuerſorum principium, bonum porrigens, & effundens bonum. quoties nomino bonum, id, quod omnia bona, & quod bonum ſemper, intellige. hoc vnico deo adeſt. neque enim cujuſquam indigus eſt, vt adeptionem illius appetendo malus fiat, neq; jactura cujuſquam in eum vnquam, vt poſt damnum dolore afficiatur. Major enim portione mali, nẽc eſt illo validius aliud, à quo expugnetur. in hũc injuria incidere nulla poteſt, qua irritatus, laceſſitúsve excandeſcat. Nihil ejus jugũ ſubterfugit, quo contẽptus indignetur, atq; iraſcatur: nec eſt ſapientius eo quicquam, quod illi æmulationem incutiat. Itaq; quũ hæc illi non accidant, nihil ejus naturæ præter ipſum bonũ reſtitit. Quemadmodũ verò nihil eorum, quæ mala ſunt, in hac inſunt eſſentia, ita in nullo alio bonũ inuenitur. In ſingulis enim reliqua inſunt ſingula, tum in paruis, tum in magnis, tam etiã in

iis,

iis, quæ ſecundùm vnum, & in ipſo quoq; animali maximo omnium, atq; potentiſſimo, quod vtiq; paſſionibus genita replet. Nam generatio, paſſio quædam eſt. vbi autem paſſio, nullo modo bonũ. vbi bonum, nõ paſſio ponitur vlla: vbi dies nullo modo nox: vbi nox, neq; etiam dies: quapropter in generatione bonũ eſſe non poteſt. reſtat itaq; in eo, quod ingenitũ. Vt autem materiæ conceſſa eſt omniũ participatio, ſic quoq; boni participatione, mũdus bonus. bonũ dico, inquantũ ipſe etiã omnia efficit, qua quidẽ ex parte bonus eſt mundus, in reliquis omnibus nõ bonus. paſſibilis enim ac mobilis eſt, & omnium pręterea cauſa paſſionum. In homine inſuper cõparatione mali, bonũ. Id quippe, quod nõ nimis malũ, quodq́; minus malũ, bonũ in hominibus appellamus. quo fit, vt bonum noſtrũ nihil aliud ſit, quã mali portio minima. Vnde illud etiam ſequitur, vt bonum hujuſmodi, à malo ſeparatum eſſe non poſſit. Inquinatur enim hoc bonum, admiſtione malorũ. infectum verò, vlterius bonũ non permanet: ſin minimè permanet, malum efficitur. In ſolo igitur deo bonum ipſum exiſtit. Quare ſolum boni nomen homini adeſt, ô Æſculapi, natura boni nequaquam. neque enim id ca-

pere poteſt materiale corpus confectũ vndiq; & oppreſſum prauitate, laboribus, doloribus, cupiditatibus, iracũdia, deceptionibus, ſtultisq; opinionibus, ac nugis. Deterrimum tamen omnium id cenſeo, Æſculapi, quòd vnumquodq; eorum, quę dixi, ſummum creditur eſſe bonum. Fugiendum in primis malum eſt, ventris luxus malorũ omnium fomes: hinc error, hinc boni priuatio. Et quidẽ ingentes deo gratias habeo, qui de natura boni cogitanti mihi ſententiam hanc certã infudit, quòd in mundo bonũ eſſe non poſſit. ſiquidem mundus congeries eſt malorum. Deus autem boni vel bonum, dei exuberans plenitudo, ſupereminentia quippe bonorum circa eſſentiam ſyncerè fulgentis, atq; puriſſimè. neq; fortè ſunt eſſentiæ dei. Audiendum ſanè id aſſero, ô Æſculapi, eſſentiam dei (ſi vllam deus habet eſſentiam) ipſum bonum eſſe. Pulchrum verò, & bonum in mundo, aut in mundi partibus inuenire non licet. Nam quæcũq; ſenſus mouent, idola ſunt, & vanæ quædam admirationes. quæ verò ſenſuum organa ſubterfugiunt, ad pulchrum, bonumq; pertinent. Vtq; acies oculi deum non cernit, ſic neque pulchrum, bonumq; cognoſcit. Hæ ſiquidem partes dei ſunt, integerrimiq;

niq; illius propriæ, cognatæ, inseparabiles præcipueq; dilectæ: & vt has ipse deus amat, sic ab his ipse deus amatur. si deum percipere poteris, pulchrum quoque, bonumq; percipies, perfulgẽs omnibus illustratũ à deo. Pulchritudo enim sine comparatione, sine imitatione bonum. Deus enim comparationem, imitationemq; nullam admittit. Quemadmodũ ergo deum pulchrum, bonumq; noueris, ita sanè & cæteris viuentibus, quum deo cõferri nequeant, nunquam communicandum. Si deum quæsieris, pulchritudinem ipsam quæres. Quæ tandem ad id ferat, vnica via est, pietas cognitioni conjuncta. Quapropter ignari mortales, & à pietatis semita deuij, hominem quoque bonum nominare non verentur, quum boni notitiã veram habere nullam possit, sed malis irretitus, & illaqueatus sit, malũq; bonum esse censeat, insanabiliterq; malis vtatur, eorumq; jacturam, priuationemq; formidet, omnibus deniq; machinamentis, viribusq; contendat, ne vnico solùm malo prematur, verùm & in numerũ mala, magnitudinemq; augeantur. Talia sunt, ô Æsculapi, decora hominum, atque bona, quæ nec fugere, nec odisse valemus. omnium nanq; difficillimum id existit, ob

eam potiſſimum cauſam, quia nos illis vti oportet, atque veſci, illisq; orbati vitam agere nullo modo poſſimus.

COMMENTARIA.

Sextus hoc contendit, in ſolo Deo bonum, boniq; naturam, hoc eſt ipſam bonitatem reperiri, pariter & pulchri potentis, ſapientisq; naturam. In mundo autem ſolum boni nomen eſſe, & errorum cæcos homines arguit. vitia abhorrere monet, & quæ via nos ad ipſam bonitatem, ipſamq; pulchritudinem perducat, edocet, pietas ſcilicet cognitioni conjuncta, ad quam ignari mortales à pietatis ſemita deuij, pertingere valeant nunquam. Hæc ſextus.

Quòd ſummum malum eſt hominibus ignorare Deum. VII.

QVò ruitis mortales ebrij, qui merum ignorantiæ combibiſtis? quũ id ferre nequeatis, euomite. viuite ſobrij, oculis mentis inſpicite. Quòd ſi minus poteſtis omnes, ſaltem qui poſſunt, id agant. Ignorantię peſtis omnem terram ſubuertit, animamq; corrumpit corporis vinclis incluſam, neque ſinit eam ſalutis iter aſciſcere. ne permittite vos in lacũ corruptionis, mortisq; ſubmergi. Reſpirate jam, reſpirate, ad fontem vitæ recurrite, illumq;, qui vos introducet in adytũ veritatis, capeſſite.

pessite. ibi fulgidum lumen nullis immistum tenebris, ibi nullus ebrietate delirat, sed omnes sobrij vigilant, atque mentis oculis eum, qui videri vult, acutiùs intuentur. is nec auribus percipitur, nec cernitur oculis, neque sermone profertur: sola mens eum prospicit, sola mens prædicat. In primis autẽ oportet vestem, quam circumfers, exuere, indumentum inscitiæ, prauitatis fundamentũ, corruptionis vinculum, velamen opacum, viuam mortem, sensitiuum cadauer, sepulchrum circũuertile, domesticum denique furem, qui dum blanditur, odit: dum odit inuidet. hujusce modi est, quo circumtegeris, vmbraculum inimicum. Ad seipsum te deorsum raptat, ne fortè conspiciens veritatis decorem, atque proximum bonum, hujus oderis prauitatem: néve hujus insidias, quas in te assiduè machinatur, aliquando præsentias. hoc aciem interiorum sensuum hebetat, & obtundit: crassa illam materia suffocat, abominabili, fastidiosaq; ebriat voluptate, ne audias vnquã, néve perspicias ea, quæ jure & audienda sunt, & in primis inspicienda.

COMMENTARIA.

Septimus conqueritur ignorantiæ pestem,

quæ omnem terram euertit, animamq; corrumpit, corporis vinclis inclusam, & ignorantes hortatur resipiscere, & corpus mortale indumentum iubet nos exuere, à quo præcipites in ignorationem, mortemq; rapiamur, & nos in adytum mentis reuocare, quæ sola eum perspicit, qui neque auribus perspicitur, neq; cernitur oculis, neq; sermone profertur. Hæc septimus.

Nihil eorum, quæ sunt, interitus, sed mutationes, decepti homines interitum nominant. Ad Tatium. VIII.

DE anima, & corpore, ô fili, dicendum, quonam modo immortalis anima, quantaq; sit agendi virtute in concretione, dissolutioneq; corporis. Mors ad horum nullum attinet. θάνατος enim, id est mors, conceptus quidem est mortalis appellationis, vel vanum quiddam, vel per ablationem primæ literæ, θάνατος, id est mors pro eo quod dicitur ἀθάνατος, id est immortalis. θάνατος enim interitum significat. at nihil eorum, quæ in mundo sunt, interit. Si enim secūdus deus est mūdus, nec nō immortale viuens, impossibile est immortalis animantis partē aliquam interire. Quæcunq; mūdo insunt, mundi sunt membra, homo præsertim animal rationale. Primus omnium verè sempiternus,

nus, immortalis, ingenitus deus, omnium auctor. Secundus deinde ad illius imaginem, mūdus à Deo genitus, & ab eodem seruatus, nutritus, & immortalitate donatus, velut à proprio patre, viuens quidem semper, & immortalis: est enim semper viuens quidē, semper & immortalis. etenim semper viuens, & sempiternum hoc inuicem differunt, quia sempiternum quidem ab altero factum non est: sin autem fiebat à seipso, non ab aliquo factum fuit, quia fit semper. Sempiternum enim quatenus sempiternum est omne, pater autem ille sui ipsius sempiternus, at verò mundus à patre semper viuens, immortalisq; factus. Quantumq; materiæ fuerat subjectū patri, pater ipse corporeum agens, & in molem cōgregans, id totum sphæricum reddidit, imprimens qualitatem materiæ existenti immortali, rationeq; materiæ sempiternum habenti. Plenus autem ideis omnibus qualitates pater inferens in sphæram, velut in gyrum omni qualitate circunscripsit. Exornare autem voluit id, quod post ipsum est, quasi immortalitate fulciens omne corpus, ne materia ab hujus congressu discedere volens, in suam deformitatem iterum resoluatur. quando enim incorporea erat materia, ô fili, de-

formior erat. Habet hæc quoque materia qualitates quaſdam exiguas reuoluta creſcendi pariter, & decreſcēdi natura, quam homines mortem vocant. Hujuſcemodi autem confuſio circa terrena viuētia. Cæleſtium quippe corpora, vnum atque eundem ſeruant ordinem, quem ſcilicet primū à patre ſuo ſortita ſunt. Seruatur autem ipſe à reſtitutione cujuſq; indiſſolubilis. Reſtitutio verò conſtitutionis corporum terrenorum, ipſaq; diſſolutio in corpora indiſſolubilia, & immortalia reſtituitur, atq; ita ſenſus priuatio fit, non deſtructio corporum. Tertium quoque animal homo ad imaginem mundi genitus, ſecundùm patris voluntatem ſeſe habens, præter cætera terrena viuentia non modò cum ſecundo deo cognationem habet, verumetiam intelligentiam primi. Secundum planè deum vtpote corporalem, ſenſus comprehendit. Primum verò deum, vt incorpoream, bonamq; mentē, mēte conſurgit. TAT. Id ergo animal, nónne deſtruitur? TRISM. Melius melius ominare, ô fili, ac inſuper meditare quid deus, quid mundus, quid animal immortale, quid animal diſſolubile. Scio quoq; mundum à deo ſimul, atq; in deo, hominē verò à mundo, & in mundo conſiſtere: principium

cipium autem, comprehensioq; omnium, & constitutio deus.

COMMENTARIA.

Octauus edocet in primis cœlestia corpora iugiter vnum, eundemq; tenorem seruare, quem primùm à suo patre sortita sunt. Et mortem, interitumq; primùm circa terrena viuentia corpora apparere, sed penè mortis nomen, atque corporum interitus vanum esse: corpora siquidem ipsa mutantur, non intereunt. verùm qualitates ipsas idearum idola simulacraq;, quibus deus ipsam exornare voluerat, immortalis materia permutat. Et homo immortale animal, sed dissolubile, vniuersæ naturæ vinculum, atque nodus, partim corporeus, partimq; incorporeus, mentisq; capacior altæ, instar mundi genitus est, vt sensibilem mundum comprehenderet, & mente ad optimam mentem, felici contemplatione assurgeret. Hæc octauus.

Quòd in solo Deo pulchrum, ac bonum, alibi verò nequaquam, Ad Æsculapium. IX.

HEri, ô Æsculapi, perfectam edidi orationem, in præsentiarum autem necessarium esse arbitror, vt de sensu breuiter disseramus. Sensus, ac motus in hoc potissimùm discrepare videntur, quia hic quidem secundùm materiam, ille autem

ſecundùm eſſentiã eſt. mihi tamen vterq;
conuenire videtur, neq; diſtingui in homi-
nibus ratione. Intus animantibus ſenſus
nunc vnitus eſt, in hominibus autẽ intel-
ligentia. Ab intelligentia quidem intelle-
ctus differt, quemadmodum à diuinitate
deus. Diuinitas enim à Deo, intelligentia
verò ab homine prouenit. Hæc ſermonis
eſt ſoror, aut vtraque ſibi inuicem inſtru-
menta. Nam neque ſermo abſque intelle-
ctione pronunciatur, neq; intellectio abſ-
que ſermone prodit in lucem. Quamob-
rem ſenſus, & intelligentia in homine,
tanquam connexa conſpirant inuicẽ. Ne-
que enim ſine ſenſu intelligere, neq; ſine
intellectione ſentire vllo modo poſſumus.
Intellectionem tamen abſq; ſenſu intelli-
gere poſſibile eſt, inſtar eorum qui in ſo-
mnis phantaſmata vid nt. tãtum quoque
videntur vtræq; operationes in ſomniorũ
viſionibus externis, ſenſum autem ex ſo-
mno in vigiliã ſuſcitari. In animam præ-
terea corpus, homoq; vnitur: quotiesq;
vtræq; ſenſus particulæ ſibi conſentiunt,
tunc intellectio cõcepta mẽte diſponitur.
Mens omnes notiones cõcipit. bonas qui-
dẽ, quoties à deo ſemẽ infunditur: cõtra-
rias aũt, quũ à dæmonibus quibuſdã ſper-
mata jaciũtur. Nulla profectò mũdi pars
eſt

est dæmonum præsentia destituta, horum lumen ab ipso deo totum descendit. Dæmon denique transfusus in hominem, semina propriæ notionis inspergit. Mēs autem conspersa seminibus prægnans, inde parit adulteria, stupra, homicidia, parricidia, sacrilegia, diuinorum cōtemptum, jugulationes, euersiones vrbium, pestes hominum, & reliqua omnia quæcunq; malorum sunt opera dæmonum. Dei planè semina pauca, at illa quidē magna, pulchra, bona, virtus scilicet, tēperantia, pietas. pietas autē dei cognitio. Deum qui recognoscit, bonis refertus omnibus, notiones diuinas assequitur. notiones, inquam, haud multorum similes. Qua de causa, si qui huic se cognitioni dedicant, nec ipsi vulgo placent, nec vulgus illis. insanire demū putantur, risumq; reportant: interdum etiam odio habentur, contumeliis afficiūtur, vitaq; priuantur. Improbitatem enim hîc habitare diximus, terramq; illius esse prouinciam: terram dico, non mundum totum, vt impij quidam obloquuntur. Veruntamen homo deo deuotus, quamprimùm diuinam prægustauerit visionem, obliuioni reliqua omnia tradit. atq; etiā, quæ reliquis hominibus mala sunt, huic vt bona contingunt. cōsulenti prudenter,

&

& ad ſcientiam ſingula referenti, quodq́
mirandum eſt, mala ſemper in bona peni-
tus conuertenti. Sed jam ad ſermonem de
ſenſu iterum redeamus. humanũ eſt, ſen-
ſum cum intellectione conjungere. nam
omnes (vt ſupra retuli) homines intelle-
ctione feruntur. Cæterùm ſecundùm ma-
teriam vnus, alter ſecundùm eſſentiam.
Qui enim prauitatis ſeruus eſt materialis,
à dæmonibus quoq; (vt diximus) intelli-
gẽdi ſemẽ accepit. At ſi qui bonitatis ani-
mæ cõpotes ſunt, horum natura deus ipſe
vtitur. Deus enim omniũ auctor, efficiens
autem omnia, ſibiipſi conſimilia reddit.
Quædã tamẽ genita bona in operationis
vſu ſterilia. Mũdi nanq; reuolutio genera-
tiones exagitans, qualitates efficit quaſdã,
inficiens, maloq́; fœdans: quaſdam defen-
ſans, bonoq́; purgans. Mundus, ô Æſcula-
pi, ſenſum, motumq́; poſſidet, non huma-
no ſenſui, motuiq́; conſimilem, ſed poten-
tiorem ſanè, atq; admodum ſimpliciorem.
nã ſenſus, & intelligentia mundi, id vnum
eſt, cuncta ſcilicet facere, ac reſoluere. Di-
uinæ voluntatis organum, hac potiſſi-
mum ratione conſtructum, vt à deo ſemi-
na ſuſcipiens vniuerſa, eaq́; toto ſinu re-
condens, omnia quidem componendo
producat, omnia rurſus auferat diuiden-
do.

do. Atque instar agricultoris periti, quodcunq; nimis adultum est, amputat, vt statutis tẽporum interuallis reuirescat. Nec est quicquam, cui vitã mundus ipse non præstet. simulq; vitæ locus est, est atq; etiã institutor. Corpora verò ex materia in differentiam constant: horum quædam ex terra, quædam ex aqua, ex aëre alia, ex igne quoq; permulta, vniuersa certè composita. Quædam tamen congesta magis, nonnulla verò simpliciora. Illa grauia, hæc leuia. Velocitas autem agitationis, illius varietate generationẽ qualitatis inducit. spiratio enim crebra existẽs, corporibus qualitatẽ vnà cum superabundantia vitæ suppeditat. Deus igitur Cosmi, id est mundi pater. Cosmus autem eorũ, quæ in cosmo, & Cosmus quidem Dei filius. Quæ verò in cosmo, sub cosmi ditione consistunt. ac iure Cosmus appellatus est: omnia siquidem varietate generationis κοσμεῖ, id est exornat, necnõ indesinenti vitæ operatione, perpetua necessitatis celeritate, elemẽtorum commistione, ordine genitorum. Ipse igitur cosmus, id est ornatus, necessitate simul & meritò nominatus est, animantium omniũ sensus & intellectio, quę ex externis influunt ab eo, quod continet inspirata. Cosmus autem quæcũq; ab ipsa

origine suscepit à deo, perpetuò seruat
Deus profectò,nō,vt quibusdam videtur
sensu, mēteq; captus est.illi enim miseri
pressi,perperam obloquuntur. Quæcunq
sunt, ô Æsculapi, in deo simul atq; à deo
pendentia,partim per corpus agentia,par
tim mouentia per essentiā animalem, alia
per spiritum viuificātia,alia verò recepta
cula defunctorum. Rectiùs autē dicemus
deum talia non habere, sed, vt veritatē li-
quidam exprimamus,ipsum esse cūcta fa
tebimur. Nec ea quidem ab extimis cape
re,ad extima nihilhominus porrigentem
id est sensus, & intellectio dei. Vnde null
vnquā futurum est tempus, in quo existē
tium aliquid in nihilum euanescat. Quo
ties verò existentia dico, dei dico thesau
rum: nam existentia ipse Deus amplecti-
tur. Extra hunc nihil est,extra nihil, ipse
Hæc tibi,ô Æsculapi,intelligenti,vera vi
debuntur: ignoranti autem, incredibilia.
Intelligere enim,ipsum credere est:at non
credere, proculdubio ignorare. sermo si-
quidem meus ad veritatem vsq; cucurrit
Mens quoque ampla,& à sermone ad cer
tum quiddam deducta, veritatem attigit
denique comprehendens omnia, eaq; in-
ueniens consona illis, quæ interpretaba-
tur, euestigio credidit, & in ipsa fide de-
cora

cora feliciter requieuit. Quæ igitur de diuinis dicuntur, intellecta creduntur quidem, non intellecta negantur. Hæc autem de intelligentia dicta sufficiant.

COMMENTARIA.

Nonus homines erudit, qui quum intellectione vtantur omnes, materiales tamen ex dæmonum spermatibus, quorum præsentia nulla pars mundi destituta vacat, concipiunt, & prægnantes tandem adulteria, stupra, homicidia, paricidia, & omne flagitiorum genus pariunt. atqui essentiales, spiritualesq; viri omne virtutum ornamentum seminatore deo concipiunt, & omne bonum virtutis officium pariunt. Sunt enim dei semina pauca, at illa quidem magna, pulchra, & bona, & vitiorum innumerosæ multitudini longè præstantiora: quæ tamen qui sectantur, nec ipsi vulgo placent, neque vulgus ipsis: insanire demum putantur, risúmque reportant, quòd terra sedes improbitatis sit, & prouincia. Mundus tamen ea lege formatus est, vt à deo semina suscipiens vniuersa, diuinitatis dignum fieret organum, & omnia in miro pulchræ ordinationis decore procederent ad ortum, in quo perseuerent, suúmque tandem nanciscantur exitum. quod profectò fieret, nisi inimicus veniens, in medio

tritici superseminaret Zizania. Vos ergo feli-gite diuina semina spiritales facti, & malo-rum semina dæmonum, qui nos materiali affe-ctione dormientes occupare vigilant, cauti nun-effugite. Hæc nonus.

Mercurij Trismegisti Clauis ad Tatium. X.

HEsternum, ô Æsculapi, sermonē ascri-psi tibi: vnde æquum est hodiernum Tatio dedicare, eoq; magis id operæpre-tium, quo disputatio præsens, omnium ad illum à nobis antedictorum compendia-ria quædam summa futura est. Deus & pa-ter, & bonum, ô Tati, naturā eandē, imò eundem actum habent. Illa siquidem au-gmenti, diuinationisq; appellatio est, qu circa mutabilia, & immutabilia, id est hu-mana, & diuina versatur. quorum vnum-quodque ille vult esse. alibi verò actum (quēadmodum in aliis demonstrauimus) diuinorum atq; humanorū, quæ quidem in hoc intelligere necesse est. hujus actus voluntas est, hujus essentia velle cuncta subsistere. Quid est Deus, & pater, & bo-num, nisi ipsum esse horum omnium nō-dum existentium. quinetiā existentia ipsa horūdem sunt, id Deus, id pater, id bonū cui nihil aliud ex omnibus applicatur. Mundus enim ac sol eorum, quæ sunt se-

cun

cundùm participationem pater, non tamẽ viuentibus vitę, bonitatisq; causa. quòd si hoc ita se habeat, comprehensus agitur à voluntate boni, sine qua nec esse vnquam, nec fieri potest. Cùm filiorum pater, tum procreationis, tum etiam alimenti, per solum appetitum boni suscipiens (nam bonum actiuũ est) id alteri conuenire quàm illi nequit. quod quũ accipiat nihil, vniuersa vult esse. Non dico, ô Tati, vniuersa facit: faciens enim, longo quodam tempore deficiens, at indignum est. Siquidẽ interdum facit, interdum cessat, egenũ quidem & quantitatis, pariter & qualitatis, nonnunquam qualia, & quãta disponens, aliâs horum contraria. Deus autem & pater, & bonum, eo ipso quòd omnia est. Tale igitur ei quidem ista præcipere potest. etenim hoc vult esse, & est. Et ipsum maximè verò ipsi, nam cętera omnia propter ipsum. Proprium quippe boni, ô Tati, sese notum præbere. id bonum est, ô Tati.

TAT. Visionis pater, bonæ & pulchræ nos participes reddidisti, vnde meæ mentis oculus visione quasi jam expiatus est.

TR. Neque verò, quemadmodum solis radius fulgore nimio corrũpit oculos, caligantesq; reddit, sic ipsius boni conspectio. illustrat enim, atq; oculi lucem eo magis

exauget, quo quis capere magis poteſt intelligibilis ſplendoris influxum. Velocior eſt, & acutior diuina lux ad penetrãdum, innocẽtiaq́;, & immortalitate ſingula complens. Qui nitorem hunc à corpore vberiùs haurire poſſunt, obdormiunt ſæpenumero à corpore ad aſpectum pulcherrimum, quemadmodum Cælum, & Saturnus noſtri progenitores aſſurgunt. TAT. Vtinam & nos pater. TR. Vtinam ô fili. Adhuc tamen imbecilliores ſumus ad conſpiciendum. Tunc autem poterimus mentis oculos eleuare, bonumq́;, decoremq́; incomprehenſibilem proſpicere, quũ nihil de illo prorſus dixerimus. ejus cognitio diuinum ſilentium eſt, & intenta omniũ applicatio. Qui id intelligit, nil poteſt aliud cogitare. Qui id intuetur, nil præter ipſum aliud intueri. Qui id audit, nil audire poſt ipſum, neq; corporis etiã ſui mẽbra mouere. vniuerſis profectò corporis ſenſibus, motibusq́; ſolutus, intrepidus agit. nam qui totum circunluſtrat, vndique mentem totam quoq; irradiat, animam abſtrahit totam à corpore, totam in eſſentiam deniq; dei transfigurat. Impoſſibile enim, ô fili, animam hominis in corporis fęce jacentem, diuinã aſſumere formam. Neque licet etiam dei pulchritudinem

nem contueri, nisi quis antè in deum fuerit reformatus. TAT. Quonam pacto id dicis, ô pater? TR. Omnis animæ distributio, ô fili. TAT. Mutationes autem quonam modo interim distribuens? TRIS. Num in iis quæ generatim diximus, audisti, quemadmodum ab vna mũdi totius anima, vniuersæ profluunt animæ per omnem mundum tanquã distributæ circũcurrentes? Harũ vtiq; animarum mutationes permultæ partim sanè in melius, feliciusq́; partim autem in contrarium. Nam reptilium quædã in aquatilia transmutantur, aquatiliũ animæ in terrestria migrãt: terrenorũ in volatilia scandunt, aëreorum vertũtur in homines, hominũ deinde immortales animæ in dæmones transeunt, demum in deorum chorum feliciter reuolant. Chori deorũ gemini, vagantiũ vnus, non vagantium alter. atq; hæc est suprema animæ gloria. Anima verò in corpus humanum delapsa, si quidẽ mala perseuerauerit, non gustat immortalitatis quicquã, neq; bono etiam fruitur. reuoluto autem itinere in reptilia præcipitans. Hæc vtiq; adjudicatio, pœnaq́; est animæ malæ, prauitas animæ, ignorantia. Anima naturæ rerum, boniq́; inscia, orbata oculis, corporis sese passionibus implicat. Anima, ca-

codæmonis,id est mali dæmonis ritu corrupta, seipsam ignorans abjectis corporibus,mõstrisq; deformibus seruit. Corpus suũ velut onus infestũ circũfert,non præsidens corpori,sed ob ignorantiã subjugata.contra verò virtus animæ cognitio est. eruditus enim re vera, bonus, pius, diuinus. TAT. Quis hic est,ô pater? TR. Qui nec loquitur, nec audit multa,qui duobus sermonibus,seu dicẽdis,siue audiendis intẽdit,& pugnat in tenebris. Nam deus & pater,& bonũ,nec lingua pronũciatur,neque percipitur auribus. Quũ hæc igitur ita se habeãt in omnibus, quæ sunt ex eo, quod seorsum ab illo esse nequeũt, sensus insunt.Inter cognitionem autẽ,ac sensum multũ interest. Sensus enim superãtis motus existit cognitio:sciẽtiæ,terminus. Sciẽtia dei donũ. siquidem vnaquæq; scientia incorporea mente vtens,vt organo, mens autẽ corpore:quamobrem vtraq; in corpora, tum intelligibilia, tum etiã materialia recurrunt. Ex oppositione enim, & contrarietate constare omnia necesse est,neq; aliter se habere possibile est. TAT. Quis igitur materialis iste deus? TR. Mundus, pulcher quidem,non tamẽ bonus.etenim ex materia constat,passionibusq; subjicitur:primusq; est eorum,quæ patiũtur: se-
cund

cundus autem eorum, quæ ſunt. Indigus præterea ſuapte natura, factus aliquando, ſemper exiſtens in generatione, atq; genitus, qualitatũq;, & quãtitatũ omniũ genitura. Mobilis enim. Omnis autẽ materialis motio, generatio dici debet. Intelligibilis quoq; ſtatus, hoc pacto motũ materialem agitat. Quoniã mundus ſphæra eſt, id eſt caput, nec ſuprà materiale quicquam, quemadmodũ neq; aliud ſub pedibus intelligibile, at materialia cũcta. Mens verò caput in circulũ agitatũ, id eſt, ſecundũ naturã capitis motum. quotcũq; igitur cõtigua ſunt, capitis illius pelliculæ, quæ ſanè anima eſt, immortalia nata ſunt, quaſi corpus ſit in anima conſtitutũ, animamq; habentia plena ſunt corpore. Verũ quicquid à pellicula procul, in qua ſunt, quæ magis participant anima, corpus exiſtit. totũ verò animal eſt. Itaq; mundus ex materiali quodam, & intelligibili compoſitus eſt. Mundus animal primũ, homo ſecundum, poſt mundum animal, primu autem animalium reliquorum. quodcunq; verò animæ munus conceditur aliis, homo quoq; poſſidet, neque ſolùm non bonus, ſed malus etiam, vtpote mortalis perpenditur. Mundus enim non bonus, quia mobilis. non tamen malus, quoniam immortalis.

Homo autē tum quia mobilis, tum etiam quia mortalis, malus esse censetur. Anima hominis in hunc vehitur modum. Mens in ratione, ratio in anima, anima in spiritu, spiritus in corpore. Spiritus per venas, arteriasq;, sanguinemq; diffusus, animal vndique ciet, molemq; corporis suspensam sustinet, atque circunfert. Vnde decepti quidam humorem sanguinis animam existimarunt; hos planè latuit, quia in primis oportet spiritum ad animam vsque manare. deinde sanguinem coalescere, venasq;, & arterias cauas extendi, demum resolui animal, eamq; mortem corporis esse. Ex vno autem principio cuncta dependent, principium ex vno, atque solo. Et principium quidem mouetur, vt rursus extet principium. ipsum tamen vnum præstat, nec ab vnitate decedit. Tria igitur hæc sunt, Deus pater bonum, & mundus, & homo. Mundum Deus habet. mundus hominem. Mundus dei filius, homo genitura mundi. Neque enim ignorat Deus hominem, sed curam ejus habet, ab eoq; cognosci se vult. Hæc vnica salus homini, cognitio dei, hæc ad olympum ascensio. Ex hoc vno duntaxat anima bona, neque interdum quidem bona, aliâs autem mala, at secundùm ne-

cessitatem. TAT. Quomodo id asseris, ô mi Trismegiste? TRISM. Hoc, inquam, assero, animam pueri contẽplari seipsam, nondum ex natura sua propter corpus egressam, nondum corpus omnino compactum est, ac seipsam vndique pulchram conspicere. Nam haud corrupta est adhuc à corporis passionibus, mundi totius anima, tuncq; dependens. Quũ verò compactum est corpus, animamq; in sui molem dispergit, ac distrahit, tunc illa obliuioni subjicitur, pulchriq;, ac boni visione priuatur. Obliuio autem ipsa improbitas est. Idémque accidit iis, qui egrediuntur ex corpore. Recurrente enim anima in seipsam, spiritus in sanguinem, anima in spiritum contrahitur. Mens à velaminibus libera & diuina existens suapte natura igneum sortita corpus, per loca omnia circunuagatur, animamq; judicio justo, ac merito supplicio derelinquit. TAT. Quo pacto id ais ô pater? TRISM. Mens quidem ab anima, anima verò à spiritu separatur. Indumentum mentis anima. Indumentum animæ spiritus. Cointelligere oportet, ô fili, cum dicente auditorem, atque conspirare, auditumq; acutiorem voce dicentis habere. Harum, ô fili, vestium conuolutio in corpore terreno

reno

reno conficitur. ſiquidem nudam ſecundùm ſe mentẽ in terra ſiſtere mole penitus impoſſibile. neq; enim potis eſt terrea fæx mentem adeò diuinam ſuſcipere, neq; tantum numen paſsibili cõfirmatum corpore ſuſtinere. Aſſumpſit ergo mens animam velut amictum. Quinetiã anima diuina exiſtẽs, vehiculo ſpiritus vtitur. Spiritus animal totum percurrit. Itaq; quum primùm mens à terreno corpore ſoluitur, proprium mox ſubit amictum, igneum videlicet corpus, quo ſanè quandiu circuntecta eſt, in terreũ corpus turgeſcere nequit. Terra nanq; ignem minimè ſuſtinet, tota ſiquidẽ ab exigua ſcintilla cremaretur. Qua de cauſa terrenæ moli circunfuſus eſt humor, quaſi quoddam ad combuſtionem ignis obſtaculum: qui quũ acutiſſimus ac velociſſimus, ſic omnium diuinorum conceptuum, ſingulorum comprehendit elemẽtorum corpora: etenim ipſe cælorum artifex, igne potiſſimũ ad ſuam fabricam vtitur. Opifex quidẽ totius vtitur omnibus: omnis autem faber iis, quæ ſunt circa terrã: orba nanq; igni mens hominis, ad humanamq; diſpoſitionem duntaxat idonea, diuina cõſtruere nequit. Humana certè anima, non omnis quidẽ, ſed pia, beataq;, diuina. Poſtquã verò hujuſmodi

modi anima per mortem à carcere corporis est exempta. quũ omnis subierit virtutis, pietatisq; mãdata, certè aut mens, aut deus efficitur. Certamen autem religiosæ pietatis hoc est, recognoscere deum, injuriam inferre nemini: anima tamen impia in natura propria remanet, ac seipsam nimium cruciat, corpus quærit, quod ingrediatur, terrenũ & humanum. Aliud quippe corpus quàm humanum, animam non capit humanam: neq; fas est in corpus animæ ratione carẽtis, animã rationalẽ corruere. Lex enim diuina generationẽ tam nefariã prohibet. TAT. Quo igitur modo cruciatur, ô pater, hominis anima, quódve suppliciũ hujus animæ grauius? TRIS. Impietas, ô fili mi Tati. cujusnã ignis ardẽtior flamma, quàm impietatis est? Quænam fera mordax ita corpus lacerat, vt impietas laniat animã? Nónne vides quot malis animus premitur impius? En sic, fili, vociferatur impius animus: Vror: absumor: quid agam nescio: deuorãt me miserum mala vndiq; confluentia: non video quicquam: heu miser, nõ audio. Tales afflicti sunt animi voces: talis naturæ congrua mulcta: non qualẽ tu fortè fili, & alij quidam arbitrantur, quibus videtur anima nostra, postquam est humanam exuta

figur

figuram, in corpora degenerare brutorũ. Hic enim impius error, verùm castigationis ejus, modus alter. Mens vtiq;, quũ dæmon efficitur, ad obsequium dei jubetur igneum capessere corpus: inde in animam transfusa nefariam, eam flagellis verberat peccatorum: his animus verberatus iniquus, ad neces, conuicia, objurgia, rapinasq; varias sese vertit, ad ea denique, per quæ delinquunt homines, vniuersa delabitur: at quum in sanctam mens influit animam, extollit illam ad sapientiæ lumen. Hæc anima postmodum nũquam somni torpore languescit, sed & verbis pariter & operibus humano fert opem generi, juuatq; modis omnibus, suum semper æmulata parentem. Quamobrem oportet, ô fili, nos agentes deo gratias obsecrare, vt bonæ mentis participes efficiamur: in melius quidem anima migrat, in deterius nunquam. Est etiam animarum communio quædam. deorum animæ communicant hominum animis. Deus se communem singulis exhibet. præstantior enim cunctis ille. cuncta autem illo sunt imbecilliora. mundus deo, homo mundo, homini brutum subjiciatur. Deus super omnia est, & circa omnia. Dei radij, actus existunt. mundi radij, sunt natu-

ræ: radij verò hominis artes, atq; ſcientiæ. Per mundum exercentur actus, iiq; in hominẽ per mundi radios naturales deſcendunt: naturæ per elementa: hominis per artes, atque ſcientias. Hæc vtiq; mundi totius adminiſtratio, ex vnius natura dependens, perq; vnam materiam rectè diſcurrens, qua nihil validius, nihil diuinius, nihil denique magis vnitum. Hominum ad deos, ad homines deorum cõmunio. Iſte bonus eſt dæmon: anima, quæ hoc plena eſt, beata eſt, miſera verò vacua. TAT. Quánam ratione id ais, ô pater? TRISM. Scito, mi fili, quia anima omnis habet ipſum bonũ pro mente. de hac enim præſens nobis eſt ſermo, non de miniſtro hujus, quẽ ſuprà diximus ex judicio demiſſum ad inferos. Anima mentis præſentia deſtituta, nec agere quicquam, nec dicere potis eſt. Sæpe verò mens extra animam, quo quidẽ in tẽpore, nec audit, nec videt anima, ſed animali ſimilis eſt ratione carenti. Tanta eſt potẽtia mẽtis, quæ animã hujuſmodi deſerit implicitam corpori, & ab eodẽ tractã ad infera. Talis anima, fili mi, mentem nullam habet, ideoq; nec hominem hunc appellare fas eſt. Homo ſiquidẽ animal eſt diuinũ, nec eſt cum terrenis brutis, ſed cum diis cæleſtibus com-

parandi

parandus. Quinimo, si audendum est verum fateri, homo verus vel cælicolis est præstantior, vel saltem pari sorte potitur. etenim quicunque cælitum descendit ad terram, cæli limitem deserit. homo autem ascendit in cælum, illudq; metitur: nec eum fugit quæ ima sunt, quæ've sublimia, ac reliqua omnia diligẽter inquirit. quódque majus est, terram quidem haud dimittens in cælum attollitur, tam ampla est humanæ naturæ potestas. Quamobrẽ audendum est dicere, hominem quidem terrenum, deum esse mortalem: deum verò cælestem, immortalem hominem. itaque horum virtute duorum, hominis scilicet ac mundi, gubernantur singula. vni demum cuncta subjiciuntur.

COMMENTARIA.

Decimus deum omnia absolutè esse constanter asserit, quæ singula singulatim participatione contrahunt. attamen deum patrem esse, & bonum eo ipso, quod ipse omnia est. Mox de animæ in silentio raptu discutit. vbi quæ mentis oculis cernuntur, neque reuelare fas, neque reuelandi concessum est arbitrium. Quod autem de animalium transformatione subiungit, non verborum fictionem, sed fictionis allegoriam sequendam esse eiusdem Mercurij sequens sermo declarat, quum inquit: Aliud enim

enim corpus, quàm humanum, animam non capit humanam: neque fas est in corpus animæ ratione carentis, animam rationalem corruere. lux enim diuina generationem tam nefariam prohibet. Et paulò pòst subiungit: Talis naturæ congrua mulcta, non qualem tu fortè fili, & alij quidam arbitrantur, quibus videtur anima nostra, postquam est humanam exuta figuram, in corpora degenerare brutorum. Hic enim impius error, quòd ei animam pueri causatur seipsam contemplantem. hoc viderint qui mentem intelligentiamq́; abditam defendunt. Hæc & similia Clauis.

Mens ad Mercurium. XI.

DEsine tandiu differere, ô Trismegiste Mercuri. sile jam, antedictorum reminiscere: etenim sensum tibi meũ nõ pigebit exprimere, eoq́; magis, quo multæ & variæ inter mortales de mundo, deoq́; opiniones pererrant. TRIS. Equidẽ, vt ingenuè fatear, hujus rei veritatẽ nondum teneo ipse. ergo, mi domine, purã exprime veritatem. nam vnicum te elucidare talia posse confido. MENS. Audi me igitur, ô fili. tempus, deus, & vniuersum sic se habent. Deus æternitas, tempus generatio. Deus æternitatem, æternitas mundum,

mundus tempus,tẽpus generationem efficit.Dei quasi essentia est,bonũ,pulchrum, beatitudo, sapientia, æternitas: essentia, ipsum idem.mundi ordo,temporis transmutatio, generatio, mors, & vita. actus dei,mens, & anima. æternitas, perseueratio,atque immortalitas, mundi institutio, & restitutio temporis.augmentũ & diminutio,generationis deniq; qualitas. Æternitas ergo in deo, in æternitate mundus: tempus in mundo, in tempore generatio. æternitas extat circa deum, mundus in æternitate mouetur. tẽpus terminatur in mũdo, generatio cõplectitur in tempore. Sors itaq; omniũ deus,essentia verò æternitas. Opus æternitatis est mundus factus quidẽ non aliquãdo, factus autem semper ab æuo.Quũ verò nunquam cesset æuum, nunquam cessabit & mundus. Quumq; sit mũdus æternitate cõprehensus, nulla mũdi pars interit. TRIS. Dei verò sapientia quid est? MENS. Bonum, pulchrum, beatitudo. omnis virtus, & æuum. vnde immortalitatem præstat æuum, perseuerantiam materiæ tradens. Origo enim materiæ pendet ex æuo, quemadmodũ ex deo æuum. Generatio quidem, ac tempus naturæ geminæ, & in cælo sunt & in terra. in cælo sanè immutabilia sunt hæc duo,

duo,atq; immortalia: in terra mutabilia, corruptioniq́, obnoxia: Æternitatis anima deus est, anima mundi æternitas, terræ anima cælum. Deus in mente, mens in anima, anima autē in materia: omnia verò ista per æuum, totum hoc corpus, in quo corpora omnia: anima mente, deoq́; plena, intima mūdi replet, cōplectitur extima, vitā omnibus hæc suggerit, extrinsecus quidem, ingēti huic, perfectoq́; animali mundi, intrinsecus autem cæteris, quæ insunt mundo viuentibus. Supraq́; in cælo quod idem est, omnia sistens: infrà verò in terra, generationē agitans. Mundum profectò cōtinet æuum, siue per necessitatem, seu prouidentia, vel natura: & siquid aliud quis cogitat, vel etiam cogitabit vnquam, id omne deus agit. Actio dei potestas insuperabilis, cum qua nec humanam, nec diuinam vllam comparare quis audeat. Caue igitur, ô Mercuri, nequid infernorum, nequid etiam supernorum dei simile censeas: nam à veritate penitus aberrares: nihil quippe simile est ei, quod dissimile, solumq́;, & vnum est. Neque cuipiam putes eandem, quæ deo, vim adesse: quid enim post illum tale, & ad immortalitatem, & ad qualitatis transmutationē? quid autem præter hoc aliud

deus efficiet? neq; enim otiosus est deus: nam otiosa forent omnia : cuncta siquidē plena sunt deo : otium verò in nullis mūdi partibus reperitur:nomen profectò vanum est otium, tum secundùm id, quod agit, tum etiam secundùm id, quod agitur:vniuersa fieri necesse est,ac semper fieri secundùm loci cujusq; naturam. Agens non vni præsens est tantùm,sed omnibus: nec vnum duntaxat, verùm vniuersa producit : nam efficax existens in seipsa potestas, in iis, quæ facta sunt, minimè sufficiens est:sub ipsa enim sunt opera ab illo progenita. Agè,contēplare, pro me subjectum tuo conspectui mundū,atq; ejus diligenter circunspice formam, inuiolabile corpus,quo nihil antiquius per omne quidem adultum, ac vires. Inspice prætereà mundos sēptē suppositos,ornatu mirifico fabricatos, ordine sempiterno, cursu suo differēter complentes æuum, plena lumine singula,ignis verò in illis nullo modo. Amicitia enim contrariorum, dissimiliumq; cōmistio,lumen instituit illustratū ab actu dei, bonorū omniū genitoris, totius ordinis principis,septemq; mundorū ducis æterni: lunam verò cæteris præcurrentem,naturæ organum,inferiorem materiam transmutantem, terram in mundi medio

medio ſitam, pulchri mundi ſubſellium, nutrimentum terrenorum omnium, eandemq; nutricem. Meditare numerũ mortalium, immortaliumq; viuentium, medium verò quaſi confinium vtrorumque, mortalium videlicet, atq; immortaliũ, lunam ipſam circumeuntem. Anima rurſus omniũ plena propriis ab ea motibus agitata, partim quidẽ circa cælũ, partim verò circa terram: nec ea, quæ dextra ſunt, ad ſiniſtra, neq; læua ad dextra. Item nec ſuperna ad infera, neq; infera iterum ad ſuperna. Quòd autẽ hæc omnia genita ſint, ô dulciſſime mi Mercuri, nequaquã nunc opus eſt vt me diſſerente perdiſcas: nam corpora ſunt, habentq; animã, & mouentur. hæc autem in vnũ cõgredi abſq; congregantis virtute impoſſibile eſt. Oportet igitur aliquem eſſe talem, ac penitus vnum. Nam quum multi, variiq; ſint motus, & diſſimilia corpora, vnus autem ordo velocitatis in omnibus, impoſſibile eſt duos, aut plures eſſe factores: neque enim ordo vnus probaretur in multis. Præterea qui inter illos imbecillior eſſet, potentiori nimirum inuideret. ex quo ſeditio quædam exoriretur. Itaq; ſi vnus eorum actor mutabilium animalium extitiſſet, cuperet quoq; immortalia gignere, quẽadmodum

genitor immortaliũ affectaret mortalia: quinetiã vna existente anima, vnaq́; materia, ad quem illorum potissimum fabricatio pertinet? Quòd si ad vtrumq;, ad quem prouincia major? sic autem cogita, omne corpus viuens, seu mortale siue immortale, ex materia constat & anima: omnia sanè viuentia corpora animata sunt, non viuentia verò nuda pæne in omnia. Anima quoq; similiter secũdùm seipsam suo propinqua parenti, vitæ causa est: vitæ autem causa est quilibet immortalium. Quonam igitur modo mortalia viuentia differunt à mortalibus? itemq́; ab immortalibꝰ immortalia? esse itaq; horum omniũ actoris præ cæteris est præcipuum. Nam anima vna, vita vna, vna quoq; materia. Quisnam iste, quis alter præter vnicum deum? Num alteri cuipiam quàm soli deo conuenit procreare viuentia? Vnus itaq; deus mundum vnũ est confessus, Solem vnum, vnicam Lunã, vnam quoq; diuinitatẽ. Ipsum verò deum, vnum quidem credimus esse. Vnus igitur, singula facit in multis. Num censes arduum quiddam, & laboriosum deo vitam animam, immortalitatem, mutationemq́; efficere? Tu enim tot, tantaq́; potes, vides, audis, odoras, gustas, tangis, loqueris, graderis, spiras, intelligis. Neq;

alter est in te, qui videt, quíve audit alter. Nec loquitur vnus, graditur alius, hic odorat, ille gustat, hic spirat, intelligit ille: at vnus hæc omnia præstat, neq; etiã possibile est illa sine dei natura fieri. Vt enim qui cessat ab iis, non est ampliùs animal, sic qui ab illorum constructione cessaret, minimè deus esset. id autem suspicari nefarium. Quòd si concessum nihil in rerũ natura consistere, cui non insit naturalis quidam agendi vigor, simulq; certi operis executio, quantò magis asseuerandum est, deo non deesse potestatem omnium, & effectũ? nam quicquid otiosum, imperfectũ. imperfectum dicere deum, nefas. facit igitur omnia deus. Nunc mihi id paululum temporis, ô Mercuri, totus adesto, ipsum te mihi dedito, opus dei confestim intelliges. Hoc opus adesse necessarium erat, vt essent ea, quæ fiunt, quæ've fiebant, & quæ fient in posterum. Id autem, ô suauissime mi Mercuri, vita est, id verò pulchrum, id autem bonum, id deniq; deus. Sin autẽ petieris, vt hæc tibi per exempla operum ante oculos ponam, aduerte quid tibi accidat generare volenti. non tamen illius hoc simile: ille siquidem non diffunditur voluptate, nõ habet operis adjutorẽ. Suapte natura efficax, vi propria operans

uerſatur, in opere ſemper exiſtens ipſe, quodcunq; fecerit vnquam. Si à quodam influxum ſuum ille ſubtraxerit, deficiente vita in mortem corruent vniuerſa. Quum verò viuant omnia, vnaq; ſit vita cunctorum, vnus eſt deus. Rurſus ſi omnia viuentia ſunt, & quæ in cælo videntur, & quæ jacent in terra, vna profectò vita cunctorum manet ex deo, atq; ipſa & ipſe eſt deus. ab vno fiunt omnia conditore. Vita verò eſt vnio mentis, & animæ: mors autē non pernicies concretorum, ſed vnionis pluriū diſſolutio. Imago ergo dei æuum, æui mundus, mundi ſol, ſolis autē homo. At verò mutationem quandam, populi mortem eſſe arbitrantur, ob eam cauſam, quia moles reſoluitur corporis, & vita ſe reuocat in occultum. Equidem, ô dilecte Mercuri, mundum quidem mutari hac te doceo ratione, quia quædam illius particulæ in occultū jugiter abeunt, nunquam tamen interire illum exiſtimato. Hæ profectò mundi ſunt paſſiones, reuolutio ſcilicet, atque occultatio. Reuolutio quidem cōuerſio, occultatio autem renouatio eſt. Omniformis præterea mundus formas haud ſanè aduentitias, peregrinasq; ſuſcipit. Verū ipſe eas in ſeipſo coagitat, etiam omniformis mūdi ſimilis erit: at ſi vnicam

formam

ormam habuerit,in hoc erit mundo dete
ior.Quid itaque dicemus ad hęc?ne obſe
ro in ambiguo reſiſtamus. Quod enim
a diuinis ambiguum, nōdum cognitum:
nam igitur habet ideam: hujus autē idea
ropria, quū aſpectū fugiat oculorū, in-
orporea eſt,formasq; per corpora ſingu-
a exprimit.Neq; vlla te prorſus admira-
io teneat, quia ſit quædam incorporalis
lea:eſt enim qualis idea ſermonis, & in-
criptionibus apices: videntur enim per
nultū excedere:planè tamen ex natura,le-
esq; ſunt.Meditare autem quod nunc di-
ctur audentius,quodq; verius etiā aſſere-
ur, quēadmodum homo nequit ſine vita
iuere,ita nec deus viuere poteſt, niſi bo-
a producat: Hæc enim dei vita, hic ejus
ctus, agitare ſingula, vitamq; omnibus
iſpirare. Quædam verò eorū, quæ ſuprà
iximus,certam quandam requirūt intel-
gentiam. Conſidera in hoc exēplo quid
otiſſimū ſignificare velim. Omnia ſunt
n deo, non tanquam in loco poſita. Lo-
us enim corpus eſt immobile,atq; ea quę
oſita ſunt,motu carent. Locatur quippe
liter in corpore,aliter in phantaſia. Co-
ita ſingula continentē, cogita nihil eſſe
uàm incorporalis natura capacius, nihil
elocius,nihil validius,ipſumq; omnium

capacissimum, velocissimum, potentissimum. Sic iterum à teipso incipiens meditare, atq; animæ tuæ præcipito, quę citiùs quàm pręcipies euolabit. Iubeto, inquam, vt transeat in oceanum, illa, priùs quàm jusseris, ibi erit, inde, vbi nunc est, nequaquam discedēs. Iubeto iterū, vt in cælum volet, nullis pennis egebit, nihil ejus obstabit cursui, non solis incendium, non ætheris amplitudo, non vertigo cælorum, non syderum reliquorum corpora, quin penetrās omnia, ad supernū corpus vsque transcēdat. Quinetiam si volueris globos omnes transire cælorum, quodq; superius est, inuestigare, id quoque tibi licebit. Aduerte quanta sit animæ tuæ potestas, quāta celeritas. Túne potes ista, deus nō possit? Hoc igitur pacto contemplare deum, vt in seipso intelligētias omnes habētem, habentemq; seipsum ceu mundum penitus vniuersum, nisi te deo æquaueris, deū nunquam intelliges: nam simile semper à simili suo cognoscitur. Extende teipsum in magnitudine sine termino, emerge ex corpore, totū supergredere tempus, æternitas esto: sic deum deniq; noueris, impossibile nihil in te ipso supponens. Teipsum immortalem puta, comprehēdere cuncta potentem, scientiam omnem, atq; omnem

pari

pariter artẽ: omni ſublimitate ſublimior eſto, omni fundo profundior, ſenſuſq́; factorum tuorum ſingulos in te colligito, ignis, aquæ, aridi, humidi, adeſto ſimul mundi partibus omnibus, cælo, terræq́; mariq́;, per omnẽ ætatẽ, extra corpuſculi tui vtrẽ habitato, per mortem nihil interire putato. Cuncta hæc ſimul cõprehendito, loca, tẽpora, moles, qualitates, & quãtitates, ſic deum intelligere poteris. Contrà, ſi animam tuã in corpus demerſeris, ipſamq́; abjeceris, iiſq́; te verbis in cœnũ proſtraueris, neq; ſcio quicquam, neq; ſcire etiam valeo, vaſtum horreo maris fundum, in cælum volare nequeo, non noui quid nunc ſim, non noui quid ſim futurus in poſterũ, quid tibi cum deo? neq; enim potes, quum ſis malus, corporiſq́; fœtidi ſeruus, ipſum pulchrum, bonumq́; percipere: extrema verò prauitas, non recognoſcere deum. At verò cõfidere, atq; ſperare ſe, bonum aliquando reperire poſſe, via quędam diuina eſt, ad bonum recto tramite ducens, faciliſq́;, & peruia, paſſim procedenti tibi ſemper occurret, ambulanti, nauiganti, die, nocteq́; loquenti, pariter atq; tacenti: nihil eſt enim in rerum natura, quod non aliquam præ ſe ferat diuinitatis imaginẽ. TRIS. Nónne inuiſibilis

deus?

deus? MENS. Religiosiùs loquere Trismegiste: nam quis illo lucidior? Ille quippe omnia ob eam causam fabricauit, vt eũ per singula cerneres. Hæc dei bonitas, hęc ejus virtus est, illũ fulgere per omnia. nihil est vel in incorporeis etiam inuisibile, mens ipsa intellectione videtur, deus autem in operatione conspicitur. Hęc hactenus enodata tibi sint, Trismegiste: cætera omnia ipse per te jam perscrutaberis, neque falsa veritatis imagine decipieris.

COMMENTARIA.

Vndecimus de mente, diuino sermone plenus declarat æternitatem à deo, mundum ab æternitate, tempus à mundo, transmutationem à tempore, à transmutatione mortem, atque vitam pendere, insuperabili dei potestati nullam potentiam, nec diuinam, nec humanam, nec supernorum, nec infernorum comparabilem esse, quem vnicum esse cùm rationibus, tum analogijs, grauißimè permonstrat: qui quum otiosus esse nequit, semper omnia facit: quod de æterna verbi generatione dictum rectè concipias: ait enim quòd opus diuinum adesse necessarium erat, vt essent ea quæ fiunt, quæ fiebant, & quæ fient in posterum, id vita est, id pulchrum, id bonum, id denique deus, & vita cunctorum: sed quid hoc nisi quod altiùs

Euan

Euangelistæ tuba cecinit, quum inquit: In principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbum. Hoc erat in principio apud deum, omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. quod factum est, in ipso vita erat. Cunctorum ergo vita, à deo manat, atque ipsa deus est. Quò fit, vt ea vera mors, verusq; is non sit rerum interitus, qui vulgò putatur, verùm ea, qua viuentium vita in abditum se reuocans, res deserit. Mira profectò proportione ad eum comprehendendum vtitur, qui omnem effugit proportionem, qui comprehensus incomprehensibilis manet, & qui omnibus incognitus, omnibus in rebus se præstat cognoscibilem. Vos ergo quicunque pij huc toti nunc adeste, & mentis sermonibus vestram mentem inclinate, vt eum tandem cognoscatis, qui omnia ob eam causam fabricatus est, vt eum per singula cerneretis. Hæc Mens.

Mercurij ad Tatium de communi. XII.

MEns quidem, ô Tati, ex ipsa dei essentia, si qua tamen est ejus essentia, nascitur. Hæc qualiscunq; sit, sola seipsam syncera comprehendit. Mens igitur ab essentia dei nequaquam diuisa, sed illi potiùs eo modo connexa, quo Solis corpori lumen

lumen. Hæc mens deus eſt in hominibus, atq; id circo nõnulli ex hominum numero dij ſunt, eorumq́; humanitas eſt diuinitati quàm proxima: etenim bonus dęmon deos quidem prędicat immortales, homines autem mortales deos. In animalibus autem irrationabilibus, mens illa natura eſt. Nam vbicunque anima, ibi quoque mens: quemadmodum vbicũque vita, ibi etiam anima in viuentibus: abſq; rationis diſcurſu, anima eſt vita vacua mẽtis: mens quippe adjutrix eſt hominum animarum, eas in bonum proprium reuocans. In animalibus ratione carentibus, quum natura cujuſq; operando congreditur, in animis hominũ reſiſtit interdum, atq; repugnat. Anima ſiquidẽ infuſa corpori, à voluptate, atque dolore continuo deprauatur, ex corporis enim commiſtione voluptas, & dolor, ceu riuuli quidã ſcaturiunt, in quos madens anima ſuffocatur. Quibuſcunque igitur animis mens præſidet, ſuo illa fulgore illuſtrat, earum moribus, malisq́; reſiſtens: quemadmodum verò medicus eruditus ægrotantis corpus doloribus afficit, vrendo illud, atque ſecando, recuperandæ valetudinis gratia: eodem modo mens voluptuoſam affligit animam, vt radices voluptatis euellat: ab hac enim omnis ani-

mæ

næ morbus:morbus animæ grauiſſimus,
impietas eſt, opinio autem nõ ad bonum
rorſus vllum, ſed ad malum potiùs alli-
it. At verò mens illa repugnans, ſic ani-
næ bonum procurat, vt ſanitatem corpo-
is medicus. Quotcunq; hominum animæ
nentem nequaquam ſortitæ ſunt guber-
natricem, eadem, quæ & brutorũ animæ,
patiuntur. Dimittit eas mens cupiditatum
imperio, ad quarum expletionem ardenti
quodam impetu perferuntur, rituq; ferarũ
immoderatè & iraſcuntur, & cupiunt.
Quodq; deterius eſt, nec finem imponunt
libidini vllum, nec malorum inueniunt,
paſſionumq; terminum. Hiſce velut licto-
rem, vt vindicem deus legem propoſuit.
TAT. Hic, ô pater, diſputatio illa de fato,
quam in ſuperioribus imperfectam reli-
quimus, reuiuiſcit. Nam ſi decretum ſit
quoſdam adulteros, qnoſdam fore ſacri-
legos, cur aliquis inde mulctatur, quando-
quidem cõpulſus fati neceſſitate delique-
rit? TRIS. Omnia ſunt fati opera fili: abſ-
que illo nihil eſt corporaliũ, non bonum
ſine illo quicquam poteſt, non malum fie-
ri ſine illo. Decretum eſt, eum, qui turpe
quid commiſerit, pati: ille ob id commit-
tit, vt patiatur inde quodcunque patitur,
quando commiſerit. Cæterùm de fati, ac
delicto

delictorum suppliciis, in aliis diximus. Præsens verò nobis est sermo de mente, quid mens valeat, quàm differens in hominibus, ac brutis sit ejus instinctus. atq; iterum quomodo in brutis quidem non est mens ipsa benefica, in hominibus autẽ libidinis impetum cohibet, iracundiæ restinguit ardorem. ex quo sequitur, vt inter homines, irrationales quidam, nõnulli rationales existant. Cuncti verò homines fato, generationi, trãsmutationi subjiciuntur: initium quippe finisq; fati duo hæc, generatio, scilicet, ac transmutatio. Et homines vniuersi id quidem patiũtur, quod instituit fatũ. Verùm rationales illi, quibus diximus mentem ceu gubernatricẽ assistere, non eodem modo, quo cæteri patiuntur, imò ab improbitate alieni, existentesq; non mali, patiuntur minimè malum. TAT. Quomodo rursus hæc ais, ô pater? TRIS. Adulter nónne malus? homicida nónne malus? Homo non adulter patitur, sed quemadmodum adulter. Non homicida, sed quemadmodum homicida. Qualitatẽ transmutationis effugere impossibile est, sicut & generationis effectum, prauitatem verò mentẽ habenti vitare licet. Quamobrẽ ego, mi fili, bonũ semper dæmonem audiui dictãtem,
qui

qui si literis quæq; moniméta mandasset, mira quædã in dies humano generi emolumenta conferret. Solus ille, mi fili, tanquam ipse pro me genitus Deus, vniuersa cõspiciens, diuina in nos effudit oracula. Nunc equidem audiui sic aliquando prædicantẽ, vnũ omnia sunt, præsertim intelligibilia corpora: viuimus potentia, actu, æternitate. Mens hujus bona, quemadmodum & ejus anima bona: quũ id ita se habeat, nihil est intelligibilium ab intelligibili distãs. Potest præterea mens princeps omnium, atq; anima Dei, quæcunq; vult efficere: hæc ille. Tu igitur ista considera, & ad hunc, quem inferam, sermonem de fato, mente, arrectisq; auribus adsta. Si diligẽter litigiosas captiunculas euitaueris, inuenies absq; dubio, quòd mens anima Dei dominatur omnibus, tum etiam legi, ac cæteris vniuersis, neq; aliquid illorum, quæ ad fatum spectant, impossibile menti. Ideoq; humanus animus fato superior, non tamen, quæ fato subjecta sunt, negligit. atque ista sunt oracula boni dæmonis optima. TAT. Verè diuinè, atque etiam commodè tractasti hæc, ô pater. At illud insuper mihi declares obsecro. Mẽtem in brutis operari naturæ modo dixisti, cum illorum affectibus cooperãtem. Affectus

autem irrationalium (vt arbitror) passiones sunt: mens ergo passio quędam est, sic enim passionibus conformatur. TRISM. Euge, fili bone, quàm generosè rogas! æquum est vt tibi respondeam. Omnia, quę insunt in corporibus incorporea, patibilia sunt, imo passiones propriè sūt. Omnis motus corporeus, in corpora quoq; mouetur à mente. motus autem passio. Vtraque ergo, tum quod mouetur, tum etiam quod mouet, patiuntur: hæc quidem dominans, illud verò subjectum. Quū verò separatur à corpore, à passionibus liberatur, imo nihil vsquam impatibile, fili: cuncta enim patibilia. Sed passio & patibile in hoc maximè differūt, quòd vnum agit, alterum patitur: corpora verò secundùm seipsa etiam agunt: aut enim immobilia sunt, aut mouētur: vtrum verò sit horum, passio est. Incorporalia autem operantur semper, proptereaq; patibilia sunt. Neq; te appellationes moueant. operatio enim, ac passio idem, vocabulo tamē magis honorando vti nil obest. TAT. Perspicuam de his rationem reddidisti, ô pater. TR. Illud præterea considera, ô fili, quòd duo hæc soli ex omnibus animalibus homini Deus ipse largitus est, sermonem scilicet, atque mentem. quæ quidem

ejusd

ejusdē(ac immortalitas)pręmij esse cēsentur. Iis quisquis ad id, quod decet, vtitur, nihil ab immortalibus discrepat. Quin-etiā corporis solutus cōpedibus, ab vtrisque ducetur in chorū beatorū simul, atq; deorum. TAT. Cætera præter hominem animantia, nónne sermone vtuntur? TR. Non, fili, sed voce. permultum interest vocem inter, atque sermonem: sermo cunctis communis hominibus, vox autem propria cujusque hominis, propria etiam cujusq; generis animantium. TAT. O pater, diuersa genera hominū, diuersis vtuntur sermonibus. TRISM. Diuersis, ô fili: vnus etiam sermo, qui per interpretationem huc, atque illuc translatus, vnum denique verbum existere reperitur. Verbum idem apud Ægyptios, Persasq;, & Græcos. Sed videris, mi fili, verbi virtutem, & amplitudinem ignorare. Beatus Deus, dæmon bonus, animā esse in corpore, mentem in anima, in mente verbum pronunciauit: Deum autem horū patrem asseruit. Verbum itaq; imago, ac mens Dei est: est corpus quidem ideæ, idea verò anima est, purissimaq; materiæ portio aër, aëris anima, animę mens, mētis deniq; Deus. Deus verò circa omnia, simul atque per omnia, mens circa animā, anima circa aërem, aër

circa materiam. Necessitas autem, prouidentiaq́;, & natura, organa mundi sunt, ordinisq; materiæ. Etenim intelligibiliū vnumquodq; essentia, essentia verò illorum ipsum idem. At eorum, quæ mundo insunt, corporum, vnumquodq; est multitudo. Corpora composita ipsum idem habentia, atque inuicem mutuò transeuntia, immortalitatem ipsius ejusdem perpetuò seruant. In cæteris corporibus, quæ composita sunt, corporis cujusq; numerus est. absque numero constitutionem, vel compositionem, vel dissolutionē fieri impossibile est: vnitates quippe gignunt, atque augent numerū, rursusq; solutæ, in se numerum retrahunt. Materia quidē vna, totusq́; hic mundus, magnus est Deus, imago majoris, vnitus illi, patris ordinē, voluntatēq́; seruans, vitæ totius integra plenitudo: neque est in eo quicquam per omnem æternitatē, restitutionemq́; paternam seu ad totum, siue ad partem spectās, quod non vita fruatur: neque est vitæ expers in mundo quicquam, nec fuit antè, nec erit. Viuētem enim voluit pater ejus, quādiu est, esse mundum, vnde Deū hunc esse necesse est. Quomodo possunt, ô fili in Deo, in totius imagine, in plenitudine vitæ, esse quædam vita carentia? Priuatio
vita

vitæ corruptio eſt, corruptio verò pernicies. Quonam igitur pacto, pars vlla ejus, quod incorruptibile eſt, corrumpi, vel dei quicquam deſtrui poteſt? TAT. Nónne, ô pater, animalia, quæ in mũdo ſunt mundi partes, intereunt? TR. Rectiùs loquere fili. Erras enim in nomine: non moritur in mundo quicquam, ſed compoſita corpora diſſoluuntur: diſſolutio mors non eſt, ſed miſtionis reſolutio quædam: ſoluitur autem vnio, non vt ea, quæ ſunt, intereant, ſed vt vetera juueneſcãt. TAT. Quum ſit quædam operatio vitæ, nónne motio quædã hæc eſt, atq; idcirco, quid in mundo immobile? TR. Nihil, ô fili. TAT. Nunquid immobilis tibi terra videtur? TR. Minimè, ſed multis motibus agitata, ſola tamen hæc quodammodo ſtabilis. An nõ ridiculum eſſet ipſam nutricem omnium, concipientẽ, parturientemq; ſingula, motu carere? impoſſibile enim aliquid abſq; motu parere. Nec minus ridiculum illud, quàm id corpus ſterile nuncupare: nihil enim aliud ipſius immobilis appellatio, quàm ſterile quiddam ſignificat. Totum hoc, ô fili, generatim conſidera, quod eſt in mundo, aut creſcendo, aut decreſcẽdo mouetur. Quod verò mouetur, id prætera viuit: ſingula tamen viuẽtia, haud eadem

esse necesse est. Simul quippe mūdus vniuersus existens, totus quidem immobilis, partes autem ejus agitabiles vndiq;, nihil tamen corruptioni subjectum, sed appellationes quædam falsæ homines turbant. Neq; enim generatio, vitæ creatio est, sed latentis explicatio vitæ: neque mutatio mors, sed occultatio potiùs. Quū hæc igitur ita se habeant, immortalia cūcta. Materia quidē vitæ spiritus est, mens animæ. Ex mēte viuēs omne profluit. Omne igitur viuens per mētem, permanet immortale. Maximè verò omniū immortalis est homo, qui Deum capit, qui diuinæ cōformatur essentiæ. huic enim soli ex omni viuentiū genere, deus ipse congreditur, nocte quidem per somnia, die crebriùs per portenta, per quæ omnia sibi futura prænūciat, per aues, per intestina, per spiritū, perq; Sibyllam, propter quæ verè dicitur homo scire, Quæ sunt, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur. Illud autē in primis animaduertas, fili mi, velim, quòd vnumquodque genus viuentium reliquorum, propriam mundi prouinciam habitat: humida quidem aquam, terrestria terram, aërē volatilia: homo autem in omnibus vtitur, terra, aqua, aëreq;, & igni, cælum suspicit, sensuq; illud attingit: Deus verò

verò circa omnia ſimul, atque per omnia,
ctus enim eſt omniũ, atq; poteſtas. nam
rduum quiddam eſt, ô fili, Deum percipe-
e. Hunc quoties intueri volueris, aduerte
mundi ordinem, atque ordinis ejus orna-
um. Aduerte neceſſitatẽ eorum, quæ ſen-
ſu percipiuntur, prouidentiamq; cuncto-
rum, quæ facta ſint antè, & quæ quotidie
fiunt Aduerte plenam vitæ materiam, ta-
lem, ac tantũ Deum cum omnibus bonis,
& pulchris diis dæmonibus, atque homi-
nibus incedentem. TAT. At iſtæ, ô pater,
operationes quædam ſunt? TR. Ah fili,
vnde hæc, niſi ab ipſo Deo proficiſcũtur?
num ignoras, quòd quemadmodum mũ-
di partes ſunt cælum, aqua, terra, & aër:
eodem modo Dei membra, vita, immorta-
litas, neceſſitas, prouidentia, natura, ani-
ma, mens? Horumq; omnium participa-
tio ipſum bonum: neq; fit aliud vſquam,
nec eſt factum, vbi Deus ipſe non adſit.
TAT. In materia ergo pater. TRISM.
Materia, fili mi, ſeorſum eſt à deo, vt locus
illi proprius aſſignetur. Quid aliud illam
exiſtimas, quàm rudẽ, indigeſtamq; con-
geriem hanc exiſtere poſſe? ne ſecus cre-
das niſi formetur. Quòd ſi formatur, ab
aliquo certè formatur: operationes enim
formandi, partes Dei eſſe diximus. A quo

ergo vita donantur animantia ſingula, à quo fiunt immortalia, quæ immortalitatis munere perfruuntur, à quo mutantur, quæ mutabilia ſunt, ſiue materiam, ſeu corpus nuncupaueris, Dei actus eſſe memento. Actumq; materiæ, materiæ rationem: actum corporeum, corporum rationem: actum eſſentiæ, eſſentiæ rationem: idq; omne, neque quicquam eſt in omni quod non ſit ipſe Deus. Itaq; nec magnitudo, neque locus, neque qualitas, nec figura, neque etiam tempus circa Deum: omne enim eſt. Omne autē circa omnia, atque per omnia. Hoc verbum, ô fili, cole, atque adora. Cultus autem Dei vnus eſt, non eſſe malum.

COMMENTARIA.

Duodecimus de inferiore mente, quæ primæ mentis imago, aut veſtigium quoddam eſt proſequens poſt primæ mentis exactam determinationem, eam ſingulis animabus aſſociat, ſed in irrationalibus mens natura eſt, in hominibus autem ratio: cuius beneficio quicunque hominum deſtituuntur, ritu ferarum flagranti quodam impetu ad cupiditatum expletionem rapiuntur, nec finem ſuæ libidini ſtatuunt vllum, nec ſuorum malorum inueniunt, paſſionumq; termi-

terminum, qui fato, diuinoq; decreto patiuntur, dantq; suæ meritas ignorantiæ pœnas. Boni contrà, quibus mens præsidet boni, pulchriq; imago, bona suscipiunt, quæ illis constituerit fatum. Minimè ergo fatum effugies: lex siquidem diuina est fatum, mala tamen, pœnasq; prauitatis asseclas fugere potes. Mercurius oraculo plenus multa discutit, sæpius oraculum infundentem audiuit. duo diuina in hominibus munera commendat, mentem, atque sermonem. Oracula boni dæmonis, vel, si mauis, cælestis spiritus diuinitus afflantis aperit, de deo, de verbo, de mundo, de materia, nihil esse in mundo vitæ expers, nihil mortale dicendum, sed potius dissolubile, quid esse sentiendum, nihil immobile. Et soli dissolubilium homini Deum varijs modis congredi, & quo pacto ex sensibilibus ad Deum percipiendum homo assurgere possit. Hæc duodecimus.

Mercurij ad Tatium filium suum, de generatione, & impositione silentij. XIII.

TAT. In communibus pater sermonibus, per ænigmata quædam, ac sine declaratione vllius adjunctionis, de deitate tractasti, asserens ante regenerationem saluum fieri neminem. Equidem, dum ascendebas in montem, supplex tibi

tunc aſtiti, obſecrãs, vt mihi regenerationis rationem aliquãdo reſerares: id enim ſolùm reſtabat tunc mihi diſcẽdum. Tunc demum ſpopondiſti te reuelaturum, quũ à mundo forem alienatus. Ecce jam paratus ſum, pater, à mente mea mundi deceptiones excuſſi, tu ergo ſerua promiſſa. Regenerationis modum vel palàm, vel clanculum, vt lubet, ediſſere. Ignoro, ô Triſmegiſte, qua ex materia, quoq; ſemine natus fuerit homo. TR. O fili, contemplatiua in ſilentio ſapientia, ſemen ejus verum bonum. TAT. Quonam ſerente, pater? hoc enim ignoro. TR. Voluntate Dei, mi fili. TAT. Et quanti eſt, qui non eſt genitus? expers enim intelligibilis eſſentiæ. Quòd ſi aliter ſe habeat, qui gignitur, Deus erit Dei filius. TR. Omne in omni, conſtans ex omnibus poteſtatibus. TAT. Ænigmata fingis, ô pater, neq; patris more cum filio loqueris. TR. Hoc genus, ô fili, non eruditur. verbum quoties vult, ſub inſinuatione quadam in Dei memoriam reducitur. TAT. Impoſſibilia infers, ac nimium violenta, quapropter his cupio contradicere. TR. Admodum diſcrepas à paterno genere Tati. TAT. Ne inuideas mihi pater, legitimus enim ſum filius. Agè precor, regenerationis modum

me

me doce. TR. Quid dicam fili? quod dicam præter hoc nõ habeo quicquã, quòd verum cerno spectaculũ, ex Dei benignitate mihi jam oblatũ, vnde in corpus sum immortale translatus, sumq́; non ille, qui priùs fueram, ac mẽs nuper effectus. hoc mysteriũ non docetur. Vide hoc elemẽto formato, per quod videre licet, per quod neglecta est à me prima cõposita species, non quòd sim coloratus, tactumq́; ac terminum habeam: ab iis enim in præsentiarum alienus sum. TAT. In furorem me, insanumq́; mentis œstrum, ô pater, nimiũ concitasti, in præsentiarũ me ipsum haud video. TRISM. Vtinam, fili charissime, tu quoq; teipsum non dormiens transcurrisses, instar eorum, qui somno in somniis occupantur. TAT. Dic age, quis est regenerationis auctor? TR. Dei filius homo, vnius voluntate Dei. TAT. Nunc mutũ, ô pater, ac stupidum reddidisti: ipse quoque à pristino statu mentis alienatus, eandem aspicio imarum rerum charactere magnitudinem, in eoq́; mendacium. Mortalis enim species per dies singulos trãsmutatur, hæc ad tempus, vtpote falsa, in augmentum, detrimentumq́; vertitur. quid ergo verum Trismegiste? TR. Quod non perturbatum, non determinatum, nõ

color

coloratum, non figuratum, non cõcisum, nudum, perspicuum, à seipso comprehensibile, intransmutabile bonum, ac penitus incorporeum. TAT. Insanio jam re vera, mi pater, quumq; sapientem abs te sperassem me fieri ejuscemodi cognitione, sensus obtusi sunt. TR. Sic accidit, fili. Nam sursum latum, vt ignis, & deorsum latum, vt terra, & humidum, velut aqua, necnon spirans, vt aër, quomodo ipsum sensu percipies, non durum, non molle, nõ densum, non penetrabile? solum potentia, atq; actu considerandum. qui verò potest, oret, vt generationem, quæ in deo est, intelligat. TAT. Impotens ego sum pater. TR. Absit hoc, ô fili. recurre in teipsum, & consequeris. velis, ac fiet. Purga sensus corporis, solue te ab irrationalibus materiæ ipsius vltoribus. TAT. Num vltores intra se sunt? TR. Non pauci, ô fili, sed horribiles, ac multi. TAT. Ignoro, ô pater. TR. En fili, hæc vna est vltrix, ignorantia: secunda, tristitia: tertia, inconstantia: quarta, cupiditas: quinta, injustitia: sexta, luxuries: deceptio, septima: octaua, inuidia: fraus, nona: decima, ira: vndecima, temeritas: duodecima verò, malitia. hæ quidem sunt numero duodecim: sub his plures aliæ continentur, quæ per corporis

carc

carcerem incluſum,triſtem hominem ſenſibus pati cogunt : abſunt autē iſtæ ab eo, qui eſt dei fretus clementia. Atq; ita conſtat regenerationis modus, ac ſermo. Deinceps ſileto,mi fili , deumq; ſilendo laudato ,eoq; pacto diuina clementia nunquam à nobis aberit. Gaude deinceps,mi fili , nam poteſtate diuina in contemplationem es veritatis eleuatus. Deſcendit in nos cognitio dei : hac accedente , repulſa eſt ignoratio. Deſcendit in nos cognitio gaudij : hac præſente triſtitia penitus aufugit, in eosq; ſe vertit,qui ad eam parati ſunt capiendam.Poteſtatem voco ad gaudium perducentem conſtantiam,cujus vis procul dubio ſuauiſſima eſt. Complectamur igitur eam libentiſſimè,fili: ea enim, quum primùm aderit, mollitiem omnem prorſus expellet. Quartā verò nunc continentiam voco, vim vniuerſarum victricem cupiditatum.Gradus hic, ô fili, juſtitiæ fundamentum exiſtit. Aduerte autem quo pacto à cunctis operibus injuſtitiam expulit,juſti quidem effecti ſumus,abſente injuſtitia,fili. Sextam voco potentiam in nos deſcendentem, communitionē ſcilicet aduerſus exceſſum, hac deniq; diſcedente,inuoco veritatem, aufugit mox deceptio,veritas adeſt. Vide quomodo ab-

ſolutũ eſt bonum, veritate præſente. Liuor enim diſceſſit à nobis. veritatis enim innatum eſt bonum, cum vita ſimul & lumine, nec vltra iræ vindex acceſſit. Verùm vltrices omnes repentino quodam impetu rejectæ ſunt. Intellexiſti, fili, regenerationis ipſius modũ, denario præſente numero, intellectualis generatio compoſita eſt, quæ duodenarium numerũ reiicit. Idq́; ex ipſa generatione ſpeculati ſumus. Quicunq; igitur propter benignitatem generationis, quæ ſecundùm deum eſt, ſenſum amittit corporeum, ſeipſum cognoſcit ex diuinis compoſitũ, factusq́; indecliuus, diuina potẽtia tota mente lætatur. TAT. O pater, concipio, non oculorum intuitu, ſed actu mentis, qui per vires intimas exercetur: in cælo ſum, in terra, in aqua: in aëre, in animalibus ſum, in arboribus, in corpore, ante corpus atq; poſt corpus. At id præterea mihi dicas velim, quomodo vltrices tenebrarum numero duodecim, à decem poteſtatibus repellũtur. Quis modus Triſmegiſte? TRISM. Tabernaculũ iſtud, ô fili, eſt ex zodiaco circulo conſtitutũ, qui ex duodenario numero conſtat illo Numeriq; vndecim ſunt, vnus omniformis ſecundùm ideas naturæ, ad hominis peruagationem, atq; circuitum Itaque

diſiug.

disiugatæ quodammodo sunt ab inuicem vltrices illæ, in agendo tamen quodãmodo conjugatæ, vt ecce inseparabile est ab ira temeritas. Meritò ergo secũdùm rectã rationem eatenus interuallum, quatenus à potestatibus decem, id est à denario numero repelluntur. Denarius, ô fili, animæ genitor est. Vita verò, & lux, ibi vnitæ sunt, vbi vnitatis ipsius numeri sunt ex spiritu nati: itaq; vnitas secundùm rationẽ denariũ complectitur, rursusq; denarius vnitatem. TAT. Eia, pater, vniuersum video, meq; ipsum in mẽte cõspicio. TRIS. At hæc est regeneratio, ô fili, non adesse vlteriùs corpori, quantitate dimenso. Ob hanc profectò rationem, regenerationis mysterium protuli, ne simus calũniatores totius aduersus multos, quos deus ipse vult. TAT. Responde ad hæc, ô pater, corpus istud ex potentia constitutũ, num aliquando dissoluetur? TRIS. Caue ne id vlteriùs audeas. Impossibilia profers, ac penitus erras, mentisq; oculis ita loquendo, impietate nimia profanaris. Sensibile naturæ corpus ab essentiali generatione procul admodũ discrepat, vnum quidem dissolubile, indissolubile alterum. Illud mortale, hoc immortale. An verò ignoras, quòd & deus, & vnius filius natus es?

TAT.

TAT. O quàm vellem, ô pater, analogiam illam per hymnũ, quem dixisti, audisse te à potestatibus, dum ipse in octonario essem. TRISM. Octonarium, ô fili, cecinit ipse Pimander. Vnde te decet vmbraculũ soluere: purus enim ille Pimãder, mens diuinæ potentiæ, non plura mihi, quàm scripta sint, aperuit, existimãs me reliqua scrutaturum, hortatus me est ad decora officia, ex quo omnes, quæ in me vires sunt, concinunt. TAT. O pater, audire hæc, & intelligere velim. TRISM. Quiesce, fili, quiesce, inquam, audies jam harmonicam cantilenam, regenerationis hymnũ, quem nunquam sic facile propalarem, nisi tibi conducturum considerem. Non docetur hoc, sed occulitur in silentio. Vide me, fili bone, obserua singula diligẽter. Sic enim te quoq; decet orantem sub dio, occidente sole ad austrum, oriente verò ad eurum faciem vertere. Vniuersa mundi natura hunc audiat hymnum: Audi terra, audite turbines imbrium, ô siluæ silete, cantaturus sum creatorem omnium, totumq; & vnum. Audite cæli, quiescite venti, circulus immortalis dei orationem istam exaudiat. Cano jam creatorem omnium, terrarum distributorem, cælum æquilibrantem, jubentem ex oceano aquam vndique

fluere

fluere dulcem ad hominum alimentum, jubentem ignẽ fulgere supernè ad actiones hominum, atq; deorum. Agamus illi omnes vna voce gratias, tranant cælos, naturamq́; creanti. Hic mentis est oculus, hic potentiarum benedictionem libenter excipiet. O meæ vires, laudate ipsum vnũ & omne. Consonate voluptati meæ omnes animi vires. Cognitio sancta, quæ tuo lumine fulget, per te lumen intelligibile cãtans: gaudio mentis exulto. Omnes potentiæ mecum vnà concinite. Constantia canta mecum. Iustitia mea, per me justum canat. Communio mea, totũ ipsum laudet, per me canat veritas veritatem. Bonum nostrum, bonum denique canat. O vita, ô lux, à vobis in nos benedictio currit. Gratias habeo tibi pater, actus omnium potestatũ. Gratias ago tibi deus, omnium potestas actuum. Verbum tuum per me te laudet, per me mundus verborum recipit sacrificium hoc, meæ vires clamãt, totum cantant, voluntatem tuam perficiunt. Tua voluntas abs te in totum, sacrificium verborum, ab omnibus excipe. O vita, totum, quod est in me, salua. O lux totum illumina, spiritus deus. Verbum tuum me regit spiritifer opifex. Tu solus es deus. Homo tuus hæc clamat, per

ignem, perq; aërem, per aquam, perq; terram, per spiritum, perq; creata. Ab æternitate benedictionē inueni, qua desiderio in voluntate tua quiescam. TAT. Noui, pater, hunc hymnū abs te ex volūtatis affectu cantatum, vnde mundū attigi meum. TR. Intelligibilē dic mundum fili. TAT. Intelligibilem dico pater. Ex tua siquidē cantilena, illustrata mihi mens est, quo fit, vt ipse quoque ardeam amore canendi. TRIS. O fili mi Tati, ne sine proposito laudes cantato diuinas. TAT. Ex mente cantabo mi pater. TRISM. Quæ specculor infundo tibi, generationis progenitor Tati. TAT. Deo verborum offero sacrificia. ô deus tu pater, tu dominus, túque mens, accipe sacrificia verborum, quæ requiris à me: te volente perficiuntur omnia. TRISM. Offero, fili, hostiam patri deo gratam, orationiq; tuæ intentus esto. TAT. Gratias habeo tibi pater, quòd ista mihi prædicare volueris. TRIS. Gaudeo fili, quòd tibi bona quamplurima ex veritate, quæ sanè sunt immortalia opera. id à me discēs, silentiū virtutis annuncia, nulli communicans regenerationis mysterium, ne tanquam calumniatores quidam reputemur. Etenim vterq; nostrum ad sufficientiam meditatus est, ego

quid

quidem discens, tu verò condiscens, ex quo teipsum, patrémque nouisti.

COMMENTARIA.

Tertiusdecimus est de arcano regenerationis mysterio, ante quam saluus fiebat nemo: cuius regenerationis auctor est dei filius homo, vnius voluntate dei: mysterium, quod non docetur, sed occulitur in silentio, & in silentio à sanctis veneratur. Tu, Christiane, cætera legito, & si noua regeneratione in deo per dei filium es reformatus, depulsis ignorantia, tristitia, cupiditate, iniustitia, luxuria, deceptione, inuidia, fraude, ira, temeritate, malitia, horribilibus duodecim tenebrarum vltricibus: decem oppositis dei pietate assecutis potestatibus tota mente exulta, deo reformatori toto mentis vigore gratias agere memento, totus eius amore flagra, totus spiritus factus, & à spiritu regenitus, pietatis hymnum concine, & regenerationis immaculatus pietatem retine. totus in deum parentem, & regenerationis auctorem eius filium conuersus, hunc ex hoc tertiodecimo fructum consecutus, vel saltem ad tam piè cogitandum mentis tuæ benignitate excitatus.

Mercurij ad Æsculapium Epilogus. XIIII.

QVoniam filius meus Tatius (te abſente) naturam omnium diſcere voluit, cunctari verò me noluit ipſe, vtpote junior, ac nuper accedens, ad cujuſq; cognitionem, coactus ſum plurima dicere, vt facilis illi foret, atque expeditus intuitus, operæpretium eſſe cenſui, vt ex multis eligens potiora, ſummatim nunc tibi diſputationem præcedentem repetam. Licet enim tecū, vtpote rerum naturæ perito, per myſteria quædam percurrere. Quæ ſenſu percipiūtur, facta ſunt omnia, fiūtq; quotidie genita non à ſeipſis, ſed ab altero fiunt. Multa ſunt genita, ſenſu patentia ſingula, differētiaq;, nec omnino ſimilia, quæcunq; gignuntur procedunt ab altero. Eſt ergo quis factor iſtorum, atque is ingenitus, vt genitis antiquior ſit. Genita enim diximus ab alio fluere. Nihil autem præter ingenitum, genitis eſſe poteſt antiquius. Factor quippe potentior eſt, & vnicus, ſoluſq; re vera ſapiens vniuerſa, quū nihil omnino ipſum præcedat. Dominatur quoq; multitudini, magnitudini, actioni, continuitati, genitorumq; omniū differentię. Præterea genita viſibilia ſunt: inuiſibilis ille, ob id verò facit, vt viſibilis fiat, ſemper igitur facit. Dignum eſt intelligere, intelligendo mirari, admirando

ſe-

se beatum vocare, patrem legitimũ recognoscentem. Quid enim dulcius parente legitimo? Quis iste? Quomodo eum reperiemus? an illi appellationem dei, soli decens est attribuere vel factoris, vel patris? an tria pariter cognomenta? Deum ergo cognominato propter potentiam, factorẽ propter actum, patrem deniq; propter bonum. Est enim potestas à genitis admodum differens, actus autẽ in productione cunctorum. Quamobrem sermonis varietate, vanitateq; dimissa, duo hæc in primis meditari oportet, genitorem scilicet, ac genitũ: horũ nihil est mediũ, nec quicquam præter hæc aliud. Quũ ergo omnia intelligere volueris, horũ recordare duorũ, eaq; esse vniuersa memẽto, nihilq́; tibi erit ambiguum, nec supernorum, nec infernorum seu diuinorum, seu mutabiliũ, aut patentium, aut eorũ, quæ in tenebris delitescunt. Duo nempe cuncta sunt genitor ac genitũ, nec secerni alterum ab altero potest: neq; enim genitorem absq; genito esse possibile est, vtrunq; illorum idipsum existit. Itaq; neutrum disiũgi licet ab altero, quemadmodũ neutrum à seipso diuidi: siquidẽ ipsum faciens, nihil præter ipsum, quod facit, est aliud: simplex enim est, vt semper est: ita semper est agens,

idemq; sibiipsi, & in existendo pariter, & in agendo. Nihil autem, quod genitũ, à se ipso genitũ est: non ergo seorsum factum à faciẽte: qui horum vnum subtrahit, perdit & alterum. Vnus quippe natura propria, naturam semper alteram respicit. Si itaq; duo concessa sunt, efficiens & effectum, vnita quidem sunt inuicẽ: sic tamen vt vnum præcedat, alterum verò sequatur: præcedens sanè deus efficiens, sequẽs verò id, quod est effectum. Quicquid id deniq; sit, neq; diffidat quispiam iis, quæ diximus, varietate rerũ perterritus, quasi tam diuersorum constructio vel ardua sit, vel indigna majestate diuina. Vnica enim deo gloria, omnium constitutio: atque id est velut corpus dei effector. Ab ipso profectò factore, nihil malum, nihilq; turpe. Hæ siquidem passiones sunt creata sequentes opera, quemadmodum æs rubigo, animata corpora limus. At neq; faber ferrarius induxit rubiginem, neq; animati corporis genitor cœnum, ac sordes: eodemq; modo, nec deus etiam malum. Generationis autem perseueratio, malũ surrepere cogit, eaq; de causa mutationẽ deus rebus instituit, & ceu quãdam generationis ipsius purgationẽ. Præterea eidem pictori figurare licet cælum, terram, mare, deos,

deos, homines, bruta, arbores, ac vita carentia: deo verò vni, talium deerit agendorum facultas? O dementem, ô cæcum, & totius diuinæ cognitionis expertem! Nihil est magis, ô Æsculapi, ridiculum, quàm quod huic accidit: nam dum se deũ venerari fatetur, ex eo, quòd creandi negotio, curaq; liberet, deum ipsum prorsus ignorat, quodq; deterius est, mortalium illi passiones ascribit, inuidiã, superbiam, ignorantiam, imbecillitatem. Nisi enim faciat omnia, aut superbus est, aut potiùs imbecillis, quorum vtrumq; nefariũ. Deus enim vnicam, propriamq; naturam habet, idq; bonum est. Bonus autem, nec superbus est, nec impotẽs. Ipsum verò bonum, deus est. Bonum quippe, ipsa vis omnium agendorum. Quodcunq; genitum, à deo genitum, id est à bono, & ab eo, quod omnia potest. Vide quomodo ille quidem facit, quomodo etiam illa fiunt. quod si comprehendere velis, licet magnam rationem, perpulchram, atque simillimam intueri. Aspice precor agricultorem, semina in terræ gremiũ diffundentem, hîc triticum, ordeum alibi, alibi verò reliqui generis semina, aspice eundẽ vites, malosq;, & ficus repastinantem, atq; amputantem. Eodemq; modo deus ipse in cælum qui-

dem ſerit immortalitatem, in terram verò mutationem, in totum deniq; mūdum vitam, atq; motum. Hæc autem haud multa ſunt, ſed pauca, certoq; numero determinata. Cuncta enim quatuor ſunt, ac deus, & generatio, quibus omnia comprehenduntur.

COMMENTARIA.

Quartusdecimus hæc aſſerit, quæ ſenſu percipiuntur, facta eſſe omnia, atque continuè fieri: nam quemadmodum ab alio fluunt, qui omnibus omnipotens rebus dominatur, ita quoque ea continuè ſuſtinet, ne ſua natura ſui prona caſus ruant in nihilum, cuius ſola cognitio fœlicem facit, atque beatum, qui deus, omnium factor, atque pater eſt, & ſolus ipſe genitor, & cætera omnia genita, interq; genitorem, & genitum nullum intercipi poteſt medium: & hæc duo, vniuerſa ſunt: ſunt enim duo omnia, genitor, atque genitum. Præterea hoc aſſerit, malum à deo non pendere (vt neque à ferrario fabro, ferri rubigo) ſed creata ſequi opera. Et ex humana nos arte ad diuinam artem concipiendam eleuat, & deum ipſum in cælo immortalitatem ſerere, in terra mutationem, in toto verò mundo vitam, atque motum. Hæc Epilogus. Hæc pauca per modum argumentorum ſubiecimus, quam

quamuis ingenuè fateamur ſingulum quenque dialogorum maiorem declarationis operam deſiderare, & longè præſtantius, quàm noſtræ mediculæ vires ſuggerant ingenium. Prodeat tamẽ Mercurius hic de diuina poteſtate nũc in lucem ad dei honorem, & ad illuſtrationẽ legentium, ex ijs præſertim, qui ex gentilibus prodierunt omnibus ſeculis inſigni ſermonum pietate conſpicuus, cui deinceps librum eiuſdem de voluntate diuina ſubiungamus.

MERCVRII TRISMEGISTI ASCLEPIVS, LVCIO APVleio *Madaurenſi Philoſopho Platonico interprete.*

*

CAPVT I.

ASclepius iſte, pro ſole mihi eſt deus: deus te nobis, ô Aſclepi, vt diuino ſermoni intereſſes, adduxit, eiq; tali, qui meritò omnium antea à nobis factorum, vel nobis diuino numine inſpiratorum, videatur eſſe religioſa pietate diuinior: quem ſi intelligens videris, eris omnium bonorum, tota mente

plenissimus, si tamen multa sint bona, & non vnum, in quo sunt omnia: alterum enim alteri⁹ cōsentaneū esse dignoscitur, omnia vnius esse, aut vnū esse omnia, ita enim vnum alteri connexum, vt separari alterum ab altero non possit. Sed de futuro sermone, hoc diligēti intētione cognosces. tu verò, ô Asclepi, procede paulū, atq; nobis, qui intersit, euoca. Quo ingresso, Asclepius etiā Amnonē interesse suggessit. Trismegistus ait, nulla inuidia Amnonē prohibet à nobis: etenim ad ejus nomē multa meminimus à nobis esse scripta, sicuti etiā ad amantissimū, & charissimū filiū, multa de physica, exoticaq; quāplurima. Tractatū hunc autē tuo ascribam nomini. præter Amnonem verò nullum voca alterum, ne tantę rei religiosissimus sermo, multorū interuētu venientium, præsentiaq; violetur: tractatū autem tota numinis majestate plenissimum, irreligiosæ mentis est multorum conscientiæ publicare. Amnone etiam adytum ingresso, sanctoq; illo quatuor virorum religione, & diuina dei completo præsentia, competēti venerabiliter silentio ex ore Hermû animis singulorū, mentibusq; pendentibus, diuinus Cupido sic exorsus est dicere.
TRIS. O Asclepi, omnis humana immorta lis

lis est anima,sed non vniformiter cunctę, sed aliæ alio more,vel tempore. ASCLE. Non enim, ô Trismegiste, omnis vnius qualitatis est anima. TRIS. O Asclepi, vt celeriter de vera rationis continentia didicisti! Non enim hoc dixi, omnia vnum esse, & vnum omnia, vt quæ in creatore fuerũt omnia, antè quàm creasset omnia, nec immerito ipse dictus est omnia,cujus membra sunt omnia. Hujus itaq;, qui est vnus omnia,vel ipse creator omnium, in hac tota disputatione, curato meminisse, de cælo cuncta descendunt in terram, & in aquam, & in aëra. Ignis solùm, quod sursum versus fertur,viuificũ, quod deorsum,ei deseruiens.at verò quicquid de alto descendit, generans est: quod sursum versus emanat, nutriens: terra sola in se ipsam consistens, omnium est receptrix, omniumq; generum, quæ accipit, restitutrix. Hoc ergo toto (sicut meministi) quod est omnium vel omnia, anima, & mundus à natura comprehensa agitantur. ita omnium multiformi imaginum æqualitate variata, vt infinitæ qualitatum ex interuallo species esse noscantur, adunatæ tamen ad hoc, vt totum vnum, & ex vno omnia esse videantur. totus itaq; quibus formatus est mundus, elementa sunt quatuor,

quatuor, ignis, aqua, terra, aër, mundus vnus, anima vna, deus vnus. Nunc mihi adesto totus quantum mente vales, quantum calles astutia: diuinitatis etenim ratio, diuina sensus intẽtione noscenda, torrẽti simillima est fluuio, è summo in pronum præcipiti rapacitate currenti: quo efficitur, vt intentionem nostram non solùm audiẽtium, verumetiam tractantium ipsorum, celeri velocitate prætereat.

COMMENTARIA.

Caput primum edocet, omnia vnius esse, & omnia vnum: vnius, vt à quo omnia: vnum, vt omnia effecta: in causa sunt vnum, animam humanam omnem immortalem esse, sed id diuersa esse sorte: de cælo omnia descendere: quod descendit, generationem præstare: quod ascendit, sursumq; tendit, solum præstare vitam, id ipsum vnum, cuius sunt omnia, & quod est omnia mundum, & mundi formas omnes mouere, ex quibus coaluit mundus, ignem, aërem, aquam & terram esse: & sicut omnia corpora, vnius mundi corpus vnum efficiunt, ita quoque vult omnes rerum formas vnam omniformem vnius mundi efficere formam, quam mundi vocat animam, quare mundus omnicorpor, atque omniformis: & hæc sunt corpus vnum, anima vna, mundus vnus,

vnus, deus vnus, à quo diuina ratio, diuinumq; verbum, torrenti fluuio è summo in pronum præcipiti rapacitate currenti simillimum, omnia permeat, illabitur omnia, influitq; in omnia: & hæc diuina ratio, diuinumq; verbum, quidnam aliud obsecro quàm diuina sapientia, omnium artifex? quæ (vt sapiens canit) omnibus mobilibus mobilior est, & quæ quum sit vna, omnia potest, & in se permanens omnia nouat. Hæc prima particula.

CAPVT II.

CÆlum ergo sensibilis deus, administrator est omnium corporum, quorum augmenta, detrimentaq; Sol, & Luna sortiti sunt: cæli verò, & ipsius animæ, & omnium, quæ in mundo sunt, ipse gubernator est, qui est omnium effector, deus. A supradictis enim omnibus, quorum gubernator est omnium, frequens per mundum fertur influxio, & per animam omnium generum, & specierum omnium, perq; rerum naturam. Mundus autē præparatus est à deo, receptaculum omniformium specierum: naturam autem per species effigians, mundum per quatuor elementa ad cælum vsq; adduxit. Cuncta dei visibus placitura, omnia autē desuper pendētia, in species diuidūtur, hoc quo dictu-

rus ſum modo: Genera rerum omnium ſuas ſpecies ſequuntur, vt ſit ita totalitas, genus: ſpecies generis particula: genus ergo deorum, dæmonumq; genus: æquè & hominum: ſimiliter & volucrum, & omnium, quæ in ſe mũdus habet, ſibi ſimiles ſpecies generat: genus eſt & aliud animalis, genus ſine ſenſibus quidem, attamen non carens anima. vnde beneficiis gaudet, & aduerſis minuitur, atq; vitiatur, omnium dico, quæ in terra radicum, ſtirpiumq; incolumitate viuiſcunt, quarum ſpecies per totã terram ſparſæ ſunt. Ipſum cælum plenum eſt deo: ſupradicta autem genera inhabitant vſq; ad loca ſpecierum earum rerum, quarũ omnes immortales ſunt ſpecies. Species enim generis eſt pars vt homo humanitatis, quam neceſſe eſt ſequi qualitatem ſui generis, vnde efficitur vt quamuis omnia genera ſint immortalia, ſpecies tamen non omnes immortales ſunt. Diuinitatis enim genus, & ipſum & ſpecies immortales ſunt: reliquorum verò genera, quorum æternitas eſt generis quamuis per ſpecies occidat, naſcendi tamen fœcunditate ſeruatur. Ideoq; ſpecies mortales ſunt, vt homo mortalis, immortalis humanitas: omnibus tamen generibus, omnium generum ſpecies miſcentur

tur: quædam, quæ antè factæ sunt: quædam, quæ de his factæ sunt: hæc autem, quæ fiunt, aut à diis, aut à dæmonibus, aut ab hominibus, omnes simillimæ generibus suis species. Corpora enim impossibile est conformari sine nutu diuino, species figurari sine adjutorio dæmonum, animalia institui, & coli, sine hominibus non possunt. Quicunq; igitur dęmonum à genere suo defluentes, in speciem fortuito cõjuncti sunt alicujus speciei generis diuini, proximitate, & consortio diis similes habentur. quorũ verò dæmonum species qualitate sui generis perseuerant, hi amantes hominum rationem, dæmones nuncupantur: similis est & hominum species aut eo amplior: multiformis enim variaq; humani generis species, & ipsa à prędicto desuper adueniens consortio: omnium aliarum specierum multas, & propè omnium per necessitatem conjunctiones facit, propter quod & prope deos accedit, qui se mente, qua diis junctus est, diuina religione diis junxerit, dæmonibus accedit, qui iis junctus est. humani verò, qui mediocritate sui generis contẽti sunt: & reliquæ hominum species, iis similes erunt, quorum se generis speciebus adjunxerint.

COMMENTARIA.

Caput secundum. Pro præsentium iuuanda intelligentia, & quorundam sequentium, latere haudquaquam debet, Mercurium longè alio significatu vti vocabulo animalis, ac nos vti consueuimus, item & animæ vocabulo: nam animam ex secundo Pimandri dialogo, motu definit: animal autem ex sequenti capite, anima definit, & corpore. quare quicquid vim motricem habet, sua quidem locutionis obseruatione, animam habet: quicquid autem animam, & corpus, animal est. animal igitur cælum, mundus, plantæ, & elementa. Verùm nostra consuetudo est, id solum vocare animal, quod sit corpus animatum, sensu præditum: & animam non solùm motu definimus, sed vita, sensu, vltroneo motu, aut intellectu. Quum itaque animal audimus, non nostro, sed suo more intelligamus. at nunc ad dialogum. Contendit cælum, cælestéque corpus ad cætera sensibilia, vt homo ad cætera animalia: homo autem cæteris animalibus, vt animalis deus, cælum verò cæteris sensibilibus, vt sensibilis deus. At deum omnium rectorem, gubernatorem omnium esse, quæ sunt in mundo, nihil aliud esse crediderim, quàm deum omnibus prouidere, & omnia dispensare, per

genera,

genera per species, quorum omnium mundus est receptaculum, & vnicuique deus, vt apto instrumento, munus aliquod impartit, vt Sol, & Luna, ad rerum ortus & obitus, ad rerum augmenta, & detrimenta sunt diuinitatis organa, & homines per angelos, bruta verò per homines dispensat. At verò quod de dæmonibus dicit, species sine eorum adiutorio non figurari, & quosdam hæsisse generi diuino, & proximitate, & consortio dijs similes habitos, quosdam vero in qualitate sui generis perseuerasse hominum rationem amantes: scimus ex sacris literis, angelos, qui non seruauerunt suum principatum, reliquisse suum domicilium, & in iudicium magni dei vinculis æternis sub caligine reseruatos: qui, etsi simulent se hominum amatores, minimè tamen amant, sed ad præcipitia pertrahunt, quod à principio fecerunt: amare enim simulantes, quum mortem hominibus intulerunt, dicebant nequaquam moriemini, sed eritis sicut dij, scientes bonum & malum. Quæ igitur de dæmonibus hîc dicit, non satis accommodè videntur posse ad piam trahi intelligentiam, sed errorem gentium sequi: verùm de hominibus, qui hærent deo, diuinos euadere: qui autem dæmonibus, in sortes recipi dæmonum, dæmonibusq; iungi, qui in iudicium (vt dictum est) magni dei vinculis æternis sunt reseruati, ingenue fa-

temur. Nam ex Dei ore pronunciatum esse co-gnoscimus, dicturum in iudicio ijs, qui in sini-stra parte erunt, Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & an-gelis eius. sed quinam illi erunt, nisi qui dæmo-nibus in hoc mundo adhæserunt? Hæc pro secun-da partitione.

CAPVT III.

PRopter hoc, ô Asclepi, magnum mi-raculum est homo, animal adoran-dum, & honorandum: hoc enim in na-turam dei transit, quasi ipse sit Deus hoc dæmonum genus nouit, vtpote qu cum eisdem ortum se esse cognoscat, hoc humanæ naturæ partem in seipso despi-cit, alterius partis diuinitate confisus. O hominum quanto est natura temperat felicius, ac diis cognata! diuinitate con-junctius, partem sui, qua terrenus est, in-tra se despicit, cætera omnia, quibus se necessarium esse cælesti dispositione co-gnoscit, nexu secum charitatis astringit sicq; suscipit cælum. sic ergo feliciore lo-co medietatis est positus, vt quæ infrà se sunt diligat, ipse à superioribus diligatur colit terram, elementis velocitate misce-

tu

tur, acumine mentis in maris profunda descendit: omnia illi lucent, non cælum videtur altissimum. quasi enim è proximo sagacitate animi intuetur. intentionem animi ejus nulla aëris caligo confundit: non densitas terræ operam ejus impedit: non aquæ altitudo profunda despectum ejus obtundit, omnia idem est, & vbique idem est horum omnium generum, quæ sunt animalia, desuper deorsum radices peruenientes habent: inanimalium verò de imo, in superna vna radice syluescunt, quędam duplicibus aluntur elemẽtis, quædam autem simplicibus. alimenta autẽ sunt bina, animæ, & corporis, è quibus animalia constant: anima mundi inquieta semper agitatione nutritur. corporea ex aqua & terra inferioris mundi alimentis augescunt. Spiritus, quo plena sunt omnia, permistus cunctis, cuncta viuificat, sensu addito ad hominis intelligentiã, quæ quinta pars sola homini concessa est ex æthere: sed de animalibus cunctis, humanos tantùm sensus ad diuinæ rationis intelligẽtiam exornat, erigit, atq; sustollit. Sed quoniam de sensu commoneor dicere, paulò pòst & hujus rationem vobis exponã. est enim sanctissima, & magna, & non minor quàm ea, quæ est

diuinitatis ipſius. ſed nunc vobis expediam, quæ cœperam. dicebam enim in ipſo initio rerum de conjunctione deorum, qua homines ſoli (eorum dignatione) perfruuntur. Quicunque etenim hominum tantum felicitatis adepti ſunt, vt illum intelligentiæ diuinum perciperent ſenſum, qui ſenſus eſt diuinior in ſolo deo, & in humana intelligentia. ASCL. Non enim omnium hominum, ô Triſmegiſte, vniformis eſt ſenſus. TRIS. Non omnes, ô Aſclepi, intelligentiam veram adepti ſunt, ſed imaginem temerario impetu, nulla vera ratione inſpecta, ſequentes, decipiuntur, quæ in mentibus malitiam parit, & transformat optimum animal in naturam feræ, moresq; belluarum: de ſenſu autem, & de omnibus ſimilibus, quando & de ſpiritu, tunc totam vobis præſtabo rationem. Solum enim animal homo duplex eſt, & ejus vna pars ſimplex eſt, quæ, vt Græci aiunt, οὐσιώδης, aut quam vocamus diuinæ ſimilitudinis formam: eſt autem quadruplex quod κοσμικὸν Græci, nos mundanum dicimus, ex quo factum eſt corpus, quo circumtegitur illud, quod in homine diuinum eſſe jam diximus. in quo mentis diuinitas recta ſola, quũ cognatis ſuis, id eſt mentis puræ ſenſibus

ibus, secum ipsa conquiescat, tanquam muro corporis septa.

COMMENTARIA.

Tertium caput effert hominis dignitatem, in qua summopere recognoscendus tantorum beneficiorum actor, ingentiq; amore, & perennibus gratiarum actionibus semper prosequēdus. qui tantis, tamq; excellentibus donis hominem insigniuit. nam, vt vult, effectus est homo, vt in diuinam naturam transeat angelorum, dæmonumq; genus cognoscens, cum angelis nascitur, quos habet ab ipso natiuitatis exordio præsides, & custodes: naturam sortitus immortalibus cognatam, deiq; insignitam charactere, compositus ex mortali, & immortali, terrena, & supramundana particula: qui verò diuinitatis dotes non ignorat, terrenam despicit, immortali autem, & supramundana parte confidit, ad cælum suspirat, vt qui illic meliore sui parte, omnia sentiat affinia: attamen in mundi medio positus, cætera, quibus se diuina ordinatione necessarium esse cognoscit, secum nexu charitatis astringit, vt quæ infra se sunt diligens, à superioribus diligatur. colit terram, elementis velocitate miscetur, acumine mentis in profunda descendit, omnia illi lucent, cælum non videtur altissimum, quippe qui quasi è

proximo, ſagacitate animi, ipſum intuetur: intentionem animi eius aëris caligo non confundit. non denſitas terræ operam eius impedit: non altitudo aquæ profunda deſpectum eius obtundit: & ex animalibus cunctis, Deus humanos tantùm ſenſus, ad diuinæ rationis intelligentiam exornat, erigit, atque ſuſtollit: intelligentia autem vel ſola, hominis pars, ætheria, immortalis, & ſupramundanorum naturam ſortita: attamen hominum quidam diuinum ſenſum adepti ſunt, & felices quidem, qui pia mentis intentione in deum iugiter feruntur: quidam verò mundanam, & ſenſualem, vmbratilem quandam veræ, diuinæq; intelligentiæ imaginem: quam qui ſequuntur, errant. nam hæc diuinæ intelligentiæ obumbratio in eorum mentibus, qui illam ſequuntur, malitiam parit, & transformat hominem, natura quidem optimum, & diuinum animal, in naturam feræ, moréſque beſtiarum. Hæc tertiæ particulæ ſumma.

CAPVT IIII.

ASCL. Quid ergo oportuit, ô Triſmegiſte, hominem in mundo conſtitui, & non ea parte, qua Deus eſt, eum in ſumma beatitudine degere? TR. Rectè quæris, ô Aſclepi, & nos enim deum rogamus,

gamus, vt tribuat nobis facultatem reddendæ rationis iſtius. quum enim omnia voluntate ejus dependeant, tum illa vel maximè, quæ de tota ſummitate tractantur, quam rationem præſenti diſputatione conquirimus: audi ergo, Aſclepi. dominus & omniũ cõformator, quem rectè deum dicimus, quum à ſe ſecundum fecerit, qui videri, & ſentiri poſſit, eundem ſecundum ſenſibilem ita dixerim, non ideo, quòd ipſe ſentiat (de hoc enim, an ipſe ſentiat, an non, alio dicemus tẽpore) ſed eo quòd videntium ſenſus incurrit: quoniam ergo hunc fecit ex ſe primum, & à ſe ſecũdum, viſusq́; eſt ei pulcher, vtpote qui ſit omniũ bonitate pleniſſimus, amauit eum, vt diuinitatis ſuæ partem. ergo quòd tantus, & tam bonus eſſet, voluit alium, qui illum, quem ex ſe fecerat, intueri potuiſſet, ſimulq́; & rationis imitatorem, & diligentiæ fecit hominem: voluntas etenim dei, ipſa ſumma eſt perfectio: vtpote quũ voluiſſe, & perfeciſſe vno, eodemq́; temporis puncto compleat. Quum itaque ὀυσιώδη animaduerteret Deus, non poſſe omnium rerum eſſe diligentem, niſi eam mundano integumẽto contegeret, texit eam corporea domo: talesq́; omnes eſſe præcepit ex vtraque natura, in vnum confundens,

miſcensq́;, quantum ſatis eſſe debuiſſet. Itaq; hominem conformauit ex animi, & corporis, id eſt ex æterna, & mortali natura, vt animal ita conformatum vtrique origini ſuæ ſatisfacere poſſit, & mirari, atque orare cæleſtia, & æterna, & incolere, atque gubernare terrena: modò autem dico mortalia, non aquam, & terram, quæ duo de quatuor elementis ſubjecit natura hominibus. ſed ea, quæ ab hominibus, aut in his, aut de his fiunt, vt ipſius terræ cultus, paſcua, ædificatio, portus, nauigationes, communicationes, commodationes alternæ, qui eſt humanitatis inter ſe firmiſſimus nexus: & pars eſt mundi, quæ eſt aqua, & terra: quæ pars terrena mundi, artium, diſciplinarumq́; cognitione, atque vſu ſeruatur, ſine quibus mundum Deus noluit eſſe perfectum: placita enim Dei neceſſitas ſequitur, voluntatem comitatur effectus. Neque enim credibile eſt deo diſpliciturum eſſe, quod placuit: quũ & futurum id, & placiturum multò antè ſciuerit.

COMMENTARIA.

Quartum cap. diſcutit, cur Deus hominem non in intelligibilium regione, ſed in mundo

conſt

constituerit, & aperta est discussio. Et etiam cur ex vtraque natura, mortali, & immortali, hominem temperauerit, & visionem diuinæ similitudinis formam, quamq; ad suam similitudinem, & imaginem creauit mentem, mundano, corporeoq; contexerit integumento. & voluntatem Dei, summam esse rerum perfectionem, quam necessitas sequitur, necessitatem autem comitatur effectus. nam Deus, voluisse, & perfecisse, vno, eodemq; temporis puncto complet: quòd mundum secundum Deum & hîc & cap. sexto appellat, perinde est, ac si duitatem secundam appellas vnitatem. nam duitas vna, vnusq; binarius. sed monas absolutè vna, binarius autem non absolutè vnus, sed participatione, contractioneq; vnus, & secundus vnus. ita deus vnus, absolutè Deus: mundus autem non deus, sed participatione Deus, & sensibilium rerum pulcherrimum Dei vestigium. Hæc pro quarta Asclepij particula.

CAPVT V.

SEd, ô Asclepi, animaduerto, vt celeri mẽtis cupiditate festines audire, quomodo homo cæli, vel eorum, quæ in eo sunt, delectum possit habere vel cultum. audi itaque, ô Asclepi, delectus dei cæli, cum iis, quæ insunt omnibus, vna est obsequiorum frequentatio, hanc aliud ani-

mal non confecit: nec diuinorum, nec animalium, nisi solus homo: hominum enim admirationibus, adorationibus, laudibus, obsequiis, cælum, cælestesq; delectantur, nec immerito in hominum cœtum, musarum chorus est à summa diuinitate demissus, scilicet, ne terrenus mundus videretur incultior, si modulorum dulcedine caruisset, sed potiùs, vt modulatis hominum cãtilenis, concelebraretur laudibus, qui solus omnia vt pater est omnium, atque ita cælestibus laudibus, nec in terris harmoniæ suauitas defuisset: aliqui enim, ipsiq; paucissimi, pura mente præditi sortiti sunt cæli suspiciendi venerabiliorem curam. Quicunq; autem ex duplici naturæ suæ confusione, interiorem intelligentiam mole corporis resciderunt, curandis elementis, hisq; inferioribus sunt præpositi: animal ergo homo non quidem eo est minor, quòd ex parte mortalis sit, sed ex eo fortè aptiùs, efficaciusq; compositus ad certam rationẽ mortalitate auctus esse videatur, scilicet quoniam vtrunq; nisi ex vtraque natura sustinere non potuisset, ex vtraq; formatus est, vt & terrenum, & diuinum posset habere delectum: rationem verò tractatus istius, ô Asclepi, non solùm sagaci intẽtione, verũ etiam cupio te animi

mi viuacitate percipere: est enim ratio plurimis incredibilis, integra autem, & vera percipienda sanctioribus mentibus: itaque hinc exordiar.

COMMENTARIA.

Quintum cap. instruit, musicam suauitatem, ad concinendas dei, cœlestiumq́; laudes, hominibus indultam: quod & prophetas diuino spiritu plenos, præcipere cognoscimus, quum iubilare, quum psallere deo, quũ laudare dominum in tympano, in choro, in chordis, in organo præcipiunt: hic enim musarum, totiusq́; musicæ optimus finis. Litera de se conspicua.

CAPVT VI.

AEternitatis dominus, deus primus est, secundus est mundus, homo est tertius. effector mundi, deus, & eorũ, quæ insunt omniũ, simul cuncta gubernando, cum ipso homine gubernatore composita: quod est totum suscipiens homo, id est curam propriè effecit diligentiæ suæ, vt sit ipse, & mundus, vterq; ornamento sibi, vt ex hac hominis diuina compositione, mundus Græcè rectiùs κόσμος dictus videatur. Is nouit se, nouit & mundum: scilicet vt meminerit quid partibus conueniat suis, quibus sibi vtẽdum, quibus sibi

inser

inseruiendum sit, recognoscat, laudes, gratesq; maximas agens deo, ejus imaginem venerans, non ignarus se etiam secundam esse imaginem dei : cujus sunt imagines duæ, mundus scilicet, & homo. vnde efficitur, vt, quoniam est ipsius vna cõpago, parte, qua ex anima, & sensu, & spiritu, atq; ratione, diuinus est, velut ex elementis superioribus ascendere posse videatur in cælum. parte verò mundana, quæ constat ex igne, & aqua, & aëre, mortalis restet in terra, vt naturæ suæ omnia mũdana vidua, desertaq; dimittat : sic enim humanitas ex parte diuina, & ex parte mortalis est effecta in corpore consistens : est autem mensura ejus vtriusq;, id est hominis : ante omnes religio, quã sequitur bonitas : ea demũ tunc videtur esse perfecta, si etiam cupiditatum, omnium alienarum rerum sit despectus, virtute munita. sunt enim ab omnib⁹ diuinæ cogitationis partibus aliena omnia, quæcũq; terrena corporali cupiditate possidentur: quæ meritò possessionum nomine nuncupantur, quoniam non nata sunt nobiscum, sed posteà à nobis possideri receperunt. omnia ergo hujusmodi ab homine aliena sunt, etiam corpus, vt & ea, quæ appetimus, & illud, ex quo appetentiæ nobis est vitium,

desp

deſpiciamus: vt enim animũ rationis ducit intentio, homo hactenus eſſe debuit, vt contemplatione diuinitatis, partẽ, quæ ſibi juncta mortalis eſt, mundi interioris neceſſitate ſeruandi, deſpiciat, atque contemnat: nam vt homo ex vtraq; parte poſſit eſſe pleniſſimus, quaternis eũ vtriuſq; partis elementis animaduerte eſſe formatum, manibus & pedibus vtriſque binis, aliisq; corporis mẽbris, quibus inferiori, id eſt terreno mundo deſeruiat. illis verò partibus quatuor, ſenſus, animi, memorię, atq; prouidentiæ, quarũ ratione, cũcta diuina norit, atq; ſuſpiciat. vnde efficitur, vt rerũ diuerſitates, qualitates, effectus, quãtitates, ſuſpicioſa indagine homo ſectetur. Retardatus verò graui, & nimio corporis vitio, has naturæ rerum cauſas, quæ veræ ſunt, propriè peruidere non poſſit, hunc ergo ſic effectum, conformatumq; & tali miniſterio, obſequioq; præpoſito à ſummo deo, eumq; competenter, mũdè mundum ſeruando, deum piè colendo, dignè & competenter in vtroq; dei voluntati parentem, talem quo munere credis eſſe munerãdum (ſiquidem quũ dei opera ſit mundus, ejusq; pulchritudinẽ, qui diligentia ſeruat, atque auget, operamq; ſuam cum dei voluntate conjungit, quum
ſpec

ſpeciem,quam ille intentione diuina for-
mauit, adminiculo ſui corporis, diurno
opere,curaq́; cōponit) niſi eo, quo paren-
tes noſtri munerati ſunt? quo etiam nos
quoque munerari, ſi fuerit diuinæ pietati
complacitum,optamus piiſſimis votis, vt
emeritos, atq; exutos mundana cuſtodia,
nexibus mortalibus abſolutos,naturæ ſu-
perioris partis, id eſt diuinæ, puros, ſan-
ctosq́; reſtituat. ASCLE. Iuſtè, & verè di-
cis,ô Triſmegiſte: hæc enim merces, piè
ſub deo,diligēter cū mundo viuētibus. ſe-
cus enim, impieq́; qui vixerint, & reditus
denegatur in cælū, & conſtituitur in cor-
pora alia, indigna ſancto animo, & fœda
migratio: vt iſte rationis ſermo proceſſit,
ô Triſmegiſte,futuræ æternitatis ſpe ani-
mæ,in mūdana vita periclitantur.ſed aliis
incredibile,aliis fabuloſum, aliis forſitan
videatur eſſe deridendū. Res enim dulcis
eſt, in hac corporali vita, qui capitur de
poſſeſſionibus fructus.quare animam ob-
torto (vt aiunt) detinet collo, vt in parte
ſui, quæ mortalis eſt, inhæreat, nec ſinit
partē diuinitatis agnoſcere, inuidens im-
mortalitati malignitas:ego enim tibi qua
ſi prædiuinās dixero, nullū poſt nos habi-
turum delectum ſimplicē,qui eſt philoſo-
phiæ,quæ ſola eſt in cognoſcenda diuini-
tate-

tate frequens obtutus, & sancta religio: multi etenim eam multifaria ratione confundunt. Quomodo ergo multi incomprehensibilem philosophiam afficiũt, aut quemadmodũ multifaria ratione confundunt? TRIS. O Asclepi, hoc modo in varias disciplinas, nec cõprehensibiles, eam callida cõmentatione miscẽtes, Arithmeticam, Musicã, Geometriam. Puram autẽ philosophiam, eamq; tantùm diuina religione pendentẽ, tantum intendere in reliquas oportebit, vt apocatastases astrorũ, stationes præfinitas, cursumq; commutationis, numeris cõstare miretur. Terræ verò dimensiones, qualitates, quãtitates, maris profunda, ignis vim, & horũ omnium effectus, naturã cognoscens, miretur, adoret, atq; collaudet artẽ, mentemq; diuinã. Musicen verò nosse, nihil aliud est, nisi cũctarum rerum ordinem scire, quæq; sit diuina ratio sortita. Ordo enim rerũ singularũ, in vnum omnium artifici ratione collatus, concentũ quendã melo diuino dulcisonum, verissimumq; conficiet. ASCLE. Quid ergo homines post nos erũt? TRIS. Sophistarũ calliditate decepti, à vera, pura, sanctaq; philosophia auertentur: simplici enim mente, & anima, diuinitatẽ colere, ejusq; facta venerari, agere etiã dei

volun-

voluntati gratias, quæ est bonitatis sola plenissima, hæc est nulla animi importuna curiositate, violata philosophia. & de his sit hucusque tractatum.

COMMENTARIA.

Sextum cap. disserit, deum absolutè primum esse deum: mundum, secundum, non absolutè, sed participatione deum. vt qui sit prima absoluti dei imago: hominem, tertium, diuinitatis participatione deum, & secundùm dei imaginem. deus autem non imago, sed imaginum omnium veritas. hominem, anima, sensu, spiritu, ratione, tanquam superioribus elementis, posse in cælum ascendere. qua verò igne, aëre, aqua, terra coalitus est, mortis obnoxium, terræ mundana omnia diuina illa parte viduata relinquere. Mensuram, ad cuius modum viuere debet homo, religionem esse, quam sequitur bonitas. & quæ perfecta tandem esse videtur, quũ cupiditates omnium alienarum rerum virtute munita despicit, possessiones, corpus, & ea omnia, quæ appetimus, & ipsum deniq; appetitionis sensum. homo enim hactenus esse, diciq; debet, vt sua fert sententia, quatenus rationis intentio animum ducit: adeoq; vt diuinitatis contemplatione, eam partem, qua mortalis est, sibi quidem mundi inferioris necessitate seruandi, adiun-

cta

cta contemnat, atque despiciat. de posteris Aegyptijs diuinat Asclepius, nullum post eos futurum, qui puram, & de cognoscendo deo adipiscatur philosophiam. Mox Hermes redit, ad quid terræ dimensiones, id est geometriam, qualitates, quantitates, maris profunda, & ignis vim, horumq; omnium naturam, id est vniuersam de numeris, cælestibus globis, rebusq; naturalibus philosophiam, discere hominem oporteat, sanè vt admiretur, adoret, collaudet artem, mentemq; diuinam, horum omnium artificem. hanc enim puram esse philosophiam, atque tantùm diuina religione pendentem, hanc musicam, hunc concentum, nosse cunctarum rerum ordinem, quem quæque res, diuina ratione sortita est, atq; in vitium ad omnium artificem rationem collatum, concentum quendam diuino melo dulcissimum, verissimumq; efficere, & philosophiam nullam animi importuna curiositate vitiatam, simplici mente, & anima, diuinitatem colere, eiusq; facta venerari, agere etiam dei voluntati gratias, quæ est bonitatis sola plenissima. Confirmatq; Asclepij vaticinium. Hæc sexta partitio.

CAPVT VII.

DE spiritu verò, & de his similibus, hinc sumatur exordium. fuit deus, &

hyle, quam græcè credimus mundum, & mundo comitabatur ſpiritus, ſed nō ſimiliter vt deo. nec deus ſunt hæc, de quibus mundus eſt. idcirco non erant, quādo nata non erant. ſed in eo jam tunc erant, vnde naſci habuerūt. Non enim ea ſola nō nata dicuntur, quæ necdum nata ſunt, ſed ea, quæ carent fœcunditate generandi, ita vt ex eis nihil naſci poſſit. Quæcunq; ergo ſunt, quibus ineſt natura generādi, hæc & generabilia ſunt, quę de his naſci poſſunt, tametſi ea ex ſe nata ſunt: neq; enim dubitatur ex iis, quæ ex ſe nata ſunt, facilè naſci poſſe ea, de quibus cuncta naſcuntur. Deus ergo ſempiternus, deus æternus, nec naſci poteſt, nec potuit: hic eſt, hic fuit, hic erit ſemper: hæc ergo eſt, quæ ex ſe tota eſt natura dei. Hyle autem, vel mundi natura, & ſpiritus, quamuis nata videantur à principio, tamen in ſe naſcēdi, procreandiq; vim poſſident, atq; naturam fœcunditatis; etenim initium in qualitate naturæ eſt, quæ & conceptus, & partus in ſe poſſidet vim, atque naturam. Hæc itaque ſine alieno concepto eſt, ſola generabilis: at verò ea, quæ vim ſolā concipiendi habent, ex alterius commiſtione naturæ, ita diſcernenda ſunt, vt hic locus mundi cum iis, quæ in ſe ſunt, videatur eſſe non natus,

tus, qui vtiq; in ſe vim totius naturæ habet: locum autẽ dico, in quo ſunt omnia: neque enim hæc omnia eſſe potuiſſent, ſi locus deeſſet, qui omnia ſuſtinere potuiſſet. Omnibus enim rebus, quæ fuerunt, prçcauendũ eſt loco: nec qualitates enim, nec quantitates, nec poſitiones, nec effectus dignoſci potuiſſent, earum rerũ quæ nuſquã ſunt: ſic ergo & mundus, quamuis natus non ſit, in ſe tamen omniũ naturam habet, vtpote qui omnibus iis ad concipiendũ ſinus præſtat fœcundiſſimos: hoc ergo eſt totum qualitatis, materiæq́;, quæ creabilis eſt, tametſi creata non eſt. ſicut enim natura materia qualitatis fœcunda eſt, ſic & malignitatis eadem eſt, æquè fœcunda. Nec ego dixi, ô Aſclepi & Amnon, (quod à multis dicitur) num poterat deus incidere, atq; auertere à rerum natura malitiam? quibus reſpondendũ nihil omnino eſt. Veſtri tamen cauſa & id proſequar, quod cœperam, & rationẽ reddam: dicunt enim ipſi, deum debuiſſe omnifariã mundum à malitia liberaſſe: ita enim in mũdo eſt, vt quaſi membrũ ipſius videatur eſſe: prouiſum cautumq́; eſt (quantum rationabiliter potuiſſet) à ſummo deo, tunc quũ ſenſu, diſciplina, intelligentia, mentes hominum eſt munerare dignatus. his

enim rebus, quib⁹ cæteris anteſtamus animalibus, ſoli poſſumus malitiæ fraudes, dolos, vitiáque vitare. ea enim qui antè quàm iis implicitus eſt, ex aſpectu vitarit, is homo eſt diuina intelligentia, prudentiaq́; munitus: fundamentum enim eſt diſciplinæ, in ſumma bonitate conſiſtens: ſpiritu autem miniſtrantur omnia, & vegetantur in mundo, & quaſi organum, vel machina ſummi dei voluntati ſubjectus eſt. Itaque hactenus intelligatur à nobis mente ſola intelligibilis ſummus, qui dicitur deus, rector, gubernatorq́; ſenſibilis dei ejus, qui in ſe complectitur omnẽ locum, omnem rerum ſubſtantiam, totamq́; gignentium, creantiumq́; materiam, & omne quicquid eſt, quantũcunq; eſt. ſpiritu verò agitantur, ſiue gubernantur omnes in mundo ſpecies, vnaquæq; ſecundùm naturam ſuam à deo diſtributam ſibi. Hyle autem vel mundus omnium eſt receptaculum, omniúmque agitatio, atque frequentatio, quorum deus gubernator, diſpenſans omnibus rebus mundanis, quantum vnicuique neceſſarium eſt, ſpiritu verò implet omnia, vt cujuſque naturæ qualitas eſt. Eſt enim caua mundi rotunditas in modum ſphæræ, ipſa ſibi qualitatis, vel formæ ſuæ cauſa, inuiſibilis

tota:

tota: quippe quũ quemcũq; in ea ſummũ ſubter deſpiciendi cauſa delegeris locum, ex eo in imo quid ſit videre non poſſis: propter quod multis locis inſtat, qualitatemq; habere creditur: per formas enim ſolas ſpecierũ, quarum imaginibus videtur inſculpta, quaſi viſibilis creditur: quũ depicta mõſtratur, re autẽ vera eſt ſibiipſi inuiſibilis ſemper: ex quo ejus imum vel pars (ſi locus eſt) in ſphæra græcè ἅδης dicitur. ſiquidem ἰδεῖν græcè videre dicitur, quo viſu imũ ſphæræ careat, vnde & ἰδέαι dicuntur ſpecies, quòd ſint inuiſibilis formæ: ab eo itaq; quòd viſu priuãtur, Græcè ἅδης, ab eo, quod in imo ſphæræ ſunt, Latinè inferi nuncupantur. Hæc ergo ſunt principia, & antiquiora, & quaſi initia, vel capita omnium, quæ ſunt, in his, aut per hæc, aut de his. ASCL. Omnia ergo ipſa, vt dicis, quæ ſunt, ô Triſmegiſte, mũdana (vt ita dixerim) ſpecierum omniũ quæ inſunt, in vniuſcujuſq; ſicuti eſt, tota ſubſtãtia. TRIS. Mundus itaq; nutrit corpora, ſpiritus animas. ſenſus autem (quo dono cæleſti ſola felix ſit humanitas) alit mentem: neque enim omnes, ſed pauci, quorum ita mens eſt, vt tanti beneficij capax eſſe poſſit, vt enim ſole mundus, ita mens humana iſto clareſcit lu-

mine, & eo amplius. Nam sol quicquid illuminat, aliquando terræ & lunæ interiectu, interueniente nocte, ejus priuatur lumine: sensus autem quũ semel fuerit animæ commistus humanæ, fit vna ex bene coalescente cõmistione natura, ita vt nunquam ejusmodi mentes caliginum impediantur erroribus. vnde justè sensus, deorum animas esse dixerunt: ego verò nec eorum dico omnium, sed magnorum quorunque, & principalium.

COMMENTARIA.

Caput septimum continet de genesi mundi, de Hyle, mundiq; materia, de spiritu comitante, & de loco, velatam philosophiam. Omnia mundana in mundo esse: mundum in deo: continens, locum appellat: proinde, locum mundi natum esse non vult: mundum autem natum esse, & non natum: natum quidem, si creaturarum opificium respicis: at non natum, si opificij respicis veritatem. Hyle enim & spiritus, mundus scilicet, & vis quædam diuina per omnia means, atq; diffusa, in mundi opificio non erant quando nata non erant, sed in eo (inquit) iam tunc erant, vnde nasci debuerunt: sed in quonam erant, nisi in diuino illo verbo, per quod omnia facta sunt? & in quo, & quod

factum

factum est, vita erat, & vnde tandem factum prodijt quicquid est factum. Hylen fœcundam esse æquè qualitatis, quæ rationem boni habet. & æquè fœcundam malitiæ, quòd boni, malíq; æquè sit capax, ceu terra eadem, salutarium, & noxiarum herbarum fœcunda est, idq; habet terra, tanquam proprietatis suæ membrum, sic & Hyle. Attamen deum in hominibus prouidisse (quantum rationabiliter oportuit) sensu, licet disciplinam, intelligentiam, aduersus huiusmodi materialem proprietatem, ne malitia nostram hylen occuparet, ceu noxia quædam herba desertam, neglectam, incultamq; terram. Insuper de spiritu in omnia diffuso, de inferis, de sensu, qui est superiorum mentium in humanas mentes illapsio, ceu radiorum lucis in oculos, paucula quædam disceptat. hæc septima particula.

CAPVT VIII.

ASCLE. Quos dicis rerum capita vel initia primordiorum, ô Trismegiste? TRISM. Magna tibi pando & diuina nudo mysteria. cuius rei initium facio, exoptato fauore cælesti. Deorum genera multa sunt, eorúmque omnium pars intelligibilis, alia verò sensibilis pars. intelligibiles dicuntur, non ideo quòd putē-

tur non ſubjacere ſenſibus noſtris (magis enim ſentimus eos, quàm eos, quos viſibiles nuncupamus) ſicuti diſputatio perdocebit, & tu, ſi intendas, poteris peruidere. ſublimis enim ratio, eoq; diuinior vltra hominum mentes, intentionesq; conſiſtens, ſi non attentiore aurium obſequio, verba loquẽtium acceperis, tranſuolabit, & transfluet, aut magis refluet, ſuiq; fontis liquoribus miſcebit ſe. Sunt ergo omnium ſpecierum principes dij, hos ſequuntur dij, quorum eſt princeps οὐσία. hi ſenſibiles vtriuſque originis ſuæ conſimiles, qui per ſenſibilem naturam conficiũt omnia. altera per alterũ vnuſquiſq; opus ſuum illuminans. cæli, vel quicquid eſt, quod eo nomine comprehenditur, οὐσιαρχὴς eſt Iupiter: per cælum enim, Iupiter omnibus præbet vitam. Solis οὐσιαρχὴς eſt lumen. Bonum enim luminis, per orbem ſolis nobis infunditur. XXXVI. (quorũ vocabulum eſt Horoſcopij) in eodem loco ſemper defixorum ſyderum, horum οὐσιαρχὴς vel princeps eſt, quem Pãtomorphon, vel Omniformem vocant, qui diuerſis ſpeciebus, diuerſas formas facit. ſeptem ſphæræ, quæ vocantur erraticæ, habent οὐσιαρχὰς, id eſt ſuos principes, quam fortunam dicũt, & εἱμαρμένην, quibus immutantur

tantur

tantur omnia, lege naturæ ſtabilitate firmiſſima, & ſempiterna agitatione variata. aër verò organum eſt, vel machina omnium, per quam omnia fiunt. eſt autem vſiarches hujus ſecũdus. mortalibus mortalia, & his ſimilia. His ergo ita ſe habentibus ab imo ad ſummum ſe mouẽtibus, ſic ſibi connexa ſunt omnia pertinentia ad ſe naturaliter, vt mortalibus mortalia, ſenſibiliaq; ſenſibilibus annexa ſint: ſumma verò gubernationis, ſummo illi domino paret, vt non multa, at potiùs vnum. ex vno etenim cuncta pendentia, ex eo potiùs defluentia, quum diſtantia videntur, creduntur eſſe plurima diuiſim. adunata verò, vnum vel potiùs duo, vnde fiunt omnia, & à quo fiunt, id eſt de materia, de qua fiunt, & ex ejus voluntate, cujus nutu efficiuntur alia. ASC. Hæc iterum ratio, quæ eſt, ô Triſmegiſte? TRIS. Talis, ô Aſclepi. Deus etenim vel pater, vel dominus omnium, vel quocunq; alio nomine ab hominibus ſanctiùs, & religioſiùs nuncupetur, quod inter nos, intellectus noſtri cauſa, debet eſſe ſacratum, tãti ejus numinis contemplatione, nullo ex iis nominibus eum definitè nuncupauimus. ſi enim vox hæc eſt ex aëre ſpiritu percuſſo ſonus, declarans omnem hominis volun-

tatem, vel sensum, quem fortè ex sensibus mente perceperit, cujus nominis tota substantia paucis composita syllabis, definita atque circunscripta est, vt esset in homine necessarium vocis, auriumq; cõmercium, simul & sensus, & spiritus, & aëris, & omnium in his, & per hæc, an cum his nomen est totum dei? non enim spero totius majestatis effectorem, omniumq; rerum patrem vel dominum, vno posse quamuis è multis composito nomine nuncupari. hunc verò vno nomine, vel potiùs omni nomine (si quidẽ is sit vnus, & omnia sit) necesse aut omnia esse eius nomen, aut ipsum omnium nominibus nũcupari. hic ergo solus, vt omnia, vtriusque sexus fœcunditate plenissimus, semper voluntate sua prægnans, parit quicquid voluerit procreare. Voluntas ejus est bonitas omnis. hæc eadem bonitas omnium rerum est. ex diuinitate ejus, natura nata, vt sint omnia, sicut sunt, & fuerunt, & futuris omnibus dehinc natura ex se nascendi sufficiat. hæc ergo ratio, ô Asclepi, tibi sit reddita, quare, & quomodo fiant omnia vtriusque sexus. ASCL. Ergo deum dicis, ô Trismegiste. TRISM. Non solum deum ô Asclepi, sed animalia omnia, & inanimalia. impossibile enim est aliquid eorũ,
quæ

quæ ſunt, infœcundum eſſe. fœcunditate enim dempta ex omnibus, quæ ſunt, impoſſibile erit ſemper eſſe, quæ ſunt. Ego enim & naturam, & ſenſum, & mundum dico in ſe continere hanc naturam, & nata omnia in ſe conſeruare. procreatione enim vterq; plenus eſt ſexus, & ejus vtriuſq; cõnexio, aut (quod eſt verius) vnitas incomprehenſibilis eſt, quam ſiue Cupidinem, ſiue Venerem, ſiue vtrunque poteris rectè nuncupare. hoc ergo omni vero verius, manifeſtiusq́; mente percepto, quod ex omni illo loco totius naturæ deo, hoc ſit cunctis in æternum procreandi inuentum, tributumq́; miniſterium, cui ſumma charitas, lætitia, hilaritas, & cupiditas, amorq́; diuinuś, innatus eſt. & dicendum foret quanta ſit ejus miniſterij vis, atque neceſſitas, niſi ex ſui contemplatione vnicuique ex intimo ſenſu nota eſſe potuiſſet. ſi enim illud extremum temporis, quo ex cerebro ad ritũ peruenimus, vt vtraque in vtranq; fundat natura progeniem, animaduertis, vt altera alterius auidè rapiat ſemen, interiusq́; recondat. deniq; eo tempore ex commiſtione communi, virtutem marium etiam fœminæ adipiſcuntur, & mares fœmineo corpore lateſcũt. Effectus itaq; hujus tã blãdi, neceſſarijq́; miniſterij

in

in occulto perpetratur, ne vulgò irridentibus imperitis, vtriusque naturæ diuinitas ex commistione sexus cogatur erubescere. multò magis etiam, si visibus irreligiosorum hominum subjiciatur. sunt autem non multi, aut admodum pauci, ita vt numerari etiam in mundo possint, religiosi. vnde contingit in multis remanere malitiam, defectu prudentiæ, scientiæq; rerum omnium, quæ sunt. ex intellectu enim religionis diuinæ, qua constituta sunt omnia, contemptus, medelaq; nascitur vitiorum totius mundi. perseuerante autem imperitia, atq; inscitia, vitia omnia conualescũt, vulnerantq; animam insanabilibus vitiis, quæ infecta iisdem, atq; vitiata, quasi venenis intumescit, nisi eorũ, quorum animarum disciplina, & intellectus, summa curatio est. si ergo solis, & paucis hoc proderit, dignũ est hunc prosequi, atq; expedire tractatum, quare scilicet solis hominibus intelligentiam, & disciplinam suam, diuinitas sit impartiri dignata. audi itaq; deus pater, & dominus, quũ post deos, & homines efficeret ex parte corruptiore mundi, & ex diuina, pari lance cõponderans, contigit vitia mundi corporibus commista remanere, & alia propter cibos, victumq;, quem necessariò habemus

habemus cum omnibus animalibus communem. quibus de rebus necesse est cupiditatum desideria, & reliqua mentis vitia, animis humanis incidere. diis verò, vtpote ex parte mundissima naturæ effectis, & nullis indigentibus rationis, disciplinæq; adminiculis, quãuis immortalitas, & vnius semper ætatis vigor ipse sit eis prudentia, & disciplina, tamen propter rationis vnitatem, pro disciplina & intellectu ne ab his essent alieni, ordinem necessitatis lege conscriptum, æterna lege constituit. hominem ex animalibus cunctis de sola ratione, disciplinaq; agnoscens, per quæ vitia corporum, homines auertere, atque abalienare potuissent, ipsos ad intentionem, spemq; immortalitatis prætendit. denique & bonum hominem, qui posset immortalis esse, ex vtraq; natura composuit, diuina, atque mortali, & sic compositum per voluntatem dei hominem, etiam constitutum est esse meliorem diis, qui sunt ex sola immortali natura formati, & omnibus mortalibus. propter quod homo diis cognatione conjunctus, ipsos religione, & sancta mente veneratur. diiq; etiam pio affectu, humana omnia respiciunt, atque custodiunt: sed de hominibus paucis istud dictum est, pia mente præditis.

ditis. de vitiosis verò nihil dicendum est, ne sanctissimus sermo, eorum contemplatione violetur.

COMMENTARIA.

Caput octauum hæc complectitur, de vsiarchis, substantialibusq; principibus, quos deos appellat: cæli vsiarcham appellat Iouem. vsiarcham solis, lumen. triginta sex ponit horoscopos, id est horarum speculatores, syderum semper in eodem loco defixorum: horum autem principem Pantomorphon, id est omniformem. septem sphærarum erraticarum principes: ponit fortunam & fatum. ponit & aeris vsiarcham. sed hæc dæmonum figmenta esse videntur, & vana quædam inuolucra ad gentilitios errores pertrahentia, & quæ in his diutiùs immorantes vanescere cogunt potiùs, quàm perficiunt. Hinc ad summi dei redit contemplationem, ineffabilis, & innominabilis, aut qui omnium nominatur nominibus, fæcunditate plenißimi, à quo omnia id habent, vt nihil esse poßit infæcundum. hinc amor ille procreandi, & ingens naturæ studium, nihil prorsus fœdum, nihil dedecorum in se habens, dum religiosè cogitatur, & de eo talis habeatur sermo, tracteturq; non minus religiosè. est enim

enim id indultum, ad diuinæ fæcunditatis æmulationem. verùm quia maxima pars hominum mysteria ignorat, diuinas leges profanat, & belluarum more, insanè, irreuerenter, & quasi furibundi, & amentes illa tractant; idcirco de talibus nunc vix aut cogitari, aut loqui præ verecundia quicquam audendum, quòd inordinata illa, & hominum illæ erga venerabundam dei ordinationem irreuerentiæ, sese sensibus, cogitatibusq; ingerunt, non autem illa pulchra, sancta, incontaminataq; dei ordinatio: & quia paucis concessum est, puros habere sensus, censeo paucis de talibus cogitandum esse, atque loquendum. Mox subiungit, deum solis hominibus intelligentiam, disciplinamq; esse impartitum, quo vitia, particula eius immortalis, & diuina deuitare posset: quæ alioqui admistione corporeæ molis incurreret facile. nam ratione corporis, & dissolubilis particulæ, necesse est hominum animus, cupiditatum desideria, & reliqua mentis vitia incidere. Hæc octaua particula.

CAPVT IX.

ET quoniam de cognatione, & consortio hominum, deorúmque, sermo nobis inducitur, potestatem hominis, ô Asclepi,

Asclepi, vimq; cognosce. dominus & pater, vel (quod est summum) deus, vt effector est deorum cælestium, ita homo effector est deorum, qui in templis sunt, humana proximitate contenti, & non solùm illuminantur, verùm etiam illuminant, nec solùm ad eum proficit, verumetiam cõfirmat deos. Miraris, ô Asclepi, an nunquid diffidis, vt multi? ASCLE. Confundor, ô Trismegiste, sed tuis verbis libenter assensus, felicissimum hominem iudico, qui sit tantam felicitatem consecutus. TRISM. Nec immeritò miraculo dignus est, qui maximus est omnium deorum. Genus enim omnium sine cõfusione manifestum est, de mundissima parte naturæ propagatum. signaq; eorum, sola pro omnib⁹ esse quasi capita: species verò deorum, quas conformat humanitas, ex natura vtraque conformata est: ex diuina, quæ est prior, multoq; diuinior, & ex ea, quæ intra homines est, id est ex materia, qua fuerunt fabricatæ, & non solùm capitibus solis, sed membris omnibus, totóque corpore configurantur. Ita humanitas, memor naturæ, & originis suæ, in illa diuinitatis imitatione perseuerat. vt sicuti pater, ac dominus, vt sibi similes essent, deos fecit æternos, ita humanitas deos

suos

suos ex sui vultus similitudine figuraret. ASCL. Statuas dicis, ô Trismegiste? TR. Statuas, ô Asclepi, vidésne quatenus tu ipse diffidas? statuas animatas, sensu, & spiritu plenas, tanta, & talia facientes, statuas futurorum præscias, easq; fortè vates omnes somniis, multisq; aliis rebus prædicētes, imbecillitates hominibus facientes, easq; curātes, tristitiamq; pro meritis. An ignoras, ô Asclepi, quòd Ægyptus imago sit cæli, aut, quod est verius, translatio, & descensio omnium, quæ gubernantur, atq; exercentur in cælo? &, si dicendum est verius, terra nostra totius mundi est tēplum: & tamen, quoniam præscire cuncta prudentes decet, istud vos ignorare fas non est. futurum tempus est, quum appareat Ægyptios incassum pia mente diuinitatem sedula religione seruasse, & omnis eorū sancta veneratio in irritum casura frustrabitur. è terris enim ad cælum est recursura diuinitas. linquetur Ægyptus, terraq;, quæ fuit diuinitatis sedes, religione viduata, numinū præsentia destituetur. alienigenis enim regionē istam, terramq; cōplentibus, non solùm neglectus religionū, sed (quod est durius) quasi de legibus, à religione, pietate, cultuq; diuino statuetur. proscripta pœna, prohibi-

tio erit. tunc terra ista, sanctissima sedes delubrorum, atq; templorũ, sepulcrorum erit, mortuorumq; plenissima. O Ægypte, Ægypte, religionum tuarum solæ supererunt fabulæ, & æquè incredibiles posteris suis, solaq; supererunt verba lapidibus incisa, tua pia facta narrãtibus. & inhabitabit Ægyptum Scythes aut Indus, aut aliquis talis, id est vicinia barbara. diuinitas enim repetet cælum, deserti homines toti morientur, atque ita Ægyptus deo, & homine viduata deseretur. Te verò appello, sanctissimum flumen, tibiq; futura prędico. torrenti sanguine plenus, ad ripas vsque erumpes, vndæq; diuinæ non solùm proluẽtur sanguine, sed totæ rumpentur, & viuis multò major erit numerus sepultorum. superstes verò qui fuerit, lingua sola cognoscetur Ægyptius, actibus verò videbitur alienus. Quid fles, ô Asclepi? & his amplius, multoq; deterius, ipsa Ægyptus suadebitur, imbueturq; majoribus malis, quæ sancta quondam, & diuinitatis amantissima deorum in terra, religionis suæ merito, sola seductio sanctitatis, & pietatis magistra, erit maximæ crudelitatis exemplum, & tunc tædio hominum, non admirandus videbitur mundus, neq; adorandus: hoc totum bonum,

quo

quo melius nec eſt,nec fuit,nec erit,quod videri poſſit, periclitabitur, eritq; graue hominibus, ac per hoc contemnetur, nec diligetur totus hic mundus dei opus immutabile,glorioſa conſtructio,bonũ multiformi imaginum varietate compoſitum, machina voluntatis dei, in ſuo opere ſine inuidia ſuffragantis in vnum omnia, quæ venerari, laudari, amari deniq; à videntibus poſſunt, multiformis adunata congeſtio. Nam & tenebræ præponentur lumini, & mors vita vtilior judicabitur.nemo ſuſpiciet cælum.religioſus pro inſano,irreligioſus putabitur prudens,furioſus fortis, pro bono habebitur peſſimus. anima enim & omnia circum eam, quibus aut mortalis nata eſt, aut immortalitatem ſe conſecuturam eſſe præſumit, ſecundùm quod vobis expoſui, non ſolùm riſus, ſed etiam putabitur vanitas. ſed mihi credite, etiam periculum capitale conſtituetur in eum qui ſe mentis religioni dederit.noua conſtituentur jura,lex noua. nihil ſanctum, nihil religioſum,nec cælo, nec cæleſtibus dignum audietur,aut mente credetur. fit deorum ab hominibus dolenda ſeceſſio, ſoli nocentes angeli remanent, qui humanitati commiſti, ad omnia audaciæ mala miſeros (manu injecta) com-

pellent in bella, in rapinas, in fraudes, & in omnia, quæ sunt animarũ naturæ contraria. tunc nec terra constabit, nec nauigabitur mare, nec cælum astrorum cursibus, nec syderum cursus constabit in cælo. omnis vox diuina, necessaria taciturnitate mutescet. fructus terræ corrumpentur. nec fœcunda erit tellus: & aër ipse, mœsto torpore languescet. hæc, & talis senectus veniet, mundi irreligio, & inordinatio, & irrationabilitas bonorum omnium. quum hæc cuncta contigerint, ô Asclepi, tunc ille dominus, & pater Deus primipotens, & vnius gubernator mundi, intuens in mores, factaq; voluntaria, voluntate sua, quæ est dei benignitas, vitiis resistens, & corruptelæ omnium errorem reuocans malignitatem omnem vel alluuione diluens, vel igne consumens, vel morbis pestilentibus vbique per diuersa loca dispersis, finiens, ad antiquam faciem mundũ reuocabit, vt & mundus ipse adorandus videatur, atque mirandus. & tanti operis effector, & restitutor Deus, ab omnibus, qui tunc erunt, frequentibus laudum præconiis, benedictionibusq; celebretur. hæc enim mundi genitura, cunctarum reformatio rerum bonarum, & naturæ ipsius sanctissima, & religiosissima re-
stitutio

ſtitutio peracto temporis curſu,quæ eſt & fuit ſine initio ſempiterna. voluntas etenim dei caret initio, quę eadē eſt,& vbiq; eſt ſempiterna. ASCL. Dei enim natura conſilium eſt voluntatis, bonitas ſumma, conſilium,ô Triſmegiſte. TR. O Aſclepi,voluntas cōſilio naſcitur,& ipſum velle eſt ex voluntate. neque enim impensè aliquid vult,qui eſt omnium pleniſſimus: & ea, quæ vult, habet. vult autem omnia bona, & habet omnia, quæ vult. omnia autem bona & cogitat,& vult.hoc eſt autē deus ejus boni imago mundus. ASCL. Bonus,ô Triſmegiſte.TR.Bonus,ô Aſclepi, vt ego te docebo. ſicuti enim deus omnibus ſpeciebus, vel generibus, quæ in mundo ſunt,diſtributor,diſpenſatorq́; eſt bonorum, id eſt ſenſus animæ, & vitæ,ſic & mundus præſtitor eſt, & tributor omnium, quæ mortalibus videntur bona, id eſt alternationis partium,temporalium fructuum, natiuitatis, augmentorum, & maturitatis, & horū ſimilium: ac per hoc Deus ſupra verticem ſummi cæli conſiſtens,vbique eſt,omniaq́; circunſpicit. ſic eſt enim vltra cælum locus ſine ſtellis, ab omnibus rebus corpulentis alienus.diſpēſator, qui eſt inter cælum, & terrā locum obtinet, quem Iouē vocamus. terræ verò,

& mari dominatur Iupiter Plutonius, & hic nutritor est animantium mortalium, & fructiferarum. horum omnium viribus, fructus, arbusta, & terra vegetantur: aliorum verò vires & effectus, per omnia quæ sunt, distribuuntur. Distribuentur verò qui terræ dominentur, & collocabuntur in ciuitate in summo initio Ægypti, quæ à parte solis occidentis condetur. ad quam terra, mariq; festinabit omne mortale genus. ASCL. Modò tamen hoc in tempore, vbi isti sunt, ô Trismegiste? TR. Collocati sunt in maxima ciuitate in monte Libyco. & hæc eousque narrata sint.

COMMENTARIA.

Caput nonum hoc vniuersum, profanum est, quod & rectè coarguit Augustinus in libro de Ciuitate Dei. idololatriam probat, miris laudibus effert, prædicat, casum eius deplorat. deum quendam supra cæli verticem ponit cuncta circunspicientem, intra verò eum locum, qui cælo, & terra continetur, Iouem ponit dispensatorem. Plutonicum autem Iouem, terræ, maruq; dispensatorem, quasi alius Deus sit in cælo, alius in aëre, alius in terra, atque mari: quæ vniuersa ingentem continent errorum impietatem,

pietatem. nam ex diuinis eloquijs, castè, purè, & sanctè sumus edocti, quòd Dominus ipse est deus, in cælo sursum, & in terra deorsum, & quòd non sit alius. aduersus verò idola, & idolorum latriam sapientia, & diuiniloqui prophetæ nos cautè præmonent, ne tanta impietatis macula inquinemur, ne tanto fœdemur errore. nam idolum ipsum quidem maledictum est, & qui fecit illud. & rursus: Infandorum idolorum cultura omnis mali causa est, & initium, & finis. similíque modo, odio sunt Deo impius, & impietas eius. nam quod factum est, cum illo, qui fecit, tormenta patientur. hæc, & pleraque alia de idolis, & idololatria ex Sapientia. Et in Leuitico Deus ipse ex se præcipit: Ego dominus Deus vester, non facietis vobis idolum, & sculptile: nec titulos erigetis, nec insignem lapidem ponetis in terra vestra, vt adoretis eum. Et de idolis Aegypti, præcipit in Ezechiele: In idolis Aegypti nolite pollui. ego Dominus Deus vester. Et de cessatione, per eundem dicit: Disperdam simulacra, & cessare faciam idola de Memphi, & dux non erit amplius de terra Aegypti. Quas autem Mercurius dicit idolorum, statuarumq; animas, sensumq; & spiritũ, imbecillitates hominibus facientes, eaq; curantes, malos proculdubio cognoscimus esse spiritus, & indubitata fide eos esse, de quibus

Propheta ore veridico dicit : Omnes dij gentium dæmonia. Hæc pauca aduersus Mercurij, & huius nonæ particulæ impuritatem satis sint. nam ad eos habemus sermonem, qui veri dei cognitione sunt imbuti, quem (vt sapiens dicit) nosse consummata iustitia est, & eius iustitiam, & virtutem scire, radix immortalitatis. Lazarelus hunc locum ad analogiam trahit, quasi idola apostoli sint: fictor homo, Christus : virtus desuper indita, spiritus sanctus: Aegyptus tenebræ gentium, & persecutio discipulorum, apostolorum, & martyrum. lapides inscripti pia facta narrantes, posteritatis corda, non opera, sed sola verba fidei retinentia. hæc excogitata piè, sed ad literam fortè violenta. lapsum Hermetis cum Augustino & in hoc, & in tertiodecimo capite sentio. Id enim Gentium vates (vt Balaam, vt Sibyllæ) videntur habere: vt lucem patiantur, & tenebras, & lucida, & opaca vaticiniorum interualla, puraq; interdum & nonnunquam impura. Hæc pro capite nono.

CAPVT X.

DE immortali verò, & mortali, modò differendum est. multos enim spes, timorq; mortis veræ rationis ignaros, excruciat. mors enim efficitur, dissolutione

lutione corporis labore defessi, & numeri cōpleti, quo corporis membra in vnam machinam ad vsus vitales aptantur. moritur enim corpus, quando hominis vitalia ferre posse destiterit. hæc ergo est mors, corporis dissolutio, & corporalis sensus interitus. de qua solicitudo superuacua est. Sed & alia necessaria, quam aut ignorantia, aut incredulitas contemnit humana. ASCLE. Quid est, ô Trismegiste, quod aut ignorant, aut esse posse diffidunt? TR. Audi ergo, ô Asclepi. quum fuerit animæ à corpore facta discessio, tūc arbitrium, examénque meriti ejus transiliet in summi dæmonis potestatem: isq; eam, quum piam justamq; præuiderit, in suis competentibus locis manere permittet. Sin autem delictorum illitam maculis, vitiisq; oblitam viderit, desuper ad ima deturbans, procellis, turbinibúsque aëris, ignis & aquæ sæpe discordantibus tradet. atque inter cælum & terram mundanis fluctibus, in diuersa semper æternis pœnis agitata, raptabitur, vt in hoc obsit animæ æternitas, quòd sit immortali sententia, æterno judicio subjugata. Ergo ne his implicemur, verendum, timendum, cauendumq; esse cognosce. incredibiles enim post delicta cogentur

 credere

credere, non verbis, sed exemplis: nec minis, sed ipsa passione pœnarum. ASCL. Non ergo, Trismegiste, hominum delicta, sola humana lege puniuntur. TRIS. Primo enim, ô Asclepi, terrena omnia quę sunt, mortalia sunt. tunc ea etiam, quæ sunt ratione corporali viuentia, & à viuendo eadem corporali lege deficientia, ea omnia pro vitæ meritis, aut delictis, pœnis obnoxia, tantò post mortē sæuioribus subjiciuntur, quantò multa forsitan fuerint celata dum viuerent. pręscia enim rerū omnium diuinitate, reddentur (perinde vt sunt) pro delictorum qualitatibus pœnæ. ASCL. Qui sunt digni majoribus pœnis, ô Trismegiste? TR. Qui damnati humanis legibus vitam violenter amittunt, vt non naturæ animam debitam, sed pœnam pro meritis reddidisse videantur. contrà, justo homini in dei religione, & in summa pietate præsidium est. Deus enim tales, ab omnibus tutatur malis. pater enim omnium, & Dominus, qui solus est omnia, omnibus se libenter ostendit. Non vbi sit loco, nec qualis sit qualitate, nec quantus quantitate, sed hominem sola intelligentia mentis illuminans. qui discussis ab animo errorum tenebris, & veritatis claritate percepta, to-

to

to se sensu intelligentiæ diuinæ commiscet: cujus amore a parte naturę, qua mortalis est, liberatus immortalitatis futuræ concipit fiduciam. hoc ergo inter bonos, malosq; distabit. vnusquisq; enim pietate, religione, prudentia, cultu, & veneratione dei clarescit, quasi oculus vera ratione perspecta, & fiducia credulitatis suæ in tantum inter homines præstat, quantum sol cæteris astris lumine suo antestat. ipse enim Sol, non tam magnitudine numinis, quàm diuinitate, & sanctitate, cæteras stellas illuminat. secundum enim deum hunc credo, ô Asclepi, cætera omnia gubernantem, omniaq; mundana illustrantem animalia, siue animantia, siue inanimantia. si enim animal mundus, viuensq; semper & fuit, & est, & erit nihil in mundo mortale est. viuentis etenim semper, vniuscujusq; partis, quæ est in ipso mũdo, sicuti in vno, eodemq; animali semper viuente, nullus est mortalitatis locus. ergo vitæ, æternitatisq; ipse esse debet plenissimus, si semper eum necesse est viuere. Sol ergo, sicuti mũdus, sempiternus est, sic & ipse semper gubernator vitaliũ, vel totius viuacitatis, eorumq; frequentator, & dispensator est. Deus ergo viuentiũ, vel vitaliũ, quæ sunt in mũdo, sempiternus guber nator

nator eſt, ipſiusq́; vitæ diſpēſator æternu[s]
ſemel autem diſpenſauit æterna lege cun-
ctis vitalibus vitam præſtans, hoc mod[o]
quo dicam. In ipſa enim viuacitate æter-
nitatis, mundus agitatur: & in ipſa vita
æternitate, locus eſt mundi. propter quod
nec ſtabit aliquando, nec corrumpetur ali-
quando, ſempiternitate viuendi circūual-
latus, & quaſi conſtrictus ipſe mūdus. Eſt
igitur diſpenſator vitæ, omnibus quæ in
ſe ſunt. & eſt locus omnium, quæ ſub ſole
gubernantur, cujus mundi commotio, ex
duplici conſtat effectu: viuificatur enim
ipſe extrinſecus ab æternitate, viuificatq́
ea, quæ intra ſe ſunt omnia, differens nu-
meris, & temporibus ſtatutis, atq; præfi-
xis. cuncta per ſolis effectum, ſtellarumq́
diſcurſum omnia temporalia, ratione, di-
uinaq́; lege conſcripta, terrenum autem
tempus aëris qualitate, æſtuum, frigorisq́
varietate dignoſcitur, cæleſte verò reuer-
ſionibus ſiderum ad eadem loca, tempo-
rali conuerſione recurrentium: & mun-
dus eſt receptaculum temporis, cujus cur-
ſu, & agitatione vegetatur. tempus autem
ordine ſeruatur. ordo & tempus innoua-
tionem omnium rerum, quæ in mundo
ſunt, per alternationem faciunt.

Decimum de morte, de examine animæ, quum corpus excesserit, quòd magis puniantur post mortem, quibus iustè legibus humanis, præ scelerum magnitudine, vita adempta est. quòd iustis deus sit præsidio. de solis, & mundi diuinitate. ponit mũdum primum sensibilem deum, solem secundum mundum nunquam quieturum, nunquam corruptum iri. nos autem nomen dei incommunicabile, neque soli, neq; mundo tribuimus, mundumq́; credimus aliquando soluendum. intellecta igitur hæc (vt simplicia sonant Hermetis dicta) errorem gentilium præ se ferunt. participatione tamen illis ceu excellentibus operibus dei, diuinitatem tribuimus. Hæc partitio decima.

CAPVT XI.

CVnctis ergo ita se habentibus nihil stabile, nihil fixum, nihil immobile, nec nascẽtium, nec cælestium, nec terrenorum. solus enim deus, & meritò solus, in se, & à se, & circum se totus est plenus, atq; perfectus, isq́; sua firma stabilitas est, nec alicujus impulsu, nec loco moueri potest, quũ in eo sint omnia, & in omnibus ipse est solus. nisi aliquis audeat dicere, sui cõmotionem in æternitate esse, sed magis

magis etiā & ipsa immobilis æternitas,in quam omniū temporum agitatio remeat, & ex qua omnium temporum agitatio sumit exordiū. Deus igitur stabilis fuit, semperq; cum eo similiter æternitas constitit, mundū non natum, quem rectè sensibilē dicimus,intra se habens. hujus dei imago hic mundus effectus est æternitatis imitator. habet autem tēpus stabilitatis suæ vim, atq; naturā, quāuis semper agitetur, ea ipsa in se reuertendi necessitate: itaque quamuis sit æternitas stabilis, immobilis, atq; fixa, tamē,quoniā mobilitate tēporis, in æternitatē semper reuocatur agitatio, eaq; mobilitas ratione temporis vertitur, efficitur, vt & ipsa æternitas immobilis quidē,sola per tēpus,in quo ipsa est, & est in eo omnis agitatio,videatur agitari. sic efficitur,vt & æternitatis stabilitas moueatur,& temporis mobilitas stabilis fiat fixa lege currēdi. sic & deum agitari credibile est in se ipsum eadē immobilitate: stabilitatis enim ipsius in magnitudine est immobilis agitatio. ipsius enim magnitudinis immobilis lex est. Hoc ergo, quod est tale, quod non subjicitur sensibus, infinitum, incomprehensibile, inæstimabile est. nec sustineri, nec ferri, nec indagari potest. vnde enim, & quo, & vbi, aut quomodo,

modo, aut quale sit, incertum est. fertur enim in summa stabilitate, & in ipso stabilitas sua, seu deus, seu æternitas, seu vterque, seu alter in altero, siue vterque in vtroque siot. propter quod æternitas, sine definitione est tẽporis: tempus autẽ, quod definiri potest, vel numero, vel alternatione, vel per alterius ambitudinẽ rediẽs, æternum est. vtrũq; ergo infinitum, vtrũq; videtur æternũ. stabilitas enim vtpote defixa, quòd sustinere, quæ agitabilia sunt, possit beneficio firmitatis, meritò obtinet principatũ: omnium enim, quæ sunt, primordia, deus est & æternitas, mũdus autẽ quòd sit mobilis, non habet principatum. præuenit enim mobilitas ejus stabilitatẽ suã in lege agitationis sempiternæ, habẽdo immobilẽ firmitatẽ. Omnis ergo sensus diuinitatis, similis, immobilis, ipse in stabilitate sua se commouet, sanctus, & incorruptus, & sempiternus est, & si quid melius potest nuncupari. in ipsa dei summi veritate cõsistẽs æternitas plenissimus omniũ sensibiliũ, & totius disciplinę, consistens (vt ita dixerim) cũ deo. sensus verò mundanus, receptaculũ est omniũ sensibilium & specierũ, & disciplinarũ: humanus verò ex memoriæ tenacitate, quòd memor sit omniũ, quas gesserit rerũ. vsq; ad

huma-

humanũ enim animal ſenſus diuinitatis deſcẽdendo peruenit. Deus enim ſenſum ſummum, diuinumq; cunctis cõfundi noluit, ne erubeſceret aliorum cõmiſtione animantium. Intelligẽtia enim ſenſus humani, qualis, aut quanta ſit, tota in memoria eſt præteritorũ. per eam enim memoriæ tenacitatem, gubernator effectus eſt terræ. Intellectus autem naturæ, & qualitatis, & ſenſus mundi, ex omnibus, quæ in mundo ſenſibilia ſunt, poterit peruideri. æternitas, quæ ſecunda eſt, ex ſenſibili mundo, ſenſus datus, qualitasq; dignoſcitur. at intellectus qualitatis, qualitasq; ſenſus ſummi dei, ſola veritas eſt. cujus veritatis in mundo ne quidẽ extrema linea vmbra dignoſcitur. vbi enim quid temporum dimenſione cognoſcitur, vbi ſunt mẽdacia, vbi geniture, vbi errores videntur? Vides ergo, ô Aſclepi, in quibus conſtituti, quæ tractemus, aut quæ audeamus attingere: ſed tibi, deus ſumme, gratias ago, qui me videndæ diuinitatis tuę, illuminaſti lumine: & vos, ô Tati, & Aſclepi, & Amnon, intra ſecreta pectoris, diuina myſteria ſilentio tegite, & taciturnitate celate. hoc autem differt intellectus à ſenſu, quòd intellectus noſter, ad qualitatem ſenſus mundi intelligendam, & dignoſcen

ſcendam mentis peruenit intentione. Intellectus autem mundi peruenit ad æternitatem, & deos noſcendos, qui ſupra ſe ſunt:& ſic contingit nobis hominibus, vt quaſi per caliginem ea, quæ in cælo ſunt, videamus, quantum poſſibile eſt per conditionem ſenſus humani. hæc autem intentio peruidendis tantis bonis anguſtiſſima eſt. latiſſima verò quum viderit felicitate conſcientiæ.

COMMENTARIA.

Vndecimum cap. pandit, quòd ſolus deus immobilis ſit, & ſtabilis, cætera autem mutabilia. deus infinitus, incomprehenſibilis, inæſtimabilis, & qualis ſit ignotus, de ſenſu dei ſancto, incorrupto, & ſempiterno: de ſenſu mundi: de ſenſu hominis: de differentia intellectus à ſenſu. Hæc vndecimæ particulæ ſumma.

CAPVT XII.

DE inani verò, quodq́; etiam magnum videtur eſſe quamplurimis, ſic ſentio, inane nec eſſe aliquid, nec eſſe potuiſſe, nec futurũ vnquã. omnia enim mũdi ſunt membra pleniſſima, vt ipſe mũdus plenus ſit, atq; perfectus corporibus, qualitate, formaq́; diuerſis, & ſpeciẽ ſuam habentibus, & magnitudinem, quorũ vnum

est alio majus, aut alio minus,& validitate, & tenuitate diuersa. Nã & quædã corp validiora faciliùs videntur, sicuti & majora: minora verò, & tenuiora, aut vix videri, aut omnino non possunt. quas solùm res esse, attrectatione cognoscimus. vnde cõtingit multis credere hæc non esse corpora, sed esse inanes locos, quod est impossibile. sicuti enim quod dicitur extra mundũ, si tamẽ est aliquid (nec istud enim credo:) sic ab eo plenũ esse intelligibiliũ rerum, id est, diuinitatis suæ similiũ, vt hic etiã, qui dicitur sensibilis mũdus, plenissimus sit corporũ, & animaliũ naturæ suæ, & qualitati conueniẽtium. quorum facies non omnes videmus, sed quasdã vltra modum grãdes, quasdã breuissimas, aut propter spatij interjecti longitudinem, aut quòd acie sumus obtusi, tales nobis esse videantur, aut omnino propter nimiam breuitatem, à multis non esse credantur. dico nunc dęmonas, quos credo commorari nobiscum, & heroas, quos inter aëris purissimam partem supra nos, & terram, vbi nec nebulis locus, nec ex signorũ aliquorũ agitatione cõmotio. propter quod, ô Asclepi, inane nihil esse dixeris, nisi cujus rei inane sit hoc, quod dicis inane, prædixeris: vt inane ab igne, & ab aqua,

& ab

& ab iis similibus. quod etsi cõtigerit videri, quòd inane possit esse à rebus hujusmodi quãuis breue sit, vel magnũ, quod inane videtur, spiritu tamen, & aëre vacuũ esse non possit. Similiter verò de loco dicendum est quod vocabulũ solum intellectu caret. Locus enim ex eo, cujus est, quid sit apparet Principali etenim nomine dempto, significatio mutilatur. Quare aquæ locus, ignis locus, aut his similiũ, rectè dicimus. sicuti enim inane esse aliquid impossibile est, sic & locus solus, quid sit, dignosci non potest. Nam si posueris locum sine eo, cujus est, inanis videbitur locus, quem in mundo esse non credo: quòd si inane nihil est, nec per se quid sit locus apparet, nisi ei aut longitudines, aut latitudines, aut altitudines, addideris, vt corporibus hominum signa. His verò sic se habentibus, ô Asclepi, & vos, qui adestis, scitote intelligibilẽ mũdum, id est deum, qui mentis solo obtuitu dignoscitur, esse incorporalẽ, nec ejus naturæ misceri posse aliquid corporale, id est, quod possit qualitate, quantitate, numerisq́; dignosci. in ipso enim nihil tale consistit. hic ergo mundus, qui dicitur sensibilis, receptaculum omnium sensibilium specierum, qualitatum, vel corporum, quæ omnia sine

deo vegetari non poſſunt. Omnia enim deus, & ab eo omnia, & ejus voluntate omnia, quod totum eſt bonum, decens, & prudens, inimitabile, & ipſi ſoli ſenſibile, atq; intelligibile: & ſine hoc nec fuit aliquid, nec eſt, nec erit. omnia enim ab eo, & in ipſo, & per ipſum, & multiformes qualitates, & magnæ quantitates, & omnẽ menſuram excedentes magnitudines, & omniformes ſpecies, quas ſi intellexeris, ô Aſclepi, gratias acturus es deo: ſin totum animaduertes, vera ratione perdiſces mundum ipſum ſenſibilem, & quæ in eo ſunt omnia, à ſuperiore illo mundo, quaſi ex veſtimento eſſe contecta. Vnũquodq; enim genus animalium, ô Aſclepi, cujuſcũq; vel mortalis, vel immortalis, vel rationalis, ſiue ſit animans, ſiue nõ ſit, prout cujuſq; eſt genus, ſic ſingula generis ſui imagines habẽt: & quãuis vnũquodq; animalis genus, omnem ſui generis poſſideat formam, in eadem tamen ſui forma ſingula diſſimilia ſunt: vt hominum genus quãuis ſit vniforme, vt homo dignoſci ex affectu poſſit: ſinguli tamen in eadem forma ſibi diſſimiles ſunt. ſpecies enim quæ diuina eſt, incorporalis eſt, & quidquid mente comprehenditur. Quum itaq; hæc duo, ex quibus conſtat forma,

&

& corpora, & incorporalia ſint, impoſſibile eſt vnamquanq; formam alteri ſimillimam naſci, horarum, & climatum diſtãtibus punctis, ſed immutãtur toties, quot hora momẽta habet circuli circũcurrentis, in quo eſt ille omniformis (quẽ diximus) deus. ſpecies ergo permanet, ex ſe toties pariens imagines tantas, tamq́ diuerſas, quanta habet conuerſio mundi momenta, qui mundus in conuerſione mutatur, ſpecies verò nec mutatur, nec conuertitur. ſic generum ſingulorũ formæ ſunt permanentes, in eadem forma, ſibi diſſimiles. ASCLE. Et mundus ſpeciem mutat, ô Triſmegiſte. TRIS. Vides ergo, ô Aſclepi, tibi omnia quaſi dormienti eſſe narrata? Quid eſt enim mũdus, aut ex quibus cõſtat, niſi ex omnibus natis? ASCL. Ergo vis dicere de cælo, terra, & elementis. TRIS. Nanq; alia magis frequẽter mutantur in ſpecies, cælũ humeſcẽs, vel areſcens, vel frigeſcens, vel igneſcens, vel clareſcens, vel ſordeſcens, in vna cæli ſpecie hæ ſunt, quæ ſpecie alternãtur ſpecies. terra verò ſuæ ſpeciei multas immutationes ſemper habet, & quum parturit fruges, & quũ eadem partus nutricat ſuos, quũ reddit omnium fructuum varias, diuerſasq; qualitates, & quantitates, ac ſtationes, &

curſus ad omnes arborum, florum, baccarum qualitates, odores, ſapores, ſpecies. Ignis etiã facit cõuerſiones plurimas, atq; diuinas. Solis enim & Lunæ omniformes imagines. ſunt enim quaſi ſpeculorũ noſtrorum ſimiles imaginum ſimilitudines, æmulo ſplendore reddentium: ſed jam de talibus ſint ſatis dicta talia.

COMMENTARIA.

Duodecimum diſſerit, inane, vacuumq; in rebus locum nullum habere, dæmones nobiſcum circa terram diuerſari, at propter nimiam ſubtilitatem, à nobis imperceptibiles. Heroas puriorem obtinere aëris portionem. Loci nomen ſolitarium inane eſſe, quod ad aliquid ſit, ſine cuius intelligentia, quid ſit locus intelligi non poſſit, & id omnibus relatiuis commune eſt. intelligibilem aſtruit mundum, quo ſenſibilis mundus, & quæ in eo ſunt omnia, quaſi veſtimento contegitur, vtpote qui in mundo contineatur intelligibili, vniformium generum ſingulorum quorumque diſsimiles eſſe formas, vt hominum, & id ſecundùm momenta, & horas circuli, cui præſidet Pantomorphus, quem horoſcopiorum dixit ſuperius eſſe deum. nos autem deum illum ignoramus, & ſtultitiæ relinqui

linquimus gentilium, si qui adhuc vsque adeò manifestò desipiunt, ac delirant. at nobis iuxta beatissimi Pauli sententiam, Vnus deus est pater, ex quo omnia, & nos in illo, & vnus dominus Iesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum species & formas, id est ideas, de quibus apud Platonem, & Platonicos, tot & tanta, immutabiles quidem, & inuariabiles collocat in Pantomorpho, hinc nomen habente, quasi omniformi, & omni ideali, à quibus singulis horis, & momentis, singula eadem quidem forma, sed variè formar. cætera verò mutabilia esse, & mundum, & cælum, & terram. verùm sint, qui pantomorphon Mercurij, & ideam Platonis, inter figmenta reponant. Hæc cap. duodecimi summa.

CAPVT XIII.

ITerum ad hominē, rationemq; redeamus, ex quo diuino dono, homo animal dictum est rationale. minus enim miranda, etsi miranda sunt, quæ de homine dicta sunt. sed omnium mirabilium vincit admirationem, quòd homo diuinam potuit inuenire naturam, eamq; efficere. quoniam ergo proaui nostri multum errabant, circa deorum rationem increduli, & non animaduertentes ad cultum, religion

gionemq́; diuinam, inuenerũt artem, qua deos efficerent. cui inuentæ adjunxerunt virtutem de mundi natura conueniẽtem, eamq́; miſcentes: & quoniã animas facere non poterant, euocantes animas dæmonum, vel angelorum, eas indiderunt imaginibus ſanctis, diuinisq́; myſteriis, per quas ſolas idola & benefaciendi, & malefaciendi vires habere potuiſſent. Auus enim tuus, ô Aſclepi, medicinæ primus inuentor, cui templum conſecratum eſt in monte Libyæ circa litus crocodylorum, in quo ejus jacet mundanus homo, id eſt corpus (reliquus enim, vel potiùs totus, ſi eſt homo totus in ſenſu vitæ, melior remeauit in cælum) omnia etiam nunc adjumenta hominibus præſtans infirmis numine nunc ſuo, quæ antè ſolebat medicinæ arte præbere. Hermes, cujus auitum mihi nomen eſt, nónne in ſibi cognomini patria conſiſtens, omnes mortales vndique venientes adjuuat, atque conſeruat? Iſin verò vxorem Oſiris, quàm multa bona præſtare propitiam, quantis obeſſe ſcimus iratã? terrenis etenim diis, atque mundanis, facile eſt iraſci, vtpote qui ſunt ab hominibus, extraq́; naturam facti, atq; compoſiti. vnde cõtingit ab Ægyptiis, hæc ſancta animalia nũcupari, co-

liq; per ſingulas ciuitates eorum animas, qui ea conſecrauere viuẽtes, ita vt eorum legibus incolantur, & eorum nominibus nuncupentur, per hanc cauſam, ô Aſclepi, quòd aliis, quæ colenda videntur, atq; veneranda apud alios diſſimiliter habentur, ac propterea bellis ſe laceſſere Ægyptiorum ciuitates ſolent. ASCLE. Et horum, ô Triſmegiſte, deorum, qui terreni habentur, cujuſmodi eſt qualitas? TRIS. Conſtat, ô Aſclepi, de herbis, de lapidibus, de aromatibus vim diuinitatis naturalem in ſe habentibus, & propter hanc cauſam, ſacrificiis frequentibus oblectantur, hymnis, & laudib9, dulciſſimis ſonis in modum cæleſtis harmoniæ concinentibus, vt illud, quod cæleſte eſt, cæleſti vſu, & frequentatione illectum in idola poſſit lætum, humanitatis patiens, longa durare per tempora. ſic deorum fictor eſt homo, &, ne putes fortuitos effectus eſſe terrenorum deorum, ô Aſclepi, dij cæleſtes inhabitant ſumma cæleſtia, vnuſquiſque ordinem, quem accepit, complens, atq; cuſtodiens. Hi verò noſtri, ſigillatim quædam curantes, quædam ſortibus, & diuinatione prædicentes, quædam prouidentes, hisq; pro modo ſubuenientes, humanis quaſi amica cognatione, auxiliantur.

COMMENTARIA.

Tertiumdecimum caput hoc cum capite nono simili impuritate laborat, & in quo vult Mercurius hominem esse diuinissimum, & maximè admirandum, in hoc certè homo maximè impius est, atque profanus, quòd scilicet idololatriam inuenerit, quod dæmonicos spiritus euocatos imaginibus indiderit, ritusq́; & sacrificia addiderit. de Aesculapio, Mercurio, Iside, Osiride, qui ab Aegyptijs colebantur, de animalibus, quæ Aegyptij sancta habebant, de herbis, lapidibus, & aromatibus, concentibus, & hymnis, quibus propitiarent spiritus illos statuis, imaginibusq́; inditos. quod adhuc facere solent nonnulli pythonici (ô seculum infelix) qui aut in annulis, aut vasculis se spiritus clausos habere putant, genus hominum impurissimum, deo, hominibusq́; infensum, ac ex aduerso constitutum inimicum. & contra hunc profanum impietatis errorem, agit beatus Augustinus, & iure quidem agit, in libro de Ciuitate Dei, & pro veritate conuincit. Hæc pro capite tertiodecimo.

CAPVT XIIII.

ASCLE. Quam ergo partem rationis εἱμαρμένη vel fata incolunt, ô Trismegiste,

megiste, si cælestes dij vniuersim dominantur, terreni incolunt singula, quam εἱμαρμένην nuncupamus? TRIS. O Asclepi, ea est necessitas omnium, quæ geruntur, semper sibi catenatis nexibus iuncta. hæc itaq; est aut effectrix rerum, aut deus summus, aut ab ipso deo, qui secundus effectus est deus, aut omniũ cælestium, terrenarumq; rerum firmata diuinis legibus disciplina. Hæc itaque εἱμαρμένη & necessitas, ambæ sibi inuicem indiuiduo connexæ sunt glutino, quarum prior εἱμαρμένη rerum omnium parit initia: necessitas verò cogit ad effectum, quæ ex illius primordiis pendent. has ordo consequitur, id est contextus, & dispositio temporis, rerum perficiendarum. nihil est enim sine ordinis compositione. In omnibus istis mundus iste perfectus est. Ipse enim mundus ordine gestatur, vel totus constat ex ordine. Hæc ergo tria εἱμαρμένη, id est fatum, necessitas, ordo, vel maximè dei nutu sunt effecta, qui mundum gubernat sua lege, & ratione diuina. Ab his ergo omne velle, & nolle diuinitus auersum est totũ: nec ira etenim cõmouentur, nec flectuntur gratia, sed seruiunt necessitati rationis æternæ. quæ æternitas, inauersibilis, immobilis, insolubilis est. Prima ergo

εἱμαρμένη est, quæ velut iacto semine futurorum omnium suscipit prolem sequitur necessitas, qua ad effectum vi coguntur omnia. Tertius ordo, textum seruans earum rerum, quas εἱμαρμένη, necessitasq; disponit. hæc est ergo æternitas, quæ nec capit esse, nec desinet, quæ fixa immutabili lege currendi, sempiterna commotione seruatur: oriturq;, & óccidit alterna sæpe per membra, ita vt variatis temporibus, iisdem, quibus occiderat, membris, oriatur. sic est enim rotunditas volubilis ratio, vt ita sibi coarctata sint cuncta, vt quid sit volubilitatis initium ignores, quum omnia se semper & præcedere, & sequi videantur. Euentus autem & fors, insunt omnibus permista mundanis.

COMMENTARIA.

Caput XIIII. *de fatis, quæ vocat εἱμαρμένην, necessitatem, ordinem, alij Clotho, Lachesin, Atropon. circa quæ non minus solebant ethnici ineptire, quàm circa reliquos, quos sibi finxerunt, deos, noua & miripotentia fingentes numina. velociùs autem de his Mercurius & parciùs, & quasi ambiguè, veluti tria hæc essent, præfinitio, prædestinatioq; mentis diuinæ, quam necessitas rerum, vt sint, sequitur, quas demum*

demum existentes, ordo conseruat, quemadmodum diuina, æternaq; lege sancitum est, ita vt primum fatum, sit diuina præfinitio: secundum, rerum consecutio: tertium, conseruatio. & hæc tria aut diuina lex, aut seriem diuinæ legis comitantia, & definitarum, ac secundùm naturam causarum, ordinem continent, atqui & fatum, in contingentibus rebus, indefinitas, præter naturam, indeterminatasq; causas etiam permittit: verùm de his alij iudicent. Et hæc pro præsenti partitione.

CAPVT XV.

DIctum est nobis de singulis, vt humanitas potuit, vt voluit, permisitq; diuinitas: restat hoc solum nobis, vt bene dicentes deum orantesq; ad curam corporis redeamus. satis enim de diuinis rebus tractantes, mẽtem velut animi pabulis saturauimus. de adyto verò egressi, quum deum orare cœpissent, in austrum respicientes erant. sole etenim occidente, quũ quis deum orare voluerit, illuc debet intendere: sicut & sole oriente, in eum, qui subsolanus dicitur. Iam ergo dicentibus precationem, Asclepius ait submissa voce, ô Tati, suggeramus patri, jusserit vt thure addito, & pigmentis precem dicamus deo. Trismegistus audiens, atq; commotus,

motus, ait, Melius, melius ominare, ô Asclepi. hoc enim sacrilegiis simile est, quũ deum roges, thus, atq; cætera incendere. nihil enim deest ei, qui ipse est omnia, aut in eo sunt omnia: sed nos agẽtes gratias, adoremus. hæc enim sunt summæ incensiones dei, quũ aguntur gratię à mortalibus. Gratias tibi agimus, ô summe, & exuperantissime. tua enim gratia tantum sumus cognationis tuæ lumen cõsecuti: nomen sanctum, & honorandum: nomen vnum, quo solus deus est benedicẽdus religione paterna. quoniam omnibus paternam pietatem, & religionem, & amorem, & quæcunque est dulcior efficacia, præbere dignaris, quum donas nos sensu, ratione, intelligentia. sensu, vt te cognoscamus: ratione, vt te suspicionibus indagemus: intelligentia, vt te cognitione cognoscẽtes gaudeamus, ac numine saluati tuo gaudeamus, quòd nobis te ostenderis totum. gaudeamus, quòd nos in corporibus sitos, æternitati fueris consecrare dignatus. Hæc est enim sola humana gratulatio, cognitio maiestatis tuæ. Cognouimus te, & lumen maximum, solo intellectu sensibile intelleximus te. ô vitæ vera via! ô naturarum omnium fœcunda prægnatio! cognouimus te, totius naturæ

tuo

tuo conceptu pleniſſime. cognouimus te, æterna perſeueratio: in omni enim iſta oratione, adorantes bonum bonitatis tuę, hoc tantùm deprecamur, vt nos velis ſeruare perſeuerantes in amore cognitionis tuæ, & nunquam ab hoc vitæ ſeparari genere. hæc optantes, conuertimus nos ad puram, & ſine animalibus cœnam.

COMMENTARIA.

Quintumdecimum caput dialogum religioſè finit, in gratiarum actionibus: adoratione autem finita, & gratijs deo perſolutis, Mercurius, Aſclepius, Amnon, & Tatius quatuor viri, qui ſacrum adytum impleuerant, ſecundùm religioſum Aegyptiorum ritum ſe conuertunt ad puram, & ſine animalibus cœnam. & hic Hermetis de voluntate dei libelli

FINIS.

IAMBLICVS PH.
PYTHAGORIC ·

